This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

ΟΥΡΕΣΙΦΟΙΤΗΣ HELVETICUS,

Sive

ITINERA

Per

HELVETIÆ ALPINAS REGIONES

Facta

ANNIS

MDCCII. MDCCIII. MDCCIV. MDCCV. MDCCVI. MDCCVII. MDCCIX. MDCCX. MDCCXI.

Plurimis Tabulis æneis illuſtrata

à

JOHANNE JACOBO SCHEUCHZERO,

Tigurino, Med. D. Math. Prof. Acad. Leopoldino-Carolinæ & Socc. Regg. Anglicæ ac Pruſſicæ Membro.

TOMUS QUARTUS,

Nunc primum Editus, & comprehendens

ITINERA ANNORUM MDCCX. MDCCXI. & ACARNANIA.

LUGDUNI BATAVORUM,

Typis ac Sumptibus PETRI VANDER Aa.

M D CC XXIII.

JOHANNIS JACOBI SCHEUCHZERI,

Tigurin. Med. Doct. Math. Prof. Acad. Leopoldino-Carolin. & Socc. Regg. Anglic. ac Pruſſic. Membr.

ΟΥΡΕΣΙΦΟΙΤΗΣ HELVETICUS,

SIVE

ITINERIS ALPINI Deſcriptio Octava,

ANNI MDCCX.

Nunc primum Edita.

ITER ALPINUM OCTAVUM,

ANNI MDCCX.

Id commune habent virtutes atque vitia, ut miſeri nos beatique mortales tantò ardentiùs utraque proſequamur, quò plus eorum dulcedinem, ſeu apparens ea fuerit, ſeu vera, guſtamus. **In virtutum ſtadio currimus læti, licet id ſpinis ſit obſitum, ſed & in vitiorum palæſtra ſudamus, licet ultimus eorum finis ſit præcipitium.** Idem neſcio quo fato accidit Hiſtoriæ Naturalis ſcrutatoribus, ſumtus impendimus, & pro Inſtrumentis, & pro libris, itineribus, tempori non parcimus, ſudores profundimus, vires ipſas exhaurimus, conſcendimus montes, deſcendimus per præcipitia, pererramus Valles, ut DEI Creatoris & Conſervatoris ubique conſpicua gloria celebretur, & veritas ex DEI ſinu emanans protrahatur in lucem. Eſt hoc ipſum principium & meta Excurſionis alpinæ, quam hujus anni vergente æſtate inſtitui, cum Nobiliſſ. optimæ ſpei juvenibus Dn. Henrico Eſchero, Conrado Goſsweilero, Andrea & Caſparo Mejeris. Id autem imprimis mihi propoſui, ut Toggici Comitatus ſitum delinearem, & experimenta Barometrica pro inquirenda varii Aëris Elaſticitate ab Illuſtriſſmo Abbate Bignonio, Societatis Regiæ Pariſienſis Præſide & Cl. Dno Maraldi ejuſdem Socio nuperrimè commiſſa, eâ quâ poſſem fide & dexteritate inſtituerem, aliis non omiſſis, quæ Hiſto-

Hiſtoriæ patriæ tum Naturali tum Geographico Politicæ inſervire poſſunt.

Series Experimentorum Barometricorum.

Ante autem quam Tiguro diſceſſi, eodem, quem in itinere adhibui, Tubo vitreo, Experimenta feci in ædibus præclare docti & virtuoſi ob Religionem exulis D^{n}. Formondii. Series autem Experimentorum hæc eſt. Paratur primò Tubo hermeticè ſigillato 33. digitos alto Barometrum ordinarium, ita quidem, ut Tubus integer impleatur, ad ſupremum uſque marginem, Argento vivo, & inverſo Tubo adnotetur altitudo Mercurii à ſuperficie ejus, qui in vaſe jacet. Dehinc adimpletur Tubus ad eam uſque altitudinem, ut tres digiti Pariſini in ſummo Tubo reſtent Aëre pleni, reliquis 30. digitis Mercurio refertis. Inverſo rurſum Tubo obſervatur altitudo Mercurii & Aëris, qui in ſummo Tubo ſe ſe ad id uſque ſpatium dilatavit, ut Mercurius cum Aëre incluſo in æquilibrium fuerit redactus cum Aëre Atmoſphærico externo. Porro relinquuntur in ſummitate Tubi 6. digiti Aëris, dein 9. 12. 15. 18. 21. 24. 27. 30. animadverſis ſemper altitudinibus & Mercurii & Aëris.

Die 6. Sept. Tubo 33. digg. longo 2. lineas habente in Diametro Tiguri h. 8. a. m. Barometri totius altitudinem habui 26. digg. 4. lin. & inter horam 9. ac 10. 26. 4$\frac{1}{2}$. cœlo ſereno, nubibus tamen interfuſo.

Spatia Aëris in Tubo relicti.	Altitudo Merc.		Spatia Aëris extenſi.
3	19.	9 bis.	12 6$\frac{1}{2}$.
6	16.	8	15 7$\frac{1}{2}$.
	16.	7$\frac{1}{2}$ bis.	15 8.
9	14.	3	18 0.
12	11.	11 bis.	20 3.
15	9.	9 bis.	22 6.
	9.	7$\frac{1}{2}$.	22 7.
18.	7.	5$\frac{1}{2}$.	24 8$\frac{1}{2}$.
	7.	6	
21	5.	3 bis.	27 0.
24	3.	3 bis.	28 11.
27	1.	6 bis.	30 7$\frac{1}{2}$.
30		4. bis.	31 10$\frac{1}{2}$.

Eodem

Eodem hoc Tubo in Itinere quoque ſum uſus, unde conformitas Experimentorum tanto reddetur certior; non tamen præteribo Experimenta facta die 5. & 6. Septembris alio Tubo tenuiori dimidiæ circiter, ratione prioris, Diametri.

Igitur die 5. h. 8. a. fuit altitudo Barometri totius 26. 2. vacui in Tubo 6. 1.

Spatia Aëris in Tubo relicti.	Altitudo Merc.	Spatia Aëris extenſi.
6	16. 3.	16. 0.
	16. 2½.	
9	13. 3 bis.	19. 0.
12	10. 11 bis.	21. 6½.
Poſt meridiem		
15	8. 9 bis.	23. 6.
18	7. 0 bis.	25. 3.
21	5. 4 bis.	27. 0.
Die 6. altit. Barom. 26. 8.		
24	3. 9 bis.	27. 6.
27	2. 3½.	30. 0.
30	11.	31. 4.

Die 9. Sept.

Tiguro diſceſſi, & h. 1. p. m. Raperſuilam veni: ſeries Pagorum, quos tranſivimus, hic eſt: Raperſuila.

Rieſpach ¼. h.
Zollikon 1.
Goldbach ¼.
Kusnacht ¼.
Ehrlibach ½.
Herrliberg ½.
Meilen 1.
Vttikon ¼.
Mannidorf ½.
Stäfen ½.
Schirmenſee , *Vrikon* , ½.
Feldbach ½.
Rapperſchweil ½.

} Ditionis Tigurinæ.

Pagus Rüſchlikon.

Ceſpes bituminoſus, ſeu Turffa.

In altera Lacus Tigurini ripa 1½. h. ab urbe eſt *Pagus Rüſchlikon*, in cujus eminentiori parte centenis aliquot pedibus ſupra Horizontem Lacus effoditur nunc *ceſpes bituminoſus*, quem *Turffæ* nomine vulgò nuncupant in Belgio: effodiuntur autem unâ vice commodo Amæ ſeu Bipalii Inſtrumento, *ceſpites* bini, qui in prato vicino per biduum vel triduum depoſiti, poſteà crateribus ligneis impoſitis tranſportantur in ædiculam horreo ferè ſimilem Vento undique perflatilem, ubi ſub tecto ab injuriis Pluviæ immunes exſiccantur, & dehinc in repoſitorio Communi ampliori aſſervantur, ut lignorum vice ad uſus domeſticos adhiberi queant.

Profunditas Turffi fodinarum harum eſt 12. circiter pedum, ubi notabile, ſtratum Turffaceum ſupremum eſſe nigrum, ponderoſum, inferiora ſenſim fuſca magis vel rubra, &, quod mireris, leviora: in imis fodinis horizontaliter demerſi jacent abietum prægrandis molis Trunci cum ſuis ramis. Infra ſtratà Turffacea eſt ſemipedale circiter ſtratum Terreum vel argillaceum coloris cinerei, cochleis & conchis minutis refertiſſimum. Ubicunque Terram hanc effodi curavimus, ingentem ubivis reperimus cochlearum illarum copiam, ſuntque tum cochleæ, tum conchulæ aquatici generis non terrigenæ. In ipſa Turffa demerſos quoque reperias Avellanarum fructus, & Pineos conos, de quibus in *Herbario Diluviano*, occaſione Turffæ Rütenſis.

Non prætereunda ſilentio eſt circumſtantia ſupra memorata de Turffa graviori ſuperiori loco, & leviori inferiori ſito, quæ legibus gravitatis & ſubſidentiæ repugnare videtur. Dignam utique cenſeo hanc obſervationem, quæ explicetur, ut Hypotheſeos noſtræ veritas magis illuceſcat. Id quod colorem atrum dat ſtrato ſupremo, nec non pondus, & arctiorem compagem, eſt bituminoſus quidam ſuccus, qui omnes poros infercit, & Fibras Turffæ colligat; ſucco hocce repleta primitus fuêre ſtrata ceſpitum, ſenſim tamen & ſenſim inde è fibrarum muſcoſarum interſtitiis ab aqua elota, ut ſuccus ipſe ſuperiora petere neceſſum habuerit, deſcendere quippe non poterat tum propter levitatem ſuam, tum propter Aquarum ſurſum pellentium impetum, tum propter ſtratum arenoſum in-

fra

ſra argillaceum demerſum. Ratiocinium autem hocce probo ex obſervationibus in ipſo loco natali factis. Oleum bituminoſum magna ſatis copiâ ex gravioribus ceſpitibus prolicio per deſtillationem, nulla ferè vel paucâ ex levioribus: odor ipſe accenſorum ceſpitum ſuperiorum fortior quam inferiorum. Duratio illorum in igne longe major, quam horum. In primis verò notari meretur, quod ipſi nigri & ponderoſi ceſpites exciſi, & pluviæ per dies aliquot ſub dio expoſiti, inde ita eluantur, ut & leviores, & rubicundiores, & minùs durabiles, infimis ceſpitibus ſimillimi evadant, unde neceſſum habemus, pro conſervatione Turffarum, eaſdem tertio quartove die ſub tectis recondere, ut à pluviæ damnis reddantur immunes. Additamenti loco poterit eſſe hæc obſervatio ad Herbarium Diluvianum, quandoquidem certum omnino eſt, & ex Analyſi tum oculari tum Chymica demonſtrandum, eſſe ipſam ceſpitum bituminoſorum ſolidam ſubſtantiam vegetabilem, non mineralem.

Trihorio à Tiguro diſtat *Horga*, Pagus, & ſupra eum *Käpfnacum*, ubi Vena eſt *Carbonum Foſſilium*, quorum ope in Fornace eum in finem cum craticulis ferreis extructo calx excoquitur intra 12. horarum ſpatium. Item calx eâ cum differentiâ, ut ſtratum infimum Ceſpitum ſit pedale, vel ſeſquipedale; & dehinc tum ceſpites, tum lapides ſine ordine invicem miſceantur. *Horga, Pagus. Käpfnacum. Vena Carbonum Foſſilium.*

Erlibaci vidimus Muſeum Dn. *Heſſii*, Nummis, tum antiquis, tum recentioribus imprimis memorialibus ſatis inſtructum. *Erlibacum. Dn. Heſſii Muſeum.*

Extat inter alios STEPHAN PRAUN ALTERS. 28. capite barbato. An hîc fuerit civis Tigurinus ex Nobili Brauniorum Familia & quis, non conſtat. Memoratur de quodam hujus nominis, conſcripſiſſe iter Conſtantinopolitanum. Ab altero hujus Nummi latere ſunt Venus & duæ Cupidines, alter globo innixus.

Raperſuila poſt meridiem contuli me ad Turffi fodinas Rütenſes, viſurus laborum noſtrorum progreſſum, rediique ejuſdem diei veſperâ una cum Societate Raperſuilam.

In Ufnaugiæ Inſula mortuus dicitur 1. Sept. 1523. Eques Francus illuſtris & proſapiâ & doctrinâ, *Huldricus Huttenus*,

ibique

Huldrici Hutteni Epitaphium.

ibique ſepultus. Epitaphium ejus memorat Wagner. Merc. Helv. p. 34.

Hic eques auratus jacet, oratorque diſertus,
Huttenus vates, carmine & enſe potens.

Nunc autem nec de ſepulchro, nec de Epitaphio quidquam amplius viſitur.

Jona, Pagus.

Jonæ, qui Pagus haud longè à *Raperſuilâ* diſtat, ara fuit Romana hac inſcriptione:

C. OC. PROVIN.
S. L. D. D. D.

Cajus Octavius Provinus ſtatuit
Locus Datus Decreto Decurionum.

Hæc Inſcriptio non amplius legitur, quoniam ea Saxi pars, quæ illam habet, parieti Templi eſt ſive per incuriam, ſive ſtudioſâ ignorantiâ & ex falſi zeli fundamento applicata.

Raperſuilenſium Status politicus.

Statum Raperſuilenſium politicum, ante delineabo, quam ex hoc oppido diſcedo, tanto autem lubentius, quod conditio & ſitus hujus oppidi ingrediatur rationem ſtatus Inclytæ noſtræ Reipublicæ. Gaudebat hæc parvæ quidem extenſionis, ſed momentoſi ſitus Reſpublica ſub ipſis Comitibus Raperſuilenſibus ſuis juribus, quæ illibata ferè ſervavit uſque ad paucos abhinc annos, inde ab A°. 1458. quo Urios, Suitenſes, Subſylvanos ac Glaronenſes in ſuos aſſumſit Protectores, qui nunc jus protectionis penè commutant in Jus Dominii: Non parum certè amiſere oppidi Incolæ de ſua libertate, quoniam oppidum & arcem aperte ſervare tenentur imminentibus periculis, quibus imprimis res agetur inter Cantones Pontificios ac Reformatos, *Rapperſchweil ſol Statt und Schloſs offen behalten, uns (den Schirmorthen) zu gutem.* Magno id quidem fit non Raperſuilenſibus ſolis ſed Tigurinis, & toti Helvetiæ Proteſtanti præjudicio, quandoquidem non abs cauſa conſiderari poteſt hoc oppidum ut lingula vel hypomochlium in Libra Helvetica. Arx ſeu Caſtellum eſt eminenti ſitu locatum, quod occupat Præfectus, *Schloſs Vogt.* Eſt is Civis Raperſuilenſis, electus olim a civitate, à Cantonibus Protectoribus confirmari ſolitus, nunc verò eligitur ab ipſis his Cantonibus

HULDRICUS HUTTENUS.

Eques Auratus.

bus vi Documenti inter illos erecti Fœderalis, *in Kraft des Schirm und Pundt Brieffes*. Quod ſi lites exoriantur inter partes has paciſcentes, dirimi debent eæ *Eremi Helvetiorum*, Judicibus conſtitutis numero utrinque æqualibus, *zu gleichen Sätzen*, votis verò ſtantibus in æquilibrio, eligi debet arbiter, *ein Obmann*, ex ipſis Judicibus, qui juramento erga Magiſtra- tum ſuum liberatur, novoque ad jus dicendum remoto omni partium ſtudio adſtringitur, id quod in aliis quoque Helvetio- rum litibus fieri conſueſcit. Imminentibus belli periculis Gu- bernator Arcis, *der Commendant*, eſt plerunque ex Vicinia petitus *Suitenſis*, nomine quidem Cantonum Protectorum, ſed & eorundem ſumtibus. Fœdus juramento confirmatur inter Raperſuilenſes & Cantones Protectores ſingulis Anno- rum luſtris in circa. *Senatus* eſt duplex, *Major* & *Minor*. Componitur hic ex 15. viris, incluſo *Sculteto*, *Poligramma- teo*, & *Curiæ Adminiſtratore*, *Schultheiſs*, *Stattſchreiber*, & *Groſsweibel*, qui tres quidem animi ſui ſenſa enuntiare poſſunt, ſed tamen nulla obtinent vota: *Majorem* Sena- tum conſtituunt 24. perſonæ, non numeratis tribus ſupra recen- ſitis, penes quos tamen, unum nempe ex illis, ſtat vota æqua- lia dirimendi poteſtas. *Minor* decidit ſine appellatione, li- berum tamen ſtat ei, res graves vel intricatas proponere Ma- jori. Uterque, & major & minor, conferunt officia, *ſie beſtel- len die Aemter*; minor eligit ſe ipſum, membra nempe quæ ſibi deficiunt. Aſt ſi quæ eligenda veniunt Membra majoris Senatus & judicii Forenſis, fit id junctim ab utroque Senatu. Aſſiſtit major minori in Criminalibus, & ſimul Examini ſubji- cit computos reddendos, minor quidem in ſpecialibus, ma- jor in generalibus duntaxat. *Judicium Forenſe*, *das Gericht*, decidit lites inter Creditores & Debitores, aliaſque id genus in foro obvias. Omnia alia dirimit Senatus minor. Scultetum eligit Civitas, Poligrammateum & Curiæ Adminiſtrum, uter- que Senatus. Antehac fuere Raperſuilenſis liberi in deciden- dis ſuis litibus, quæ nunc appellando trahi poſſunt ad Canto- nes Protectores, ut adeo umbra duntaxat Libertatis Raperſui- lenſibus remaneat. Facies hæc rerum mutata occaſione belli Toggici, A°. 1712. & libertas oppido reſtituta, ut tranquilli

vivant oves ſub Protectione Cantonum, Tigurini, Bernenſis & Glaronenſis.

Pagus Hurden.

Die 10. Septembris Raperſuilâ diſceſſimus per Pontem ad Pagum *Hurden*, qui è regione eſt oppidi, & nomen habet à *Cratibus*, quibus integer ferè Lacus eſt ita angulatim trajectus, ut piſces derivari debeant ad naſſas in angulis cratium poſitas. Sunt in ea Opinione Raperſuilenſes, Lacum olim ſubtranſiviſſe Pontem non integrum, ſed in rivulos diviſum, ut fuerit tunc Pons non unus continuus, ſed plures diviſi. *Pons* hic extendit ſe ad 1850. paſſus, fuitque fabricatus juſſu Archiducis Alberti II. Auſtriæ, & finitus à filiis Rudolpho IV. & Leopoldo III. qui cognomen habuit Probi. Tenentur Raperſuilenſes Pontem hunc, ſicubi deficit, reficere. Quo id autem fiat commodius, vectigal recipiunt tum ab Equis, tum à Peditibus quibuſvis.

Inter *Hurden* & *Altendorff* Sepes ſunt, inter quas via patet, vivæ denſè valde, & eminentiore ſitu plantatæ, quæ inſigni poſſent eſſe obſtaculo aggreſſoribus ex parte Lacus, & Loricæ vicem præbere Suitenſibus.

Supra Pagum *Altendorff*, ubi Parochia eſt antiquiſſima, reliquiæ viſuntur *Caſus Montis*, qui fuſius deſcribitur in Tom. III. *Schweitzer Natur. Geſch.* p. 3.

Vicus ad Lacum.

In Vico *ad Lacum*, *Lachen*, qui totius *Provinciæ ad fines*, *der Landſchafft March*, eſt primarius, ſuperbum, & opulentæ urbi magis quam vico proportionatum, extruitur templum. Campanam cingit inſcriptio antiquo Charactere fuſa. EXAVDIVIT DOMINVS ET DISSIPENTVR INIMICI EIVS. PSALM XLIX. ANNO DOMINI 1592.

Provincia ad fines, Landſchafft March.

Provincia hæc *ad fines* dicta, Ditioni *Suitenſi* eſt innexa, ita tamen, ut ſuis quoque gaudeat Juribus. Vota ſua in Rebus ſtatus colligunt, ut ipſi Suitenſes, convocantque populum ſuum, *die Landsgemeind*, in prato extra vicum primarium ſito, plerunque tamen, ſi non ſemper, ſe ſe conformant cum ſuis Dominis, qui Provinciæ huic præfigunt Theſaurarium, *den Lands Sekelmeiſter*, qui in vico ad Lacum proprium habet delatorem, *Trager* dictum, & Præfecti ſi non titulum, tamen perſonam agit. Provinciam hanc poſſederunt olim Comites

Raper-

Raperſuilenſes, poſt circa annum 1315. devenit illa ad Wernerum Comitem Hombergenſem, ab hoc ad Johannem Comitem Habſpurgenſem, poſtea ad Auſtriacos. Tandem A°. 1408. jure belli ad Abbatiſcellanos, & ab his jure donationis ad Suitenſes, reſervatis, ut ante dictum, ſuis juribus. In Confiniis inter Provinciam ad fines, & Glaronenſem ditionem, infra Pagum *Bilten*, examinavi *Ceſpites bituminoſos*, qui triplicis ſunt generis. 1. Graviores luto immixti. 2. Leviores, 3. Mediæ ſortis meliores, quos etiam pro Commercio cum proprietariis ſtabiliendo ſelegi. Stratum ſupremum eſt terreum, ſequitur lutoſum, poſt lutum Turffaceæ materiæ, & ramulis arborum interſtinctum, tandem Turffa ſola.

In Hoſpitio *Balnei Infra-Urnenſis*, *Nider Urnen Bad*, fuimus pranſi. Balnei ipſius deſcriptio reperiunda *Tom*. III. *Schweitz. Nat. Geſch.*

Prope Pagum *Nider Urnen* Pons eſt novus, qui commu- *Pagus*
nicationem dat Glaronenſibus ex utraque Linthæ parte Refor- *Nider Urnen.*
matis, qui utrobique alias ſeparati in periculis Belli abſorberi poſſent à Pontificiis, tum Glaronenſibus, tum Suitenſibus, tum Caſtrorum Rhæticorum.

Trans Pontem autopſiæ ſubjeci *Ceſpites* alios *bituminoſos*, qui pariter triplicis ſunt generis ut ante recenſiti, mediæ tamen ſortis præſtantiores ſunt & compactiores Biltenenſibus.

In Pago *Ober Urnen* ſequens legitur memoriale Epitaphium: *Pagus Ober Urnen.*

Ingens ſpes Patriæ, Nob. JOH. ANTONIUS TILLIER, Civis Bernenſis, ejuſdemque Reipublicæ Ducentumvir ab Acidulis Rhætiæ rediens, Navi ad Pontem Lateritium medio ætatis flore eheus ſubmerſus A. 1678. *hora* 1 *poſt merid. hoc ſitus eſt ſub ceſpite.*

Ubi

Anima præmiſſa Æther præſtolatur beatitudo, plangentibus imprimis dulciſſimis Conjuge Johanna Friſching, Matre Melit. Eliſabetha Delon cum duobus Filiis Joh. Antonio, & Samuele, & Viris Generoſiſſ. Ampliſſ. vixit A. 29. *menſ.* 8. *dies* 8.

Series Pagorum, quos hodie tranſivimus, hic eſt: Raperſuil $\frac{1}{2}$

Hurden $\frac{1}{4}$. *h.*	Provinciæ ad Fines.
Altendorff $\frac{1}{2}$.	
Lachen $\frac{1}{4}$.	
Galgenen $\frac{1}{2}$.	
Sibnen $\frac{1}{4}$.	
Schübelbach $\frac{1}{4}$.	
Buttikon $\frac{1}{4}$.	
Rychenburg $\frac{3}{4}$.	

Bilten $\frac{1}{2}$.	Ditionis Glaronenſis.
Nider Vrnen Bad $\frac{1}{2}$.	
Nider Vrnen $\frac{1}{4}$.	
Ober Vrnen $\frac{1}{4}$.	
Näfels $\frac{1}{2}$.	
Netſtal $\frac{1}{2}$.	
Glarus $\frac{3}{4}$.	

Pro faciliori tum *Liberi Montis*, tum aliorum Territorii Glaronenſis Montium placet præmittere Mappam (vid. TAB.I.) Geographicam ſingularem, confectam a Rev. Dn. *Henrico Tſchudio* V. D. M. Suandenſi Doctiſſimo & amiciſſimo, puta cum Indice omnium Alpium ſeu Paſcuorum Alpinorum, quibus ſingulis additæ ſunt portiones, *Stöſſe* dictæ.

TAB. I.

Mons Liber, Freyberg.

Die 11. 12. Sept. Glaronæ nobis propoſuimus conſcenſum *Montis Liberi*, *des Freybergs*, qui capita ſua erigit inter Valles binas, *Majorem* & *Minorem*, & Aſylum eſt non Rupicapris duntaxat, ſed quoque aliis Feris tum Avibus, tum Quadrupedibus, ut nemini licitum ſit ex Glaronenſibus, cum armis hunc montem conſcendere. De eo fuſiùs egi in T. III. *Schweitz. Natur. Geſch.* Impetravimus & nos veniam aſcendendi hunc Montem, tum ut oculis videremus greges integras Rupicaprarum, tum ut Experimenta inſtitueremus Barometrica. Donata autem nobis fuit ab Ampliſſ. Reip. Glaronenſis Præſidibus licentia feriundi unam ex Rupicapris, quo ſic moleſtum miſceretur utili, & utile dulci; Aſſumſimus proin præter alios, qui ſpontè ſe nobis immiſcuere, in ſocietatem noſtram Dn. Trümpium Chirurgum & Venatorem unum ex jura-

tis,

tis, ut vocant, *von denen Geſchwornen Freyberg Schützen*, qui aliquot annis pòſt infelici caſu in Montis præcipitio periit, fato Venatoribus Rupicaprarum ordinario.

Bono igitur manè progreſſi per Pagum *Mitlöde* ½. h. vicum Suandam ½. h. in confluxu *Sernftæ* & *Linthæ* ſitum conſcendimus *Montem Liberum*, juxta rivum vel torrentem *Nideren-bach*, per paſcua & Juga alpina *Neüen-Hütten*, *Nideren*, *Ennen Sewen gen Aueren*, ubi Experimentum primum fecimus Barometricum mox recenſendum; *beym Attlihütte*, *Ratzmatt*, ubi noctem tranſegimus pro paupertate loci, frigiditate aëris, & Fœni ipſius, quod lecti vice nobis fuit, penuria ſatis incommodam, *Oberen*, *auf der* Matten, *auf Scherff*, *Blattenſtock*, ubi utrobique Experimenta repetiimus. Poſtero autem die, qui fuit 12. deſcendimus per præcipitia varia petrarum fauces anguſtas, & ambages non neceſſarias, deficiente Hodego viarum gnaro *Elmam*, ubi devenimus benè laſſi horâ 2. p. m. Eodem autem adhuc die *Elmâ Mattam*, 1. h. hinc *Suandam* 1. h. *Suandâ* rurſus Glaronam, poſt exantlatos multi ſudoris labores, ubi pernoctavimus.

Die 11. Sept. cœlo ſereno, in paſcuo alpino *Ennen Sewen gen Aueren*, *Montis Liberi* h. 1. p. m. Tubo amplioris Diametri,

Altitudo Barometri totius 23. 10. bis, profunditas Mercurii in vaſe erat 1. dig. ubi quoque in poſterum,

Aër in Tubo relictus.	Altitudo Merc.		Spatia Aëris extenſi.
3	18.	7	13. 6.
6	15.	7½	16. 4.
9	13.	3	18. 7.
12.	11.	1½	20. 9.
15	9.	0	22. 9.
18	6.	11	25. 0.
21	4.	11	26. 10.
24	3.	0	28. 10.
27	1.	4	30. 5.
30		2	31. 8.

Die 12. Sept. h. 7. a. m. Cœlo ſereno, ſed vaporibus gravido (veſperi enim larga eſt lapſa pluvia) *auf Scherff*, Jugo editiore Montis Liberi,

Barometri altitudo 21. 8. vacui 10. 3.

Aër in Tubo relictus.	Altitudo Merc.	Spatia Aëris expanſi.
3	17. 6.	14. 6.
6	14. 7.	17. 3.
9	12. 6.	19. 6.
12	10. 5.	21. 6.
15	8. 5.	23. 6.
18	6. 5.	25. 3.
21	4. 7.	27. 1.
24	2. $9\frac{1}{2}$.	29. $\frac{1}{2}$.
27	1. 4.	30. 6.
30	2.	31. 8.

In Monte Libero ſuprà Paſcuum, ubi pernoctavimus, globoſum ferè offendi *Achatem* Pulcherrimum Coloris carnei, qui ferè ad *Chalcedonium* accedit, & alium coloris ruberrimi.

Die 12. Sept. h. 9. a. m. *auf dem Blattſtock, Montis Liberi,*

Barometri totius altitudo 21. 6.

Aër in Tubo relictus.	Altitudo Merc.	Spatia Aëris extenſi.
3	17. $2\frac{1}{2}$.	14. 6 bis.
6	14. 5.	17. 3.
9	12. 4.	19. 6.
12	10. $4\frac{1}{2}$.	21. 5.
15	8. 7.	23. $4\frac{1}{2}$.
18	6. 7.	25. 3.
21	4. 8.	27. 3.
24	2. 9.	29. 0.
27	1. 3.	30. 5.
30	3.	31. 6.

Pagus Elm. In Pago *Elm* vallis minoris, h. 3. p. m. fuit Barometri altitudo 24. 10.

Tiguri in meo Muſæo fuit d. 11. h. 9. a. Barometri altitudo 26. $7\frac{3}{4}$. & h. 4. p. 26. $7\frac{1}{4}$. ſumamus 26. $7\frac{1}{2}$.

Re-

Reſpondet itaque pro altitudine locorum ſupra Mare in Tabulis

	Mariott.	Caſſini.
Tiguri	1066.	1132.
In Ennen Sewen	3415.	4278.
Auf Scherff	5437.	7484.
Blattenſtock	5600.	7761.
Elmæ	2544.	3021.

Fuimus ita Tiguro elevatiores

	Mariott.	Caſſin.
In Ennen Sewen	2341.	3146.
Auf Scherff	4371.	6352.
Blattenſtock	4534.	6629.
Elmæ	1478.	1889.

Libertati abſolutæ, quâ Glaronenſis Canto gaudet & alii Helvetiæ, & independentiæ ab omni aliena juriſdictione nil præjudicant 16. fl. ſolvendi quotannis Abbatiſſæ Sekingenſi in monumentum liberationis à decimis, quam obtinuerunt Glaronenſes A°. 1395.

Modus Regiminis eſt purè Democraticus.

Diſtinguitur tota hæc Regio in 15. partes, quas *Tagwen* vocant, ſuntque hæ:

1. *Glarus.*
2. *Elm.*
3. *Matt und Engi.*
4. *Enet Lind und Ruthi.*
5. *Lindthal.*
6. *Bettſchwanden, Dieſsbach, Hätzigen und Haslen.*
7. *Nitfuhren.*
8. *Schwanden.*
9. *Soohl und Mitlödi.*
10. *Enneda.*
11. *Netſtal.*
12. *Mullis.*
13. *Näfels.*
14. *Ober und Nider Urnen.*
15. *Bilten und Kerentzen.*

Sin-

Singulæ harum partium ſuis gaudent paſcuis publicis, ſylvis. Singulæ 4. dant Senatores, Glaronâ exceptâ, quæ 6. utriuſque Religionis confert. Emoriente uno reficitur locus à Provincia ſua votis publicis vel ſorte, ut conſtet Senatus totius Regionis, *der gantze gemeine Lands Rath* 62. viris, non incluſis Præſidibus Reipublicæ, & Officialibus. Præſides hi ſunt Landammannus & Proconſul Reipublicæ, *Land Amman und Lands Statthalter*, qui alternatim dignitatibus his funguntur, Reformati quidem per triennium, Pontificii per biennium. Interim verò dum ab una Religione quis eſt Ammannus, adſit ei neceſſe ab altera Proconſul ſive Prolandammannus. Illi competit convocatio Senatorum communium, *der gemeinen Räthen*, huic ſpecialium, *der beſonderen*, ſuæ nempe Religionis: ſed quoque Præſidium in Senatu, quem convocarunt, id quod vocant, *den Stab führen.* Deputantur hi Præſides ad Comitia, vel Conferentias, ut communiter nuncupantur, alias publicas, & ſinguli quidem mittuntur ad Conventus ſpeciales Cantonum aliorum ſuæ Religionis, ut ex. gr. Reformatus Aroviam, Pontificius Lucernam, Suitiam. In manibus Ammanni eſt ſigillum Reipublicæ cum poteſtate eo utendi ad confirmanda decreta: abſente eo ſigillat Pro-Conſul, ſed hoc quoque abſente cum priori traditur ſigillum in manus Landammanni ſuæ Religionis emeriti.

Convocantur Senatores pro ratione Negotiorum Occurrentium, communiter verò diebus Lunæ, & Jovis, & quidem vi juramenti, vel ſub certâ mulctâ, in rebus gravioris momenti convocatur duplex, triplexve Senatus Reipublicæ, quo ſecum ſumunt Senatores ſinguli duos tresve à ſua Provincia ſibi in conſilium & conſortium datos.

Senatui quoque adrogantur præter *Landammannos* emeritos officiales Reip. alii, quales ſunt Vexillifer, Capitaneus generalis, Theſaurarius, Signifer, Præfectus Armamentarii, *der Pannerherr*, *Lands Hauptman*, *Lands Sekelmeiſter*, *Lands. Fendrich*, *Zeugherr*, &c. Habent & Reformati & Pontificii ſinguli ſuum Theſaurarium, & officiales alios, quibus patet æque ac judicibus aliis acceſſus ad Conſilia ſuæ religionis: patet quoque honoris cauſâ Colonellis & Capitaneis, qui caſtra aliena ſequuntur.

Quævis Religio ſua habet peculiaria judicia: *In Judicio quinque, Fünffer Gericht,* deciduntur lites, quæ bona attinent mobilia vel immobilia. Præſidium eſt penes Apparitorem Reip. *Landt Weibel,* qui certâ a 7. partibus controverſis depoſitâ ſummâ, *ein Diken Pfenning,* Judices ſuos convocare tenetur. *Judicium Novem, das Neüner Gericht,* ubi Ammannus vel Proconſul, arbiter eſt primus, *Obmann.* Eo pertinent lites propter Manupretia, prætenſiones propter expeditiones factas in alias Terras, Militiæ ergò, Penſiones, Calumnias, convicia: Coronatis 4. depoſitis convocari debent Judices. Quod ſi perſonæ litigantes ſint diverſæ Religionis, formatur tunc judicium compoſitum ex æquali numero Judicum utriuſque Religionis, ex Quinque Viris ſeu Novem Viris, ita, ut Arbiter ſit ejus Religionis, cujus eſt pars læſa, vel accuſata.

Habent Reformati peculiare ſuum Conſiſtorium Matrimoniale, *Chor oder Ehe Gericht,* quod conſtat 2. Miniſtris Verbi Divini, & 7. Politicis. Præſes eſt Ammannus vel Proconſul. Eliguntur judices de quinque vel novem in Comitiis totius Reip. *auf jährlicher Landsgemeind,* Conſiſtorii verò matrimonialis Aſſeſſores à Senatu. Judicant hi omnes ſine appellatione, aliquando ſub titulo reviſionis coram Senatu additur ſententiæ latæ moderatio quædam, vel dilucidatio.

Convocantur quotannis duo Comitia Ordinaria, *ordinari* Comitia. *Landsgemeinden,* ſingula ſuæ religionis, & commune a tota Republica: comparere autem tenetur quivis, qui 16. annos habet, vel tranſgreſſus eſt, armatus gladio: prima convocantur die ſolis ultimo in Aprili, à Pontificiis quidem inter Pagos Netſtal & Näfels, à Reformatis Suandæ, ubi initium fit à concione. Hâc finitâ, & Ceremoniali præmiſſo, in conſultationem veniunt res propoſitæ, & conferuntur officia: ſequenti quidem modo. Sorti exponuntur 8. (pro Landammanni & Proconſulis dignitate duntaxat 3.) duo ex ſuprema, 4. ex media & 2. ex ima Regione (extendit autem ſe ſumma Regio à fine utriuſque Vallis Majoris & Minoris, ad uſque Suandam, media Suanda Glaronam, infimam conſtituunt reliqui Pagi) Proponuntur ex quavis parte viri certi ad dignitatem, ſorti autem traduntur ii duntaxat, qui majora habent vota Eleva-

tarum manuum: tandem admittuntur omnes 8, intra coronam virorum mediam, eo autem ordine, quo ſorti fuere inſcripti, recipit quilibet urnam vel ſcatulam nigram (adſunt enim æquales 8 cum incluſis 7. globis argenteis, & deaurato uno) qui deauratum obtinuit, is ſimul cum eo obtinet dignitatem, & ſine morâ juramento adſtringitur.

Comitia Glaronenſibus utriuſque Religionis communia celebrantur primo quolibet die Solis, qui eſt in Majo menſe; tunc autem prælectione factâ ex Codice Reip. fundamentali, *aus dem Landbuch*, juramento uniuntur tum Præſides, tum Populus, *ſie ſchweeren den Land-eid*.

Præter ordinaria hæc Comitia convocatur aliis quoque temporibus ſupremus Magiſtratus, populus, ſicubi occurrunt res gravis momenti.

Leges. Sicuti nulla Reſpublica ſubſiſtere poteſt ſine legibus, ita nec Democratica: adſtringit ſeſe hæc ipſa ad obſervantiam ſupra fidem ſtrictam Legum ſaluberrimarum, quas ſibi pro conſervatione ſua præſcribit.

Litigantibus inter ſe duobus eò uſque, ut deſcendant à verbis ad verbera, adſtantes quilibet ſub juramenti fide tenentur illos ſeparare, & ad quietem diſponere.

Qui alium conviciis laceſſit, is obſtringitur ad reſtitutionem honoris coram judicio Novem virorum, vel etiam perſonis privatis, ſi ſcil. exprobrationis non adſit juſta cauſa. Qui à debitore ſuo fruſtra ſollicitavit ſolutionem, ei permiſſum eſt, ex debitoris bonis æſtimare, quod ſolvendo debito & tertiæ parti pro ſumtibus ſufficit, *er mag ihn durch die Schätzer ſchätzen laſſen:* quod ſi e.g. debitum ſit 2. florenorum, ſeligi debent bona pro tribus.

Spurius ubi naſcitur, ad Matrem ſeſe conferunt cum Senatore quodam Apparitor & Scriba, illi prælegunt Juramenti formulam, & obſtringunt ſeriâ admonitione, ut infante ad lævam mammam appreſſo veri Patris nomen indicet.

Laudabile eſt Glaronenſis Reipublicæ Sancitum circa luſus omnis generis, quibus quis lucrari quidpiam poteſt, vel perdere, ut Teſſeræ, Chartarum, *was den Pfenning gewinnt oder verliert*, excepta bombardæ exploſione ad ſcopum, qua pro con-

conſtituto pretio ſeſe exercere ipſis eſt licitum: hocce autem modo Politico exercitatiſſimos per totam Regionem faciunt viros in arte explodendi, id quod his monticolis magno eſt belli temporibus commodo contra aggreſſores quoſvis.

Paſcua pleraque alpina, quæ in Monte libero pertranſivimus, ſunt Familiæ *Blumerianæ*, continentque plures quàm 200. *Stöſs*: eſt autem *ein Stoſs*, portio quædam paſcui alpini, quæ ſufficit per æſtatem nutriendæ uni vaccæ, vel ¼. Equi adultioris, vel dimidio Equo anniculo: vel binis bobus junioribus (*ein Halb Rind oder Mäſsrind iſt ein halber Stoſs*) vel vitulis 4. vel 7. Capris vel Ovibus 7. Qui in alpes ſuas ut ut proprias plura pecora ducunt, quam convenit numero *der Stöſſen* (qui Codici Reip. *dem Land Rodel*, eſt inſertus) is vocatur *Uberſtöſſer*, & pecunia mulctatur, fitque propter abuſus plures introductos hoc ipſo tempore, quo Iter noſtrum confecimus, inquiſitio nova & exacta in delinquentes, quæ inprimis uſui venit pauperibus, qui unam vel duas, quas poſſident, vaccas in paſcua alpina per æſtatem certo conducto pretio educunt: nam ſi pecorum major, quam decet, numerus educatur in paſcua, redeunt tantò macriores, quoniam pabulum omnibus non ſuffecit. Inquiſitores ſunt 4. *Alpleider*, vel *Zehler*, qui ſub Juramenti fide & numerant, & à ſingulis paſcuorum Alpinorum proprietariis, horumve Paſtoribus ſeu ſennis petunt delationem ſui pecoris. *Der erſt Uberſtoſs koſtet ein Kronen, der ander zwo, der dritte wird über haupt geſtrafft*, pœnâ arbitrariâ.

Extendit ſe Glaronenſium utriuſque Religionis Numerus ad 3400. viros; excedunt tamen præ Pontificiis longè Reformati. *Glaronenſium Numerus.*

Dominio Glaronenſium Reformatorum ſubeſt Comitatus *Werdenbergicus* cum Dominio *Wartovienſi*; Pontificiis junctim cum Suitenſibus, Dominium Uznacenſe cum *Caſtris Rhæticis* & Dominium *Gamſenſe*: utriſque verò junctim cum aliis Helvetiæ Cantonibus Comitatus *Turgoviæ*, *Badenſis*, *Liberæ Provinciæ*, *Comitatus Sarunctenſis*, & *Vallis Rheguſca*: trans Alpes verò *Præfecturæ Luganenſis*, *Locarnenſis*, *Mendriſiana*, & *Madia*. *Dominium.*

Qui ab his Præfecturis veniunt reditus annui, inferuntur the-

theſauro Reip. multum inprimis confert Comitatus *Werdenbergicus*, à *Gamſenſibus* quotannis veniunt 126. fl. imponitur etiam vectigal ſingulis vaccis, capris, ovibus, aliiſve pecoribus, quæ extra Regionem alioſum ducuntur. Vectigal ad pontem lateritium, *Ziegelbruck*, quotannis dat 150. fl. quod redundat ex mulctis. &c. id pro delictorum ratione & annorum fertilitate, variat. Penſio annua fl. 6000. quotannis à Galliarum Rege ſolvenda, diſpartitur inter populum.

Glaronenſium Ratio Status.

Rationem Status quod attinet, attendendum Glaronenſibus eſt primò ad diverſitatem Religionis & animorum inter ſe, quapropter inter alias leges fundamentales commendant ſibi abſtinentiam à conviciis, probris, & litium promptam juxta ſtatuta deciſionem. Dehinc vicinos ſibi habent Rhætos, Urios, Suitenſes, Provinciam ad Fines, Caſtra Rhætica cum Sarunetibus.

In primario Glaronæ vico, oppidi æmulo, viſundæ ſunt SS. Martyrum Felicis & Regulæ veſtigia à digitis, ut perhibent, Saxo impreſſa, quam Fabulam excuſſi T. III. *Schweitzer Natur Geſch.*

Ægagropilas non in omnibus alpium jugis eſſe obvias, alibi quoque indicavi: Pilas has imprimis in Monte Libero ferunt Rupicapræ, *in der hinteren Sultz in Locherſtock* & *Vorſtegſtock*.

Conſtans eſt ut jucundorum ita triſtium & incommodorum memoriâ: ſunt ædiculæ, ubi pernoctavimus, vel potiùs caſulæ alpinæ, depreſſæ valdè, vix 10. pedes à radice ad tecti faſtigium altæ, ut Labinæ ex alto devolutæ illis ſint innoxiæ, *das die Laüinen über die hütten hinüber ſchieſſen.* Cœterum uti aliæ Caſæ alpinæ illuſtres, *Durchleüchtig*, vento ubique perflatiles: Dormitorio noſtro immediatè ſuberat ſtabulum ſuum.

D. 13. Sept. Glaronâ diſceſſimus. per Pagos *Netſtal* $\frac{3}{4}$. h. *Mollis* 1. h. *Weſen* 1. h. cœlo pluvioſo, montibus à nubibus undique circumvallatis.

Innexum eſt hoc oppidum Lacui Rivario ad occidentem adſitum, pro tranſitu perneceſſarium, Præfecturæ Caſtrorum Rhæticorum, ſuis tamen ſpecialibus gaudet privilegiis.

Veſe-

Veſenæ h. 12. die 13. Septembris ſucceſſus hic fuit Experimenti Barometrici. *Veſena.*

Aër in Tubo relictus.	Altitudo Merc.	Aër expanſus.
3	19. 11	12. 1.
6	16. 8	15. 3.
9	14. 3	17. 8.
12	11. 11	20. 0.
15	9. 8	22. 3.
18	7. 6	24. 5.
21	5. 3	26. 8.
24	3. 3	28. 8.
27	1. 6	30. 5.
30	3	31. 8.

Barometri altitudo 26. $7\frac{1}{2}$.

Tiguri fuit in meo Muſeo 26. $6\frac{1}{4}$. ante & 26. $6\frac{3}{4}$. poſt meridiem, juxta quem calculum foret Veſena profundior Tiguro, quod tamen non eſt, ut proin differentia quærenda ſit in Tubis.

Veſenâ intendebamus priùs viam noſtram in Toggium proſequi per Montes pago *auf Ammon* inſitos, ſed abſterrebat temporis pluvioſi incommodum, & viæ pro Equis tum anguſtæ, tum lubricæ, tum præcipitis periculum.

Selegimus ita *Lacum Rivarium, den Wällenſtatter See*, cujus ſitum & alia notatu digna de ventis periodicis eum perflantibus &c. delineavi T. I. *Scheitzer Nat. Geſch.* p. 26. tanto autem citius, quoniam ventus ſpirabat ſecundus, cujus beneficio transvecti *Valenſtadium* fuimus ſpatio $\frac{3}{4}$. hor. quod alias menſuratur 4. horis. *Valenſtadium.*

Haud procul à Portu Valenſtadienſi vidimus officinam ferrariam fabricandis clavis deſtinatam, ubi commodo artificio follis vicem præbet ad ignem ſuſcitandum aqua per Tubum ligneum delabens, Aërem in Tubo tranſverſim jacente pellens ad Focum.

Valenſtadio hac veſperâ ulterius progreſſi juxta Pagum *Tſcherlach* radicibus Montium adſitum, quem liquimus ad ſiniſtram $\frac{1}{4}$. h. per *Berſchis*, qui $\frac{1}{2}$. hora ab oppido diſtat. Noctem

autem tranſegimus in ædibus Nob. D^n. Landammanni *Goodii* in Pago *Flums*, ad *Flumina*, qui horæ ſpatio abeſt ab oppido *Wallenſtatt*. *Pagus Flums.*

Inter Oppidum & *Flums* locis uliginoſis, *auf den riedteren* ſunt paſſim *aquæ ſulphureæ*.

In Pago hoc *Flums* fundunt D^n. *Goodii*, à quibus multa humanitatis haud vulgatæ recepimus teſtimonia, chalybem ita, ut ex prima venæ fuſione ad Lacum Rivarium Murgæ peractâ, quæ *Roh Eiſen* vocatur, alterâ vice fundant *Miggelen* q. d. miculas, & tertiâ fuſione prodeant *Maſſelen*, i. e. *maſſulæ*, in forma Priſmatum Tetragonorum, quorum Diameter in circa eſt dimidii digiti. In his Priſmatibus chalybeis conſpicitur ſæpe macula rotunda nigricans, *Roſa*, *die Roſe*, ab operariis dicta: hanc autem Chalybem præ alia ſeligunt quidam Fabri.

D. 14. Sept. Comite humaniſſimo noſtro hoſpite D^n. Landammannò *Goodio* profecti ad Fodinas per *Halbmeil* ½. h. *Gurtnatſch* ½. h. *Heiligen Kreutz* ½. h. *Sargans* ¼. ad fodinas ipſas, ad quas bihorii ferè eſt aſcenſus ex oppido Sarunetum. Trecentorum ferè paſſuum ingreſſus eſt per cuniculos è ſaxo excavatos ad interiora fodinæ: ubi binis locis nunc effoditur vena, uno in loco *vena rubra*, *roth Ertz*, cui ſuperincumbit *nigra*, *ſchwartz Ertz*, illa pedum 1½. hæc 2. vel plurium: altero in loco rurſus in imo *vena rubra* ped. 1½. & ſupra eam *meli*, pedd. circiter 4, nam ex trium harum venarum, *Roth*, *Schwartz*, *Meli* commixtione paratur Chalybs. Inclinatio Strati eſt ab Oriente ad Occidentem. Vena ipſa in fodinis cogitur igne, quem ſerâ veſperâ accendunt foſſores.

Supra Fodinæ oſtium in Petra eſt elegans *Selenites Romboidalis*, Plinii meusque *Androdamas*: de quo *Dialogum* ſcripſi inter C. *Plinium* & Cl. *Salmaſium*, qui reperiundus eſt in *Bibliotheque Choiſie* Tom. XVII. p. 192. & *Meteorolog. Helvet.* p. 139. Initio ferè fodinæ ſtillat *Aqua* frigidiſſima & ſaluberrima, magno ſitientibus foſſoribus ſolatio & commodo: non enim quidquam inde ſentiunt moleſtiæ, quantumcunque inde bibant.

In intima fodina experturus Aëris ſubterranei Qualitatem, 300. circiter paſſibus ab oſtio inſtitui Experimenta Barometrica, cœlo foris exiſtente ſereno.

Baro-

Barometri altitudo erat 24. 4. & 24. 3.

Aër in Tubo relictus.	Altitudo Merc.	Aër expanſus.
3	18. 9.	13. 1.
6	15. 9.	16. 1.
9	13. 5.	18. 5.
12	11. 3.	20. 7.
15	9. 1.	22. 9.
18	7. 0.	24. 10.
21	4. 11.	27. 0.
24	3. 0.	28. 10.
27	1. 4.	30. 6.
30	3.	31. 6.

Extra venam ſub dio eandem altitudinem obſervavi Mercurii in Barometro integro, item in 3. & 9. digitis Aëris in Tubo relicti. Plura ob temporis brevitatem experiri non licuit, neque etiam neceſſe judicavi propter conformitatem trium caſuum. Sed ſilentio præteriri non debet, Aërem in intima Fodina, ubi Experimenta feci, fuiſſe ob ignem præterito die accenſum rarefactum, & locum veluti calefactum.

In Oppido *Sargans* fuit h. 3. p.m. Altitudo Barometri 26. 5. *Oppidum Sargans.*
Spatii vacui 5. 5. *Tiguri* 26. 8.

Reſpondent pro altitudine ſupra Horizontem Maris in Tabulis

	Mariott.	Caſſin.
Tigurum	1034.	1096.
Sarganſium	1234.	1330.
Fodinæ Chalybis	2975.	3630.
	3048.	3735.

Ut juxta hunc Calculum altiores forent Tiguro

Fodinæ	1941.	2534.
	2014.	2639.
Sargans.	200.	234.

Hujus diei veſperâ iter noſtrum profecuti venimus *Wartoviam*, *Wartau*, Pagum inſertum ſatis cognitum, Præfecturæ *Sarunetum* occaſione motuum, qui ante annos aliquot fermè *Wartovia.*

mè in apertum inter Reformatos & Pontificios Cantones eruperunt bellum. Diſtat Wartoviâ ab oppido Sargans 1. h.

D. 15. Sept. Mons, qui Venæ Chalybis Sarunetanæ eſt impoſitus, vocatur *Belfris;* paſcua ejus ad Wartovienſem Parochiam pertinent. Nomen hoc eſt antiquum Rhæticum, cujus generis plura adhuc in his Regionibus reperiuntur, ut in Comitatu Werdenbergico, Dominio Gamſenſi, Præfectura Saxenſi, Valle Rheguſca, e. g. *Prada Strada*, i. q. *Pratum, Stratum*, locus in diſtrictu Wartovienſi, *zu prend eſſen, prandere, ruppen*, q. d. rupes, montis, qui Palæopoli imminet, ſummum ferè jugum, &c.

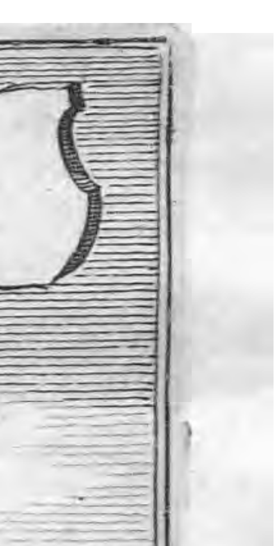
Forſteck. *Wartoviâ* hodie digreſſi iter continuavimus per pagos *Sevelen* h. 1. *Räſis* ¹. *Buchs. Werdenberg* h. 1. *Grabs* ¼. *Gams* ½. *Sax* ½. *Frümſen* ½. *Forſteck* ½. ubi Baronum de Sax antiqua, nunc Præfecti Tigurini eſt ſedes. Nunc Præfecturâ fruitur Dn. Wolphius, qui multa nos excepit humanitate. Eſt hæc arx undique ſylva cincta, eminenti ſitu locata, & contra primos hoſtium inſultus muris & Vallo cincta, inſuper Armamentario inſtructa, in quo adhuc viſitur Baronis cujuſdam de Sax Armaturâ Ferreâ cum Lancea, qua uſus fuit in decurſoriis. Vidi quoque baculum magicum è ferro bicornem.

Dimidiâ horâ ab Arce profluit ex Rupe rivus, de quo perhibent, trahere eum originem ſuam ex Lacu Alpino *Diſſentiſſer See*, in Paſcuis Abbatiſcellani montis Gamor conſpicuo.

In ſylva propè *Forſteck* eſt *aqua ſulphurea*, & alia prope pagum *Sax*.

Memoratu eſt dignum, & Præfecto loci inprimis pro Oeconomia ſcitu neceſſarium, pecora, quæ in ſylva Arcis & pratis vicinis educantur, in pagis vicinis benè vivere, & pinguefieri: alia è contra, quæ aliunde ex viciniſſimis Pagis Sax & Sennwald in Præfecti terras advehuntur, brevi emori. Rationem pertendunt ex Ruſticis loci quidam, quod Præfecti pecora in ſylva multa veſcantur Fragaria, quæ ipſa reddat ſalubriora, ut alibi quoque vitam ſervare queant; alii, quod quæ in paludoſis primum nutrita ſint locis, poſtea in ſylvis non facilè vitam ſanam protrahere poſſint.

Po-

Poſteaquam prandium in Arce ſumſimus, Iter proſecuti per *Sennwald* $\frac{1}{2}$. h. ubi Baronatus prima olim fuit Parochia: *In der Lientz* $\frac{1}{2}$. h. *Rüti* $\frac{1}{4}$. (qui primus Vallis Rheguſcæ pagus Pontificiæ Religionis) *Hirtzen Sprung* $\frac{1}{2}$. ubi tranſeundum per fauces rupium anguſtas: *Kobelwald* $\frac{1}{2}$. *Kopelwies* $\frac{1}{2}$. Oppidum *Altſtetten* $\frac{1}{2}$.

In templo pagi *Sennwald* depoſita ſunt Baronum de Sax veterum corpora. Monumentum ſequens parieti Muri inſcriptum legitur Authore D^n^. *Eckenſteinero* Paſtore loci. *Pagus Sennwald.*

Numina dextra colens luſtras ſi fortè viator,
Quas tegat exuvias pyramis iſta lege.
Huc ſibi delectus ſocios Heroes ab Alto
Saxo Mars Pallas compoſuere ſuos.
Vlrichum Belli Peſtem fulminemque Philippum, 1594.
Qui Pedemontana clade Trophæa tulit 1564
Atque Reformata Duce Chriſto Religione 1585.
Romani cultus monſtra peroſus obit.
Johannemque manu, promptum, ingenioque Philippum 1577.
Belgarum ductor qui duo luſtra fuit 1575.
Electoralis quoque Conſiliarius Eheu 1596.
Deſecet in cauto tempora pulchra nepos.
Cuncta madent Lachrymis, nihil illis triſte receptis
Mitia fata tibi culte viator erant.

B. E. T. P. 1599.

Palæopoli pernoctavimus in Ædibus Rev. D^ni^ Paſtoris *Fæſii*, qui præter alia humanitatis haud vulgatæ teſtimonia nos craſtino manè comitabatur ad cacumen uſque præcipitis valde & ſaxoſi montis, uſque ad Abbatiſcellanorum Confinia. *Palæopolis.*

D. 16. Septembr. Palæopoli diſceſſimus, & horam conſumſimus aſcendendo, & à cacumine montis venimus *Trogam*, qui Pagus Abbatiſcellanorum Reformatorum primarius bihorio diſtat à Palæopoli. Hic prandium ſumſimus in Ædibus Nob. D^n^. *Zellwegeri* Reip. Theſaurarii, ibique Experimenta fecimus Barometrica. Hinc bihorio venimus *Sancto Gallum* per Pagum *Zum Speicher*, qui $\frac{3}{4}$. h. à Trogâ diſtat. *Troga, Pagus.*

Die 16. Sept. *Trogæ* Abbatiſcellanorum cœlo nubilo, Imbribus inquietato, h. 11. Barometri altitudo 25. $1\frac{1}{2}$.

 Aër

Aër relictus.	Altitudo Merc.	Aër expanſus.
3	19. 1½.	12. 9.
6	16. 2.	15. 9.
9	13. 7½.	18. 3.
12	11. 7.	20. 3.
15	9. 3.	22. 8.
18	7. 1½.	24. 8.
21	5. 1½.	26. 8.
24	3. 1½.	28. 7.
27	1. 4.	30. 1.
30	1.	31. 10.

S. Gall. *Sancto Galli* vidimus Bibliothecas tum publicam Civitatis, tum Principis ſeu Abbatis: utrobique notabilis eſt numerus MSC. In Civica quidem eminent MSS. varia tum Hiſtorica, tum Theologica *Joachimi Vadiani & Schobingeri.*

In Cœnobiali Codices antiqui Biblici, Miſſales, Patrum. Inter alia Vadianiana MSC. eſt *Almangovia* à Dn. *Chriſtiano Hubero* in vita *Vadiani* memorata, quæ judice Rev. Dn. Paſtore *Scherero* Vadiani non eſt. Adſunt præterea,

Auctore *Melchiore Mittelholtzero*, Index rerum & Geſtorum, quæ 12. Tomos Epiſtolarum Miſcellanearum à variis Auctoribus & inprimis Eccleſiarum Reformatoribus ab Ao. 1495. ad Aum 1630. exaratarum 1692.

Crocodilus 17. pedum.

Vadianus & Lutherus in Anamorphoſi optica. Alcorani fragmentum Mauritanico Charactere. Numus aureus cavus Gothicus, quales vulgo *Regenbogen Schüſſelin* vocant.

Apis Ægyptiorum æreus.

Machina ſeu pluteus verſatilis pro Librorum commoda locatione & verſatione utilis: deſcribitur ea in libro Capitanei *Auguſtini Ramelli*, cui titulus: *Le diverſe & artificioſe Machine* &c. Parigi. 1588. f. & quidem p. 317.

Stalactitæ Tofacei fragmentum ex Pago Rorbas Tigurinæ ditionis, quod pro armo bovillo petrificato, parùm abeſt, monſtrant.

W,

In Bibliotheca Principis,

Codex Pſalmorum in Cortice.

Codicillus, ubi ſtylo ſunt ceræ inſcripti characteres Romani.

Numus, cujus ab una parte ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. Caput Reginæ: ab averſa ΜΑΥΣΩΛΕΙΟΝ Mauſoleum.

Globus ingens fabricatus & donatus à *Luca Stöckle* Pharmacopæo Conſtantienſi & *Suſanna Freitag* Conjuge 1595. d. 18. Oct. occaſione belli Toggici translatus Tigurum, ubi ornat Bibliothecam Civicam.

Ovum Galli Gallinacei, quod depoſitum dicitur 1698. d. 21. Jul. ad *D. Georgium, zu St. Jörgen.*

Novum Teſtamentum Græco Latinum manu *Notkeri Balbuli* in Pergameno.

Codices MSC. ſunt in univerſum 1004. occaſione Belli Toggici partim ab Abbate aſportati, partim Bibliothecis Tigurinæ & Bernenſi inſerti.

D. 17. Septembris à Meridie Sancto Gallo diſceſſimus *Heriſoviam* petituri. In media via eſt Pagus *Brucken*, horæ ſpatio & à S. Gallo, & à vico Heriſovia diſtans. Inter Brucken & Heriſoviam tranſitur Pons *Sitteræ*. Heriſoviæ noctem tranſegimus. Heriſovia.

Heriſoviæ d. 17. Sept. h. 6. p. cœlo pluvioſo Altitudo Barom. 24. $5\frac{1}{2}$.

Aër relictus.	Altit. Merc.	Aër expanſus.
2	19. 2.	9. 0.
5	15. 0.	12: 4.
8	13. 2.	15. 2.
26	5.	26. 11.

Tiguri fuit tunc Barometri altitudo 26. $4\frac{1}{2}$.

Reſpondent in Tabulis	Mariott.	Caſſin.
Pro Heriſovia. Abbatiſc.	2867.	3560.
Pro Tiguro	1301.	1330.
Differentia altitudinis	1566.	2230.

D. 18. Sept. Circa Meridiem, poſt finitam concionem, *Heriſoviâ* digreſſi vidimus primum & delineavimus Arcis Roſenburg $\frac{1}{4}$. h. diſtantis rudera TAB. II. ubi latè patet in Ab- Arx Roſenburg. TAB. II.

 batis

batis Provinciam veterem, *die Alte Landtſchafft*, *Toggium* inferius, & *Turgoviam* proſpectus.

Toggium. Hinc per Pontem *Schwembergenſem*, *die Schwemberger Bruck*, & pagum hujus nominis trajecimus in *Toggium*, viſuri hanc, de qua tot inde à multis annis ſermones ubique miſcentur, Regionem, imo & ſubſidio Pyxidis Magneticæ delineaturi, & Mappam ex collectaneis confecturi.

Schwarzenbach. Hac veſperâ venimus *Schwarzenbach*, ubi noctem tranſegimus; progreſſi per Pagos

Auf der Eck $\frac{1}{4}$. h.
Burgau $\frac{1}{4}$.
Oberglatt $\frac{1}{2}$.
Flaawyl $\frac{1}{4}$.
Niderglatt $\frac{1}{4}$.
Watt $\frac{1}{4}$.
Nideruzweil $\frac{1}{4}$.
Hänau $\frac{1}{4}$.
Niderſtetten $\frac{1}{2}$.
Schwartzenbach $\frac{1}{4}$.

Lichtensteig. D. 19. Septembr. Iter proſecuti venimus *Lucis Steigam*, *Liechtenſteig* & ultrà per Pagos

Jonſchweil $\frac{1}{2}$. h.
Lütiſpurg $\frac{1}{2}$.
Thierhag $\frac{1}{2}$.
Pittſchweil $\frac{3}{4}$.
Dietfurt $\frac{1}{2}$.
Langenſteg $\frac{1}{4}$.
Liechtenſteg $\frac{1}{2}$.
Wattweil $\frac{1}{2}$.

Cappel 1. ubi pernoctavimus in Societate Nob. Dn. *Stægeri* Medici, qui juſſu conſilii primarii Reipublicæ nos comitabatur uſque ad ſcaturigines *Thuræ*, & hinc nobiſcum Lucis Steigam redibat.

D. 20. Sept. Iter proſecuti per
Krummenau 1. h.
Sidwald Neu St. Johann. $\frac{1}{2}$.

Neſſ-

TAB. II

Neſſlau $\frac{1}{2}$. h.
Zum Stein 1.
Starkenbach 1.
Alt S. Johann $\frac{1}{2}$.

Confluxus utriuſque *Thuræ albæ*, ſcil. *der Weiſſenthur*; & eius quæ κατ' ἐξοχὴν ita dicitur.

Hinc retrò ad oppidum *Leichtenſteig* 6. h.

Im Tieffen Töbelin inter Pagos *Neſſlau* & *Stein* fuit A°. 1621. Sclopeti ictu interfectus *Joh. Ledergerwer* officialis Abbatis, qui ſeſe rigoroſâ tractatione Toggiorum reddidit exoſum. Monumentum ſequens ei erectum.

ANNO
1621. d. 9. Tag NOVEMBRIS ZW
IS HEN 9. UND 10. UHR DES TAGS IST
HAVPTMAN HANS LEDERGERW
MORDERISCHER WEIS ERSCHOSSEN
WORDEN.
DER SEEL,
GOT GNAD.

D. 21. Sept. Porrò per
Langenſteg $\frac{1}{2}$.
Dietfurt $\frac{1}{4}$.
Pittſchweil $\frac{1}{2}$.
Moſnang $\frac{1}{2}$.
Friedlingen $\frac{1}{4}$.
In Treyen $\frac{1}{4}$.
Bunnen $\frac{1}{4}$.
Tobelaker $\frac{1}{4}$.
Fiſchingen 1. Turgoviam, ubi pernoctavimus.

Abbas Monaſterii nunc eſt *Franciſcus Troger von Uri* 1687.

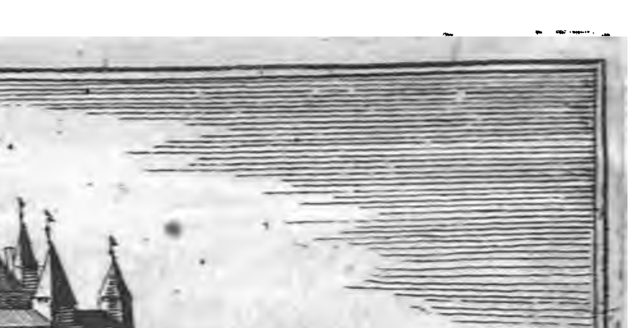
Prædeceſſor fuit *Joachimus Seiler*, origine Wylenſis, ſcriptis multis ſacris in lucem editis celebris. Eorum Catalogum collegi & collectaneis meis inſerui.

Kyburgum. D. 22. Sept. pervenimus Kyburgum, ubi noctem tranſegimus, humaniſſimè excepti & opipare tractati à viro Literis, Proſapiâ, conſiliis & actionibus Ill^{i}. D^{no}. *Joh. Rudolpho Eſchero*, Comitatui nunc Præfecto digniſſimo.

Die 23. Sept. Per Pagos
Ettenhauſen $\frac{1}{4}$. h.
Billikon $\frac{1}{4}$.
Grafſtall $\frac{1}{2}$.
Tagelſckwang $\frac{1}{4}$.
Dietlekon 1.
Rieden $\frac{1}{4}$.
Walliſſellen $\frac{1}{8}$.
Schwamendingen $\frac{1}{4}$.
Tigurum 1.

Tiguri ſani per DEI Gratiam & incolumes rurſus appulimus.

Iter hocce quoniam ſuſcepimus Toggici Comitatus gratiâ, & Experimentorum Barometricorum, haud abs ſe erit, brevem ſubjungere Toggii Statum præſentem.

TOGGICI COMITATUS DESCRIPTIO.

TAB. III.

Magni in Helvetia momenti eſt *Toggium*, *Comitatus Toggicus*, *die Graffſchaft Toggenburg*, ſive Populum ſpectes, ejusve numerum, qui Regionem hanc inhabitat, ſive Qualitatem Soli, ſeu Diſpoſitionem Territorii, ſive denique Vicinos Populos.

Toggiorum Vicini, Abbatiſcellani.

Ad Septentrionem nempe ſiti ſunt utriuſque Religionis *Abbatiſcellani*, qui junctim decimum tertium conſtituunt Cantonem: Pontificii quidem *Extra Rodani*, *Uſſer Roden*, dicti a ſummo Toggio, ubi id Baronatui Saxenſi eſt confine, ad mediam circiter Provinciam ſuperiorem Toggii, jugis altiſſimis, & ferè inſuperabilibus diſterminantur à Toggiis. Reformati verò *Intra Rodani*, *Inner Roden* dicti, indè à confiniis Extra Rodanorum uſque ad limites Provinciæ Sancto Gallenſis veteris, per juga paulò mitiora, ſed tamen difficulter ſuperabilia, & Glattæ Fluvii partem disjunguntur. Ad hos Reformatos nempe Abbatiſcellanos tranſitus patent. 1. Ex Pago *Dägersheim* per pontem *Schwembergenſem*, *Schwemberger Bruck*, *Schwembergam* ipſam & *Heriſoviam*. 2. Per Pagum *Petrocellam*, & *Diken* ad Pagum *Schwelbrunn*. 3. Per *Petrocellam Hemberg* ad vicum *Urnäſch*, & hinc demum *Abbatiſcellam*, *Appenzell*, qui Pontificiorum eſt primarius.

Tigurini, Præfectura Groningana,

Tigurini ab *ortu* & *occaſu* Toggiis ſunt contermini: ab occaſu cum notabili ditionis Tigurinæ parte, ſpeciatim vero Præfectura Groningana. Tranſeunt autem limitaneæ lineæ per juga *Hörndli*, ubi 4. Juriſdictiones in uno Lapide coëunt, Tigurino Groningana, Tigurino Kyburgenſis, Turgoia, & Toggica; porrò *S. Gallen brunn*, *Hulſteck*, *Schnebelhorn*. Suntque limites hi inter *Turgoviam* & *Utznacenſes* medii. Ab ortu angulo valde acuto Toggio jungitur *Baronatus Alto Saxenſis*, in Præfecturam redactus, & nominatim qui-

Baronatus Alto Saxenſis.

quidem in paſcuo alpino, *die Saxer Alp* dicto: inter Abbatiſcellanos Pontificios & Gamſenſes etiam Pontificios medio, ita tamen, ut non pateat niſi per juga ferè inſuperabilia, acceſſus, uti quoque ex Tigurino Groningano Territorio non aliæ patent ad Toggios, quàm montoſæ viæ, ſpeciatim *vom Stäg uber die Hulſteck.*

Abbas *Sancto Gallenſis*, quâ Dominus *Provinciæ* ſuæ *Veteris*, *der Alten Landſchafft*, Toggios imos cingit, diſterminante *Glattâ*, inde ferè à *Goſſovia* & *Ober Glatt*, ad *Pyram* uſque *ſuperiorem*, *Ober Büren*, ubi Glatta influit Thuram: hinc autem utroſque diſtinguit *Thura*, ad Pontem uſque *Schwartzenbacenſem.* Terra hic ſatis eſt mitis & depreſſa, acceſſus tamen difficiles reddunt ipſa Flumina intermedia; quapropter alicujus momenti ſunt Pontes *Brübacenſis*, *die Brü-bacher Bruck*, qui *Niderglattam* ducit, alius qui *Oberglatta Goſſoviam*, & *Schwarzenbacenſis*, *die Schwarzenbacher Bruck*, qui impedire poteſt irruptiones in maximam imi Toggii, Thuram & Glattam interjacentis partem, ſed quoque eas, quæ ex dextrâ Thuræ parte ex Pago Rikenbach intenderentur verſus Pagos *Batzenheid*, *Lütiſpurg*; conferente multum Arce *Schartzenbach*, ſitu reſpectu Thuræ, & Regionis trans Thuranæ eminentiore locata, cujus proſpe-

TAB. IV. ctum ſiſtit TAB. IV.

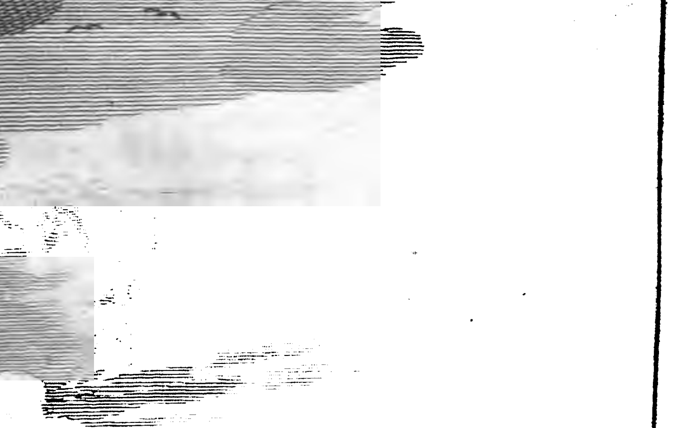
Turgovia. *Turgovia* Toggio eſt confinis inter *Fiſchingam* Pagum atque Cœnobium, & Pagum *Kilchberg*, mediantibus jugis & ſaltubus: lineâ à Confinio Turgoviæ & Provinciæ Veteris dicta ad ſummum montis *Hörndli* jugum.

Caſtra Rhætica. *Caſtra Rhætica* cum *Dominio Utznacenſi*, *Gaſter und Herrſchafft* Utznach longâ ſatis inde à Tigurina Ditione ad Saruneres protenſa, montium catenâ diſterminantur à Toggiis. Tranſitus patent, licet non faciles, & facile impediundi 1. Ex *Valle* Utznacenſium *Goldingenſi*, *Goldinger-Guldener-Thal*, per montem *Creutzeck*, minus tamen uſualis. 2. *Uber die Lad.* 3. *Durch den Hummelwald.* 4. Ex Pago *auf Ammon*, ſupra Veſenam ſito, *uber den Ammerberg* in Toggium ſuperius, *auf Alt- oder Neu-St. Johann*, qui tamen ipſe eſt perdifficilis; & inprimis Equis per paſcua alpina, &

anguſtos

ACH .

TAB. IV.

anguſtos tractus ducendis, vix ſuperabilis. Pertinent autem
Caſtra Rhætica cum Dominio Utznacenſi ad Suitenſes, &
Glaronenſes Pontificios.

Sarunetanus Comitatus, *die Grafſchafft Sargans*, Do- *Sarunetanus Comitatus,*
minio VII. Pagorum veterum ſubjecta Toggio ſuperiori ad
meridiem ſita, altiſſimis & inviis prorſus jugis eſt ſeparata.

Werdenbergicus Comitatus, *die Grafſchafft Werdenberg*, *Werdenbergicus Comitatus,*
Juriſdictioni Glaronenſium Reformatorum parens, ab ortu
Toggios tangit, mediantibus jugis, licet perviis, quibus ad
Pagum *Wildenhaus* datur tranſitus.

Gambſenſe Dominium, *die Gambſer Herrſchafft*, à Suiten- *Gambſenſe Dominium.*
ſibus & Glaronenſibus Pontificiis dependens, inter Werden-
bergicum Comitatum, & Præfecturam Saxenſem medium, pa-
riter ab Ortu Toggio ſupremo eſt conterminum; viâ monto-
ſa patente ex Pago *Wildenhaus* ad vicum *Gambs*.

Longitudo totius Regionis protendit ſeſe à Septentrione *Comitatus*
verſus Meridiem & ortum, a Ponte Schwartzenbacenſi ultra *Toggici Longitudo,*
Pagum Wildenhaus, ab imo Toggio ad ſummum ad 10. ferè
horas, vel 5. Milliaria Germanica; *Latitudo* plerunque circi- *& Latitudo.*
ter ad 3. vel 4. horas.

Diſtinguitur Comitatus in Provinciam *ſuperiorem* & *infe-* *Ejus*
riorem, *in das undere und obere Ampt*. *Diviſio.*

Superiori innexum eſt I. oppidum *Liechtenſteiga*, *Liech-* *Provincia*
tenſteig, *Liechtenſtein*, ubi convocari ſolet Conſilium to- *ſuperior.*
tius Toggii, *der Landrath*, & judicari res criminales, appel- *Oppidum Liechten-*
lationes aliæque gravis momenti. Reſidebat hic olim Princi- *ſteig.*
pis nomine Præfectus. In Civilibus judicatum ſemper fuit à
Senatu Liechtenſteigenſi, cui Scultetus præſidet. Fuit olim
hoc oppidum, in medio ferè Toggio commodè ſitum, ſedes
Domeſticorum ſeu Aulæ Comitum, qui inhabitabant Arcem
Neu Toggenburg ſupra Oppidum & Pagulum *Waſſerflu* emi- *Arx Neu*
nenti ſitu locatam: ſita eſt autem hæc arx in Communitate *Toggenburg.*
Neccarina, *im Neckerthaler Gericht*, & deſtructa fuit,
Stumpfii judicio, A°. 1083. ab Huldrico Abbate Sancto Gal-
lenſi, qui origine fuit Princeps Carinthiæ. Religio eſt hic utra-
que, Reformata ac Pontificia. Inſignia Oppidi ſunt albo ru-
bra perpendiculari linea diſtincta. Arcis verò *Neu Toggen-*

burg inſignia ſunt Moloſſus Anglicus niger lingua rubra, & millus coloris Ferruginei. Hic Moloſſus Anglis *Dogg*, vero ſimiliter Regioni primam nominis *Doggenburg* originem dedit, niſi fortè cum Celeberrimo quodam noſtræ urbis Theologo & Hiſtorico derivare velis à *Tucconia*, *Tücken*, Pago ad ſummum Lacum Tigurinum ſito, antiquiſſimis Hiſtoricis Walafrido Strabo, qui vixit circa A.um 614. Raperto Thuregienſi, qui vixit circa A.um 880. memorato, qui ſaltem ſerioribus temporibus Comitum Toggicorum fuit.

Toggium unde denominatum.

Vallis Thuræ.

II. *Vallis Thuræ*, *Thurthal*, *Turthal*; quo quidem nomine generali veniebat olim, & juſto titulo integer Comitatus à Thuræ origine uſque ad oppidum Wilam flumine irriguus. Κατ᾽ ἐξοχὴν verò Provincia ſuperior, *das Obere Ampt*, excepto oppido, totum nempe ſuperius Toggium, quod inde à Liechtenſteigâ ſeſe protendit, ad uſque confinia Orientalia.

In hac Thuræ Valle ſunt Communitates ſequentes. *Gerichte*, *und Gerichts Gemeinden*. 1. *Vallis Thuræ* ſtrictiſſimè dicta *Thurthal*.

Huc pertinent Pagi ſequentes, *Krummenau*, *Enetbüel*, *Sidwald*, *Winterſperg*, *Plomberg*, *Buel*, cum ædibus in vicinia diſperſis, *Niderhauſſen*, Schlatt: Prope Enetbüel ſunt quoque rudera Arcis.

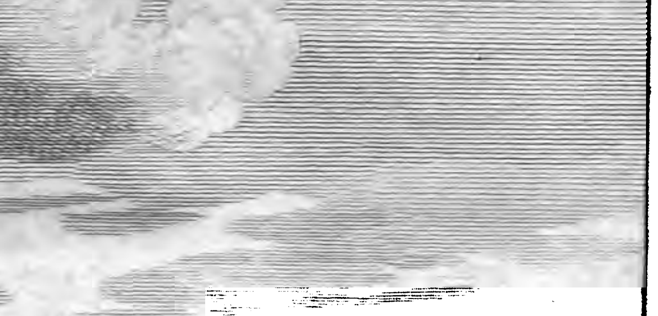
Wattweil, Pagus.

Yberga, Arx.

2. *Wattwyl*, *Wattweil*, Pagus horæ ſpatio diſtans à Liechtenſteiga verſus Meridiem loco amœno, prope quem congregari ſolent Comitia Toggica, *die Landsgemeind*. Ad hanc communitatem pertinet *Cappel*; porrò Arx munitiſſima *Yberga*, *Yberg*, ædificata primum circa A.um 1262. à Nobili *Hartmanno ab Yberg*, quæ brevi poſt in poteſtatem devenit Comitis Craftonis de Toggenburg, & hoc Comite prope Vitodurum ſuperius per ſicarium occiſo, in manus Abbatis Sant Gallenſis, jure donationis factæ ab ipſo Hartmanno Proprietario, quo facto periit ſimul nova Arci huic impoſita appellatio *Crafftburg*. Rediit quidem vi armorum rurſus ad Comites, & ab his ad Abbatem Berchtoldum. Sub Guilielmo Abbate, qui è Montfortiana fuit Familia, occupata fuit hæc ipſa arx à Rege Rodolpho Habſpurgenſi, & A°. 1405. ab Abbatiſcellanis

&

rientali .

dentali .

…entrionali .

HULDRICUS ZWINGLIUS,
Theologus Tigurinus.

& Sancto Gallenſibus; denique A°. 1710. per ſtratagema in manus venit Toggiorum. Triplicem hujus Caſtelli munitiſſimi faciem ſiſtunt TAB. V. VI. & VII. E regione Yber- TAB. V. VI. & VII. gæ ſupra Wattwilam extruxit Abbas Antagoniſtam Ybergæ Arcem *Bernfels*, *Bärenfels*, A°. 1240. *Arx Bernfels.*

3. *Hemberg*, Pagus montanus Religionis utriuſque. *Hemberg.*

4. *Zum Waſſer*, *Waſſergmeind*, quæ Communitas compre- *Zum Waſſer.* hendit ſolum Pagum *Neſſlau*, cum ædibus in illo diſtrictu ſparſis: nomen obtinuit à copia aquarum communitatem illam irrigantium, inveſtitur namque à Thura, & Luterâ, quæ ultima à *Valle Thuræ* diſterminat.

5. *Pagus & Monaſterium divi Johannis vetus*, *Alt S.* *Pagus & Monaſterium D. Johannis vetus.* *Johann*, Benedictini Ordinis, fundatum circa A^{um} 1150, à quodam Nobili Wetzelio de St. Johann, quoad locum: poſteà verò ab ipſis Comitibus Toggicis, loci Advocatis inſignite ditatum. Fuerunt autem primi duo Monachi Ciſtercienſis Ordinis ex Cœnobio Trub Vallis Emmenſis; poſtea autem fuit numerus Monachorum adauctus, ipſiſque Abbas Præfectus ex Cœnobio Trub, primo Abbate demortuo, ſub Pontificatu *Eugenii* tertii & Imperio Conradi III. Imperatoris Electus fuit Burcardus ex ipſo fratrum numero. *Nobiles* ipſi de *St. Johanne* habitabant tum in Pago ipſo, tum Veſenæ; transvectum autem eſt Monaſterium poſteris temporibus in Pagum *Sydwald*, ubi nunc nomine *Neü St. Johann* viget; ut in veteri Monaſterio unicus duntaxat Monachus reſideat, pro reditibus colligendis, & ut officiis ſacris horas deſtinatas voveat; Inſignia Monaſterii ſunt Agnus vexillifer albus in campo cœruleo. In hujus communitatis diſtrictu inter Pagos Stein & S. Johann ſunt rudera Arcis *auf der Burg*.

6. *Wildenhaus*, Filia olim Parochiæ Gamſenſis, in Paro- *Wildenhaus.* chiam redacta ab Abbate Huldrico: ſupremus Toggii Pagus nobilitatus nativitate Magni Reformatoris *Huldrici Zwinglii*, qui ibi primam vitæ ſuæ auram traxit ipſis calendis Januarii 1484. Patre *Huldrico Zwinglio*, Loci Ammanno, & Margaretha Meilia. Fuit olim hic Arx, *die Wilde Burg* cognominata, quæ adhuc in eſſe fuit Ao. 1468. & olim ab Eindſidlenſi Cœnobio in Feudum conceſſum dicitur Comitibus Toggiis.

Vallis Neccarina, ſuperior.

III. *Vallis Neccarina, Neckerthal, Neccarthal,* ſuperior ſcilicet unicam habet communitatem & Parochiam primariam, *Petrocellâ, Peterzell* dictam. In confiniis hujus judicii, quod alias *das Peterzeller Gericht* vocatur, inter *Spreitenbach,* & *Furth* ſunt quoque rudera Arcis deſtructæ.

Comitatus Toggici Provincia inferior.

Toggium inferius, ſeu Provincia inferior, das untere Ampt, omnes comprehendit communitates, quæ infra *Liechtenſteigam* ſunt.

Vallis Neccarina inferior.

I. *Vallis Neccarina inferior, das undere Neckerthal,* unicum quidem format judicium, dictum *das Neckerthaler Gericht,* ſequentes tamen habet Parochias.

1. *Brunnaderen.*
2. *Mogelſperg,* ubi olim quoque fuit Arx Nobilium *de Mogelſperg.*
3. *Helffenſchweil.*
4. *Ganderſchweil.*

Huic quoque judicio inſerta eſt Arx deſtructa *Neu-Toggenburg.* v. ſupra ſub Tit. *Lichtenſteig.* Pertinet item huc Arx deſtructa *im Grunen,* ſita verſus *Känelbach,* nec non alia ad Thuram *Rüdberg* dicta prope *Lauffen.*

Judicium Bazenheidenſe.

II. *Judicium Bazenheidenſe, das Bazenheider Gericht:* Diſtinguitur Pagus *in ober und nider Batzenheidt.* Hujus nominis *de Batzenheidt* olim fuere Nobiles.

Lütiſpurg.

TAB. VIII.

Pertinet huc quoque *Lütiſpurg,* & *Pittſchweil, Bittſchwyl, Bütziſchwyl. Lütenſpurgum* Arx, *Lütiſpurg, Lütenſpurg,* (TAB. VIII.) locus eſt magni pro tranſitu Thuræ, & communicatione Toggii inferioris cum ſuperiori momenti, muro & forti Turri munitus; extructus juxta quosdam temporibus Abbatis Conradi S. Gallenſis, de Buſſnang cognominati; aliis tamen altioris antiquitatis notas præ ſe ferre videtur. In hoc quoque Judicio haud longe à ſcaturigine Murgæ ſita eſt Arx *Alt Toggenburg,* quæ origines dat ipſi Familiæ Toggicæ, quæ hic primas ſedes habuit, occupata occaſione fratricidii Comitis Diethelmi, A°. 1226. ab Abbate Conrado Sancto Gallenſi: & circa A^um^ 1285. ab Abbate Kemptenſi, deſtructa tandem A°. 1405. ab Abbatiſcellanis & Sancto Gallenſibus. In eodem eſt Arx deſtructa *beym Rothenbach,* prope *Oberbatzenheid.*

Arx Alt Toggenburg.

III.

G .

Judicium Kirchbergenſe.

III. *Judicium Kirchbergenſe, das Kirch* vel *Kilchberger Gericht.* Prope hunc Pagum A°. 1446. in Bello veteri Tigurino, fuere Comites Jacobus de Lützelſtein, Ludovicus de Helffenſtein, Johannes de Rechberg tunc Friderici III. Imp. Capitanei Præſidio Tigurino Præfecti, irrupturi in Toggium, fuſi à Petermanno de Raron, & Toggiis. In hac Parochia ſunt rudera Arcis Nobilium *de Lamprechtſchweil:* item *Brunberg*, ſupra *Rickenbach.*

Judicium Moſnangenſe.

IV. *Judicium Moſnangenſe, das Moſſnanger Gericht*; Parochia *Moſſnang, Moſſlingen* (cujus nominis quoque fuere olim Nobiles *de Moſſnang*) latè diffuſa. Ditioni Tigurinæ & Turgoviæ contermina cum filiis ſuis, *Brunnen, Riedt, in Treyen, Fridlingen.* In hoc judicio rudera ſunt Arcis *auf Rachlis*, ſupra Pagum Moſnang; alius quoque, quæ è Regione eſt *Veteris Toggenburgi, im Hinderhof*, verſus Montem *Hörnlin;* porro alius *Hinder bäbigen, bey Wincklen*, ubi limites ſunt Moſnangenſis judicii & *Batzenheidenſis.*

Judicium Krynovienſe.

V. *Judicium Krynovienſe, das Krynnauer Gericht.*

Judicium Vallis Rinnenſis.

VI. *Judicium Vallis Rinnenſis* ſeu *Rhenanæ*, tum *ſuperioris*, tum *inferioris, das Gericht des Oberen und Underen Rinnethals, Rinthals.*

Judicium Schwarzenbacenſe, & Algetshuſanum.

VII. *Judicium Schwartzenbacenſe, & Algetshuſanum, das Schwartzenbacher, & Algetshauſer Gericht. Schwartzenbach* olim oppidum, nunc nobilis Pagus uná cum Arce ſeu Caſtello in imo Toggio ſitus. Extructum fuit hoc oppidum A°. 1273. ab Imp. Rodolpho Habſpurgenſe, initio ſui Regni, occaſione motuum Bellicorum inter binos Abbates Sancto Gallenſes rivales Huldricum de Güttingen, & Henricum de Wartenberg. Eum autem in finem fuit extructum Caſtellum uná cum oppido, ut inſerviret contra Comites de Toggenburg, eorumque irruptiones in Turgoviam. Durantibus his motibus, & qui ſequebantur, bellicis, fuit Schwarzenbachum, Wilæ antagoniſta, aliquoties & deſtructum, & reædificatum: ultimam vero ruinam dedit Abbas Henricus II. natus de Ramſtein, qui ab Alberto Imp. obtinuit, ut Schwarzenbacum transferretur Wilam. Arcem ſolam retinuit Jacobus Vogt de Frauenfeld, & ex ruderibus Murorum oppida-

norum deſtructis reſarcivit; poſtea devenit hæc arx jure emtionis ad Henricum Nobilem de Grieſſenberg, tandemque ad Abbatem.

Paulò ſupra confluxum Thuræ & Glattæ ſita erat Arx *Gielſperg*, habitata olim à Nobilibus dictis *Gielen, von Gielsperg*, poſteà Poſſeſſoribus Arcium *Gyrſperg* & *Helffenberg* prope *Stambeim.*

Judicium Jonſchwylanum. VIII. *Judicium Jonſchwylanum*, *das Jonſchwyler Gericht. Jonſchwyl*, *Jonſſwyl*, pagus eſt mixtæ Religionis: in cujus diſtrictu eſt, Arx deſtructa *Eppenberg*, Nobilium, qui dicti erant *die Meyer von Eppenberg.* Periit hæc arx fulmine icta ſub initium Imperii Caroli V. Arx item adhuc poſſeſſa *Feldegg*, ſupra *Jonſchwyl.*

Judicium ſupra Uzwilanum. IX. *Judicium ſupra Vzwilanum*, *das Ober Vzweiler Gericht.*

Judicium infra Uzwilanum. X. *Judicium infra Vzwilanum*, *das Nider Vzweiler Gericht.*

Judicium Homburgenſe. XI. *Judicium Homburgenſe*, *das Homburger Gericht*, ubi *Homburg oder Watt.* In hoc diſtrictu eſt Arx deſtructa *Alt Glattburg*, prope *Nider Glatt;* Poſſeſſa ante 800. abhinc annos à Nobilibus dictis *Gielen von Glattburg;* occupata A°. 1405. ab Abbatiſcellanis & Sancto Gallenſibus: mox rurſum devenit ad Nobiles, deſtructa tandem A°. 1485. ab accolis.

Judicium Flawilanum. XII. *Judicium Flawilanum*, *das Flaawyler Gericht.*

Judicium Burgauanum. XIII. *Judicium Burgauanum*, *das Burgauer Gericht.* Prope *Burgau* pagum ſunt quoque rudera Arcis.

Judicium Tägersheimenſe. XIV. *Judicium Tägersheimenſe*, *das Tägerſcher- Degerſcher Gericht.* Fuere quoque olim Nobiles de *Tägersheim.*

Judicium Maggenovianum. XV. *Judicium Maggenovianum*, *das Maggenauer*, *Mackenower Gericht. Mackenow*, *Magtenow*, *Mägtenow* Cœnobium eſt ſequioris ſexus ordinis St. Bernhardi.

Prope Magdenoviam ſunt quoque rudera Arcis.

Judicium Bichwilanum. XVI. *Judicium Bichwilanum*, *das Gericht zu Bichweil.*

Judicium Liberum. XVII. In imo Toggio eſt dimidium *judicium Liberum*, *das Fry Gericht*, ex utraque Thuræ parte.

Refor-

Religio.

Reformata Religio colitur in Parochiis, *Liechtenſteig*, *Wattwyl*, *Hemberg*, *Kappel*, *Krummenau*, *Neſſlau*, *Stein*, *Alt S. Johann*, *Wildenhaus*, *Peterzell*, *Brunnaderen*, *Mogelſperg*, *Helffenſchweil*, *Ganderſchweil*, *Lutiſpurg*, *Pittſchweil*, *Kilchberg*, *Moſſnang*, *Jonſchweil*, *Hänau*, *Niderglatt*, *Oberglatt*, *Tägersheim*, *Bichweil*; ita tamen, ut ſemper ferè immixti ſint Pontificii, & aliquando, in ſuperiori imprimis Provincia Reformati fortiores, in Inferiori autem Pontificii. Pontificii in Pago *St. Johann*, & ſuperiori reliquo Toggio ſubſunt juriſdictioni Eccleſiaſticæ Epiſcopi Curienſis, reliquum omne Toggium pertinet ad Epiſcopatum Conſtantienſem. Fit equidem ſæpe, ut Exercitium hoc Religionis ſimultaneum anſam præbeat diſſenſionibus mutuis, in inferiori cum primis Provincia, ſicut exempla proſtant motuum *Kilchbergenſium*, *Hänovienſium* &c ſed quoque ligat hoc ipſum animos, qui faciliùs in partes traherentur Libertati ſuæ nocivas, ſi alterutra ex Provinciis foret hujus, alia illius Regionis.

Nimis debile tamen foret hoc ſimultanei cultus ſacri vinculum, niſi animos Toggiorum firmius colligaret Juramentum generale, *der Land Eid*, quo ſeſe in Comitiis inter ſe uniunt, quodve anteit juramento Fœderali inter Toggios & concives ſuos Suitenſes ac Glaronenſes inde A°. 1440. ſervato.

Toggiorum Numerus.

Surgit Toggiorum numerus ad 9000. incirca viros, quorum duæ tertiæ partes ſunt Reformati, $\frac{1}{3}$ Pontificii.

Solum Toggicum.

Qualitatem ſoli Toggici quod attinet, eſt Provincia inferior fertilis inprimis frumentis, & fructibus Arborum, ſuperior pratis & paſcuis; ita ut illa huic inſuper providere poſſit quoad Frumenta, hæc illi ex ſuperfluo dare Lacticinia. Eſt utraque quidem Provincia montoſa, inæqualis in ipſa Valle, ſunt tamen juga ſuperioris editiora, inferioris mitiora. Habetque notabile id beneficium Toggicus Comitatus, ut inferior ejus pars Agriculturæ & Arboretis ratione ſitus commodior ſeſe protendat in linea Meridiana, ſuperior verò alias ratione ſitus eminentioris nonniſi ad paſcua utilis ſeſe flectat ita, ut ſuprema portio ab Oriente ferè directa ſit ad Occidentem, & propter hanc flexuram majorem admittat caloris gradum, & fœcun-

fœcunditatem majorem in omni frugum genere, ut in ſupremis pagis non deſint Agri, Legumina, Cannabis, arbores.

Aquæ præcipuæ. Aquæ præcipuæ, quæ Toggium irrigant, ſunt *Thura*, *Thaurus*, *Taurus*, *Turus*, *Tura*, *Dura*, *Duras*, *Durias*, *d'Ur*, *Dur*, *Thaur*, Flumen rapidum, quod *Turgoviæ*, *Turgow*, *Thurgow*, nomen dat, ipſum verò primitus juxta *Glareanum* vocatum fuit *die Ur*, poſtmodum eliſo diphthongo *ie*, *d'Ur*, quemadmodum nominare ſolemus *Ruſam*, *d'Rüſs*, *Arolam*, *d'Ar*. Hoc autem nomen obtinuit, uti quoque *Tauri* cognomen, ab inſigni ſua rapiditate, comparanda cum ferocitate *Taurorum Sylveſtrium*, qui *Uren* Germanis nuncupantur. Origo hujus fluvii eſt in ſummo Toggio, duplex ferè, una *Thuræ*, κατ' ἐξοχὴν ita dictæ, in udis pratis infra pagum *Wildenhaus*, loco nominato *im Münſen riedt*, altera *Thuræ albæ*, *der Weiſſen Thur*, quæ ſcaturit *im Fliſs*, inter altiſſima juga *des Schaffbergs*, *und Hohenſäntis*, confluit utraque quartâ horæ parte ſupra Pagum *Alt St. Johann*: ſed quoque fontibus fluvii hujus adnumerandi ſunt tum breves rivuli ex mediis Pratis infra ſupraque jam nominatum Pagum proſilientes, in Mappa viſundi; tum rivi alii paſſim ex jugis Alpium deflui. Inter Pagos *Alt St. Johann*, & *Zum Stein* à ſiniſtris influunt Rivi *Starkenbach* & *Durrenbach*. Prope *Neſſlau der Lochbach*, prope *Neü St. Johann die Lutern*, rivus Fluminis æmulus: inter *Sidwald* & *Krummenau der Ennetbüelerbach* & *Hundsbach*: inter *Krummenau* & *Geſelbach*, *der Trempelbach* & *Geſelbach*: omnes hi à dextro latere: inter *Geſelbach* & *Stoken der Steinenbach* à ſiniſtris: Inter *Cappel* & *Watwyl der Olensbach* & *Dorffbach* à dextris: *der Riggenbach* à ſiniſtris. Juxta *Tberg der Steinerthalerbach*, ſtatim ſupra *Liechtenſteig der Schwendibach*, & infra *der Lederbach*, uterque à dextris: prope *Dietfurt der Dietfurterbach*: à ſiniſtris; è Regione *Lütiſpurgi* arcis *der Guntzenbach*; ſtatim ſupra Lütiſpurgum à dextrô latere Thuræ ſuas aquas tradit, *Neccarus*, *der Neckar*, fluvius origines ſuas habens in Montibus ſupra *Peterzell*, & perluens porrò integram Vallem *Neccarinam*, *das Neckerthal*, cui nomen communicat, ordine autem alluit loca ſequen-

ſequentia, *Furt*, *Spreitenbach*, *Brunnaderen*, *Neccar*, *Rennen*, *Anzenſchweil*, *Ganterſchweil*. Inde à Lutiſpurgo ſolitaria fere pergit Thura inter Petrarum varios anfractus uſque ad ejus confluxum cum *Glatta*, prope *Pyram ſuperiorem*, *Oberbüren*, & *Gielſperg*, Arcem dirutam. *Glatta* ipſa, *die Glatt*, Fluvius eſt Toggio quoque adnumerandus, limitaneus nempe Comitatus Toggici, Provinciæ veteris Abbatis Sancto Gallenſis, & ditionis Abbatiſcellanæ.

Toggio quoque debetur origo *Murgæ*, Fluvii qui fontes ſuos habet in Montibus inter Arces Alt-Toggenburg & Waldeck, hinc Viſchingam tendit.

Forma Regiminis Toggici hodierni A°. 1709. & 1710. hæc eſt: *Forma Regiminis Toggici.*

In rebus toti Toggio communibus judicat

1. Senatus frequentior totius Regionis, *der groſſe Land-Rath*, conſtans vi decreti Comitiorum, *in Kraft Landgemeind'ſchluſſes*, viris 80. quorum medietas eſt Reformata, altera Pontificia; Eliguntur hi in Provincia ſuperiori ab omnibus Judiciis ſeu Communitatibus, in inferiori à Parochiis, *im Oberen Amt von allen Gerichts Gemeinden*, *im Underen von allen Kirchöhren*. Communitas quævis certum dat numerum pro ratione amplitudinis, vel Juris, 2. 4. 6. ubi Exercitium Religionis eſt ſimultaneum, eliguntur junctim ab utraque parte, ſine affinitatis, reſpectu. *Communitates ſuperioris Provinciæ* ſunt 1. *Liechtenſteig*. 2. *Wattwyl*. 3. *Thurthal*. 4. *Waſſer*. 5. *S. Johann*. 6. *Wildhaus*. 7 *Hemberg*. 8. *S. Peterzell*. *Parochiæ* ſequuntur. 9. *Büzenſchweil*. 10. *Moſnang*. 11. *Kirchberg*. 12. *Jonſchweil*. 13. *Henau*. 14. *Niderglatt*. 15. *Oberglatt*. 16. *Magdenau*. 17. *Mogelſperg*. 18. *Helffenſchweil*. 19. *Ganderſchweil*. 20. *Lütenſpurg*. Ita ut in univerſum ad conſtituendum Senatum majorem concurrant 20. Communitates. *Judicia* verò, *Gericht*, in toto Toggio ſunt 24½. Senatus hujus majoris eſt, ſigillare de libertate communi ſervanda. Hic in rebus gravis momenti convocat Comitia, penes quæ tunc ſtat concludendi poteſtas. Secretarii ſunt duo, *Landſchreiber*, utriuſque religionis unus, qui eliguntur ab ipſis Comitiis.

Bini item Theſaurarii, *Landsſeckelmeiſter*, rurſus ex utraque Religione; eliguntur hi ex judicio Regionis, *aus dem Land-gericht*; adminiſtrant hi alternatim fiſcum unus, alter reditus, & expenſas: Præſident hi etiam in judicio criminali, ſinguli pro maleficis ſuæ religionis

Seligit hic Senatus major ex ſe ipſo 24. duodecim nempe utriuſque Religionis, qui vocantur

II *Judicium Regionis*, *das Land Gericht oder Blut Gericht.* decidunt hi res criminales.

Ex his ipſis 24. viris ſeligit Senatus major 12. alios, ſex nempe ex una Religione, qui vocantur

III. *Senatus Regionis minor*, *der kleine Land Rath*, *oder Appellations Rath*, tractant hi res alias minoris momenti, appellationes ex judiciis inferioribus ad ſe delatas, quæ tamen appellationes locum non inveniunt, niſi inter reum Evangelicum, & accuſatorem Pontificium, & vice verſa. Obſervandum nihilominus quoad electionem, non neceſſario hunc Senatum componi debere ex judicio præcedenti, ſed penes majorem ſtare Senatum, unum vel alterum membrum deſtinare uni duntaxat ex his Judiciis, vel utrique, prouti ipſis videtur.

Ex his 12. viris ſeligit rurſum Senatus major 6. alios, ex quavis Religione 3. nominantur hi

IV. *Commiſſio Regionis*, *Lands Commiſſion*, *oder Inquiſitions Rath*, examinant hi res Criminales, aliaſque graviores uſque ad ſententiam, & judicant, an caſus propoſiti deferendi ſint ad Senatum majorem, minoremve, vel judicium Regionis.

In omnibus his Senatibus & judiciis Præſidium eſt ratione Religionis alternum. Obſervandum inſuper, ita dependere electionem vel depoſitionem membrorum pro tribus poſterioribus judiciis à Senatu frequentiori, ut ſi alterutra Religio habeat quid, quod contradicere poſſit, & quidem ultra $\frac{3}{4}$. ejus Religionis contradictioni conſentiant, deciſio expectanda ſit ex ſolo ejuſdem Religionis Senatu majori, & altera Religio obſtricta ſit latam ſententiam defendere omnibus viribus.

Judicia inferiora, numero 22, per totam Regionem diſperſa,

ſperſa, decidunt res civiles aliaſque minoris momenti in ſuis ſingulorum diſtrictibus obvias.

Conſtituuntur hæc Judicia quotannis, conſtantque communiter ex Ammanno, Judicibus 12. Scriba & Apparitore.

Stat penes quaſdam Communitates jus eligendi abſolutè, alibi proponuntur Abbati 4 unde ſeligere poteſt unum pro Ammanno.

Judicum dimidiam partem dat Princeps, alteram incolæ.

Scribam & apparitorem eligunt Incolæ, ſed ex ipſo eorum corpore.

Regiminis Toggici Statum præſentem optimè, quàm quidem deſcribere potero, ſiſtet ſequens

INSTRUMENTUM PACIS
inter Cantones
TIGURINUM atque BERNENSEM
ex una, &
Principem atque Abbatem
SANCTO GALLENSEM
ex altera parte,
initæ
Badæ in Argovia
A. MDCCXVIII.

In Nomine Sanctiſſimæ, Individuæ Trinitatis, DEI, Patris, Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

Notum ſit omnibus ac ſingulis. Exortis, communi noſtro tædio, occaſione Gravaminum Nationis Toggicæ, inter Helvetiæ Cantones binos, Tigurinum, atque Bernenſem ex una, & Principem, Abbatem, Decanum, at-

BIBLIOTECA UNIV

que Capitulum Cœnobii Sancto Gallenſis, ex altera parte, ſimultatibus quibuſdam atque diſſidiis, quæ non obſtante omni adhibitâ operâ tandem juſto DEI judicio, non in Toggio ſolo, verum & Provincia Abbatis Veteri, in apertum erupere bellum; convenêre prænominati Cantones ac Princeps cum Capitulo, ſingulari ad Pacem propenſione moti, ut Deputati, initio quidem publico Charactere deſtituti, heic, Badæ, Pacis ineundæ conſilia agitarent, tandemque poſt indefeſſos labores, Divinâ aſſiſtente gratiâ, pro firmandâ Pace, utinam perenni, & reſtabiliendâ Helveticâ Fide & unione, Articulos ſequentes in chartam conjicerent, eâque, quâ à ſuperioribus ſuis inſtructi poſtmodum erant, poteſtate, ſervatâ ſemper arbitrariâ horum ratihabitione, ſubſignarent.

I. *Gaudebit nomine ac jure ſupremi in Toggio Dominii,* Princeps & Abbas *quilibet* Sancto Gallenſis, & *tenebuntur ei conſueta præſtare homagia Toggii, reſervatis tamen horum Juribus ac Privilegiis. Modum autem, quo lites exortæ deciſæ fuerint, ſequentes ordine declarabunt articuli.*

II. *Conſtabit* Senatus Provincialis (der Land-Rath) *ſexaginta membris, triginta nempe ex Religione Romano-Catholica, & triginta ex Evangelica. Electionis jure gaudebunt in omni Provinciæ diſtrictu communitates ipſæ. Qui hanc obtinebunt dignitatem, ætatem eâ, niſi malefactis indignos ſe reddiderint, vel impotes facti fuerint, non excident. Penes hunc Senatum ſtabit, eligere* Arbitrum (Obman des Land-Raths) *hujuſque* Vicarium, (Statthalter:) *nec non* Quæſtores, (Seckelmeiſtere) Vexillarios, (Panner-Statthalter,) *ſervatâ ſemper Religionis ratione alternâ,* Secretarios *item,* Commiſſarios, & Nuntios, *numero ſemper pari, aſſervare ſigillum Provinciæ, eoque Decreta ſua obfirmare.*

III. Munia *Senatus hujus* Provincialis *ſunt, invigilare Juribus atque Privilegiis toti Regioni communibus, vel huic illive diſtrictui peculiaribus, ne quid patiantur detrimenti, gravamina circa illa exoritura ad Principem, debitâ obſer-*

vatâ

vatâ reverentiâ, deferre, ejuſque opem ſollicitare: hâc autem non obtentâ, cauſæ ſuæ jus abſque ambagibus poſtulare, locis ad hunc finem deſtinatis; ſtipendia, tributa, & ſumtus bellicos indicere, pro rata diſtribuere, ea calculis ſubducere, & de iis ſibi ipſi rationem reddere, aliaque hujus generis tractare: intereà tamen haud immiſcere ſe rebus ad Principem, Judiciave hæc illave Regionis ſpeciatim pertinentibus.

IV. *Juramento adſtringantur Senatus Provincialis membra, ut & Revmi Principis & Regionis commoda promoveant, damnaque avertant, Juribus ac Privilegiis Regionis conſervandis ſtudioſè invigilent, & obſtacula via vel amicabili, vel juris amoveant; publicis Senatus conſiliis vocati frequentes interſint, ſtipendia atque tributa ex æquo erôgent, & in omnibus his tales ſe gerant, uti Patriæ ſalus exigit, bonâ fide, abſque fuco.*

V. *Certo quodam die quotannis ſemel & ordinarie convocandus eſt Senatus provincialis, ad tractandum res totius Regionis: quod ſi tunc incidat quidpiam, quod Principem tangit, notificari id ei, vel ejus Præfecto per duos, tresve Senatores, debitâ reverentiâ, neceſſe eſt.*

VI. *Liberum tamen eſto Senatui Provinciali, extra conſtitutum illum diem, ſeſe colligere, quoties id poſtulat neceſſitas, ita tamen, ut ante diem congreſſus Principis Præfecto notum fiat, craſtinâ luce Senatum conventurum eſſe: quod ſi & in hujuſmodi congreſſibus occurrat, quod Principis intereſt, id rurſum ei, vel ejus Præfecto ſignificetur neceſſe eſt.*

VII. *Tenetur Senatus Provincialis, Toggii indigenas quosvis, quartum ſupra decimum, & quod excurrit, agentes annum, nec dum* Juramento Provinciali (Land-Eyd) *adſtrictos, per quinquennia citare, &, ut juratione dicta ſe coram Senatu obligent, adſtringere. Hoc ipſum autem juramentum Provinciale ſolemniter eſt renovandum, quoties Concio Populi Toggici* (die Landsgemeind) *ſeſe congregat; & eligi ſimul debet à Concione* Vexillarius, (Pannerherr.)

VIII. Judicii Provinciæ Criminalis (des Landgerichts) *forma hæc eſto : Præſes ſit quilibet Toggii Præfectus : Judices ipſos , numero viginti quatuor , conſtituit Princeps , ſeligendo ex omni Provinciæ diſtrictu , videlicet ex ſingulis veteribus viginti & duabus Parochiis unum , binos autem tum ex* Lucis Steigâ (Liechtenſteig ,) *tum ex* Vatvila (Wattweyl :) *ſint autem hi Judices viri probi , rebus agendis apti , integræ famæ , ex Evangelica Religione duodecim , ex Romano-Catholica totidem.*

IX. *Obligandi ſunt hi Judices ſolenni juramento , ut , quoties convocantur , judicio frequentes interſint , judicentque caſus obvios ex æquo , nullâ niſi Juſtitiæ ratione habitâ, divitibus atque pauperibus , pauperibus atque divitibus , extraneis atque indigenis , nullâ habitâ ratione amoris , vel odii , neque ſe corrumpi patiantur muneribus aut largitionibus , ſed ubique ſatis DEO faciant & juri , ſine perſonæ , vel Religionis diſcrimine , bonâ fide abſque fuco.*

X. *Haberi & exerceri debet Judicium hoc Criminale nomine & authoritate Principis.*

XI. *Judicii hujus Criminalis eſt , ſententias ferre in criminalibus , ſub fide honoris & juramenti. Conſtat autem id Præſide, Præfecto, Judicibus ordinatis viginti & quatuor, cum Provinciæ Secretario* (Landſchreiber.) *Penes Præfectum & Forum hoc Criminale, tanquam Senatum Regionis à Principe conſtitutum , porrò ſtat , ordinare & expedire mandata alia , & Leges , quæ commodum totius Regionis attinent.*

XII. *In cauſa delictorum Criminalium , quæ vi & tenore legum non poſtulant pœnam corporalem , ſed quidem mulctam pecuniariam , nemo indigenarum incarcerandus , qui fidejuſſionis nomine ſe obligare poteſt.*

XIII. *In Criminalibus teſtimonia produci debent coram Præfecto , Secretarii Provinciæ , & binorum ex Judicio Criminali , quorum unus ſit Romano Catholicæ Religionis , Evangelicæ alter. Teſtes autem ipſi ante notificandi ſunt in vincula conjecto , quàm ſub fide juramento deponunt ; ut exceptio-*

ceptionibus, ſi quæ adſint, detur locus, & hunc in finem enuntiata ipſa accuſato communicanda. Nemo autem in propria cauſa accuſatoris ſimul & teſtis perſonam agere poteſt. Pro accuſatoribus autem non habendi, qui vi officii ſui & juramenti delicta ad judicem deferunt, vel conſortes.

XIV. *Omnibus Examinibus in Criminalibus, ſive Confeſſiones ſint ſpontaneæ, ſive exprimantur tormentis, adſiſtant Judices ſupra nominati, quibus moderatum adſignari poteſt ſalarium.*

XV. *Quod ſi inter Examinatores memoratos non conveniat, num habenda ſit quæſtio de reo, nec ne, deferendum eſt hujus controverſiæ punctum ad dimidium Judicium Criminale, formandum ex pari Romano-Catholicorum & Evangelicorum, ſenario nempe ex quavis Religione numero.*

XVI. *Quod ſi quempiam Judicum ex foro Criminali excludat parentela cum reo, aliave cauſa, ſupplendus eſt excluſorum, vel aliàs abſentium, numerus aliis ejuſdem Religionis, & pro finali ſententia danda complendus integer viginti & quatuor Judicum numerus.*

XVII. *Diſcedentibus in cauſa Criminali in paria vota Judicibus, & dijudicante fortè Præfecto pro graviori pœna, licitum eſto, ſuſpenſâ executione, reo, ſuisve, Principis implorare clementiam.*

XVIII. *Jus aggratiandi Principi abſolutè competit.*

XIX. *Pœnæ omnes pecuniariæ in cauſis criminalibus à Judicio Criminali definitæ ſunto Principis: bonâ verò confiſcata omnium maleficorum morti datorum; ut & eorum, qui malitioſâ intentione ſibi ipſis necem intulerunt, eorumque fugitivorum, qui pœnam mortis meruere, & jure, ſi præſentes forent, ſuſtinerent, eidem Principis fiſco ſunt adjudicanda: declarat autem ſe Reverendiſſimus Princeps, pro ſua erga indigenas clementia, paternoque affectu, ſatis ſibi futurum dimidiâ bonorum poſt ſumtus proceſſus ipſius, & æs alienum, ſoluta, parte, ſi quidem infortunium tale reciderit in unum ex Toggiis, unius, pluriumve liberorum parentem.*

XX.

XX. *Stipendia Foro huic Criminali numerabit Princeps: obſtrictus autem eſt hic ipſe Principis Senatus Provincialis convocatus ab eo ſeſe congregare, & pro conſcientiæ dictato conſulere: deſtinato floreni ſtipendio quotidiano iis, qui ſupra* Krumenoviam (Krumenau) *infra Rivum* Gunzenbach *habitant, dimidio autem iis, qui Lucis Steigæ ſunt propiores.*

XXI. *Membra Judicii hujus Criminalis non varianda, niſi quem excludat corporis mentisve adverſa valetudo, aut vitæ vitium.*

XXII. *Crimina quævis ſeu intentata ſeu commiſſa publicè ſunt a competenti judice judicanda, abolitis tacitis circa illa conventionibus, niſi quis, nemine urgente, facinus confiteatur ſponte: & Principi pecuniariæ coërcitiones adſignandæ.*

XXIII. *Judicum inferiorum juramentum eſto idem, quod membrorum Fori Criminalis.*

XXIV. *Ammannorum in Judiciis Inferioribus ſuggeſtiones & ſurrogationes ſint conformes juribus, privilegiis & uſibus hactenus receptis: eligatur autem Ammannus iis in locis, ubi Communitati nominationis jus competit, die ſuggeſtioni dicato, & ſequatur Principis ratificatio intra proximos quatuordecim dies.*

XXV. *Judicum pars dimidia eligenda, conformiter Privilegiis & Praxi, a Principe, medietas altera à Communitate, obſervatâ ſemper Religionis paritate.*

XXVI. Apparitor (der Weibel) *quia Principis eſt officialis, Eique vi juramenti addictus, ut res pœna dignas deferat & annuntiet, nulla ratio ſubeſt, cur aliter quam more hactenus recepto & ſuggeratur, & eligatur.*

XXVII. *Scribas quod attinet Judiciorum* (die Gerichtſchreiber,) *proponet Princeps Communitati binos ex ipſa Communitate judiciali* (Gerichts Gemeind) *huic muneri ſufſenos, ex quibus jus habet Communitas ſeligendi unum: hac tamen Lege, ut Apparitore addicto uni Religioni, Scriba ſit alterius.*

XXVIII.

XXVIII. *Non habent Præfecti, Ybergenſis & Schwartzenbacenſis* (die Vögte von Yberg und Schwartzenbach) *quod ſeſe immiſceant rebus Judicialibus, vel Judicio adſideant, niſi nati ſint Toggii.*

XXIX. *A Judiciis Inferioribus non conceditur appellatio in civilibus, niſi cauſa excedat florenos 15. Hanc ſummam ſi exceſſerit, non impediri poteſt à Judicio provocatio.*

XXX. *Judicia annua* (die Jahr-Gericht) *pro more antiquo haud intermittantur; & tenentur quidem Judicia Inferiora multare delicta & facinora, quæ ſui ſunt fori, juxta tenorem Legum, Mandatorum, & Conſtitutionum, viâ juris, partium ſtudio ſemoto. Ipſæ autem mulctæ à Judiciis Inferioribus decretæ omnes Principis ſunto.*

XXXI. *Delicta hujus generis Inferioribus Judiciis ſubjecta publicè ſunt à competenti Judice judicanda, pro more antiquo, & ſecretæ circa illa conventiones abolendæ, niſi delinquens, nemine urgente ſpontaneâ confeſſione judicationem finalem ſuæ cauſæ poſcat.*

XXXII. ***In taliſmodi Delictis, quæ Foris inferioribus ſubſunt, nemo cogendus eſt ad teſtimonium contra ſe ipſum, vel ut juramento ſe purget: niſi decreverit id, validis rationibus motus, Judex.***

XXXIII. *Executio circa ſolvenda credita vel debita fieri debet pro ritu & more veteri æſtimatione* (durch die Schatzung.)

XXXIV. *Judicium appellatorium* (das Appellations Gericht) *conſtabit* 12. *membris, viris huic muneri aptis, probis, & integræ famæ, ex ipſa Natione Toggica.*

XXXV. *Judicii hujus Præſes eſto Toggii Præfectus: Hic autem vi præſtandi & præſtiti in ipſa inauguratione juramenti ad id eſt obligandus, ut in omni ſuo judicii tum Provincialis tum Appellatorii Præſidio, procedat abſque vel Perſonarum vel Religionis acceptione.*

XXXVI. *Circa electionem membrorum Judicii Appellatorii obſervandum, à Principe pendere conſtitutionem trium Romano-Catholicæ Religionis, & trium Evangelicæ, & à Senatu*

natu Provinciali pariter trium ex Evangelica, triumque ex Catholico-Romana, quæ ex proprio Corpore ſeligere, huicque Judicio admovere poteſt.

XXXVII. *Formula juramenti eadem eſto, quæ ſupra in puncto Judicii Criminalis.*

XXXVIII. *Stipendium quotidianum his Judicibus Appellatoriis eſto florenus, ſolvendus ex ſumtibus pro ſententia erogandis* (von denen Urtheil Gelteren.)

XXXIX. *Nec variandi ſunt hi Judices, quamdiu muneri ſunt apti, & vitæ probæ, uti ſupra occaſione Judicii Criminalis monuimus.*

XL. *Terminantur appellationes à Tribunalibus inferioribus factæ in hoc Judicio appellatorio, quod abſolutam, & definitivam dat ſententiam, à qua ulterius provocare non licet. Excipiuntur Dominia, Dominii Jura, Uſuræ fundorum ſtabilium, aliæque poſſeſſiones, quæ alienari vel redimi nequeunt. Permiſſa item provocatio ad Principem in cauſa extranei, qui ne quidem in Toggio ulla bona poſſidet, cum indigena, ſeu poſtulator ille ſit, ſeu poſtulatus: hoc nempe in caſu gravato licet appellare ad Principem, ſeu extraneus is fuerit, ſeu indigena. Hæ appellationes quotannis bis & ſemel, pro re nata, in Toggio ipſo examinari, & lites terminari debent, nec exigi alii ſumtus, quam qui pro ſententia appellatoria ordinariè impendi ſolent. Quod ſi ipſe Princeps morbo aliave cauſa graviori impeditus judicio huic ſolemni intereſſe non poterit, ſtabit penes eum, rem per unum vel duos delegatos perficere.*

XLI. *Sententiis in paria vota diviſis, ſtat jus dirimendi penes Præfectum.*

XLII. *Conſtitutio Præfecti in Toggio pendet à Principe & Abbate Sancto Gallenſi, cui liberum eſt, Toggium ſeligere indigenam, vel extraneum.*

XLIII. *Principis quoque eſt, Provinciæ tum Secretarium* (Land-Screiber) *tum Apparitorem* (Land-Weibel) *eligere ex Natione Toggica; hac tamen conditione, ut non ejuſdem ſint hi duo Officiales Religionis. Catholico autem Secre-*

tario

tario adjungendus Evangelicæ Religionis Subſtitutus, & viciſſim Evangelico Secretario Subſtitutus Romano-Catholicæ cultui addictus, qui in cauſis tum Appellatoriis, tum Criminalibus adſit Tribunalibus, & in Protocollo formando Secretarium adjuvet, omnia tamen hæc abſque Principis impendio. Nominabit autem Judicium Criminale tres integræ famæ Subſtituti munere dignos, & liberum erit Principi, ex his unum eligere.

XLIV. *Circa Jus Militiæ ſeu Armorum, & quæ inde pendent, nihil decernit præſens Pacificatio, ne cuiquam jura habenti aut prætendenti ſit præjudicio.*

XLV. *Jus indigenatus nemini concedendum, niſi occaſione homagii novo Principi præſtandi, & conſentiente primùm Principe, dehinc dimidia ad minimum Toggiorum tunc præſentium parte. Ipſi autem, qui recipi poſtulant, vel præſentes ſe ſiſtere, vel ſaltem nomine tenus proponi debent.*

XLVI. *Jus habitandi nemini concedendum invitâ Communitate.*

XLVII. *Jus Venationis & Piſcationis Principis eſt, niſi quis tenore ſingularium Privilegiorum id poſſideat.*

XLVIII. *Toggiis omnibus & ſingulis jus mercaturæ, ſalis commercio non excepto, eſt liberum.*

XLIX. *Fundorum venundatio in manus mortuas, unde redimitio non datur, nemini concedenda. Caſu etiam quo per Teſtamentum, Proſcriptiones* (Auffähle) *Dotem, vel jure hæreditatis eò reciderint, liberum eſto indigenis præviâ æſtimatione ſub fide juramenti factâ fundos ſibi appropriare. Aſt Principi ipſi nemo obſtaculo ſit, ſi quidem is poſſeſſiones in Toggio emtionis jure ſibi comparare velit, hâc additâ cautione, ne talia bona incorporentur Monaſterio D. Johannis, vel quovis alio modo incidere poſſint in manus alias mortuas, vel in Feuda converti, ſed occupentur à Laicis.*

L. *Pollicitatur Rev. Princeps, ſe neque Vectigalia nova, aut telonia ad Vias, Pontes,* (Zölle Brucken-noch Weggelter) *indicturum, quæ quovis modo Toggiis gravamini eſſe poſſint, aut præjudicio, neque indicta hactenus ad altiorem gradum evecturum.*

LI. *Volunt jura Toggii, ut quilibet propriis ſuis bonis abſque detractu migret, quocunque lubet: bona verò quod attinet hæreditario jure, vel alio, acquiſita, de iis detractus ſolvi, ejuſque media pars fiſco Principis, Provinciæ altera inferri debet.*

LII. *Pari modo ſolvi debent jura indigenatus, mediâ unâ parte fiſco Principis, alterâ Provinciæ adjudicatâ; quo ipſo tamen nihil præjudicatur introitui ſolvendo illi Communitati, cui novus indigena accedere in animo habet.*

LIII. *Quæ propter Toggium ſolvuntur Penſiones, mediâ ſuâ parte Principis, alterâ Provinciæ fiſco inferuntor.*

LIV. *Portio illa, quæ Provinciæ eſt, neutiquam in uſum cedat hujus illiusve ſacri cultus, ſed quidem in communem & civilem Provinciæ.*

LV. *Nulla, niſi gravi urgente neceſſitate, nova erigantur molendina, neque Fabrorum Ferrariorum officinæ, neque olei preſſoriæ, neque Balnearia. Si quis horum quidpiam deſideret, quiſpiam vero alius id vel non neceſſarium, vel ſibi oneroſum reputans ſeſe opponeret, examini ſubjiciet accurato Forum & neceſſitatem, & quod prætenditur onus, enuntiatio autem ſub juramenti fide facta deferenda eſt ad Principem, cujus eſt, Privilegia circa talismodi ſtructuras largiri: abſque quod ſtructuræ veteres novis graventur oneribus.*

LVI. *Diverſoria privilegiata* (die Taverne-Wirthshaüſer,) *quod attinet, inquiretur eorum numerus, locus, & neceſſitas à Præfecto & judicio Provinciali, item quid quodvis Principi recognitionis loco ſolvendum habeat quotannis, quod tributum uti nec intendi, neque Religionis ulla diverſitas in conſiderationem venire debet.*

LVII. *Feuda inſcriptione renovanda* (die Einſchreib-Lehen) *quæ diplomate Feudali non opus habent, non redduntur caduca, licet cliens fiduciarius conſuetam receptionem prætermittat: mulctetur autem talis pro prima vice duplatione Laudemii: poſtea verò quoties hic neglectus contigerit cunque, multæ loco petendus pro rata poſſeſſionis ratione centeſimus florenus.*

LVIII. *In omnibus prædictis cauſis forenſibus ſicuti Dynaſtis, Moſnangenſi, Eppenbergenſi, Magdenovienſi, Krynovienſi,* (denen Particular Gerichts Herren, Moſſnang, Eppenberg, Magdenau, Krynau:) *& ſi qui fuerint alii, partium nunc paciſcentium munere haud defuncti, ſua ſingulis jura authentica ſolenniter reſervantur, iiſque nihil præjudicio ſtatutum, ita in omnibus his Dynaſtiis, ubi ſimultaneum eſt Religionis exercitium, modo ſub aliis punctis jam explanato obſervari debent jura, & paritas Religionis.*

LIX. *Reſervantur item expreſſis terminis oppidi Luciſteigæ jura & privilegia ſingularia, ſuis diplomatibus, & conſuetudine antiqua fundata: hac quidem lege, ut & Sculteti munus utriuſque religionis civibus ſit alternum, eademque paritas in ordinatione Senatus, Fori civilis, aliiſque officiis obſervari debeat.*

LX. *Quod ſi & his illisve Communitatibus, vel etiam privatis, ſua forent ſingularia jura, in præcedentibus articulis haud memorata, diplomatibus firmata, manebunt & hæc illibata, atque illæſa.*

LXI. *Omnes Sententiæ, & Decreta à quibuſcunque foris, qualitercunque conſtitutis, ad hunc uſque diem facta, privatæ item conventiones abſque præjudicio tertii transactæ, in ſuo manebunt & pleno quidem vigore, abſque quòd vel aboleri, vel immutari queant: atque proin deciſa quævis ſtabunt deciſa, iis duntaxat caſibus exceptis, quibus Abbatiæ jura vel fundos fortè tetigiſſet judex. Approbantur item & confirmantur rationes circa impenſas durante proceſſu & motibus bellicis factas initæ, eo modo, quo examini eas ſubjecit, & ratificavit Senatus Provincialis, ita ut abſque ulteriori vel inquiſitione vel obſtaculo in diſpertiendis iis locum habeant præter morem receptum Conventiones & Sententiæ de Annis* 1513. *&* 1514.

LXII. *Plena tandem ſancitur & rata habetur ex omni parte Amneſtia, ſeu æterna omnium earum rerum oblivio, quæ inde à primordio litium exortarum, & durantibus bellicis motibus, ad hunc uſque diem cunque acta fuere, ut non ſub ullo prætextu ulli vel quoad corpus, vel bona, memoratis*

de cauſis, actio intentari unquam poſſit. Multas quod concernit & impenſas, quæ cives Sex Wattwilanos, Vexilliferum Pöſchium, hujus filium Jacobum Pöſchium, Apparitorem totius provinciæ Germannum, & hæreditatem Kellerianam attinent, abolentur illæ & eraduntur penitus, ut nemo non indigenarum poſſeſſionibus ſuis in familia ſua liberè & tranquillè frui queat.

LXIII. *Cauſam Religionis quod attinet, & tranſactiones circa eam,* (den Religions oder Landsfriden) *conceditur duntaxat, in univerſo quidem Toggio, cultus Romano-Catholici & Evangelici exercitium, idque plenarium, & liberrimum, in omni utriuſque cultus parte, cum omnibus dependentiis, ut nemo unquam hos illosve turbare poſſit.*

LXIV. *Quemadmodum autem Evangelici, Romano-Catholico-cultum, Ritus, Ceremonias, aliaque inde pendentia, quoad modum, formam, ordinem, circumſcribere, aut illis obſtaculo eſſe non poſſunt: ita neque aliis conceditur, Evangelicos turbare in ſuo cultu, Ritibus, Ceremoniis, & aliis rebus inde pendentibus, aut modum, formam vel ordinem præſcribere, vel quoad dies feſtos, prouti à Catholicis obſervantur, illis incommodo eſſe: ut quoad Dogmata confeſſioni Helveticæ porrò adhærere, & ritus nunc uſitatos ſervare poſſint.*

LXV. *Ordinabuntur horæ cultui ſacro dicatæ, ubi id nondum effectui datum, abſque morâ: & gravi pœnâ ſancitur, ut nemo alterum pro cathedrâ, vel aliâ quavis occaſione, propter Religionem conviciis aut maledictis proſcindere poſſit.*

LXVI. *Conceditur paſtoribus Evangelicis & Conſiſtoriis neceſſaria Diſciplina Eccleſiaſtica, quatenus ea conſiſtit in conſtitutione, & ſeria ad vitæ correctionem admonitione: ita tamen, ut hoc diſciplinæ exercitium haud tranſeat in juriſdictionem. Injungitur iiſdem ſedula cura ſcholarum, ut in iis proficere poſſit tenera ætas non ſolum legendo, ſcribendo, & cantando, ſed & circa principia Religionis, & fidei articulos benè erudiri.*

LXVII. *Paſtores Evangelici non viſitabuntur, niſi a ſuæ Religionis ſociis, neque amandabuntur ad præbendas alias inviti, quam diu quidem cœtibus ſuis doctrinâ purâ & vitâ devotâ præſunt. Omittenda quoque poſthac phraſis juramento hactenus inſerta,* Principi obedire in omnibus, dem Fürſten in allem gehorſam zu ſeyn.

LXVIII. *Viduis & pupillis dandi tutores ſuæ Religionis, quorum ut & proximè cognatorum curæ educatio committenda.*

LXIX. *Sicubi hujus illiusve Religionis aſſeclæ propriis ſumtibus nova templa erigere, vel præbendas fundare in animo habent, licitum hoc illis eſto: præmiſſa inter utriuſque cultus Socios conventione amicabili circa ſtructuram templi veteris: Diſſidentes verò in contrarias partes conciliare poterunt viri quatuor probi, ex utraque parte ſcilicet ad hunc finem rogati bini: diſperſis & his arbitris in paria vota, poterit horum quivis proponere tertium, qui probatæ ſit fidei, & à partium ſtudio remotus: ex his autem noviter accedentibus unus eſt ſorte pro arbitro ſeligendus, qui pro litis terminatione alterutram ab arbitris latam ſententiam ſub fide juramenti ſeligendam habet, meliorem nempe ſibi viſam. Licitum quoque eſto alterutri Religioni ſtructuram quampiam Templi cultui utrique communem ampliare, ſed propriis ſumtibus, & abſque alterius Religionis vel præjudicio, vel damno.*

LXX. *Ordinatio & diſpartitio bonorum Eccleſiis & Præbendis deſtinatorum* (Kirchen und Pfrund-Güter) *manebit in poſterum talis, qualis vel olim, vel durante hac Pacis negotiatione facta, ut poſthac nullæ ampliùs vel diviſiones talium bonorum, vel novæ conventiones locum habere poſſint.*

LXXI. *Si quæ Reformatæ Religionis perſona pro matrimonio promiſſo ſervando poſtuletur, vel maritata gravium cauſarum prætextu Divortium petat, tentabunt Decanus, Paſtor, & Politici Aſſeſſores Synodi, in unum congregati, cauſas poſtulationis factæ, vel etiam Divortii quæſiti amicè conciliare: dabunt autem, hac conciliatione fruſtra*

ten-

tentatâ, ſententiam definitoriam & ultimam, ita tamen, ut res mulctâ vel pœnâ dignæ ad competentem deferantur Judicem.

LXXII. Mulctæ pro diſpenſatione in tertio cognationis gradu erogandæ circumſcribuntur ita, ut qui incirca quinquies mille, vel plures poſſident florenos, ſolvendos habeant quinquaginta: viginti, qui in poteſtate habent millenos, & ultra ad quinquies mille: pro rata, quorum bona ad millenarium florenorum numerum non adſcendunt; pauperes verò tractandi ſunt clementer.

LXXIII. Synodus Toggii Evangelica in hoc, quo nunc eſt, ſtatu conſiſtet porrò, tractabit autem ea, & ſola quidem, res Religionis & Eccleſiæ juxta normam ſtatutorum, quibus nunc gaudent, Synodalium.

LXXIV. Jus Patronatus circa præbendas manebit tale, quale dant diplomata, Privilegia à Principe agnita, & conſuetudines. Gaudebunt & Romano-Catholici Toggii aliis, quàm quidem ſit, juribus, ſi quid pro ſe intra trium abhinc annorum ſpatium demonſtrare poterunt.

LXXV. Vacante in Toggio præbendâ quadam Evangelicâ, & Principe vel hujus Præfecto de hac re certiore, ut quidem decet, reddito, cœtus abſque impedimento ullo ſeligere ſibi poteſt Paſtorem in una ex civitatibus Evangelicis, qui quidem in una ex quatuor civitatibus Helvetiæ Evangelicis ſit pro Miniſterio examinatus, atque ad id admiſſus, huncque unà cum probæ vitæ teſtimoniis Principi hujusve Præfecto ad confirmandum præſentare; additâ hac cautione, ut ex uno Cantone admittatur niſi tertia omnium pars: Eandem tertiam partem explere poterunt Toggii ipſi, ſi qui adſint, Miniſterio apti, lege ante expoſitâ examinati, & ad Miniſterium admiſſi.

LXXVI. Sancitum porrò eſt inter partes, ut obtentâ Pacificationis hujus ratificatione, illa protinus detur effectui, & homagium ſubſequatur. Quod ſi verò poſt executionem hujus Pacti, circa hoc ipſum, & puncta in eo contenta, inſperatæ oriantur ſimultates atque diſſenſiones, ſeliget pro terminatione litium Princeps tres ex tredecim Helvetiæ

Can-

Cantonibus, & Toggii tres alios, quibus ſex, obſervatâ Religionis & votorum paritate, incumbet, aut conciliare partes diſſentientes amicabili modo, aut juridicâ viâ, pro antiquo Helveticæ gentis more, litem dirimere, ſi amicæ compoſitioni nullus ſit locus. Cautum inprimis eſto, in omnibus inter Principem & Toggios orituris forte cauſis controverſis, nemini permiſſam fore viam facti, ſed quidem obſervandum modum vel amicæ compoſitionis, vel juridicæ definitionis, nec ad interim mutandam rerum faciem inde ab hac præſenti pacificatione.

LXXVII. *Pacem Religionis quod attinet in Juriſdictionibus magis minusve baſſis Principi Sancto Gallenſi in Landgraviatu Turgoviæ & Vallis Rheguſcæ ſubjectis, obſervari ea debet eodem præciſe modo, quem præſcribit Pacificatio religioſa inter Cantones A°. 1712. Aroviæ facta, ita ut omnes in hac ſanciti articuli, prouti nunc ſunt introducti, non excepto ullo, pro præſenti & futuro, plenum vigorem à partibus nunc paciſcentibus nanciſcantur.*

LXXVIII. *Non habent iidem, quod quidpiam ullo ſub prætextu ſumtuum Bello nupero impenſorum ſolvant, hoc ipſo tamen nil præjudicatur creditori cuivis legitima debitorum ſuorum jura prætendenti. Extendit ſe ad eoſdem ſubditos plenaria amneſtia omnium eorum, quibus inde ab initio Belli præteriti ad hunc uſque diem fortè contra Principem peccârunt, ut nemo hac de cauſa vel verbis laceſſiri, vel actionibus infeſtari poſſit.*

LXXIX. *Præfecturas quod attinet extra memorata Judicia ſitas, quales ſunt oppidum & Præfectura Wilenſis* (Statt und Amt Wyl) *Rorſchacenſis, Goſſovienſis*, und das Hofmeiſter Amt, *immunes & harum ſubditi ſunto ab impenſis bellicis, amneſtiæ plenæ participes, quo ipſo tamen reſervantur iterum creditoribus legitimæ ſuæ prætenſiones, harumque jura.*

LXXX. *Præſuppoſito, nil egiſſe D^{ni} Intendentes (qui partim Wilæ, partim S. Galli nomine Cantonum Tigurini & Bernenſis ſceptrum tenuere) quod vel juribus, vel fundis principis præjudicio eſſe poſſit, ſtatutum quoque, ut illorum*

& aliorum Tribunalium ſententiæ interea temporis latæ, & quicquid controverſi vel amicè compoſuerunt, vel juridicâ viâ terminarunt, ratum maneat & firmum. Quicquid item terrarum ex feudo fuit coëmtum, & ſtructuræ Templi Evangelici in Schönholtzerswylen, *& pro appartenentiis fuit impenſum, ſalvo emphytheuſeos jure, in reliquis fundis quærendo.*

LXXXI. *Inſecutâ Pacificationis hujus ratificatione, pro qua cuique parti ſpatium binorum menſium conceditur, decedent Cantones bini de Poſſeſſione Provinciæ veteris, Judiciorum Turgoviæ & Vallis Rheguſcæ, omnium inde pendentium Immunitatum ac Jurium, omnium item redituum, uſurarum, decimarum, cenſuum, aliorumve jurium, intrà extrave terras ſubditas, eo planè modo, quo hæc omnia poſſederunt ipſi, poſſidentque adhuc, Principique Sancto-Gallenſi extradent: Excipiuntur ea, circa quæ in præſenti tractatu aliter diſponere viſum fuit.*

LXXXII. *Toggiis, poſtquam omni in hoc tractatu ſtipulata effectui dederint, eò quidem uſque, ut Senatum Provincialem, cum ſua quota Judicum pro Foro appellationis, ante homagii præſtationem nominaverint, prælegetur in ipſo actu ſolenni homagii, à Principe intra quatuordecim à ratificatione dies ſuſcipiendi, in concionem nempe congregatis, Pacificatio hæc unà cum Ratificatione, quo facto obſtringent ſeſe jurejurando ad obſequium erga Principem, & denominabit Princeps intra tres dies proximè ſequentes Officiales, Judices Provinciæ ac Appellatorii Fori: Redibitque adeò Princeps & Abbas Cœnobii Sancto Gallenſis ad tranquillam, & pacto conformem, Comitatus Toggii poſſeſſionem: manus dantibus binis Cantonibus.*

LXXXIII. *Pax nunc ſtabilita, ut tantò eſſet firmior & durabilior, neve occaſione litium (quas DEUS clementer avertat!) inter vicinos ſtatus fortè emergentium quoquo modo debilitaretur, obligant ſeſe Canto Abbatiſcellanus Extra Rodanus, Princeps & Abbas Sancto Gallenſis & Civitas Sancto Gallenſis, pacto mutuo promiſſorio, bonâ fide Helveticâ, & expreſſis terminis, ut neutra pars erga alteram,*

qua-

qualemcunque ob cauſam viâ facti, vel hoſtiliter procedere velit: Exorientibus inter hoſce ſtatus litibus circa pacta mutua, & jura in iis contenta, vel horum pactorum explicationem, deferet pars læſa ſive oretenus, ſive ſcriptis, pro rei natura, gravamina ſua ad partem lædentem, petendo ſatisfactionem, modo vicinos & amicos decenti, ac præſtolando reſponſum neceſſitudini atque juſtitiæ congruum: interim verò provocatione ad jus factâ nemo procedet viâ facti, & gaudebit quælibet ex Diſſentientibus partibus iis juribus, poſſeſſionibus, & conſuetudinibus, quas habuit ante exortam litem: quod ſi hæ partes litigantes amicè inter ſe convenire nequeant, promovenda eſt res controverſa ad amicam ulteriorem compoſitionem, vel legalem terminationem, ita, ut cuilibet parti incumbat, binos ex Helvetiæ Cantonibus ſeligere pro lubitu, ut hi per deputatos Senatores & paria vota litem controverſam dirimant, abſque quod huic illive parti litiganti ulterius ſeſe opponere liceat; habebuntque Cantones mediatores, qui vel amicè compoſuerunt, vel legalem ſententiam dederunt, jus atque poteſtatem, tanquam vindices, obligandi partem obſtinatam, quæ ſententiæ latæ magis minusve & via facti ſeſe opponere vellet, vel amicè, vel per media fortiora mageve ſeria, tum ad ſententiæ acceptationem, tum ad refundendos parti læſæ ſumtus reparandave damna.

LXXXIV. *Conventum inter tres nunc paciſcentes Status vicinos, ut oblivioni æternæ tradatur pro nunc & futuro omne id moleſtiæ, tædii, atque odii, quod inter illos, & uſque huc exarſit, & inter nominatos tres Status nova fundetur, atque proporro colatur amicitia ſincera, haud fucata, ad quam ex omni parte colendam ſubditi ſeriis exhortationibus ſtimulari debent.*

LXXXV. *Abolitum vectigal in Lanquat quod concernit, manebit res in eo ſtatu, quo nunc eſt, uſque ad vel amicam compoſitionem, vel juridicam definitionem, intra annum terminandam.*

Partes contrahentes, Cantones nempe Tigurinus atque Bernenſis ex una, & Princeps ac Abbas, cum Decano & Capi-

Capitulo, Sancto Gallenſis ex altera parte, quemadmodum tractatum hunc pacis promittunt pro ſe & poſteris, & bonâ quidem fide, ſanctè obſervare in ſingulis articulis & integra ſumma, nec pati, ut ei veniatur contra: ita pariter obligant ſe ad mutua pro illius defenſione auxilia: omnia hæc vi præſentis Diplomatis, cujus tres copiæ ejuſdem prorſus tenoris expeditæ & infra ſubſcriptorum Pacificatorum manu atque ſigillis confirmatæ ſunt: Badæ in Argovia, Mercurii die decimo & quinto Junii, Anno à nato Salvatore JESU CHRISTO milleſimo, ſeptingenteſimo & decimo octavo.

(L.S.) Joh. Jacobus Huldricus, *Proconſul & Ordinarii Senatus Reip. Tigurinæ.*

(L.S.) Joh. Henricus Hirzelius, *Proconſul & Ordinarii Senatus Reip. Tigurinæ.*

(L.S.) J. F. Willading, *Dynaſta in Urthenen & Mattſtetten, Scultetus Reip. Bernenſis.*

(L.S.) Joh. Anthonius Tillier, *Vexillifer & Ordinarii Senatus Reip. Bernenſis.*

(L.S.) Joſephus Anthonius Pundtiner, *de Brg. Principis & Abbatis Sancto Gallenſis Conſiliarius & Cancellarius.*

(L.S.) Gallus Anthonius, *Baro de Turre, Principis & Abbatis Sancto Gallenſis, Præfectus in Romiſshom.*

RATI-

RATIFICATIO PACIS

ex parte

Illmæ Reipublicæ Tigurinæ.

Nos Conſul, Senatus ordinarius & frequentior Civitatis Tigurinæ, notum facimus. Poſtquam noſtri in nupero congreſſu Badæ uniti Con-Senatores & Pacificatores Ampliſſimi, Conſultiſſimi & Nobiliſſimi Dn. Joh. Jacobus Huldricus, *Proconſul,* & Dn. Joh. Henricus Hirzelius, *Proconſul, cum Reverendiſſimi Principis & Abbatis noviter electi* Joſephi, *nec non Decani & Capituli Abbatiæ Sancto Gallenſis* D*nis Pacificatoribus, convenere die* 15. *Jun. Anni currentis circa Articulos Pacis ad Statuum ipſorum Ratihabitionem uſque, Sanciendæ inter Illmas. Reſpp. Bernenſem & Noſtram ex una parte, & Revmum Principem & Dominum Abbatem, Decanum & Capitulum Abbatiæ Sancto Gallenſis ex altera, & expeditis prius tribus ejuſdem tenoris Exemplaribus ad ſingulos tres Status, tandemque plenâ poteſtate obtentâ ſubſcripſerunt, & ſigillis ſuis confirmarunt. Nos etiam reviſione factâ & omnibus benè ponderatis Tractatum illum Pacis Divinâ favente Gratiâ ſancitum approbavimus, ratificavimus, & confirmavimus in omnibus ſuis punctis, articulis & clauſulis: approbamus in totum, ratificamus & confirmamus, pro nobis, & poſteris noſtris, ſpondentes ſub juramento Helveticæ fidei omnium in dicto Tractatu Punctorum, Articulorum & Clauſularum ſinceram obſervantiam, & fidiſſimam attentionem. In fidem hujus & ulteriorem confirmationem præſentis Ratificationis ſigillum Civitatis noſtræ ſecretum imprimi curavimus, Jovis die* 11. *Aug. Anno à Nativitate Salvatoris* JESU CHRISTI *milleſimo, ſeptingenteſimo & decimo octavo.*

(L.S.)

RATIFICATIO PACIS

ex parte

Ill^{mæ} Reipubl. Bernenſis.

Nos Scultetus, Senatus Ordinarius & frequentior Civitatis Bernenſis, notum facimus. Poſtquam inter Ill. Reſpp. Tigurinam & noſtram ex una parte, & Rev^{mum} Principem & Dominum Abbatem, Decanum & Capitulum Abbatiæ Sancto Gallenſis ex altera, ortæ fuere ſimultates & diſſenſiones, eæque in apparatus bellicos progreſſæ in apertum erupere bellum, hoc autem amicâ conventione d. 5. Jan. Badæ cœpta, 5. Maji reaſſumtâ, favente Divinâ Gratiâ, per Deputatos illuc D^{nos} Plenipotentiarios fuit ſopitum, articulis Pacis ad ratificandum chartæ conſignatis, & d. 15. Jun. anni currentis ſubſcriptis, ac ſigillo firmatis, approbavimus nos, ratificavimus, & confirmavimus memoratum Pacificationis Tractatum in omnibus ſuis punctis & articulis, atque integrâ ſummâ. Omnia autem hæc vi præſentis Ratificationis pro ulteriori confirmatione ſigillo civitatis noſtræ muniuntur d. 12. Aug. 1718.

(L.S.)

RATI-

RATIFICATIO PACIS

ex parte

Rev^mi Principis & Abbatis, Decani & Capituli Abbatiæ Sancto Gallenſis.

Nos DEI Gratia Joſephus, S. Romani Imperii Princeps, Abbas Cœnobii Sancto Gallenſis, quod immediatè Sedi Sanctæ Romanæ eſt ſubjectum, Benedictini Ordinis, Annuntiationis Divæ Virginis Mariæ Eques &c. Nosque Decanus & Capitulum Abbatiæ Sancto Gallenſis notum facimus omnibus. Poſtquam pro ſopiendis motibus bellicis, & terminandis diſſenſionibus, inter Ill. Cantones Tigurinum, atque Bernenſem ex una, & Nos ex altera parte Badæ inchoata d. 5. Jan. currentis anni, & 5. Maji reaſſumta Pacificatio per noſtros hunc in finem Deputatos & plenâ poteſtate instructos eò uſque fuit deducta, chartis conſignata, tandemque 5. Jun. ſubſcripta, & ſigillis munita, ut non deeſſet niſi ultima noſtra Ratificatio; Nos nunc Tractatum illum Pacis in omni articulorum ſummâ in ſolidum approbamus, ratihabemus, & confirmamus, vi propriæ noſtræ manus ſubſcriptionis, atque ſigillo Abbatis & Capituli. Data hæc & Acta in Caſtello noſtro Neü Ravenſpurg. d. 5. Aug. 1718.

Joſephus Abb.
(L.S.)

P. Jodocus Decanus.
(L.S.)

Operæ pretium duco, adnectere huic Itineri conſectaria, quæ ex obſervationibus meis circa Aëris Dilatationem Actis Societatis Regiæ Scientiarum 1711. p. 156. inſeruit Celeberr. Maraldi.

Nou-

Nouvelles Experiences ſur la Dilatation de l'air, faites par M^{R}. SCHEUCHZER, *ſur les Montagnes des Suiſſes, avec des Reflexions* par M^{R}. MARALDI.

Mr. Scheuchzer a envoyé à Monſr. L'Abbé Bignon pluſieurs Obſervations ſur la Dilatation de l'air, qu'il a faites ſur les Montagnes des Suiſſes pendant le mois de Septembre de l'année 1710.

Nous avions prié M^{r}*. Scheuchzer de faire ces Obſervations pour connoiſtre ſi à ces grandes hauteurs l'air s'y dilate avec la meſme proportion, qu'il ſe dilate prés du Niveau de la Mer. Il a obſervé avec un Tube long de* 33. *pouces du pied de Paris, & de deux lignes de Diametre à ſept ſtations differentes, la hauteur du Mercure dans le vuide, & il a fait à chaque ſtation les Obſervations ordinaires de la dilatation de l'air, en laiſſant dans le Tube premierement trois pouces d'air naturel, aprés ſix, ainſi de ſuite, de trois en trois pouces juſqu'à trente. Il a meſuré exactement en pouces, en lignes & en parties de lignes la hauteur où le Mercure reſtoit dans le Tube aprés la dilatation, de meſme que l'etendue qui occupoit l'air dilaté aprés le renverſement.*

Dans la plus baſſe de ces ſtations le Mercure eſtoit ſuſpendu dans le vuide à 26. *pouces* 7. *lignes* $\frac{1}{2}$. *Dans la plus haute il ètoit à* 21. *pouces,* 6. *lignes, de ſorte que la difference de hauteur du Mercure dans le vuide à été de* 5. *pouces. Pour connoiſtre, ſi la regle ordinaire avec laquelle l'air ſe dilate parmi nous, eſt conforme aux Obſervations de M*^{r}*. Scheuchzer, j'ay calculé ſuivant cette regle l'eſpace que l'air devoit occuper dans le Tube aprés la dilatation, j'ay fait ce calcul pour toutes ces Obſervations, & j'ay comparé l'un avec l'autre dans une Table à part.*

Il paroit par cette comparaiſon, que le calcul ne s'accorde avec les Obſervations que dans la dilatation qui

repond

repond aux trois premieres pouces d'air naturel. Dans les autres la dilatation que l'air par l'Obſervation eſt moindre que par la regle juſqu'au 18. pouce d'air Naturel, où la dilatation obſervée s'accorde à une ou deux lignes prés avec celle qui eſt calculée par la regle. Depuis le 18e. pouce juſqu'au 30e. d'air naturel la dilatation obſervée eſt toujours plus grande que la calculée, au contraire de ce qui s'eſt trouvé dans les premiers 18. pouces. Le plus grand exces du Calcul ſur l'Obſervation qui s'eſt trouvé au 9e. & au 10e. pouce eſt de 8. à 9. lignes, & le plus grand defaut du calcul à l'egard de l'Obſervation eſt de 10. à 11. lignes, qui repond au 24e. & au 27e. pouce d'air naturel. Ce qui fait voir qu'à les grandes hauteurs l'air ne s'y dilate pas avec la meſme regle qui s'obſerve proche du niveau de la Mer: & par conſequent qu'elle n'eſt pas generale pour toute l'étenduë de l'air qui eſt dans un meſme climat.

Nous avons remarqué dans les Memoires de l'Academie de l'année 1709, que cette regle ne s'obſerve pas non plus à l'egard de l'air ſitué à peu prés à la meſme diſtance du niveau de la Mer, dans un autre climat fort different du noſtre, comme eſt celuy de Malaca dans les Indes Orientales. Dans cet endroit par des Obſervations ſemblables à celles de M^{r}. Scheuchzer trois pouces d'air naturel, aprés la dilatation ont occupé dans le Tube un eſpace de 7. pouces 5. lignes, au lieu que ſuivant la regle il devoit occuper 9. pouces 6. lignes $\frac{1}{2}$. La difference entre l'Obſervation & la regle eſt de deux pouces une ligne, ſix pouces d'air naturel, aprés la dilatation ont occupé 10. pouces 9. lignes, par la regle, la dilatation devoit etre 13. pouces 3. lignes, la difference eſt deux pouces 5. lignes, donc la dilatation obſervée eſt moindre que la calculée. Il en eſt de meſme des pluſieurs autres Obſervations faites à Malaca, & calculées dans ce Memoire; Ce qui fait voir dans l'air de Malaca une dilatation bien differente de celle qui arrive au noſtre, & meſme plus grande que celle qui reſulte des Obſervations de M^{r}. Scheuchzer.

Il y a quelque conformité entre les Obſervations de Ma-

 lace

laca & celles de Zuric. A Malaça, où la dilatation de l'air eſt fort differente de celle qui s'obſerve à Paris, la variation du Mercure dans le Barometre eſt plus petite qu'à Paris. Il en eſt de meſme des Obſervations de Zuric, la dilatation de l'air ſe fait d'une maniere differente qu'à Paris, & la variation du Mercure dans le Barometre eſt plus petite que celle qui arrive à Paris & à Gennes. Il eſt vray qu'à Malaca la dilatation ſe fait d'une autre maniere, qu'elle ne ſe fait à Zuric: car à Malaca la dilatation obſervée eſt toujours plus petite, que celle qui reſulte du Calcul, au lieu que par les Obſervations de Mr. Scheuchzer la dilatation obſervée eſt plus petite, que la calculée, juſqu'à un certain terme, enſuite elle eſt plus grande. C'eſt une choſe digne de remarque, dans le lieu le plus bas où Mr. Scheuchzer a fait ſes obſervations, la dilatation de l'air ſe fait d'une maniere differente de ce qu'elle ſe fait à Paris, quoy qu'entre ces lieux & Paris il n'y ait qu'une difference de hauteur qui repond à environ deux pouces de Mercure dans le Barometre, & cependant l'air ſe dilate de la meſme maniere dans les ſtations où Mr. Scheuchzer a obſervé, quoy qu'entre le lieu le plus bas & le plus haut de ces Obſervations il y ait une difference de hauteur, qui repond à plus de cinq pouces de Mercure, d'où l'on pourroit inferer, que dans un meſme climat l'air proché de la ſurface de la terre change ſenſiblement dans une petite hauteur, & qu'il eſt plus uniforme dans une grande étenduë loin de la ſurface de la Terre.

Mr. Scheuchzer ayant fait des Experiences dans une mine d'acier où l'air eſtoit chaud, à cauſe du grand feu qu'on y faiſoit pour fondre la mine qui eſt fort dure, a trouvé dans cette mine la hauteur du Mercure dans le vuide & la dilatation de l'air la meſme que celle qu'il a trouvée par des Obſervations faites au meſme endroit hors de la mine & à l'air libre, ce qui s'accorde avec les experiences rapportées dans les Memoires de l'Academie de 1709. *par leſquelles il paroit qu'une grande chaleur comme eſt celle de l'eau boüillante ne fait pas varier ſenſiblement la dilatation de l'air.*

Illu-

Illuſtrabit hæc porro ſequens Tabula.

Altitudo Mercur.	Weſen.	Tigurum.	Fodinæ Chalybis Saruner.	Auf Enneſewen.	Auf Scherff.	Auf dem Blattenſtock.
	26. dig. 7. lin.	26. dig. 4. lin.	24. dig. 4. lin.	23. 10.	21. 8.	21. 6.
Aër ordinarius in Tubo relictus.	Digiti	Aëris	dilatati.			
	Dig. lin.	dig. lin.	dig. lin.	dig. lin.	dig. lin.	dig. lin.
3	11. 11$\frac{3}{4}$. calc. 12. 1. obſ.	12. 3. C. 12. 6. O.	13. 1. C. 13. 1. O.	13. 6. C. 13. 6. O.	14. 8. C. 14. 6. O.	14. 7. C. 14. 6. O
	1$\frac{1}{4}$. diff.	3. diff.	0. diff.	0 diff.	2. diff.	1. diff.
6	15. 6. C. 15. 3. O.	15. 10$\frac{3}{4}$. C. 15. 7. O.	16 4. C. 16. 1. O.	16. 7. C. 16. 4. O.	17. 6. C. 17. 3. O.	17. 6. C. 17. 3. O.
	3. diff.	3. diff.	3. diff.	3. diff.	3. diff.	3. diff.
9	18. 4. C. 17. 8. O.	18. 7. C. 18. 0. O.	19. 0. C. 18. 5. O.	19. 2. 18. 7.	20. 1. C. 19. 6. O.	20. 1. C. 19. 6. O.
	8. diff.	7. diff.	7. diff.	7. diff.	7. diff.	7. diff.
12	20. 9. C. 10. 0. O.	20. 11. C. 20. 3. O.	20. 10. C. 20. 7. O.	21. 4 C. 20. 9. O.	22. 0$\frac{1}{2}$. C. 21. 6. O	21. 10 C. 21. $\frac{5}{8}$. O.
	9. diff.	8. diff.	3. diff.	7. diff.	6 diff.	5. diff.
15	22. 8. C. 22. 3. O.	23. 0$\frac{1}{2}$. C. 22. 6. O.	23. 2. C. 22. 9. O.	23. 3. C. 22. 9. O.	23. 3. C. 22. 9. O.	
	5. diff.	6$\frac{1}{2}$. diff.	5. diff.	5. diff.	6. diff.	13 4$\frac{1}{2}$. O.
18	25. 0. C. 24. 10. O.	24. 9. C. 24. 8. O.	25. 0. C. 24. 10. O.	25. 2. C. 25. 0. O.	25. 4. C. 25. 3. O.	25. 6. C. 25. 3. O
	2. diff.	1. diff.	2. diff.	2. diff.	1. diff.	3. diff.

Altitudo Mercur.	Weſen.	Tigurum.	Fodinæ Chalybis Sarunet.	Auf Enneſewen.	Auf Scherff.	Auf dem Blattenſtock.
21	26. 4. C. 26. 8. O.	26. 7½. C. 27. 0. O.	26. 8. C. 27. 0. O.	26. 8. C. 26. 10. O.	26. 11. C. 27. 1. O.	27. 1. C. 27. 3. O.
	4. diff.	4½. diff.	4. diff.	2. diff.	2. diff.	2. diff.
24	28. 0½. C. 28. 8. O.	28. 2. C. 28. 11. O	28. 2. C. 28. 10. O.	28. 3. C. 28. 10. O.	28. 5. C. 29. 0½. O.	28. 4. C. 29. 0. O.
	7½. diff.	9. diff.	8. diff.	7. diff.	7½. diff.	8. diff.
27	29. 7. C. 30. 5. O.	29. 11¾. C 30. 7½. O.	29. 7. C. 30. 6. O.	29. 6. C. 30. 5. O.	29. 9. C. 30. 6. O.	29. 8. C. 30. 5. O.
	10 diff.	8. diff	11. diff.	11. diff.	9. diff.	9. diff.
30	31. 0. C. 30. 8. O.	31. 2½. C. 31. 10½. O.	31. 0. C. 31. 6. O.	30. 0. C. 31. 8. O.	31. 1. C. 31. 8. O.	31. 0. C. 31. 6. O.
	8. diff.	8. diff.	6. diff.	8. diff.	7. diff.	6. diff.

JOHANNIS JACOBI SCHEUCHZERI,

Tigurin. Med. Doct. Math. Prof. Acad. Leopoldino-Carolin. & Socc. Regg. Anglic. ac Pruſſic. Membr.

ΟΥΡΕΣΙΦΟΙΤΗΣ HELVETICUS,

SIVE

ITINERIS ALPINI Deſcriptio Nona,

ANNI MDCCXI.

Nunc primum Edita.

ITER ALPINUM NONUM, ANNI MDCCXI.

Die 23. Maji bono mane Tiguri diſceſſerunt mecum Nob. Juvenes *Conradus Goſsweiler*, *Rodolfus Lavater*, *Caſparus Meyer*, *Andreas Meyer*. Prandium ſumſimus in oppido *Mellingen*, quod peculiaribus gaudet juribus ſub protectione VIII. Cantonum veterum, ad quos patet appellatio. Ipſum hoc oppidum Senatum habet 18. virorum, quorum II. incluſis duobus Sculteτis, conſtituunt Senatum minorem: Sculteτos eligit civitas, reliquos Senatores eligit ipſe Senatus. Alternus eſt Sculteτorum ordo per annos. Oppido huic ſubeſt Pagus *Dägeren* cum Villa Bütſchikon. A vectigali pro ponte ſolvendo exemti ſunt pagi vicini *Rordorff*, *Nider Rordorff*, *Wisliſpach*, *Dägeren*, *Wolenſchwyl*, *Utikon*, tenentur tamen, ea quæ in ponte & viis deficiunt, reparare. Civitas tota ferè componitur è viris 125. *Mellingen.*

In *Megenwyl* pago celebris eſt lapicidina, inprimis pro fontium Ciſternis; hic reperias variæ magnitudinis *Gloſſopetras*, advecta mihi quoque non ita pridem ſunt *oſſa foſſilia* petrefacta. *Megenwyl.*

In Lapicidinis *Lentzburgenſibus* reperiuntur quoque *Gloſſopetræ* & Pectunculi lapidei.

Ruperti villa, *Rupertswyl*, diverticulum nobis fuit ſemihoræ ad dextram; hic autem conſpectui ſiſtere cupiebamus organum *Ruperti-villa.*

ganum

ganum Pneumaticum à ruſtico inventum, quod varii generis aves ſiſtit ſingulas proprio ſibi cantu auditores, delectantes, Bernam nunc adductum, ut ibi exponeretur.

D. 24. Sacræ ſynaxi conſacravimus matutinas horas, quibus finitis & prandio ſumto, Aroviæ diſceſſimus.

In Curia Arovienſi tabula ſuſpenſa inſignia portans Nobilium de Rore cum hac ſubſcriptione:

Wapen der Edlen Graffen van Rore als Stifteren diſes hauſes. Landulus ein Graff Zuo und von Rore lebt und regiert umb das jahr 860. *Erneſtus Graff von Rore A°.* 900. *von diſen Graffen hat die Statt ihren anfang genommen, an welchem ohrt die alte veſte Rore, dariun die Graffen gewohnt, geſtanden, daraus darnach das Rathhaus gemacht worden. Nach abgang diſes Graffen kam die Statt an das Haus Habſpurg, von Rapdone A°.* 1030.

Solodorum. D. 25. Solodori humaniſſime excepti ab Illmo & Exc^{o}. Chriſtianiſſimi Regis Oratore Comite du Luc, cujus prandio intereſſe licuit Societati noſtræ.

Quartâ vix horæ parte ab urbe Sacellum eſt Divæ Catharinæ Sacrum, cujus muro inſerta viſitur Inſcriptio ſequens:

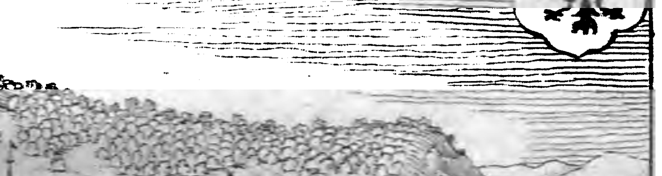
D. M. M.
LILIA PRONIMA.
IVGENIAE MARCELLI
NAE STATILI PATERN

In templo S. Urſi legitur:

VENERABILIS TVMBAE S. VRSI
SVB ALTARI CHORI ANNO DO-
MINI 1519. INVENT. VETVS TEGMEN.

In templo Jeſuitarum, quorum Bibliotheca numero æquè ac qualitate librorum admodum eſt macra, Epitaphium legitur ſequens:

STA

Suiſse .

STA VIATOR
IACET HIC PRAENOB. DOM. CAPIT.
IOHANNES VICTOR SVRI
SENATOR VIGIL. ET ARM. PRAEFECTVS
FVIT PRAETORVM FILIVS NEPOS PRONEPOS
INTER DIVITIAS INTEGER
INTER DELICIAS VIRGO
INTER ARMA RELIGIOSVS
VERE ROSA INTER SPINAS
VIXIT ANNOS LVI.
AT NON NISI DEO ET PATRIAE
TEMPLIS PATRONVS, MISERIS ASYLON
MAIORVM GLORIA, FAMILIAE GEMMA
POSTERIS EXEMPLVM
TEMPLVM HOC ILLIBATAE VIRGINIS
HONORIBVS DIE VIII. DEC. INITIATVM
MVTAVIT IN SEPVLCHRVM
ET RELICTIS CINERIBVS IN COELVM ABIIT.
DIE XII. DECEMB.
PhoenIX æVI ſVI.
Patrlæ TotIVs DeLICIVM
SVSPICE VIATOR ET SEQVERE.

Die 26. appuli *Bernam*, ubi ante omnia conſideratione mea dignum judicavi perrarum Fulminis nuperi Phænomenon, cujus deſcriptio ſequens. *Berna.*

Die 20. Maji veſperæ horam inter 7. & 8. inter medios effuſos imbres feriit Fulmen Turrim in media ferè urbe ſitam, deſtinatam pro carceribus, unde & *der Keſichthurn* dicitur, cum vicinis ad dextram & ſiniſtram ædibus Turri contiguis. Primus ictus perterebravit tubum ferè Cylindricum è ferro, ut vocant, albo conſtantem, cui ſupremus inſiſtit globus, Turris ipſius apex; facta eſt autem perterebratio ſtatim infra Globum, non autem recta poſtmodum deſcendit, ſed ſpirali ferè ductu primum tubum aperuit, dehinc in turris ipſius contignationem tanto impetu ſe demiſit, ut omnes ex 4. hædris tecti tegulæ fuerint excuſſæ ſedibus ſuis, & in plateam proſtratæ, cupreæ laminæ, quibus peribolus infra campanam erat te-

ctus, à ligno, quod ambiebant, ſolutæ. In tabula Horologii ſuperiori ſeu Occidentali numerus IV. veluti deletus, & tabula ipſa in imo margine veluti in ſpiram convoluta: in tabula Orientali numerus V. pariter deletus, & utrobique ſpatium ſat largum veluti fumo denigratum. Porta denique ima lignea Turris in angulo perforata. Ad ſeptentrionem adſtat Turri domus Dni Præfecti *Eckeri*, poſſeſſore & domeſticis omnibus ἀγαθῇ τύχῃ vacua, hujus conclavia penè omnia pervaſit fulmen ingreſſum per angulum Turri proximum in contignationem ſupremam, ubi ſaxa ingentia per totam conclavis latitudinem fuere ſedibus ſuis mota, diffracta, lignea varia, ſuppellectilia in mille fruſta diſcerpta, intactis lectis, libris, Cannabi ex tabulato ſuperiori copioſè ſuſpenſa, aliaque materia facilè inflammabili: Inde in contignationem deſcendit proximè inferiorem, & hic pariter excuſſit è ſaxis fragmina, feneſtras, ut in ſuprema, diffregit, maculam latam ſatis in Muro & tabulato reliquit nigram, laminas è capſis ligneis partim diffregit, partim ſolvit; abhinc deſcendit in inferiorem contignationem, ubi feneſtras rurſum magna ex parte diffregit, vaſa culinaria in terram proſtravit, in adjacente cubiculo ciſtulam ligneam & ſpeculum in mille fruſta diffregit, calceos aliaque in menſa repoſita in altum ſublevavit, & in ſuperliminari depoſuit, Chartulas diſſectas, & fragmina lignea fiſſuris tabulati ſuperioris infixit.

In Orientali domus hujus parte quæ ſunt conclavia, ab effectis fulminis fuêre libera, ſcála cochleari ſaxea excepta, quæ paſſim à Fulmine per angulum Muri ingreſſo læſa fuit. In infima Vaſi domus aſſer inventus diffractus. In adjacenti domo Wagneriana lignea vaſa varia fuêre quoque diſcerpta.

Ad Meridiem quinque conſecutivæ Ædes Fulminis penetrantiſſimi effecta ſunt paſſæ.

Prima, Turris eſt additamentum, & conclavia continet captivis coërcendis deſtinata: in horum uno bini erant detenti, quorum uni vita fuit extincta; In cadavere extincto obſervatum, capillos cum barba fuiſſe igne aduſtos, uti quoque veſtes: ventrem tumidum, regionem umbilicalem aduſtione denigratam, unde litura nigra ad extremos in pedes fuit protenſa,

ſa, alteri viſus ademtus à fulgore nimio, qui nunc ſub manibus eſt Medicorum, & feliciter videtur reſtitui. Feneſtræ in aliis ædibus fuere diſruptæ, plumbo paſſim in particulas diſperſo. Secunda eſt - - - - Tertia viduæ *Hacbrettianæ*, has duas ſine notabili damno trajecit, & fragmina duntaxat ſaxi decuſſit. Quarta eſt Fabri Ferrarii, cujus imam officinam per murum penetravit Fulmen, & mediam ab uno pariete ad alium tranſmeavit, ligna quædam in via diſcerpens, ferrea inſtrumenta nigricante & cœruleo colore veluti oblita, *ſchwartz und blau angeloffen.*

Cupri Faber, qui è regione turris ſedebat rari admodum Phænomeni ſpectator Podagricus à terrore in lectum poſt projectus, mihi retulit, binos ſe audiviſſe, unum immediatè poſt alterum, fragores, vidiſſeque Fulmen in Occidente Turris inſtar glomeris igniti in plateam projectum, & in ſtellulas veluti diſperſum, quem ignem comparavit ſpectator cum bombis illis ignitis, quos *Carcaſſes* vocant; comparuiſſe item ædes fulmine ictas veluti igne lucentes, fumum ſatis denſum, qui ſuam propriam repleverit domum, quæ è regione turris ſat longo intervallo diſtat. Fumo hocce repletam ædem Eckerianam offenderunt, qui primi eam intrarunt.

Eodem, quo hæc contigerunt, tempore, imo temporis puncto, aliud Fulmen feriit Coloſſum illum ligneum, qui Chriſtophori Magni nomen fert, & dextrâ manu bipennem geſtat, hujus dextra manus inter pollicem & indicem fulmineo ictu fuit pertuſa, & inſuper ferrea ſpina ſupra portam poſita dejecta, quæ transvectum à molitore ſaccum farinâ repletum trajecit.

Eadem veſperâ in Agro Bernenſium, qui Lacui Lemanno adjacet, fuit tempeſtas grandinoſa, ſed ſine notabili damno.

Ex Fulminis Bernenſis Hiſtoria corollarii loco in re tam obſcura inferre licet,

1. Fuiſſe id ſeu unicum, ſeu eodem tempore multiplex, & urens, licet ſine incendii effectu, & diſcutiens, & fumigans.

2. Ejus eſſe materiæ, quæ ſeſe inprimis jungat, & applicet corporibus metallicis, quæ ſeu fundat, ſeu in minutas particellas, undiquaque diſpergat, vel perterebret.

3. Eſſe ignem Fulmineum perniciſſimæ velocitatis, cujus ope etiam ſolidiſſimas ſuperet reſiſtentias.

4. Unum eundemque glomerem fulmineum, diſpergi in varios ramos, qui dehinc deorſim ſinguli ſuos effectus edunt.

5. Uni eidemque glomeri fulmineo ineſſe fortè plures minores, eorum ad inſtar globorum, miſſilium ignitorum, qui intra ſe plures recondunt jactus ſpecialis, *Carcaſſen, oder Luſt Kuglen, welche vil ſchläge in ſich haben.*

Illuſtrandis fulminis effectibus conferre forſitan poterit experientia caſualis, quæ Chymico Bernenſi, proſapiâ ruſtico, contigit A°. 1707. In animo erat præparare *Spiritum nitri alcaliſatum*, quem ut fortiorem tanto obtinere poſſet, loco *aquæ* aſſumſit *ſpiritum Vini;* operationi præfecit filium, qui tribus ab igne paſſibus ſtetit dolio innixus. Rumpitur retorta & vas recipiens 27. menſurarum, læditur hinc non parum operator à 7. fragmentis vitri corpori paſſim, ſpeciatim etiam collo infixis, quorum ultimum A°. 1710. demum è corpore fuit protractum. Curioſius fuit acuforme fragmen, quod plantæ pedis infixum hæſerat, nec tamen calcei ſoleæ quidpiam attulit damni. Fragor disruptorum vaſorum fuit exploſo mortario vel tormento majori 20. libras ferenti ſimilis, per totam urbem auditus, ut accurrerint ipſi vicini judicantes, collapſam domum. Surditatem concepit inde temporariam adſtans chymicus, & domeſtici alii. Tribus à recipiente paſſibus repoſitorio erant impoſita vitra, liquoribus variis ad diverſas altitudines repleta; Hæc quouſque fuere vacua in pulverem ſubtiliſſimum fuere converſa, ad poſtica ſparſum per medium parietem ligneum hoc ipſo illæſo. Caſum hunc uti ex ore Chymici eum habuit, recenſuit Nob. D$_{n}$. *Wildius* Amicus optimus Lit. d. 29. Jul. 1711. ad me datis.

Regimen Juventutis ideale.

Dies 27. 28. 29. tranſiguntur ſolennitatibus circa Exercitia armorum magnifica, quibus occaſionem dat Regimen Juventutis ideale, ut ita loquar, veri Regiminis Bernenſis imitatorium. Nimirum eam habet honeſtæ laudis ambitionem juventus, ut Proceres ſuos Reipublicæ gubernatores imitentur tum in forma Reip. propriæ, *exterior Status, der uſſere Stand,* dictæ, tum in conſultandi & decidendi controverſias ſuas modo,

do, & ſic ſeſe maturè ad perſonas ſuas condigno modo *in interiori Statu, im inneren Stand*, repræſentandas diſponat.

Suos habent hi Juvenes viri, quos commode appelles *menſuram* Reip. *modicam, einen verjungten Maſsſtab der Republic*, Sculteros, Quæſtores, Senatores, Præfectos Arcium ſcil. dirutarum, ut ipſis nil niſi nomen remaneat & gloria. De umbra ficti Magiſtratus v. Boxhorn. Inſt. Polit. 110. Umbraticæ hujus Reip. in Rep. ſpecimen exprimit Numus, in cujus uno latere viſitur ſimia ſpeculum intuens, Aſtaco retrogrado inſidens, cum Inſcriptione, in ipſis quoque vexillis viſunda:

IMITAMVR, QVOD SPERAMVS.

infra:

SENATVS ET XVI. VIRI STATVS EXTERIORIS.

ab altero Lorica manus Inſignibus Ill. Reip. Bernenſis innixa pugionem tenens, è cœlo protenſa cum Inſcriptione:

HOC PROTECTORE CRESCIMVS.

Admittit Reſp. hæc paulo plus quam Platonica non cives duntaxat, ſed & alios, Suevis exceptis, forſan quia hi qualitatibus adnumerantur haſibilibus, hi autem juvenes quicquid agunt, applicativè agunt ad armorum Exercitia, & uſus inde in Reip. Salutem redundaturos. Sua habent Statuta in Codice, quem *das Statutenbuch*, item *Rothe Buch* appellant; ſuis gaudent reditibus, licet exiguis, cenſum annuum cum Magnifico Comitatu Morati petit *Gubernator Moratenſis* ipſis dictus, die D. Andreæ ſolvendum, qui totus conſiſtit in quanto 18. baciorum, quod per denarios conferunt illius παχέως ruſtici, duplâ pœnâ mulctandi, ſi in deponendo hoc cenſu ſint negligentes. Leges hujus ſtatus exterioris fuere A°. 1688. reviſæ, & A°. 1691. ab Ampl. Senatu confirmatæ. Primam huic Societati originem ante duo & dimidium ſecula dedêre Exercitia armorum, aggreſſionum, defenſionum varia, quibus ſeſe bellicoſa juventus inprimis poſt Cladem Moratenſem Carolo Audaci fatalem aſſuevit, conſentiente Senatu tanquam ſupremo Domino & Legis latore, qui non ſolum leges præſcripſit Dominii hujus ſtatus limitaneas, ſed quoque Remp.

 hanc

hanc imitatricem variis donavit Privilegiis, quorum non minimum hoc eſt, ut membra hujus ſtatus ſuffragio aliis civibus præire poſſint, ſicubi quæſtio eſt de reſtaurando Senatus interioris membrorum numero. *Es hat einer von dem auſſeren Stand ein Stimm voraus.*

Fuit dies 27. deſtinatus Equitatui, quo hic Status exterior ſuam oſtendit & pompam & authoritatem. Fuit autem hic Equitatus extra ordinem & magnificus, & numeroſus ad 400. penè incluſis ſervis aſſurgens. Agmen duxit Equus portans inſignia Status exterioris, - - - ſecutus alius cum ſupellectili argenteo Reip. huic proprio, - - - poſt Simiæ figurâ Eques - - - Urſi figurâ Eques - - Helvetii tres pariter Equites habitu antiquo, qui præſentant Triumviros illos libertatis Helveticæ anteſignanos. - - - - - - - Tibicines - - - bipenniferi pedites -- Eques loricatus - - - Præfectus Habſpurgenſis, Agminis totius primas cum ſceptro, cujus ſiniſtram clauſit Status exterioris Sculteтus - - - - - Senatores bini ordine ultimi ex ſtatu interiori cum Lictoribus, pro indicanda authoritate & protectione ipſius Reipublicæ, - - - Senatus exterioris Quæſtores, Senatores ---- Vexillifer Senatus exterioris ſedecim viri, *Burger* dicti, Equitis urbis, - - ſedecim viri ex Statu interiori ſeu Senatus frequentioris membra, longa denique ſervorum ſeries. Petit hæc virorum Juvenum magnifica turma, poſtquam plateas urbis primarias pertranſiit, Pagum *Vrtenen* prandium ibi lautum, quod ad cœnam uſque ſe extendit, ſumtura, & veſperi in urbem redit; ante autem quam portam ingreditur, finitur hæc Ceremonia Oratione ſolenni, quâ Præfectus Habſpurgenſis debitas Deputatis ipſius Reip. interioris ſolvit grates, & hi viciſſim Protectionem ſuperiorum nomine ſpondent.

Bibliotheca Bernenſis. In Bibliotheca Bernenſi aliàs obſervavi alia, nunc fruſta Muſivi operis, quod Aventici detectum fuit ab Ill°. D^no^ Franciſco Ludovico de Graffenriend 46. pedes latum, 60. longum.

Enſes duo ferrei rubigine ferè pereſi, in ditionis Bernenſis loco *La Chapelle* dicto inventi in ſepulchris vel antiquorum Gallorum, vel Vandalorum, vel Romanorum, longa ſatis ſerie ibi detectis unà cum corporibus defunctis, quæ juxta cum multis

multis aliis caſibus contumulatis illicò, atque tacta fuere, in pulverem collabebantur. Adjuncta his antiquitatis Gallicæ reliquiis eſt tabula Oſſea ſculpturis quibuſdam exarata, in qua obſervavi, linguæ pariter adhærere atque unicornua vulgo ita dicta foſſilia, ut inde pateat, oſſa diu in terra relicta tandem hanc qualitatem induere.

Mentionem antea & deſcriptionem fecimus Status exterioris, qui cortex vocari poteſt & murus Interioris, ſeu nuclei.

Illuſtriſſimæ hujus & totius Helv. potentiſſimæ Reip. facies, hæc eſt: *Facies Rep. Bernenſis.*

Capita ſunt duo Sculteti, *Schultheiſs*, Theſaurarius, ut vocant, Germanus, ſeu Provinciarum Germanico Idiomate utentium, *der Teutſche Seckelmeiſter*; *Proſcultetus Venner*, Theſaurarius Provinciarum Gallicâ linguâ loquentium, *der Welſche Seckelmeiſter*, qui duo poſtremi non aliam eminentiæ prærogativam habent, quam electionis, ut præeat, qui primus fuit electus.

Senatus eſt duplex, minor, *der kleine*, & major ſeu frequentior, *der groſſe Rath*. Componitur ille ex 27. membris, incluſo Sculteto regente: bini Senatores poſtremi vocantur *Heimlichere von Burgeren*; gaudent hi eadem votorum prærogativâ cum aliis, ſed non eodem incedunt Senatorio veſtitu; In Senatum non habet aditum, niſi qui in ipſa natus eſt urbe, excipiuntur tamen, qui Præfecturis parentum durantibus lucem vident.

Frequentioris Senatus membra ſunt in totum 299. qui numerus non tranſcendi poteſt. Tribus, unde petuntur, ſunt I. quatuor Vennerianæ, *Venner Geſellſchafften*, nempe

1. *Piſtoria, zun Pfiſteren.*
2. *Sartoria, zur Schneideren.*
3. *Macellaria, zun Metzgeren.*
4. *Coriaria, zun Gerberen.*
5. *Nobilium*, dicta *zum Diſtelzwang.*
6. *Leonis medii, zum mittlen Loüwen.*
7. *Sutoria, der Schumacheren.*
8. *Pannifica, die Wäbern.*
9. *Mercatoria, der Kauffleüthe.*

10.

10. *Ad Æthiopem, zum Möhrle.*
11. *Ad Simiam, zum Affen.*
12. *Fabrorum lignariorum, zun Zimmerleüthen.*

De Electione ſequentia ſunt obſervanda. Die Jovis, qui Feſtum Paſchatis antecedit, confirmatio fit Senatus, tuncque ſi ſat magnus ſit membrorum ex Senatu frequentiori deficientium numerus, is novâ & numeroſâ electione reſtauratur; Nova hæc Senatus frequentioris membra vocant *Neüe Burger;* Die Lunæ, qui Paſcha ſequitur, confirmantur Sculteti, & 4. Venneri, vel vacantibus quibuſdam dignitatibus eliguntur novi: Die Martis ſequenti confirmantur Senatores, & ſimul reſtaurantur, qui deficiunt; electio fit ſimul Theſaurariorum pro Provinciis tum Germanicis, tum Gallicis, Præfectus Comitatus Badenſis, Præfecturæ Italicæ, ſicubi ordo ad Bernenſes redit. Majo menſe eliguntur Præfecti & Oeconomi.

Tribunalia. Præter Senatum tria ſunt Tribunalia, Judicibus conſtitutis à Venneris, Theſaurariis & Minori Senatu.

Primum eſt *Judicium* ſive *Tribunal exterius, das auſſere Gericht,* ubi 12. numero ſunt Judices, nimirum 2. ex minori, & 10. ex frequentiori Senatu, una cum Scriba & duobus Apparitoribus, *Weibel.* Supremus Judex eſt Scultetus, qui tamen propter numeroſa gravis molis negotia pro Vicario perpetuo ſubſtituit Apparitorem Reip. *den Groſsweibel,* cujus dignitas eſt magni æſtimii, & amplæ ad promotiones ulteriores ſpei: decidunt hi controverſias circa creditum & debitum, injurias in verbis & verberibus. Appellatur inde ad Senatum minorem, abhinc ad Senatum & 60. *Räth und Sechzig,* ſive 27. membra minoris Senatus, & 36. Senioris ex frequentiori, abhinc porrò ad ipſum Senatum frequentiorem.

Sequuntur duo *Tribunalia Appellationis, Appellations Gericht,* unum pro provinciis Germanicis, alterum pro Gallicis. Præſidet in his Theſaurarius, reliqui judices ſunt 10. ex minori, & 8. ex frequentiori Senatu, unà cum Apparitore & Secretario. Deciduntur hîc caſus per appellationis formam à Præfectis huc delati.

Ter-

Tertium *Judicium* eſt *Matrimoniale*, ſeu *Conſiſtorium*, ubi 10. Judices. 2. ex minori Senatu (qui per alternos menſes Præſidium gerunt) 2. Miniſtri Verbi Divini. 4. ex frequentiori Senatu, & Secretarius cum Apparitore. Decidunt hi caſus matrimoniales, & diſciplinæ attendunt Eccleſiaſticæ.

Criminalia proponuntur Senatui frequentiori, ubi præſidet Scultetus. Poſtquam ſententia eſt lata, occupat Scultetus ſedem in Tribunali publicè erecto in mediâ plateâ: circumſtant undique Apparitores, prælegit Secretarius Malefico ſententiam, traditque Scultetus authoritate ſuâ Carnifici, ut is ſententiæ faciat ſatis.

Notabilem prærogativæ gradum in Ill. hac Rep. poſſident præ aliis 6. prænobiles Familiæ.

1. *De Erlach.*	2. *De Dieſsbach.*
3. *De Mullenen.*	4. *De Waltenwyl.*
5. *De Bonſtetten.*	6. *De Lautemau.*

Qui ex his Familiis promoventur ad Senatum minorem, præeunt aliis anteà licet electis Senatoribus, & ſtatim poſt Venneros adſident.

Ampliſſimum eſt Reip. Bernenſis Territorium, id quod patebit ex ſpeciali partium enumeratione. *Territorium Bernenſe.*

I. Sunt *Judicia Provincialia*, IV. *Landgericht*, quæ reguntur a Venneris,

Seſftingenſe à Vennero Piſtoriæ tribus.
Sternbergenſe - - - - Fabrorum.
Konolfingenſe - - - - Macellariorum.
Zollickofenſe - - - - Coriariorum.

II. A Scultetis, qui Præfectorum vice ſunt, reguntur

1. Comitatus *Bürenſis*.
2. Comitatus *Burgdorffenſis*.
3. *Thunenſis*.
4. Oppidum *Underſeen*.

III. Sequuntur Præfecturæ, *Caſtellaniæ* dictæ,

1. *Vallis Simeæ ſuperioris*, *Ober Sibenthal* oder *Zwey Simlen*.
2. *Vallis Simeæ inferioris*, *Under Sibenthal*, oder *Wimmis*.
3. *Frutingenſis*.

IV. Præfecturæ, *Landvogtheyen*, ſunt,

1. *Trachſelwaldenſis*.
2. *Wangenſis*.
3. *Landshutenſis*.
4. *Lenzburgenſis*.
5. *Nydovienſis*.
6. *Sanenſis*.

V. Præfecti, *Vögte* dicti, ſunt,

1. *Bippenſis*.
2. *Arwangenſis*.
3. *Arbergenſis*.
4. *Erlacenſis*.
5. *Brandiſianus*.
6. *Laupenſis*.
7. *Signovienſis*.
8. *Oberhofanus*.

VI. Præfecti, *Obervögte* dicti, ſunt,

1. *Schenckenbergenſis*.
2. *Biberſteinenſis*.
3. Gubernator *Aquilegienſis zu Aelen*.
4. Gubernator *Arburgenſis*.

VII. *Vallis Haſelana*, *Haſſle*, Diſtrictus eſt ſuis gaudens peculiaribus Privilegiis, regitur à Landammanno ex ipſis Vallicolis, qui confirmationem nanciſcitur, à Senatu Bernenſi.

VIII. Oeconomi Monaſteriorum Seculariſatorum, *Vögte* dicti, ſunt,

1. *Interlacenſis*.
2. *Königsfeldenſis*.
3. *Thorbergenſis*.
4. *Traubrunenſis*.
5. *Zofingenſis*.
6. *Frieniſpergenſis*.
7. *D. Johannis*.
8. *Gottſtattenſis*.
9. *Buchſeanus*.

IX.

IX. Urbes ſeu Oppida municipalia ſunt,

1 *Zofingen.* 2. *Arovia.*
3. *Brugæ.* 4. *Lentzburgum.*

X. In Provincia, quæ Gallico Idiomate utitur, *das Welſch Bernerbiet* dicta, ſequentes ſunt Præfecturæ.

1. *Aventicenſis*, *Avenche*, *Wiffliſpurg.*
2. *Meldonenſis*, *Milden*, *Mondon.*
3. *Yverdunenſis*, ſeu *Ebrodunenſis.*
4. *Lauſannenſis.*
5. *Morgenſis.*
6. *Nevidunenſis*, *Nyon.*
7. *Viviacenſis*, *Chyllon Vevay*, *Vivis.*
8. *Oronenſis.*
9. *Romano-monaſterienſis*, *Romain moſtier.*
10. *Albonenſis.*
11. *Paterniacenſis*, *Peterlingen*, ubi eſt *Oeconomus*, *Schaffner.*
12. *Beaumontanus*, ubi Gubernator.

XI. Præfecturæ olim Germanico Equitum ordini adſcriptæ, nunc Bernenſes, ſunt *Küenitz*, *Sumiswald*, *Rüggiſperg.*

XII. Extra Territorium Bernenſe participat Reſpublica Regimini Comitatus *Badenſis*, Juriſdictioni ſupremæ in criminalibus *Turgoviæ*, idque cum condominis VIII. veteribus Pagis: porrò cum XI. excipiuntur ſcil. Abbatiſcellani in Regimine Præfecturarum Italicarum, *Luganenſis*, *Locarnenſis*, *Mendriſianæ* & *Madiæ*. Juxta cum Cantone *Friburgenſi* Domini ſunt Præfecturarum *Moratenſis*, *Schwarzenburgenſis*, *Grandiſonianæ* & *Eſcaleniæ*. Una cum Solodorenſibus poſſident *Bechburg* ſeu *Bubenberg*, *Läſſlingen*, *Aettingen*, *Meſſen* & *Balin*, ubi Juriſdictio alta eſt Bernenſium. Regunt porrò unà cum *Epiſcopi Baſilienſis* Meyero, ut vocant, Biennenſi Pagos in *Teſſenberg*. Occaſione Belli Toggici A°. 1712. excitati vi pacificationis inter Tigurinos, Bernenſes, Lucernenſes, Uranios, Suitenſes, Subſylvanios, Tugienſes,

ræ longitudinem per horam ferè protenſas, ubi obſervavimus infra petras ſiliculoſas digitos 5. ad 10. terræ finiſſimæ luteæ, pro vaſis coctilibus igni invictis deſtinatæ, infra eam aliud ſtratum ex ſiliculis ad 2′, infra hoc ſtratum aliud argillaceum rurſus flavum, partibus tamen fuſcis magis intermixtum, infra id marga cinerea; & tandem ſtratum curioſiſſimum *lignorum Foſſilium*, quæ aëri expoſita partim indureſcunt, partim in fragmina diſſiliunt. De his lignis foſſilibus notabile hoc eſt, quod trunci & rami ſunt non rotundi, ſed compreſſi, nihilominus tamen cortice ſuo paſſim veſtiti, & foliis ſubinde ornati; Eſt hoc lignum inflammabile, ignem concipiens ſat vehementem, ut Carbonum inſtar Foſſilium inſervire poſſit. Compreſſionis hujus ratio peti ſine dubio debet inde, quod ligna ab aquis diluvialibus madefacta fuerint à ſuperincumbente nova Saxorum & montium mole preſſa, & in latum extenſa. Hæc ipſa compreſſio contrariæ Hypotheſeos fautoribus anſam dat conjectandi, annon hujus generis ligna fuerint ab ipſa natura variarum Figurarum formatrice in terræ viſceribus forſan ex luto producta: nos vero magis confirmat & magis in noſtrâ Diluvianâ. Qui enim quæſo non debuiſſet comprimi ſubſtantia lignoſa, aquis Diluvialibus perfuſa, a ſuperincumbenti millionum innumerorum centenariorum mole? Idem ferè Phænomenon exhibent piſces foſſiles pariter compreſſi, ut nil plerunque reſtet aliud quàm figura Branchiæ, ſquamæ, innumeræ porro cochleæ, conchæ, Diluvianæ compreſſæ, & in fruſta diffractæ. In Lapicidina Oningenſi quoſcunque offendimus Piſces, ſuis adhuc gaudent ſpinis, quod exigua admodum ſit Saxorum incumbentium moles.

D. 31. Thuno digreſſi viſitavimus novas Fodinas Carbonum foſſilium ex altera Arolæ parte apertas ſupra Pagum *Erla*, qui quarta horæ parte diſtat à *Stäffisburg*. *Carbones foſſiles* hic ſunt picei coloris, ſtratum eſt verſus Meridiem inclinatum, id primum vix $\frac{1}{4}$. digiti parte fuit latum, poſt tamen magis magisque craſſeſcens intra Terræ viſcera nunc ſeſquipedis habet altitudinem: ſuperincumbit Carboni marga cœruleſcens, margæ Saxum vivum, ſubinde pyrite adhærente micans. *Carbones Foſſiles.*

 Puteus

Puteus prope Pagum fuit apertus, in cujus Strato ſuperiori marga reperitur, plantarum variarum Iconibus figurata, colore cinerea.

Cœnobium Werdenſtein.

D. 1. Jun. tranſivi Agrum Lucernenſem. In Cœnobio *Werdenſtein* tenuem offendi pro 70. annorum ætate, quam habet, Librorum ſupellectilem, & Fratres ignorantiæ. Teſtis eſt titulus Catalogi Bibliothecæ, qui ita ſe habet.

Catalogus Librorum continentium in Bibliotheca F. F. min. Conventus Werdenſteinenſis.

Finii 10. Novembr. 1718.

ACARNANIA,

SIVE

RELATIO

Eorum, quæ hactenus elaboravit

ACARNAN,

JOH. JACOBUS SCHEUCHZER,

Tigurin. Med. Doct. Math. Prof. Acad. Leopoldino-Carolin. & Socc. Regg. Anglic. ac Pruſſic. Membr.

Nunc primum Edita.

RELATIO
Eorum, quæ hactenus elaboravit
ACARNAN,
JOH. JACOBUS SCHEUCHZER.

Non encomium ſpirat hæc qualiſcunque relatio; non excuſo me, nec accuſo. Patebit, quid ſcripſerim; quam bene, non eſt meum definire: ſtat judicium penes rerum peritos. Nec prologo opus habet nuda recenſio, nec Epilogo.

Polaris multorum ex Medica Natione ſtella eſt lucrum, adeunt terras cognitas, vitulâ plerunque aratur alienâ; ego, neſcio quo fato, à tenera juventute Terras quæſivi vel incognitas, vel parum tritas, nova ſulcavi maria, vel parum frequentata, labores amavi, obſervationes, nullis parcendo ſumtibus. Primum, quod quidem edidi, ſpecimen curioſitatis meæ fuit

Diſſertatio Inauguralis de Surdo Audiente, ſub Rectoratu optimi ſenis *Johannis Leuſdeni* in choro Profeſſorum defenſa Ultrajecti. Typ. Franc. Halmæ, 1694. 4. Volebam præfigere titulum ipſius legis 10. Cod. Lib. 6. Tit. 22. vel legem ipſam, quæ attinet ſurdum ex accidenti à poteſtate faciendi teſtamentum non excluſum: *Si ei vox articulata à natura conceſſa eſt, nihil prohibet, eum omnia, quæ voluerit, facere, quia ſcimus, quoſdam juris conſultos, & hoc ſubtiliùs cogitaſſe, & nullum eſſe expoſuiſſe, qui penitus non exaudiat*,

audiat, ſi quis ſupra Cerebrum illius loquatur, ſecundum quod Jubentio Celſo placuit. Placuit legum Doctoribus nec Rubrica legis, nec Lex ipſa, quæ Diſſertationi Medicæ præfigi poſſit, noluerunt ut involarem in J. C. Caſtra, ſed placuit mihi materia: compoſita res *ſurdi audientis* titulo. Materiam ipſam elaboravi, tum quia eſt ſingularis generis, tum quia ſatis volueram facere curioſitati Celeberrimi νυῶ ἐν ἁγίοις *Joh. Chriſtophori Wagenſeilii*, Prof. Altorffini & hoſpitis mei etiam in cineribus colendi, qui de ſenſu hujus legis non ſemel mecum verba fecit.

Ex Belgio Palæcomen, ſuaviſſimam tunc Muſarum ſedem, redux elaboravi d. 24. Jun. 1695. ad Celeb. *Joh. Chriſtophorum Sturmium* Phyſ. & Math. Prof. Præceptorem meum ſemper chariſſimum, *de Generatione Conchitarum Epiſtolam.* Eſt ille Ager, ſi quis alius, foſſilibus figuratis, quæ Diluviana nunc audiunt, refertiſſimus, ut patet ex *Joh. Jacobi Bajeri* ὀρυκτογραφία *Norica.* Norimb. 1708. in lucem edita. Collegi naturæ hæc curioſa per aliquot annorum decurſum in πεϱιχώϱῳ illa magno ſtudio. Tunc autem temporis nondum invaluerat Diluviana hypotheſis, cui oppoſita hæc ipſa Diſſ. Epiſtolica, inſerta Appendici Eph. Germ. Dec. III. Ann. IV. p. 152. & quam, rogo, aſpiciet lector tanquam prurientis ingenii fructum. Non tamen me pœnitet unquam hujus laboris, quia ingenuitatis meæ luculentum teſtimonium præbet, & amoris pro veritate. Inde enim ab illo tempore meliora ex innumeris obſervationibus, pretioſis collectionibus, ſcriptiſque aliorum, cum primis Clariſſimi mihique chariſſimi *Joh. Woodwardi* edoctus, neutiquam mihi dedecori duxi παλινωδεῖν. Pugnamus in hac rei literariæ militia non pro opinionibus, ſed pro veritate.

Extra patriam ubi poteram cunque horas à Medico ſtudio ſucciſivas impendi hiſtoriæ Naturali, & hunc in finem in urbibus & Academiis vidi Muſea, in campis & montibus herbas, in fodinis metalla & varii generis Foſſilia, collegi quidquid poteram in itineribus. In Patriam redux ſtatim applicare me cœpi Hiſtoriæ Helvetiæ Naturali, & huic magnam laborum meorum & vitæ partem conſecrare. Prævidi quidem magnas undique difficultates, ſed non, quas poſtea expertus ſum,

ſum, & gratia DEI ſuperavi, omnes, quæ abſterrere me à propoſito potis erant: Auxilia ſperavi ex edita in lucem

Charta invitatoria, quæſtionibus, quæ hiſtoriam Helvetiæ Naturalem concernunt, præfixa. 4.

Einladungs brieff zu erforſchung naturlicher Wunderen, ſo ſich im Schweitzerland befinden. 4.

Qua quidem hiſtoriam patriæ amantes humaniſſimè per quæſtiones 186. (in germanico Exemplari 189.) invitavi, ut ſuas ad tam vaſtum opus conferrent operas, ſed ſurdis ad hæc ſtudia, ab αἰσχροκερδείᾳ nimis quàm remota narravi fabulas. Ad dimiſſas in omnes Helvetiæ provincias chartas pauca vidi reſponſa, quapropter ſi Reipublicæ literariæ, tot amicorum & fautorum extra Helvetiam votis, meæque ſimul curioſitati ſatisfacere volui, coactum me vidi pererrare valles, conſcendere montes, ſubire cryptas, deſcendere flumina, transnavigare lacus, verbo, naturam ipſam conſulere. Præſtiti autem id annuis ferè itineribus in has illasve Regionis montoſæ partes ſuſceptis optimâ fide, immenſo labore, multis periculis, magnis ſumtibus, copioſo ſudore, nunc expoſitus fami, nunc frigori, nunc æſtui, mox benigne exceptus ab amicis, mox indigne tractatus ab hominibus inſidioſis & ſcrupuloſis. Evulgavit pro Hiſtoria Naturali Walliæ hujuſmodi quæſtiones *Eduardus Luidius*, titulo *Parochial Queries in order to a Geographical Dictionary, a Natural Hiſtory:* nec ita pridem, nempe A°. 1715. *Chriſtianus Gabriel Fiſcher* Phyſ. Prof. Regiomontanus, titulo, *Anderer Verſuch vor die Hiſtorie des unterirrdiſchen Preuſſens, oder deutliche Fragen von Preuſſiſcher Erden.* &c. num feliciori ſucceſſu, quam ego, eventus docebit. Optandum ſanè foret, ut exquiſita quadam methodo formarentur quæſtiones tum generales rerum, terra marique inquirendarum, tum ſpeciales huic illive Regioni applicativæ, quo ſic erigi poſſet ingens obſervationum cumulus, & ſucceſſivè formari ordinatum Phyſicæ ſyſtema. Sunt multi qui talismodi informationis erotematicæ defectu neſciunt, quid inquirere debeant, vel quomodo.

De dendritis aliisque lapidibus, qui in ſuperficie ſua Plantarum, foliorum, florum figuras exprimunt, Diſſertatio E-

piſtolica ad *D. Michaëlem Fridericum Lochnerum* Archiatrum Cæſareum &c. Fautorem & amicum ſemper æſtumatiſſimum, inſerta eſt Acad. Nat. Cur. Ann. V. & VI. p. 57. Append. Prodromus veluti *Herbarii Diluviani.*

Ex *Epiſtola de Cerva Cornuta*, 14. Cal. Maji 1700. data ad χαριέστατον diſcipulum & amicum Dn. *Joh. Fridericum Leopold* Lubecenſem, Diſſertationi ejus *de Alce* Inaugurali annexa patet, in cornigerorum claſſem recipiendum eſſe non duntaxat ſexum maſculinum, ſed quoque fœmineum. Monſtratur caput hoc Cervæ monocerotis in Muſeo civico Tigurino. Conſtitueram mecum, Hiſtoriam Helvetiæ Naturalem Latino Idiomate vulgare, & quoties occaſio ferret, in diſputationibus publicis defendere, ſed animi ſenſa poſteà mutavi, tum propter rarum defendentium numerum, tum propter cauſas alias. Primum interim ſpecimen fuere

Hiſtoriæ Helvetiæ Naturalis Prolegomena; quæ me Præſide defendit *Johannes Rodolfus Lavaterus* Tigurinus, Diſcipulus tunc meus, Medicinæ poſt Doctor, qui magno ſuorum mœrore obiit A°. 1717. Continent ea generalem totius operis Proſpectum, unà cum Recenſione Hiſtorico Geographica Scriptorum Hiſtoriæ Naturalis.

Alterum fuit *Stoicheiologia ad Helvetiam applicata*, quam defendit eodem anno 1700. *Joh. Huldricus Hegnerus.* Med. nunc Doctor Vitoduranus, amicus ex deſideratiſſimis.

Novam in dies ineunte novo ſeculo accendente facem Matheſi in Medicina Author fui Dn. *Eraſmo Blanck* Norimbergenſi, diſcipulo tunc meo & commenſali gratiſſimo, (qui d. 14. Febr. 1704. Hersbrucci obiit febri Caſtrenſi) ut elaboraret Diſſertationem Inauguralem *de Matheſeos Uſu in Medicina*, eumque operâ meâ adjuvi. Prodiit ea Baſileæ A°. 1701.

Ita quoque obſtetricante me prodiit A°. 1698. D. *Joh. Henrici Hottingeri* Tigurini, Diſcipuli tunc mei, Κρυσταλλολογία, *ſeu Diſſertatio de Cryſtallis, harum naturam ad mentem Veterum & Recentiorum per ſua Phænomena explicatiùs tradens*, quam defendit Præſide Dn. *Solomone Hottingero*, Med. D. & P. quamvis haud diffitear, aliqua etiam defendentem meo labori addidiſſe.

Con-

Conſiderantem divitias linguæ Germanicæ, & facilitatem, quâ hodie Angli, Galli, Itali, aliæ Nationes, ſuis Idiomatibus ſingulæ omnis generis ſcientias & harum ſyſtemata integra conſignant, atque luci publicæ dant, ſæpe ſæpius admiratio rapuit, cur non & Germani iiſdem cum aliis populis uterentur juribus. Quapropter primus, quod quidem ſciam, in gratiam amicorum quorundam, pro privato horum uſu conſcripſi Phyſicæ modernæ Syſtema, titulo: *Phyſica, oder Naturwiſſenſchaft*, Zurich bey Heinrich Bodmer 1701. 8. quæ duplo auctior, cum figuris æneis, prioribus Exemplaribus diſtractis, prodiit Typis iiſdem 1711. 8. in Generalem & Specialem diviſa partes; cui anno modo citato adnexui *Medullam, Kern der Naturwiſſenſchaft*, quæ in breves Aphoriſmos redacta inſervire poſſit Doctoribus atque diſcipulis memorialis inſtar.

Anno 1702. prodiit Typis Geſſnerianis *Specimen Lithographiæ Helveticæ curioſæ, quo lapides ex Figuratis Helveticis ſelectiſſimi æri inciſi ſiſtuntur & deſcribuntur.* Dedicatum Ill. atque Exc. Franciſco Honorio Comiti de Trauttmanſdorff, Oratori tunc ad Helv. Reſpp. Extraord.

A°. 1704. Typis iterum Geſſnerianis, me Præſide, Johanne fratre Defendente, prodiit Οὐρεσιφοίτης *Helveticus, ſive Itineris Alpini Deſcriptio Phyſico Medica prima, in 4.*

Inter tot Diariſtas, Actorum & novorum Literariorum Publicatores comparere & ego volui, oſtenſurus, pro meo erga patriam amore, non deeſſe in exiguo Helvetiæ præſertim Reformatæ angulo, qui omnis generis ſcientias habeant in deliciis. Prodierunt itaque A^i. 1701. *Nova Literaria Helvetica.* Typis Dav. Geſſneri, 1702. 8. quibus paſſim inſunt Eruditorum Biographiæ, & fragmenta nonnulla inedita; & in primo quidem primi anni faſciculo Extractum Scriptorum, quod in ſequentibus annis omiſi, ſola contentus titulorum recenſione, & Biographiâ. Nec me reprehendat quiſquam, quod non ſpiſſa duntaxat volumina recenſuerim, ſed ad ipſas deſcenderim conciones. Apologiam ſuſcipit Rev. *Lud. Melchior Fiſchlinus* V. D. M. Stuttgardianus *in Biographia præcipuorum Theologorum Wirtembergenſ.* Ulm. 1710. 8. edita: ubi ſe-

quentia legas verba: *Carpit non nemo Joh. Jacobum Scheuchzerum, quod ſingulas conciones funebres novis ſuis Literariis Helveticis addiderit: At verò, ſi Principum, Comitum, Nobilium, Doctorumque vitas æſtimamus, quid ni & parentationes & Conciones, in quibus commemorantur? Quid quod Fanatici moderni Theologos noſtrates in quam plurimis Theologiæ profundioris & Practicæ capitibus hoſpites fuiſſe, vel ea populo tradere per inſignem injuriam neglexiſſe, publicis in ſcriptis aſſeverare non erubeſcant, quos hac ratione vel ſoli concionum quarumcunque tituli aut textus obiter ſaltem inſpecti in ruborem dare, aut mendacii convincere queunt. Adde, quod, ut Cl. Wittenius obſervat, una ſæpe hic pagella plus ſucci & bonæ frugis habeat, quam ſpiſſum quandoque chartaceum volumen (addo ego, & Miniſtris præſertim longè gratius,) unde magno hæc Reipublicæ Literariæ diſpendio à multis negligi rectè monent* Naudæus lib. de inſtituenda Biblioth. & Hottingerus in Biblioth. Quadripartita: c. I. p. 5.

Nova Literaria Helvetica pro Anno 1702. Tyg. Typ. Rod. Simleri 1703. 8.

Nova Literaria Helvetica pro Anno 1703. Tyg. Typ. Dav. Geſſneri 1704. 8.

Nova Literaria Helvetica pro Anno 1704. ib. 1705. 8.

Nova Literaria Helvetica pro Annis 1705. & 1706. Tyg. Typ. Schaufelberg. & Hardmejer.

Nova Literaria Helvetica pro Annis 1707. & 1708. Typ. iiſd. 8.

Nova Literaria Helvetica pro Annis 1709. & 1710. *Quibus annexa eſt Vita Magni Henrici Bullingeri.* Typ. iiſd. 8.

Nova Literaria Helvetica pro Annis 1711. & 1712. *Quibus adnectitur ſyllabus Scriptorum, quæ rem Toggicam & bellum inde ortum attinent.* Typ. iiſd. 1713. 8.

Nova Literaria Helvetica pro Annis 1713. & 1714. Typ. iiſd. 1715. 8.

Heic deſii, tum aliorum laborum mole impeditus, tum alias ob cauſas, quarum recenſione ſuperſedeo: non tamen pro

uſu

uſu meo privato deſino congerere, quicquid in Helvetia tum
Reformata, tum Pontificia lucem adſpicit.

Terræ ſtatum naturalem ex Chaotico veluti ſtatu luci ſuæ
reſtituit, ſi quis alius liber, ſequens certè. *An Eſſay to ward
a Natural Hiſtory of the Earth and Terreſtrial bodies, eſpe-
cially Minerals, as alſo of the Sea, Rivers and Springs.
With an account of the univerſal Deluge, and of the effects,
that it had upon the Earth. London for Ric. Wilkin.* 1695.
& 1702. 8. Author eſt, vir de Orbe Literario, inprimis to-
tius Hiſtoriæ Naturalis amatoribus meritiſſimus, *Joh. Wood-
wardus*, quem vel nominaſſe eſt laudaſſe. Hic liber, am-
plioris operis Prodromus, ne ſoli Anglicæ Nationi inſerviret,
ſed ut aliis quoque nationibus uſui foret, dignus omnino mi-
hi videbatur, ut transferretur ex Anglico Idiomate in Lati-
num. Præſtiti id & effectui dedi A°. 1704. Rubrica libri
hæc eſt:

*Specimen Geographiæ Phyſicæ; quo agitur de Terra & Cor-
poribus Terreſtribus, ſpeciatim* ***Mineralibus: nec non Mari,
Fluminibus & Fontibus.*** *Accedit Diluvii Univerſalis, ef-
fectuumque ejus in Terra deſcriptio.* Tiguri Typ. Dav. Geſſ-
neri 8. Dedicatus labor ipſi Authori.

Correctiones *Naturali Hiſtoriæ Telluris illuſtratæ & au-
ctæ, unà cum defenſione contra nuperas objectiones Eliæ Ca-
merarii*, Lond. 1714. 8. adjecit optimus Author: & utrum-
que hunc librum A°. 1717. ex Latino in Gallicum tranſtulit
ex Pontificia Religione ad noſtram Proſelytus, natione Gallus,
cui nomen *de Prat*, an verò lucem viſurus ſit hic labor, tem-
pus docebit.

A°. 1705. currente cœpi hebdomadatim publicare Novello-
rum modo Hiſtoriam Naturalem Helvetiæ, & Idiomate qui-
dem vernaculo. Tom. I. Rubrica hæc eſt: *Beſchreibung der
Natur Geſchichten des Schweitzerlands.* Contenta ſine or-
dine ullo ſunt digeſta: quæ quia Idiomatis Germanici ignaris
ſunt incognita, heic commemorare non piget. ſunt autem
hæc: De Fago rubra Buctienſi - - - de Halone Lunari vi-
ſo d. 5. Febr. 1705. De Spectro Alpium Surenenſium - -
De Turffa Tigurina - - - de Prognoſticis pluviæ - - - de
Monte

Monte Pilati in ditione Lucernenſi - - - De Morbo generis Bovini vertiginoſo, ejuſque medela - - - De Altitudine Montium, ejuſque dimenſione - - - De Monte S. Gotthardi - - de Divitiis Aquarum Helvetiæ - - - De Vino Tigurino - - - De Vento periodico in Lacu Rivario - - - de Lacte & Lacticiniis Helvetiæ - - - De Senni ſeu Caſeificis perſona, officio & caſa - - - de Præparatione Caſei - - - De Coagulo Lactis - - De Præparatione Butyri - - - de Caſeo ſecundario & ſero Lactis - - - de Lacticiniis dictis Nidelbrot & Stuncken Werne - - de Vena Chalybis Sarunetana - - - de Nebulis & Nubibus montanis - - - De Rupicaprarum reſiſtentia ad globulorum jactus - - - De Rupicaprarum linctibus, dictis Leckinen, vel Sulzen - - - De Rupricaprarum venatione - - De vitæ genere, quo utuntur Rupicapræ - - - De Meteoro ignito viſo Tiguri d. 19. Apr. 1705 - - - de Thermis Piperinis - - - De Noſtalgia, morbo Helvetis peculiari - - - De differentia plantarum & arborum, prouti creſcunt in Montibus, vel Vallibus - - - de Itinerum Alpinorum jucunditate, utilitate, & commoditate - - De Itineribus per Alpes ſummas - - De Periculis & Incommodis itinerantium per Alpes, a nive & glacie, atque Remediis - - - de Incommodis Itinerantium à frigore - - - de Periculis ob petras deciduas & anguſtiam viarum - - De Statu Helvetiæ reſpectu Elementorum & temporum Anni - - - De Reliquiis Diluvii in Helvetia reperiundis - - - De Terræ motibus Ditionis Glaronenſis - - - de Labinis - - - de earům Cauſa, Differentiis, Remediis, circumſtantiis aliis - - - Hiſtorica recenſio Damnorum, quæ Labinæ intulerunt - - - de duabus aquis ſulphureo bituminoſis Pagi Ruſchlikon ad Lacum Tigurinum, & prope Lacum Rivarium - - - de Morbo contagioſo, qui hoc anno infeſtavit Rupicapras - - - De Ægagropilis ſeu pilis Rupicaprarum - - - De Calculis Rupicaprarum - - - de Fontibus Helvetiæ rubris - - - de Lacubus, qui ingenti ſonitu ac murmure tempeſtates præſagiunt - - - De Itinere per Spelugam Montem - - - de Lapide Ollari, & ejus uſu, - - - De vento Meridionali, qui ſub finem Octobris & principium Novembris 1705. Helve-

tiam perflavit, & ortis inde damnis - - - De Terræ motibus obſervatis d. 13. & 17. Nov. 1706 - - - De copioſis Aquarum ſcaturiginibus in Pago Flims Rhætiæ.

Tomus II. prodiit A°. 1706. currente. Ejus contenta hæc ſunt. De Balneo Valterſuilano Cantonis Tugienſis - - - de Fonte famis prænuntio in Pago Wangen Ditionis Tigurinæ - - de Metallis Helvetiæ, Auro, Argento, Ferro, Ære, Plumbo, Argento vivo, Antimonio, Pyrite. De Iride Lunari, primaria & ſecundaria viſa 1705. Lunâ plenâ - - - de aliis rarioribus Iridum Helveticarum Phænomenis - - - de Tonitru, Fulgure, Fulmine, Globis ignitis, aliiſque Meteoris ignis Helvetiæ - - - de Lapide Fulminari - - - de igne S. Elmi, qui viſitur Vitoduri in apice Turris - - De igne Lambente - - De ignibus fatuis - - - de Monte Julio Rhætiæ. De Caſeo viridi Glaronenſium Schabziger - - - De Eclipſi Solis totali, obſervata in his oris d. 12. Maji 1706 - - - de Fontibus Majalibus - - - de Carbonibus foſſilibus Helvetiæ - - - de Draconite Lucernenſi - - - De Meteoris aqueis & aëreis ſeu ventoſis Helvetiæ - - De tempeſtatibus, quæ oriuntur ex projectis in Lacus montanos vel cryptos Lapidibus - - - de Typhone - - - De Columna aquea, Anglis Spout, in Aërem elevata; - - - de Preſtere. De Teſſeris Badenſibus - - - de Terris Helvetiæ, earumque fœcunditate - - - De Terris Mineralibus Helvetiæ, ſpeciatim de Creta. De Cretis variorum Colorum, Argilla, gypſo, Lacte Lunæ, Unicornu foſſili - - - de Venatione Urſorum. De Helvetiorum vivendi ratione, diſpoſitione corporis & animi. De Terræ motibus Egliſovienſibus A°. 1706. De Caloris Æſtivi Ao. 1706. extraordinariis effectibus - - - de Inundationibus & tempeſtatibus - - - de Circulis Pratorum veluti aduſtis.

Tomus III. ſequentem præfert titulum. *Beſchreibung der Natur Geſchichten des Schweitzerlands dritter theil, enthaltende vornemlich eine über die höchſten Alpgebirge A°.1705. gethane reiſe.* Prodiit deſcriptio hæc Itineris A°. 1705. per Alpes ſuſcepti per decurſum Anni 1707. Typis Schaufelbergi-Hardmejerianis, ſed omnes Tomi propriis meis ſumtibus. Primum dicavi Illuſtris Familiæ de Salis Soglienſi Fratribus

 qua-

quatuor *Herculi*, Præfecto Morbennenſi, & Senatori Curienſi: *Rodolpho*, Capitaneo Generali Sondrienſi apud Volturenos, *Friderico Antonio*, Chriſtianiſſimi Regis Capitaneo, & Directori Fœderis Domus DEI, *Andreæ* locum tenenti Colonello in Militia Regis Galliæ, & Sorori *Annæ Margarethæ*: Secundus Eruditæ *Hortenſiæ de Salis*, Capitanei de Gugelberg viduæ: Tertius Nob. *Joh. Rodolpho de Roſenroll*, Ex vicario apud Volturenos. Contenta tertii hujus Tomi ſunt: De Caſu Montis in Pago Altendorff ad Lacum Tigurinum - - de Balneo Infra Urnenſi - - De Ecnephia effuſa ad hunc Pagum - - De veſtigiis digitorum a SS. Martyribus Felice & Regula, Thebeæ legionis ſociis, ipſi Saxo impreſſis Glaronæ, quæ aliud nihil eſſe demonſtro, quam naturæ luſum in ſtalactite, - - de ſignis caloris inſtantis vernalis - - de Aquis Saponi incommiſcibilibus, & coctioni Leguminum ineptis - - de Torrentibus montanis - - Montibus Glacialibus - Fœniſectorum in Alpibus vita periculoſa, - - de variis Naturæ curioſis in Alpibus Glaronenſibus - - de Monte Libero, Freyberg, Rupicaprarum Aſylo - - De Balneis, - - Lacubus, Rivis, Montibus Vallis majoris Glaronenſium - - de Linthæ ſeu Limagi Scaturigine. De prima harum Regionum habitatione - - de Ponte tremendi Proſpectus, Pantenbruck - - de Terræ motibus Cantonis Glaronenſis - - Tranſitus ex Cantone Glaronenſi in Uranienſem per Claridenſes alpes - - de Balneo infra Schächano - - de Ventis Auſtralibus Cantonem Uranienſem perflantibus - - De Cantone Uranienſi ſede fortitudinis Helveticæ - - de Ponte Diaboli - - de Valle Urſerana - - de tranſitu per ſummas Gothardi alpes - - de Cryſtallis - - De Equis Clitellariis vel Saumariis, horumque conductoribus & juribus. De Lacubus in Monte S. Gothardi, qui Urſæ & Ticini conſtituunt fontes - - de Ponte Tremulo - - de Granatis in deſcenſu Gothardi obviis - - de Alpibus Lepontiis - - De Lepontiis Lacticiniorum & vaſorum variorum nominibus - - De Lucumonis monte - - de Valle medullina - - de Fontibus Urſæ, Ticini, Rheni, Rhodani in ſummis alpibus - - de Montibus nivoſis & Glacialibus Helvetiæ - - Iter per dimidiam Valleſiam inde à Scaturigine Rhodani Leucam uſque - - de

Ther-

Thermis Brigenſibus. De Thermis Leucenſibus - - De Monte Gemmio & Lacu Dubano in hoc Monte - - de variis Mineralibus ditionis Bernenſis - - De aquis Mineralibus in vicinia Thuni - - de Antiquitatibus & aliis curioſis Bibliothecæ Bernenſis - - de altitudine Montium eorumque dimenſione per Barometra - - De Montium Helveticorum ſtructura & ætate - De Palude ardenti - - Fulmen, monſtra - - Draco igneus, meteorum, - - De Balneo Faliſcano Rhætiæ. De Fontibus Rheni poſterioris.

In lucem prodiere hi tres Tomi nunc recenſiti eum in finem, ut & conſtaret laborum hactenus inſumtorum ratio, & ſaliva moveretur Helveticæ nationi ad inveſtigationem admirandorum naturæ. A°. poſtea 1716. cœpi luci publicæ dare uberius ſimul & ordinatius Hiſtoriæ Naturalis Helvetiæ ſyſtema, ita tamen, ut ne cramben bis coctam Lectori apponerem, eum relegaverim occaſione quavis ad Tomos & paginas prius editas, & I. Tomus Hiſtoriæ hujus conſiderari poſſit tanquam IV.

Tomi hujus IV. igitur Rubrica eſt ſequens. *Helvetiæ Stoicheiographia, Orographia & Oreographia, oder, Beſchreibung der Elementen, Grenzen und Bergen des Schweitzerlands. Der Natur Hiſtori des Schweitzerlands Erſter theil.* 4. Contenta ſunt, De Aëre Helvetico, ubi plura experimenta Barometrica, ſcala graduationis nova differens à Caſſiniana & Mariottiana experimentis fundata: multa etiam de Dilatatione Aëris &c. - - de Igne & Calore Helvetiæ - - De Terra Helvetica - - de Temporibus Anni, quibus gaudemus - - De Montibus Helveticis, eorum denominatione, diviſione in partes, ætate, ſtructura, - - de Montium Cavis - - De Cryptis Æoliis - - - de Caſibus Montium - - de Labinis - - - De Montium Helveticorum utilitate, ſitu, dimenſione - - de Montibus nivoſis glacialibus, & Itineribus alpinis. Recenſio Alphabetica & deſcriptio omnium & ſingulorum montium Helvetiæ, Conradi Geſneri Deſcriptio montis Fracti ſive Montis Pilati juxta Lucernam, Johannis Rhellicani Stockhornias, Theodorici Zwickii deſcriptio Montium Glaronenſium. P. Clementis Capucini deſcriptio montium Abbatiſcellanorum. Rodolfi de Roſenroll deſcriptio montium præcipuo-

puorum Rhætiæ - - Joh. Leonhardi deſcriptio Montium Sylvæ Rhenanæ, Splügenſium & Suferanorum.

Tomi V. ſeu *Novi operis II.* qui Tiguri Typis Bodmerianis prodiit 1717. Titulus hic eſt: *Hydrographia Helvetica. Beſchreibung der Seen, Flüſſen, Brünnen, warmen und kalten Bäderen, und anderen mineral Waſſeren, des Schweitzerlands. Der Natur Hiſtori des Schweitzerlands Zweyter theil.* 4. Contenta ſunt. De aqua Helvetiæ - - Recenſio Lacuum Helvetiæ juxta ordinem Provinciarum, alia Lacuum, Fluminum & Rivorum juxta ordinem Alphabeticum - - De inundationibus, ſubmerſionibus, & extraordinaria ſiccitate - - vera narratio Inundationis, quæ Locarnum cum toto ejus Comitatu menſe Septembri 1556. afflixit, atque vaſtavit. Tobiæ Eglii literæ ad Bullingerum 28. Aug. & 25. Sept. 1576. de quibuſdam exundationibus Rhætiæ - - - Abrahami de Champrenaud antelucana exundatio Birſici Rivi Baſileam interluentis d. 6. Jul. 1701. De Fontibus majalibus, & periodicis aliis, & relatio fontis juxta Larium Lacum, cujus meminit Plinius Epiſt. L. IV. c. 30. - - De fontibus famis prænuntiis - - de fontibus Barometricis, ſeu tempeſtates præſagientibus - - - De fontibus largis - - - De Fontibus lotioni vel coeturæ idoneis aut inidoneis - - de fontibus & Saxis profluis - - de fontibus æſtate congelatis hyeme fluidis - - de Fontibus in oppoſitas partes viâ longiſſimâ euntibus ex eadem Scaturigine, quorum nempe rami Mari Mediterraneo aquas ſuas dant, alii Oceano Germanico, - - de Aquis Mineralibus Helvetiæ. Tractantur hæ ordine Cantonum ſeu Provinciarum, ſed & ſubdividuntur. I. in balnea mineralia κατ᾽ ἐξοχὴν ita dicta, quorum recenſentur & deſcribuntur n. 85. II. in Acidulas & aquas Martiales, quarum deſcribuntur 32. III. in Balnea frigida, quorum deſcribuntur 9. IV. in Aquas ſalſas, quarum ſiſtuntur 6. V. in aquas ſulphureas frigidas, quarum habentur 40. VI. in Aquas Tofaceas ſeu Petrificantes n. 2. VII. in Aquas ſtrumoſas n. 2. VIII. Thermas n. 12. ut adeò in univerſum deſcriptio adſit Aquarum mineralium 188. quarum magna pars illuſtratur propriis experimentis, tum Chymicis tum Practicis.

Tomus VI. ſeu Novi Operis *III.* prodit A°. 1718. Typis rurſum Bodmerianis, titulo ſequenti.

Meteorologia & Oryctographia Helvetica, oder Beſchreibung der Luft Geſchichten, Steinen, Metallen, und anderen Mineralien des Schweitzerlands, abſonderlich auch der überbleibſelen der Sündfluth. Contenta Meteorologia Helvetica. De Ventis - - De Nubibus - - De Pluvia - - de Pluvia Sulphurea - - D. Joh. Jac. Wagneri judicium de pluvia Sulphurea, Tiguri lapſa d. $\frac{19}{29}$. Apr. 1677. De Pluvia ſanguinea - - De Præſagiis pluviæ - De Rore - De Rore melleo - De Pruina - De Grandine, - De Nive - De Tempeſtatibus inprimis grandinoſis. De Meteoris igneis - - De Fulmine. Obſervationes circa Hiſtorias Fulminis Helvetici. De Globis ignitis - - De Ignibus Fatuis, De Igne lambente, - - De Stellis cadentibus - - De Draconibus volantibus & Capris ſaltantibus - - De Jaculis ignitis, trabibus ardentibus, & exercitibus igneis, D. Chriſtiani Wolfii Prof. Hallenſis Meditationes circa Phænomenon, quod accidit 17. Martii 1716. - De Cœlo ardente - - De Terræ motibus - - De Iride Solari & Lunari - - De Halonibus Solaribus & Lunaribus - - De Parheliis & Paraſelenis - - De inſolitis Aſtrorum coloribus - - De Mineralibus Helvetiæ. Hæc diſpeſcui Methodo amiciſſimi mei Woodwardi, quam annexuit Hiſtoriæ Telluris illuſtratæ & auctæ.

I. Claſſis de Terris pinguibus & macris: de Lacte Lunæ. II. de Lapidibus. 1. qui mole majore reperiuntur in ſtrata diſpoſiti, compoſitionis laxioris & Craſſioris, quo pertinent Saxa &c. Reliqua videri poſſunt in citato tractatu.

Tomum Hiſtoriæ Naturalis Helveticæ *VII.* conſtituet *Hiſtoria Plantarum in Helvetia ſponte naſcentium.* Latino Idiomate conſcripta, perplurimis obſervationibus Criticis & Practicis referta. Plantas numero ultra 1900. quas inter multæ ſunt nondum deſcriptæ, aliarum deſcriptiones correctæ, multi botanicorum errores emendati, multa Experimenta Chymica & Practica inſtituta comparebunt, ſi lucem aliquando aſpexerit, opus non ex minimis meis, icones circiter 300. plantas ad unam ferè omnes adſervo, in Herbario, plures de-

 pinxi

pinxi ipſe, vel depingi curavi vivis ſuis coloribus, eas cumprimis, quarum colores non remanent. Deſcriptiones quas adjeci ipſe florum, ſtaminum, vaſculorum ſeminalium in ipſis locis natalibus factæ. Incredibili enim voluptate, ſed & labore, Plantas in ſummitatibus ipſarum Alpium per tot itinera quæſivi.

Tomum VIII. componet *Hiſtoria Animalium Helvetiæ*, Quadrupedum nempe, Avium, Piſcium, & Inſectorum, ubi methodo inædo Rajanâ & Willoughbeanâ.

Tomum IX. exhibebit ipſos *Helvetios, eorum genium, ſtatum naturalem & morboſum*, jungetque *Praxin Medicam*, principiis modernis Phyſico-Mechanicis fultam, *ex remediis inquilinis* imprimis deducendam, ut non ad exotica refugere habeamus neceſſe.

Deſcripſi *Itinera Alpina*, quæ confeci ſingula. Id quod ſuſcepi A°. 1702. tranſiit per Cantonem Suitenſem, ejuſque Montes editiores, Aubrig, & Hacken, Eremum Helvetiorum, Suitiam, Uraniam, hinc per Alpes editiſſimas Surenenſes ad Angelimontanam Abbatiam, jugis altiſſimis clauſam. Adjeci huic deſcriptionem Lactis & operum Lactariorum præter obſervationes varia Naturæ interſperſas. Vidit hoc iter lucem Tiguri & Londini.

Iter Alpinum 1703. ſpectat inprimis Rhætiam, publicatum Londini in opere mox recenſendo.

Iter Alpinum 1704. habet Obſervationes in Thermis Fabariis & περιχώρῳ factas. Excurſionem item autumnalem ad lapicidinam Öningenſem.

Iter Alpinum 1705. tranſiit Alpes Glaronenſes, & Uranienſes, imprimis Gothardi juga, hinc ſummas Valeſiorum, dimidiam Valeſiam & Gemmium montem. Eodem anno facta & deſcripta excurſio in Montem Regium.

Iter Alpinum 1706. exhibet Obſervationes factas in Monte Pilati, Subſylvania, Jugo altiſſimo, Joch, quod diſterminat Angelimontanos à Bernenſibus, deſcenſu per Haſelam Vallem, hinc Bernam uſque & Neocomum.

Iter Alpinum 1707. tranſiit per Comitatum Sarunetum ad Thermas Fabarias, in Montes Spelugam, Bernhardinum ſeu

Avi-

Aviculæ juga, Fontes Rheni poſterioris, Furculam jugum altiſſimum, quod me deduxit Clavennam, unde iter proſecutus ſum per Vallem Prægallienſem ad Acidulas S. Mauritii, & hinc per Albulam ad Curiam Rhætorum.

Iter Alpinum 1709. ſuſcepi per Cantonem Tugienſem, Lucernenſem, Subſylvaniæ, Montem Brunig, Thunum, hinc ad Grindeliam Vallem & montes ibi celebres Glaciales, porrò per Gemmium ad Valeſiam, quam emenſus ſum uſque ad Agaunum: hinc intravi Ditionem Bernenſem, vidi Salinas Bactiacas, & porrò per Lauſannam veni Neocomum &c.

Iter Alpinum 1710. ſpectat Cantonem Glaronenſem, Caſtra Rhætica, Sarunetes, Comitatum Werdenbergenſem & Gamſenſem, Vallis Rhenanæ partem, Cantonem Abbatiſcellanum, Comitatum Toggicum integrum.

Iter Alpinum 1711. pertrânſiit Cantonem Bernenſem, Solodorenſem & Lucernenſem.

Horum itinerum tria, nempe de Annis 1702. 1703. 1704. Londini Imp. Henrici Clements, juſſu Societatis Regiæ A°. 1708. in 4°. Sunt impreſſa, præfixo hoc titulo generali, quem ego in anguſtius contraxiſſem ſpatium, ſeſquipedalium titulorum oſor.

Οὐρεσιφοίτης *Helveticus, ſive Itinera Alpina tria, in quibus Incolæ, Animalia, Plantæ, Montium altitudines Barometricæ, Cœli & Soli temperies, Aquæ medicatæ, Mineralia, Metalla, Lapides figurati, aliaque Foſſilia, & quicquid inſuper in Natura artibus & antiquitate per Alpes Helveticas & Rhæticas rarum ſit, & notatu dignum, exponitur & iconibus illuſtratur.* Doleo propter meam a prelo abſentiam, Librum multis aliàs Iconibus affabrè æri inciſis ornatum, multis ſcatere mendis.

Tabulis ſubſcripſerunt ſuis quique titulis honoratiſſimi. D. *Franciſcus Aſton*, Armiger. Soc. Reg. D. *Joh. Bridges*, Armiger. D. *Hans Sloane*, Baronettus. M. D. Coll. Med. Lond. & Soc. Reg. D. *Tancredus Robinſon*, M. D. Coll. Med. Lond. & Soc. Reg. Socius Secretarius. D. *Jacobus Petiver*, Soc. Reg. D. *Guil. Cowper*, Soc. Reg. D. *Richard Waller*, Armiger. Soc. Reg. Secret. D. *Joh. Woodward*, Med. D. Coll. Med. Lond.

Lond. & Soc. Reg. Socius. Med. Greshamenſis Profeſſor. D. *Samuel Morland*, Soc. Reg. D. *Joh. Gore*, Armiger. D. *Iſaacus Newton*, Eques auratus, Soc. Reg. Præſes. D. *Henricus Aldrich*, S.T.P. Ædis Chriſti Oxoniæ Decanus. D. *Martinus Liſter*, Med. Regius, Coll. Med. & Soc. Reg Soc. D. *Arthurus Charlett*, S.T.P. Collegii Univerſitatis Oxoniæ Magiſter. D. *Joh. Hudſon*, S.T.P. Biblioth. Bodlejanæ Oxon. Cuſtos. D. *Johann Danvers*, Armiger. D. *Edmundus Halley*, Geometriæ Prof. Savilianus Oxoniæ Soc. Reg. Soc. D. *Humfredus Wanley*, Soc. Reg. D. *Thomas Bromfield*, A.M. è Coll. Univ. Oxon. D. *Joh. Harris*, S.T.D. Soc. Reg. D. *Georgius Howe*, M.D. Coll. Med. Lond. D. *Joh. Chamberlayne*, Armiger. Soc. Reg. D. *Edward Tyſon*, M.D. Coll. Med. & Soc. Reg. Soc. D. *Henricus Levett*, M.D. è Coll. Med. Lond. D. *Eduardus Southwell*, Armiger. Soc. Reg. D. *Guil. Muſgrave*, Med. D. Coll. Oxon. Med Lond. & Soc. Reg. D. *Guilelmus Williams*, A.M. Coll. Exon. Oxon. Soc. D. *Petrus Hotton*, Med. & Bot. in Acad. Lugd. Prof. Soc. Reg. D. *Jacobus Bobart*, Horti Botanici Oxoniæ Præf. D. *Eduardus Lhuyd*, A.M. Cimeliarcha Ashmoleanus Oxon. D. *Samuel Dale*, Pharmacopeus Brantrienſis. D. *Godefridus Copley*, Baronettus, Soc. Reg. D. *Joh. Percivale*, Baronettus, Soc. R. D. *Jonathan Blackwell*, Armiger. Soc. Reg. D. *Salway Winnington*, Armiger. *J. Robertus Balle*, Armiger. D. *Thomas Iſted*, Armiger. Soc. Reg. D. *Thomas Walley*, A.M. Coll. Oriel. Oxon. Soc. D. *Dixon Colby*, A.M. è Coll. Merton. Oxon. D. *Georgius Stubbes*, A.M. Coll. Exonienſis Oxon. Soc. D. *Joh. Tharpe*, M.B. Oxon. Soc. Reg. Tabulæ in Univerſum ſunt 42. Relationem hujus mei ὀρεσιφοίτου amplam ſatis inſertam vide ab Eduardo Luidio tranſactionibus Philoſophicis. n. 316.

Eodem anno 1708. in 4. Typis Geſſnerianis lucem viderunt *Piſcium Querelæ & Vindiciæ*. In Theatro comparent multi piſces, ſuam à Diluvio originem demonſtrantes. Labor mole exiguus, Theatri cujuſdam Diluviani prodromus, benignè à Rep. Literaria exceptus, quod vel patet ex elegantiſſima *Ill. Henrici Newtoni* (de Nova Villâ) Ser^{mæ} Ma-

gnæ

gnæ Brittanniæ Reginæ ad Ser^{mum} Magnum Ducem Florentiæ Ablegati Extraordinarii Epiſtolâ, inter ejus *Epiſtolas, Carmina, & Orationes* Lucæ 1710. in 4. vulgatas p. 163. reperiunda, quam heic inſerere tum propter Ill^{is} Viri erga me affectum, tum propter Plinianum ſtyli nitorem, opere pretium duco. *Tuo certè lætus ex munere, at toto demùm perlecto volumine, admodùm lætior: quum & doctum inſuper & lepidiſſimum (quæ non ſemper una conveniunt) mecum omnes libenter agnoſcent. Quàm nova, quàm mirabilia, in ſcenam introducis! Qui mutis quoque piſcibus, vocem ſermonemque das, & quaſi loqui parùm fuiſſet, philoſophantur quoque. Queruntur, in foro poſtulant, vincunt: deque incredulis, deque Philoſophorum ſectis placitiſque ipſorum Magiſtrorum ſententiis, quàm bellè Ludos faciunt, quamque veros non minùs, neque id ſemel, Triumphos agunt! At, quid mirum, ſi mirabilia edant Piſces, in Montium jugis, & intra ima Telluris viſcera reperti? ſi denique Alpes nunc demùm eis vice Oceani fluviorumque ſint: pro fluctibus & undis Terræ Strata, & metallorum ſedes: quodque longè cætera excedit, par novo, atque inaudito hactenus argumento, Scriptor? Marmore Homines, & coloribus rerum figuras expreſſimus: manuumque noſtrarum monumenta per quam plurima ſecula durarunt; ſed quantum Artem Natura ſuperat! quid enim quæſo ad Lucium tuum, primi atque antediluviani orbis incolam, vel ipſæ pyramidum moles? & non jam ille ſolummodò in menſa, atque Ferculis placet, confabulatus etiam nobiſcum ſimul cum ſociis; quique adeo non tam inter dapes amplius, quàm inter convivas, recenſendi annumerandique; ſolumque diſplicet, quod tantus Orator tam cito deſinat. Vale.* Flor. Maji VII. 1709. Prodiit hoc idem opuſculum, ſed concentratius Idiomate Germanico, eodem anno, Typis iiſdem, hoc titulo: *Bildniſſen verſchidener Fiſchen, welche in der Sündflut zu grund gegangen.*

Circa idem tempus ad Ill^{mum} Mathematicorum Philoſophorum facilè Principem Iſaacum Newtonum, Soc. Angl. Præſidem, ſcripſi: *Diſſertationem Epiſtolicam de Montium altitudine ac dimenſione.*

LIII Actis

Actis Societatis Regiæ Gallicæ, A°. 1707. p. 555. Memoir. inſerta eſt *Obſervatio Eclipſeos Lunaris Anni* 1706. de qua monere juvat, defuiſſe mihi Horologium Aſtronomicum, adeoque illationes inde factas pro Longitudine Tiguri ſuo carere fundamento.

Obſervationes variæ *Barometricæ* memorantur in Hiſt. de l'Acad. Roy. 1708. p. 26. ut &

Schediaſma de Generatione & Speciebus Cryſtalli p. 33. A°. 1709. Literis Geſſnerianis prodiit in Fol.

Herbarium Diluvianum, Illuſtri Gisberto Cupero Daventrienſi Conſuli, viro de Re Literariâ meritiſſimo, dicatum; ſiſtuntur in hoc Opere Plantæ Diluvianæ, aliique lapides his affines, quas inter eminent Dendritæ; explanatur illarum horumque diſcrimen: deſcribuntur varia Experimenta: definitur tempus Anni, in quod Diluvium incidit, per Obſervationes ex natura petitas. Quam ſcitè hæc omnia, videre eſt ex Teſtimonio, quod inſeruit Dn. de Fontenelle Hiſt. de l'Acad. Roy. 1710. *Voila de nouvelles eſpeces de Medailles, dont les dates ſont & ſans comparaiſon plus anciennes, & plus ſures, que celles de toutes les Medailles Grecques & Romaines.* Tabulæ adſunt nitidiſſimæ æneæ cum titulo. Subſcripſerunt nomina ſua Rev. in Chriſto Pater *Thomas*, Archiepiſcopus Cantuarienſis. *Ill. Iſaacus Newton*, Eques Auratus, Soc. Reg. Angl. Præſes. *Ill. Joh. Paulus Bignonius*, Abbas S. Quintini, & Conſiliarius ſtatus ordinarius. *Ill. Peter Valkenier*, Potent. Reip. Belgicæ ad S. Cæſ. Maj. Ser. Reg. Rom. S. R. I. Comitia, & Reſpp. Helvet. ac Rhæt. Ablegat. Extraord. *Ill. Mauritius Emmet*, Eques Anglus. Cel. *Joh. Woodwardus*, Med. D. Phyſic. in Colleg. Gresham. Prof. *ill. Guil. Sherardus*, J. U. D. Nationis Anglicæ tunc temporis Conſul Smirnenſis. *Ill. Ant. Valliſnerius*, de Nobilibus de Valliſneria, Med. Prof. Patavinus. Nob. *Caſparus Eſcherus*, Reip. Tig. Ducentumvir, Ven. Collegii Examinatorum Aſſeſſor, poſt Kyburgici Comitatus Præfectus. Nob. *Solomon Hirzelius* Reip. Tig. Ducentumvir, Ven. Collegii Examinatorum Aſſeſſor. Diſtractis operis hujus Exemplaribus, prodiit, anno præſenti, 1723. Lugduni Batavorum, ſumptibus *Petri*

Vander

Vander Aa, altera editio, cui acceſſit Appendicis loco, *Plantarum Diluvianarum Methodica in Claſſes Tournefortianas diſtributio*, ex qua quid ex ſingulis claſſibus à fatali illa inundatione relictum fuerit, brevi conſpectu exhibetur. Tabulæ æneæ cum Appendice acceſſerunt quatuor, inſcriptæ *Celeb*^{mo} *D*^{o}. *Hermanno Boerhaave*, Med. & Botan. Chem. & Coll. Pract. in illuſtri Academia Lugduno-Batava Profeſſori; *Celeb*^{mo} *D*^{o}. *Garidel*, Aquis extienſi Med. Doct. ac Prof. Regio, de Hiſtoria Naturali inprimis Provinciæ meritiſſimo; *Summ. Rev*^{do}. *D*^{o}. *Eberhardo Friderico Hiemero*, S. S. Theol. D. Ser^{mo} Wirtenbergenſi Duci à Concionibus & Conſiliis aulicis; *Ill. D*^{o}. *Samueli Kôleſero de Kerees-eer*, Secretario Gubernali Cæſareo-Regio Principatus Tranſylvaniæ. Epitome hujus Appendicis ſiſtitur in *Meteorologia & Oryctographia Helvetica*.

Inſtitit in ſuis ad me literis ſæpius Ill. *Cuperus* pro ſua erga veteres ſcriptores affectu, ut de Commentario cogitem in *Plinii* libros Hiſtoriæ Naturalis, ſpeciatim Foſſilium. Parui, & ſpeciminis loco miſi *C. Plinii Secundi & Claudii Salmaſii Dialogum de Androdamante*, quem inſeruit D. *Le Clerc. Biblioth. Choiſie* Tom. XVII. p. 192. Eundem reimprimi curavi in *Meteorologia & Oryctographia Helvetica*. Alia, quæ Commentarii Pliniani loco ſervire poſſunt, reſervo pro *Lexico Foſſilium*.

Occaſionem dedère res Toggicæ, quæ poſt multas lites tandem in apertum erupère Bellum, ut pararem, id quod effectui dedi A°. 1710. *Mappam Comitatus Toggici, die Landſchafft Toggenburg*, in qua Thuræ flexus omnes à prima ferè ſcaturigine cum adjacentibus pagis ope Magneticæ acus delineavi.

Nunquam in vita mea mirari ſatis potui, dari poſſe Theologos Miſo Mathematicos. Novi, quod ſcripſit Magnus ille Daniæ Aſtronomus *Tycho Brahe* Epiſt. ad *Conradum Aſſachum* ap. *Melch. Adamum in Vitis Theolog*. p. 840. *Optarem, plures ejuſmodi Concionatores* (de Bartholomæo Pitiſco loquitur) *reperiri, qui Geometrica gnaviter callerent, fortè plus eſſet in iis circumſpecti & ſolidi judicii, rixarum inanium & Logomachiarum minus*. Ne quid dicam de eo, quod ipſe *Pitiſcus* habet *Epiſt. Trigonometriæ* præmiſſâ: *Quam optandum eſſet*

hoc ſeculo omnes Theologos eſſe Mathematicos, hoc eſt, homines tractabiles & manſuetos.

Thema igitur Inauguralis meæ *Orationis*, quam d. 28. Nov. 1710. dixi: ſelegi *de Matheſeos uſu in Theologia.* Impreſſa hæc prælectio poſt obſtacula quædam, Tiguri, Imp. Joh. Finsleri, Typis Hardmejerianis 1711. 4. additis in fine teſtimoniis *Euſebii* L. VI. c. 18. *Henr. Bullingeri*, Magni illius Eccleſiæ Tigurinæ Reformatoris & Antiſtitis, *de inſtit. Studior.* p. 41. *Joh. Jac. Breitingeri* Eccl. Tigur. Antiſtitis in *Hypomnemat. ſubitan.* in gratiam. *Joh. Jac. Wolphii* conſcriptis. *Sam. Werenfelſii* Baſilienſis S. Th. D. & P. *Diſſ. de Logomach. Erudit.* c. 10. §. 2. & carmine cygneo eruditiſſimi *Gothardi Heideggeri*, quibus addere potuiſſem *Hieronym.* ad. c. 1. Daniel. *Si quiſpiam adverſus Mathematicos velit ſcribere imperitus Mathematis, riſui pateat.* Altera vice prodiit hæc ipſa Prælectio. Amſtelod. ap. R. & G. Wetſtenios 1712. 8. De hac materia ſequentia ad me Smirna perſcripſit Ill. meus *Sherardus* d. 17. Dec. 1711. *Novi* Miniſtrorum ingenium, & vereor, ne te necromantiæ poſtulent: non inepta fuit olim Pariſienſium reſponſio Synodi delegatis, qui rogaverunt, ſi quid addi vellent Liturgiæ, dixerunt, adjungi ſe velle ſolummodò, *ab Odio Theologorum libera nos Domine.*

Eodem A°. 1711. prodiit in 4 Deſcriptio Balnei Infra Urnenſis in Cantone Glaronenſi hoc titulo: *Beſchreibung des Nider Urnen Bads im Glarnerland:* inſerta poſt *Hydrographiæ Helveticæ.*

Obſervationes inter alias, quas reportavi ex Itineribus meis, fuere Geographicæ: integros ſæpe fluvios à primis ſuis ſcaturiginibus, ut Rhenum, Rhodanum, Ruſam Albulam, &c. delineavi ope Acus Magneticæ, & ſingulari induſtriâ, ubi potui cunque, adnotavi pagos, horumque diſtantias. Denique haſce Obſervationes, junctis quas fecere alii, collegi in magnam & *Novam Helvetiæ tabulam Geographicam*, quæ in 4. tabulis prodiit A°. 1714. una cum indice Alphabetico, *Regiſter aller in dieſer neuen Schweitzer Chart befindlichen wörter*, ex quo conſtat numerum locorum ſurgere ad 3863. duplo majorem Gigerianâ hactenus optimâ. Id inſuper in hac

mappa

mappa obſervare eſt, ornari eam circum circa ſchematibus variis ad Hiſtoriam Helvetiæ naturalem ſpectantibus & locorum ſimul Religionem ſeu Reformatam, ſeu Pontificiam, ſeu mixtam ſuis certis ſignis diſtingui. Adjeci poſt clades ſive pugnas hinc inde in Helvetia commiſſas, & annos, quibus hi conflictus fuere commiſſi. Notanter tamen, ne quis exiſtimet, exhibere me mappam Helvetiæ omnibus ſuis numeris abſolutam, adjeci ad marginem hoc Monitum: *Tabula hæc ex propriis Authoris Obſervationibus occaſione Itinerum Alpinorum innumeris locis correcta & aucta, non tamen ita perfecta exhibetur, quin permultis locis corrigi opus habeat.* Monitum, quo operis licet pretioſi imperfectionem ingenuè confiteri, & ſimul alios ad ſimiles labores excitare volui.

Profeſſionis meæ Mathematicæ memor, publicavi typis A°. 1714. in 8. *Enchiridion Mathematicum*, concinnatum juxta filum *Caſparis Buſſingii*, V.D. apud Hamburgenſes Min. & Math. Prof. *in Mathematibus univerſis in tabulas ſuccinctas redactis*, quæ prodierunt Hamburgi Sumt. Auth. Typis Zieglerianis. 1695. f.

Hiſtoriam ut conderem Helvetiæ naturalem, conſului non ſoli duntaxat montoſi noſtri Naturam, & Naturæ luxuriantis producta, ſed quoque inde à bene multis annis collegi Indicem Scriptorum, qui vel in aliis Regionibus Terræ, vel in Helvetia noſtra huic ſtudio ſe applicuerunt. Patet id ex *Bibliotheca Scriptorum Hiſtoriæ Naturali omnium Terræ Regionum inſervientium, tanquam Hiſtoriæ Naturalis Helveticæ prodromo. cui acceſſit Cel. Viri Jacobi Le Long, Bibliothecarii Oratoriani, de Scriptoribus Hiſtoriæ Naturalis Galliæ.* Tig. Typ. Bodmer. 1716. 8. Opus novis ſemper acceſſionibus augendum, iis interim, qui ſtudio huic naturæ ſe applicare ſtudent, perutile, non dicam, neceſſarium. Invenias hic, Lector, Ordine Geographico ſimul Regionum, & Authorum Alphabetico Scriptores Hiſtoriæ Naturalis *Hiſpaniæ, Portugalliæ, Galliæ, Sabaudiæ, Germaniæ, Belgii Fæderati, Helvetiæ, Italiæ, Pannoniæ, Carinthiæ, Carniolæ, Hungariæ, Poloniæ, Daniæ, Suediæ, Brittanniæ, Siciliæ, Melitæ, Corſicæ, Sardiniæ, Aſiæ, Africæ, Americæ*, amplam tandem & ſpecialem Hiſtoriæ Naturalis Galliæ ſegetem, quam me-

mecum benevolè communicavit Cl. Le Long, ex opere ampliſſimo *Hiſtoriæ Scriptorum Galliæ* extractam. Diſponere potuiſſem ordine reali materierum, ſingulatim Botanicos, Mineralogos, Zoologos, Hydrologos, &c. ſed hic ordo alii eſt reſervatus operi.

Ex Lexico Diluviano ſpecimen *de Cornu Ammonis*, ad Societ. Leop. Carolinam & Regiam Scientiarum Societatem Pariſinam inſertum *Ephemeridum Germ. Cent.* V. App. p. 15.

Applicationis meæ qualiſcunque ad Hiſtoriam Numiſmatum ſpecimen eſt *Theſaurus Numiſmatum antiquorum Holländerianus*. Tig. Typ. Bodm. 1717. 8. qui tranſeat in Magni alicujus Principis, vel inclytæ Reipublicæ, vel privati Νουμισματοφίλου manus digniſſimus. Chartaceus dicatus ipſius Collectoris *Tobiæ Holländeri*, Conſulis Reipubl. Schaphuſianæ Ampliſſ. Hæredibus.

Qualis & quanta ſit collectio mea Reliquiarum diluvii, patet ex *Muſeo Diluviano*, quod lucem vidit Tig. Typ. Bodm. 1716. 8. dicatum *Ill. Hans Sloane*, Baronetto Angliæ. In conſpectu comparent ordine Plantæ, Teſtacea, Cruſtacea, Quadrupeda, Piſces, Aves, Inſecta, Hominum partes, eo ordine, quem obſervavi in Oryctog. Helv. numerus omnium ſurgit ad 1513.

Foſſilia reliqua in Catalogum quidem redacta, ſed nondum publicata, lapides, nempe Metalla, Terræ, Salia, Sulphura non ſolum in Helvetia, ſed ex aliis Terræ provinciis magno ſtudio conquiſita ſurgunt ultra 2000. quæ inter Helvetica ſola ſunt 667. & Diluviana foſſilia ante recenſita Helvetica 523.

Teſtaceorum tum *Marinorum*, tum *Fluviatilium* collegi 471.

Herbarium Vivum conſtat Plantis & Fructibus in Catalogum redactis ultra 3000.

Numophylacium meum ornant Numiſmata Romana & Græca numero 1812. partim in Catalogum redacta, partim redigenda.

Annus 1713. Occaſionem dedit conſcribendæ *Hiſtoriæ Politicæ Reformationis circa Pacta Senatus & Populi Tigurini fundamentalia*.

Eadem

Eadem occaſione *Commentarium* paravi amplum *in Pacta Reip. Tigurinæ jurata, der Statt Zurich Geſchworne Brieffe*, quo conſtitutionem Regiminis confero cum Rebuſpublicis aliis inprimis Græcis & Romana, oſtendens ideam hujus Regiminis Ariſtocratico-Democratici eſſe unam ex optimis quibuſque, & jura Senatus ac Populi tam pulchrè invicém combinata, ut nec illius authoritas, nec hujus libertas, pati unquam poſſint quicquam.

Commentarius, quem occaſione Collegiorum Politico-Hiſtoricorum Linguâ Latinâ paravi in Celeb. *Henr. Hottingeri Methodum conſcribendi Hiſtoriam Helveticam*, deduxit me ad *Bibliothecam integram Hiſtoricorum Helveticorum*, quam poſteà diſpeſcui ſuccinctius.

1. *Ordine Chronologico*, juxta temporum ſeriem, quo quiſque tempore vixerit, ſcripſerit vel floruerit.

2. *Ordine Alphabetico*, quo ſcriptorum quilibet illicò inveniri poſſit.

3. *Ordine Geographico*, juxta Cantones ſive Provincias, Confœderatos, Præfecturas ſubditas, ex quibus Scriptorum quiſque fuerit.

4. *Ordine reali materierum*, qui rurſus ſubdividitur.

I. In Helvetiam univerſam.

II. Provincias ſingulas.

III. Hiſtoriam Eccleſiaſticam, Monaſteria, Templorum Inaugurationes.

IV. 1. Hiſtoriam Civilem. 2. Bella inteſtina, Tumultus, ſeditiones. 3. Bella cum Exteris. 4. Fœdera inter Provincias. 5. Fœdera cum Exteris. 6. Regiminis formam. 7. Legationes & Ceremoniale. 8. Privilegia, Jura, Leges. 9. Numiſmatica. 10. Virorum Illuſtrium, Sanctorum, Eruditorum Biographias, Icones, Panegyrica, Orationes funebres, Carmina gratulatoria. 11. Incendia, Naufragia, Calamitates alias.

V. Hiſtoriam Naturalem, cujus Scriptores extant in *Bibliotheca Scriptorum Hiſtoriæ Naturalis* ſupra recenſita.

VI. 1. Geographiam. 2. Antiquitates Romanas. 3. Heraldica, Genealogias &c. 4. Itinera.

Anonymos tandem *Hiſtoricos* diſpoſui 1. Juxta Ordinem Provinciarum, ſeu Geographicum. 2. Ordine Chronologico.

Ut unda undam trudit, ita collegi juxta Provinciarum Helveticarum ordinem, *Scriptores ex omni facultate* quoſvis, cum Biographiis & Scriptis, tum impreſſis, tum ἀνεκδότοις. Laboris amplitudo vel ex recenſione conſtat. Ante aliquot jam annos Tigurinos habui 526. Bernenſes 175. Lucernenſes 19. Urios 2. Suitenſes 16. Subſylvanos 3. Tugienſes 5. Glaronenſes 17. Baſilienſes 287. Friburgenſes 7. Solodorenſes 10. Scaphuſianos 66. Abbatiſcellanos 8. Ex Cœnobio S. Gallenſi 43. S. Gallenſes 60. Rhætos 89. Valleſios 5. Mulhuſinos 41. Biennenſes 5. Neocaſtrenſes 19. Genevenſes 74. Ex Epiſcopatu Baſilienſi 2. Turgoios 12. Badenſes 8. Ex Sarunetibus 1. Ex liberis Provinciis 1. Ex Valle Rheguſca 1. Ex Luganenſi præfectura 1. Ex Urbigeno agro 1. Ex Grandiſoniana præfectura 1. Raperſuilenſes 6. Angelimontanos 2.

Index in MSC. SanctoGallenſia Bibliothecæ Tigurinæ, in uſum ejuſdem paratus.

Index ſpecialis Authorum & materierum *in Acta Societatis Regiæ ſcientiarum Gallicæ* ab A°. 1699. ad 1712. incluſivè in uſum inprimis ſtudiorum meorum privatum.

Oratio de Miraculis Paſſionis Chriſti publicè dicta.

Collectanea pro Reformatione Scholæ Tigurinæ.

Muſei civici Tigurini deſcriptio aſſervatur in Bibliotheca publica.

Collectanea pro *Geographia Hiſpaniæ*, *Galliæ*, & *Germaniæ*.

Toggici Comitatus Deſcriptio. Germ.

Hodegus Studioſi Politici.

Index Nummorum Græcorum ex Imperatoriis, & *Conſularibus* ordine alphabetico digeſtus.

Index Nummorum Græcorum pro Regibus & *urbibus* eodem ordine.

Index ſpecialis in *Collectaneorum Wickianorum* Tomos, quæ aſſervantur in Bibliotheca Carolina.

Hiſtoria Lapidum Figuratorum ſeu Reliquiarum Diluvianarum ex Comitatu Neocaſtrenſi. Potentiſſimo Regi Pruſſiæ tranſmiſſa, quum potiretur hoc Principatu.

Colle-

Collectanea Inſcriptionum antiquarum Romanarum in Helvetia reperiundarum.

Ludoviciana Pharmacia in Compendium redacta.

In *Bauſchium de Aetite Notæ* & Additamenta.

Meditationes de Morte. Translatio eſt ex Italico in Germanicum *dell' Huomo al punto civé, l'huomo in punto di Morte conſiderato del Padre Danielo Bartoli,* in Venet. 1677. 12

Præceptoris mei fideliſſimi *Joh. Chriſtophori Sturmii,* Prof. Altorffini, *Theoſophiæ ſive cognitionis de DEO naturalis ſpecimen,* Annexum *Phyſicæ* ſuæ *Eclecticæ* ſive *Hypotheticæ,* Norimb. ap. Endteros 1697. 4. Translatio è Latino in vernaculum. Tit. *GOTT zeigende Naturwiſſenſchaft.*

Architecturæ civilis Compendium.

Menſurarum cavarum Tigurinarum & Tugienſium pro liquidis & aridis dimenſio.

Nomenclatura Lapidum figuratorum, Aliquando conſcripta in gratiam Ill. *Valkenerii.*

Todes gedanken Geſprächsweiſe vorgetragen. Verſio eſt è Gallico *in* Germanicum, *des Entretiens ſur la Mort du P. Malebranche.*

Joſephi Pitton Tournefortii Methodus Plantarum ex Gallico in *Latinum translata,* ante editionem *Inſtitutionum Rei Herbariæ,* & cum Rajana methodo in paralleliſmum poſita.

Jobertus de Numiſmatum notitia ex Gallico in Latinum verſus.

Williſius de Anatome Cerebri ex Latino in Germanicum.

Notæ in Becmanni Politicam.

Excerpta ex Leibnitii Theodiceo, & Crozæ Logica.

Von der Seelen Unſterblichkeit und dem ewigen Leben. Translatio *Guil. Scherlock de l'Immortalité de l'Ame, & de la vie eternelle.* ex Gall. in Germ. nondum finita.

Richardi Bentley VIII. Predigten wider die Gotteslaugner. Verſio Germanica ex Anglico Concionum VIII. contra Atheos habitarum.

Paſcal Penſées ex Gall. in Germ. translatæ. Diſcurſus varii linguâ vernaculâ in Collegio τῶν ἰωσειτων habiti. De Matheſeos

theſeos partibus. *De uſu Matheſeos in Theologia, Politica. De Mathematicis Scythis. De Mathematicis Hiſpanis. De Problemate Medicorum Monſpelienſi, Vade & occide Cain. De Conchitis.*

Acta Collegii τ̃ ἐιμωσόντων consignata ab A°. 1695. ad 1709. incluſivè.

In Loca Scripturæ Sacræ Phyſico Mathematica Commentarius, ſatis amplus, ad uſum Auditorii publici, cui prælegitur, in primis ad Theologiam Naturalem accommodatus, perveni hactenus σωὶ θεῷ ϗ πόνῳ à Geneſi ad Jobum.

Non mittendus eſt labor licet inchoatus, omnium quos hactenus ſuſcepi, & maximus, & difficillimus, *Lexicon Pantoglotton* duplex, unum Mineralium ſeu Foſſilium, alterum Reliquiarum Diluvianarum, ſuis ubique iconibus illuſtrandum; quo comparebunt Alphabetico ordine omnium linguarum nomina, genera, ſpecies, notæ & generum & ſpecierum characteriſticæ, cum Authorum Synonymis.

Vitæ & Scripta Authorum Botanicorum, Mineralogorum & Zoologorum comparebunt in *Bibliotheca Botanica, Mineralogica & Zoologica*; quâ congeſſi hactenus Scriptores ultra 1400. ex omni natione & ævo.

Explication d'une Mèdaille d'un Prince Anonyme, Fils de Domitien adreſſée à Monsr. Formond de la Tour.

Vita Conradi Geſſneri Medici & Philoſophi Tigurini, periit hic Labor, quod ægerrimè me fert in Itinere Norimbergenſi.

Laurentii Pataroli Series Auguſtorum, Auguſtarum, Cæſarum, & Tyrannorum omnium tam in Oriente, quam in Occidente &c. Venet. 1702. Translatio ex Lat. in Germ.

Obſervatio de Gangræna, aliiſque pravis ſymptomatibus, ab eſu panis, clavorum ſecalinorum farinâ inquinati, excitatis. In Miſc. Lipſ. Tom. V. p. 131.

Experimenta Barometrica pro varia diverſi Aëris elaſticitate exploranda in variis Helvetiæ locis, occaſione excurſionis Alpinæ menſe Sept. Anni 1714. ſuſceptæ. Ope Tubi 32. digitos Pariſinos longi 2. linn. diametro. In transact. Philoſ. n. 344.

Tables of the Barometrical Altitudes of Zurich in Switzerland in the Year 1708. *obſerved by D^r.* Joh. Jac. Scheuchzer

zer *F. R. S. and at Upminſter in England, obſerved at the ſame thime by Mr. W.* Derham *F. R. S. as alſo the Rain at Piſa in Italy in* 1707. *and* 1708. *obſerved there by Dr.* Michael Angelo Tilli *F. R. S. and at Zurich in* 1708. *and at Upminſter in all that thime. With Remarks on the ſame Tables, as alſo on the Winds, Heads and Colds, and divers other Matters occurring in thoſe tree differents parts of Europe. by Mr. W.* Derham, *Rector of Upminſter.* In Transact. Philoſ. n. 321.

Specimen Phyſicæ ſacræ, ſ. Commentarii in S. S. Loca Phyſico Mathematica in Job. II. 7. 8. XXVI. 7,

Acarnania ſ. Relatio Eorum, quæ hactenus elaboravit Acarnan, J. J. S. Extat in Miſc. Lipſ. T. VIII. p. 117.

Medicinæ & Morborum ſtatus una cum Ætiologia Incrementi eorum in his temporibus, ſpeciatim vero de Variolis, cum Animadverſionibus quibuſdam in novam purgandi in hoc Morbo Methodum. Præmittitur Idea Naturæ & ſtructuræ humanæ, Morborum quibus eſt expoſita, Methodus iiſdem medendi. Authore *Joh. Woodwardo* in Colleg. Gresh. Profeſſore, abs me in Latinum Idioma converſa. Tiguri Typ. Bodmer. 1720. 8.

Λοιμογραφία Maſſilienſis. *Die in Marſeille und Provence eingeriſſene Peſtſeuche.* Ib. 1720. 8.

Von der Marſilianiſchen Peſtſeuche erſte Zugab, enthaltend 1. *Deroſelben vollſtandige Beſchreibung durch Herren* Chycoyneau, Verny *und* Soulier.

2. *Ein Schreiben an Herren* de Fornes *von Herren* Chycoyneau, Verny *und* Deidier.

3. *Ein Schreiben an Herren* de Bon *von Herren* Pons.

4. *Beſchreibung der Peſt zu Aix von anfang des Auguſti bis zu end des Jahrs* 1720.

Verteutſcht. Ibid. 1721. 8.

Hiſt. Phyſica ſacra, *oder Hiſt. Naturwiſſenſchaft verglichen mit der Heutigen.* Ib. 1721. 4

A. . . . . *Diſſertatio de Peſte Provinciali,* ex Gallico in Latinum & Germanicum Idioma translata, & Annotationibus illuſtrata. Tiguri 1721. Sumtibus Authoris.

FINIS.

INDEX
NOMINUM ET RERUM,
IN
ITINERA ALPINA.

A.

A Monte Dei *promotorium.* 294
A Saxo, *Barones.* 296
Aa. *Fl.* 172
Aabach. Aatobel. 469
Aaren. 409
Abbatiſcellani. 551
— *Eorum Diviſio.* Ibid.
— *Dracones.* 391
Abdua. 275
Abies *rubra Glaronenſium levior altis.* 160
Abſinthii *genus in Valleſia Herba alba dicta.* Geſſn. 328
Abſinthium *album è Valleſia.* Geſſn. 328
— *alpinum candidum humile.* CB. 29. 328
— — *incanum.* CB. 29. 328
— *Auſtriacum tenuifolium.* 508
— *ſeriphium fœmin.* Geſſn. Hort. 328
— — *montanum candidum.* CB. 29. 508. 328
— *Valeſianum tenuifolium candidum, ſive Herba alba.* JB. 29. 508. 328
Abzug. 57
Acarnania *ſive Authoris Scriptorum Relatio.* 609. ad fin.
Acetoſa *Cambro Brittannica montana.* Park. 128
— *montana folio undulato flagellis non ramoſis.* Bocc. 328
— — *Malus Limoniæ foliis flagellis ramoſis.* Ejuſd. 328
— — *maxima.* CB. 129
— *rotundifolia alpina.* CB. 128
— — *repens Eboracenſis folio in medio deliquium patiente.* Moriſ. Ib.
— *ſylvatica maxima.* JB. 129
Achates. 534
Acidulus *Fons prope S. Bernhardini pagum.* 444
Aconitum *cœruleum hirſutum flore Conſolidæ Regalis.* CB. 35
— *Lycoctonum cœruleum calcari magno.* JB. Ib.
Aculei *in Cryſtallis.* 248
— *unde?* 256
Adamantes *pellucidi Riphæorum Montium.* Dionyſ. 235
Adamantis *Lapis.* 6
Adamas *Cornubienſis minor.* Boyle. 241
Addua. 275
Adiantum *album criſpum alpinum.* Schwenckfeld. 461
— — *floridum ſeu Filicula petræa criſpa.* Raji. Ib.

Adian-

Adiantum *album petræum Rutæ muraria accedens.* JB. 461
Adlenbach. *Pagus & Rivus.* 183
Adler. 275
S. Adrian. 355
Adualla. Αδȣάλλας. Aduella. Adula. Αδȣλας. Adya. Adyla. 275
Æbi. 442
Ædes *Tugii ſubmerſæ.* 355.475
Ægagropilæ. 159
— *conſtant ex ſurculis Trichomanis.* 448
— *quando formentur?* Ib.
— *non in omnibus Montibus dantur.* 86
— *Indicia.* 180
Ælbeln. 450
Ænotherus. (*Einbeer.*) 363
Ænus. *vid.* Oenus.
Æoliæ *Cryptæ.* 78. 102
Ærgish. 305
Aëris *alpini puritas.* 82
— *dilatatio, circa eam Experimenta, & ex his deducta Conſectaria.* 584
— *Elaſticitas Barometricis Experimentis determinata.* 524. & ſeq.
Ærnen. 293
Æſch. 204
Æſchi. 484
Ætuatii. 267
Ætuatium. Ætuatius *Vicus.* Ibid.
Agaunum. 491
— *Inſcriptiones Romanæ.* Ibid.
Agerana *vallis.* Ageren *Thal.* 291
Ageratum *Pyrenaicum villoſum flore purpuraſcente.* CB. 29
— *ſerratum alpinum.* CB. 328
Ajatia. Ajaza *vallis.* Ajazer *Thal.* 303
Alabandicus. *Quid?* 237
— *Plinii, an inter Cryſtallos referendus?* Ib.
Alabaſtrita. 490.495
Alball. 450
Albeſius. Albis. Albiſus. Albius *Mons.* 67
Albrig. *Mons.* 6
Albrun. Albrün. Albrunio. 294
Albula. 450
— *Ejus Fontes.* 451
Albulæ. 481
Albulen. Albulenberg. 450
Alchimilla *alpina gramineo folio ad nodos frequentes copioſiori elegans Knawel ſimile.* 453
— — *maxima.* 329
— — *pentaphyllos.* Raji. 29
— — *Quinquefolii folio ſubtus argenteo.* Tour. 29.328
Alcol. 55.268
Alcyoniis *accedens Faſciculus. &c.* 470
Alectorolophi *alpini ſecundum genus.* Cluſ. Pann. *floribus pallidis & purpureis.* 426
Alectorolophon *alpinum minus.* Cluſ. Pann. 426
Alectorolophos I. *vel alpina minor.* Cluſ. Pann. 426
Aletch. Aletch *Thal.* Aletchiani *Montes.* 295
Algethuſanum *Judicium.* *Algetshuſer Gericht.* 557
Aliazia *Vallis.* 303
Alböck. 481
Allbrunn. 294
Allium *montanum bicorne anguſtifolium flore purpuraſcente.* CB. 129
— — *capite rotundo.* CB. 29
— — *Narciſſi folio minus.* CB. 129
— — *ſphærocephalon purpureum.* 29
— *petræum umbelliferum.* JB. 129
— *ſaxatile Acari radice flore purpureo.* Bocc. 129

Allium *ſphærocephalon purpuraſcens.* Raji. 29

—— —— *purpureum ſylveſtre.* JB. 29

—— *ſylveſtre bicorne purpureum proliferum.* JB. 129

Ailmend. 412

Allweill. 402

Almangovia. *Vadiani.* 546

Almengall. Almengallum. 303

Alnus *alpina minor.* CB. 129

—— *montana pallido glabro ſinuato Ulmi folio.* Bocc. Ib.

Alopecurum *alpinum, quibuſdam Echium montanum Dalech.* JB. 332

Alp. zu Alp fahren. 53

Alp Fyrſten. 217

Alp Leider. 539

Alpes *ſummæ.* 215

—— — *ſunt Helveticæ.* 216. & ſeq.

Alpi *di Val Cornera.* 266

Alpia *Vallis.* Alpien. 297

Alpicolarum *Calceamenta.* 53

Alpinarum *Regionum facies horrida, ſed fœcunditas amœna, ejuſque Cauſæ.* 189. 190

Alpium *Anguſtæ Clauſuræ.* 89

—— *Etymologia.* 280

—— *Proſpectus amœnus.* 468

—— *Culmina.* 217

Alpnach. Alpnacum. 476

—— *Altitudo.* 400

Alſchinſch. 445

Alſine *alpina minima glabra.* CB. 129

—— —— *Serpillifolio multicaulis & multiflora.* 129. 329

—— —— *ſubhirſuta Linariæ folio.* Tour. 130

—— *altiſſima Nemorum.* CB. Ib.

—— *aquatica major.* CB. Ib.

—— *major repens perennis.* JB. Ib.

—— *montana capillaceo folio.* CB. 130. 508

Alſine *montana latifolia flore laciniato.* CB. 130

—— *muſcoſa quibuſdam.* JB. 129. 508

—— *nemoroſa maxima montana.* Raji. 130

—— *paluſtris ſerpillifolia.* CB. 129. 329

—— *ſaxatilis multiflora capillaceo folio.* Tour. 130

—— *ſaxifraga anguſtifolia montana minima.* Col. 130

Alſine *ſecunda. ſ. pratenſis glabra.* CB. 138

—— *tenuifolia muſcoſa.* CB. 129. 508

Altare *ligneum.* 474

Altbach. 409

Altendorff. 171. 530. 532

Altenohren. 186. 188

Altorff. Altorfium. 205

—— *altitudo.* 209

Altoſaxenſis *Baronatus.* 551

Altſtetten. 545

Alvaneller *Bad.* Alvanienſe *Balneum.* Alvanio. Alvanovanum *Balneum.* Alveneü. 451

Aluminoſa *Aqua.* 184

Alvum *novum.* 451

Alyſſon *alpinum hirſutum.* Tour. 130

—— —— —— *luteum.* 508

—— *petræum foliis glabris atrovirentibus floſculis albis.* Ib.

Amades. 438

Amadeus *Sabaudiæ Comes ad Veſpiam cæſus.* 304

Amethyſti *quintum genus.* Plinii. 240

Amides. 438

Ammerberg. 552

Ammon *Mons & Pagus.* 80. 541

Ἀμολγὴς. 55

Ampt (*Obere*) 553

—— (*Undere*) 556

Am-

Amſeltinga. 412
Anacampſeros *radice Roſam ſpirante major*. Tour. 329
Anblatum *Cordi. ſ. Aphyllon*. JB. 45
Anchuſa *parva foliis piloſis incanis floribus Bugloſſæ parvis*. Mentz. 34
Ander. 441
Andera. 99
Anderum. 441
Andersla. 444
Androdamas. 323.542
Androſace alpina *perennis anguſtifolia villoſa & multiflora*. Tour. 30. 329
Angelimontanum *cœnobium*. *v*. Engelberg.
Angelorum *Mons*. 21
Anglardus. *ſ. Engelhard Conrad*. 362
Anken. 60
Ankenkübel. 60.269
Ankenmilch. 60
S. Anna *Pagus*. 267.276
Anni *Tempora indies frigidiora*. 69
Annonis *ſpinis carens lutea major*. CB. 329
—— —— —— —— *non ſpinoſa Dalechampio Natrix*. JB. Ib.
Anonymos *fruticoſa foliis Ericæ baccifera*. JB. 34.424
Antigoria *Vallis*. 293.294
Antimonii *Fila & Striæ in Cryſtallis*. 255
Antiquitates *Bibliothecæ Bernenſis*. 323
—— *Sedunenſes*. 481. & ſeq.
—— *Tugii obſervatæ*. 472
Antonier. Antonii *Mons*. 295
Antre *non eſt* Aventicum. 501
Antrun. Antrunius *Mons*. 303
Antuates. 267
Anviade. Anziade. 493
Anzon. 444
Anzonſchweil. 561
Aphyllanti *affinis Scabioſa quinta Cluſii Bellidis affinis*. JB. 37
Apis *Ægyptiorum*. 546
Apium *montanum*. *Dalech*. JB. 138
—— —— *folio ampliore*. CB. Ib.
—— —— *nigrum*. CB. Ib.
Appellations *Rath*. 562
Appenzell. 551
Aqua *Cryſtallorum, quid?* 235
—— *Deing*. 450
—— *Martialis in Valle Sexamnina*. 99
—— *di Pila*. 110.450
—— *Piſis coquendis inepta*. 490
—— *ſalſa*. 493
—— *ſulphureo bituminoſa*. 77
v. & Aluminoſa. Sulphurea. Martialis. &c.
Aquæ *in Vallibus alpinis profundius ſemper forant*. 96
Aquarum *ſcaturigines copioſæ*. 117
—— *Helveticarum beneficium*. 71
Aquil'Occidens *in Lacu Lucernenſi violentus*. 359
Aragno *inferiore*. 291
Aragnum. 293
Arbiſs. 359
Arburgum. 424
Ardeſia *nigra Glaronenſis*. 120
Argenti *Venæ*. 24 98.177
Argoviæ *Mappa*. 412
Ariolo. 263
Arna. Arnen. 293
Arola. *Ejus ortus*. 409
—— *Damna*. 322
Aroleit. Aroleita. 303
Arovia. 424.592
—— *Curiæ Inſcriptio*. 592
Art. Arta. 355
Artemiſiæ *Nummus*. 547
Arveolum. 263

Arwanga. 424
Aſcens *Pagus.* 498
Aſp. *Alpis.* 308
Aſperimontanum *Caſtrum.* 437
Aſpermont. 437
Aſter alpinus *cœruleo magno flore.* Park. 30. 130
— — *flore purpuraſcente.* Raj. 30. 230. 329
— *Atticus alpinus alter.* CB. 30. 130. 329
— — *cœruleus minor.* Tour. 30. 130
— *montanus cœruleus magno flore foliis oblongis.* CB. 30. 130. 329
— *purpureus montanus.* JB. Ib.
Aſteri *montano purpureo ſimilis vel Globulariæ.* JB. 30. 130. 329
— — — — — *Globulariæ.* JB. *capite villoſo.* 349
Aſtragali *alpini cognitu difficiles.* 330
Aſtragalus *alpinus foliis Viciæ anguſtioribus flore Ochroleuco.* Tour. 31
— — — — *ramoſus & procumbens flore glomerato oblongo cœruleo.* Tour. 45. 509
— — *Helveticus.* CB. 330
— *alpinus ramoſus hirſutus flore Ochroleuco.* 509
— — *Tragacanthæ folio ramoſus flore cœruleo glomerato.* Tour. 330
— *luteus perennis ſiliquâ gemellâ veſicam referente.* Tour. 331
— *perennis foliis hirſutis caule recto aphyllo flore ochroleuco odoratiſſimo.* Moriſ. 31
— — *ſpicatus floribus pallidis nigris radiis notatis.* Mor. 509
— *Pyrenaicus Barbæ Jovis folio non ramoſus flore ochroleuco.* Tour. 330
Aſtragalus *quidam montanus vel onobrychis aliis.* JB. 45
— *recticaulis hirſuta.* JB. 330
Aſtrantia *alpina minima.* 453
— — — *nigra.* Raji. Ib.
— *minor.* Moriſ. 331
Attighauſen. Attinghauſen. 274
Attlihutte. 533
Avanche. 507
Avange. 420
Avanſon. *Torrens alpinus.* 493
Aubrig. *Mons.* 6. 7. 161
Avellanæ. *Diluv.* 526
Avenche. Avenge. 420
Aventiæ *Deæ Monumentum.* 501. 505
Aventicum. 419. 420. 507
— *Ejus Antiquitas, Ruinæ, & Inſcriptiones.* 420. 421
Aventicus. 422
Avenza. 420
Augſt Thal. 303
Avicula. 443
Auricula *Leporis umbellâ luteâ.* J.B. 510
Auricula *Muris alpina glabra. ſ. Lychnis glabra minima, aut Caryophylli minima ſpecies flore albo.* JB. 137
— — *pulchro flore albo.* JB. 130
Auricula *Urſi carnei coloris foliis minimè ſervatis.* J.B. 31. 130
Auriculæ *Leporis affinis Odontitis lutea Valerandi & Dalechampii.* JB. 32
Auri *Venæ.* 24
Auſſerbirg. 178
Auſtelberg. 103
Auſter *Uraniis violentus, ſed calidior, quam Tigurinis.* 206
— & Auſtr'Occidens *in Tugino Lacu frequens.* 358
Auſtr'Oriens *Ventus ſtatus.* 210
Ayrolum. 263

B.

B.

BAar. *Vicus.* 471
Bächi. 179. 183
Bactiacum. 491. 493
—— *altitudo.* 492. 495
Bad. 99. 451
Baldenſtein. 439
Baligen. 411
Bälinen. 412
Balm. 203
Balmberg. (*Ober* / *Under*) 203
Balnea *circa Thunum.* 321
—— *eorum abuſus.* 324
Balnearum *Vallis.* 306
Balneum. 451
—— *antifebrile.* 441
—— *Inferiorum Urnenſium.* 172
—— *Infraſchächenſe, ejus Deſcriptio & Uſus.* 204
Bandaren. 289
Bantenbruck. *Pons.* 157
Bärenboden. 185
—— *altitudo.* 188. 199
Bärenburg. 441
Bärenfels. 555
S. Barnabæ *Mons.* S. Barnabas *Berg.* 265
Barometricæ *Obſervationes in Thermis Fabarienſibus factæ.* 433
—— —— *pro Aëris Elaſticitate, earum ſeries & ratio.* 524. 533. 534. 541. 543
Barometricorum *Experimentorum Modus & ratio.* 73
Batzenheid (*Ober & Under*) 552. 556
Batzenheidenſe *Judicium.* Batzenheider *Gericht* 556
Baumgarten. *Mons.* 408
Baumgartenwand. 179
S. Beatus. *Eremita.* 383
—— *Eremitorium.* 410
Beedner *Thal.* 307
Beiſtenberg. 289
Belfris. 544
Bellis *alpina minor.* CB. 31. 337
—— —— —— *Alba.* CB. 31. 336
—— —— —— *Sylveſtri minori ſimilis.* 424. 453
—— *cœrulea caule nudo.* CB. 513
—— —— *montana fruteſcens* CB. 37. 335
—— *minima erecta foliolis laciniatis ad caulem adnatis.* Bocc. 42. 136. 337
—— *Sylveſtris minor.* CB. 424
Benedutium. 438
Bergbollen. 8
Bergbrüche. 171
Bergeller Thal. 447
Bergfälle. 171
Berg Fyrſten. 217
Bergſchlipfe. 171
Bergünium. 451
Berna. 323. 414. 593
—— *altitudo.* 323
Bernenſis *Bibliotheca.* 323. 598
Bernenſis *Pagi Dracones.* 383
Bernenſis *Reipublicæ facies, Senatus, Tribunalia, Judicia, familiæ nobiles, Præfecturæ, Oppida Municipalia &c.* 599. *ad.* 603
Bernfels. 155
S. Bernhardi *Mons.* S^t. Bernhards *Berg.* S^t. Bernhardin. 443. 444
—— *ejus Labinæ.* 333
S. Bernhardini *Pagus.* 444
Berſchis. 541
Betonica *coronaria ſive Caryophyllea flore tenuiſſimè laciniato majore albo & dilutius rubente.* JB. 453
—— —— —— *repens rubra.* JB. 511

Betonica *coronaria ſive Caryophyllus gramineus puſillus.* 132
Be tſchwanden. 173.183.535
Beverum. Bevers. 450
Bevio. 117
Bevieux. 593
Bichweilanum *Judicium.* Bichweiler *Gericht.* 558
Bicornus. 277
Biel. Biella. 293.424
Bienna. Bienne. 424
Bifou. 507
Billikon. 550
Bilten. 512.531.532.535
Binn. Binna. *Fl.* 294
Bindulum *interius.* 294
Bipennis. Bipennium. 424
Birgiſch. Birgiscum. 296
Birthen. 305
La Biſe. 422
Biſtorta *Alpina pumila varia.* Park. 130
—— *pumila foliis variis rotundis & longis.* Moriſ. Ib.
Bitta. Bitten. 295
Bittſchweil. 556
Blandræ *Comites.* Graffen van Blandra. 304
Blancken. 431
Blattana. 296
Blatten. 296.306
Blattenberg. 120
Blattenſtock. 533.534.535
Bleken. 298
Blumenſteinenſe *Balneum.* Blumenſteiner *Bad.* 321
Bock. 493
Bodmen. Under Bodmen. 203
Bodmerus (*Samuel*) *citat. Ejuſve Opera.* 412.413
Boli. 9.423
Bonadutz. Bonædulcium. 438
Böne. Böni. 40
Bonneville. 417.424
Bonſtettenſis *Draco.* 380
Borgonovo. 409
Böſchenrott. 355
Boterſtande. 60
Boves *viis complanandis utiles.* 96
Bovis *Ungula lapidi impreſſa.* 13
Brachsmann. 356
Brändlin. 45
Braune *Cryſtallen.* 237
Bregeller Thal. 447
Bremogardia. *Opp.* 274
Brendle. 45
Brig. Briga. *Mons.* 296
—— *altitudo.* 297
Brigerberg. 297.298
Briger Zehnden. 296
Brigiæ. Brigianæ *Aquæ.* 300
—— *Natura & Virtus.* 302
Brigiana *Vallis.* 297
Brigianus *Conventus.* 296
Brienſſolx. 451
Brientiani *Caſei.* 409
Brientianus *Lacus.* Brientium. Brientius *Lacus.* Brientz. Brientzer *Käſe.* Brientzer *See.* Brientzium. Brientzling. 409.480.481
Brientii & Brientiani *Lacus altitudo* 409.481
Brienzolium. 452
Britterwald *ex Limitibus Helvetiæ antiquæ.* 80
Brocca di quale. 55.269
Broja. 500
Brübacenſis *Pons.* Brübacher Bruck. 552
Bruck. *Brugæ.* 205.326
Brucken. 547
Brünig *Mons, ejusve altitudo.* 478
Brunnaderen. 536

Brunn-

Brunnbach. 184
Brunnberg. Brunnen. 557
Brunnwald. 183
Brush-Iron. Brush-Iron-Ore. 470
BrygerBad. Brygenſes *Thermæ*. 300
Buchenas. 355
Buchs. 544
Bucinengo. 267
Büel. 554
Büelſtock. 178
Bugula *alpina minor rubrifolia flore cæruleo purpuraſcente*. 424
Bulderen. 57
Büner Thal. 294
Bunnen. 549
Bupleurum *anguſtifolium*. Dod. 509
—— *annuum anguſtifolium*. Bot. Monſp. Ib.
—— *minimum anguſtifolium*. H. R. Monſp. 32
—— *minus anguſtifolium Monſpelienſe*. Raji. 509
—— *montanum gramineo folio*. Tour. 31
Bura. Burea. 508
Büren. Ober Büren. 552
Bürenberg. 401
Auf der Burg. 555
Burgau. 548. 558
Burgauanum *Judicium*. Burgauer Gericht. 558
Burgen. 305
Burgdorffi *viſus Draco*. 383
Bürglen. 205
Burgum novum. 449
Burſa *Paſtoris montana Globulariæ folio*. Tour. 32
Butter. 60
Buttikon. 532
Buttſchikon. 591
Butyrum. 60
Butzikon. 172
Bützilchweil. 556
Byel. 424
Byn. 294

C.

CAcalia *alpina foliis utrinque denſo & candidiſſio tomento obſitis*. Tour. 32. 331
—— *foliis craſſis hirſutis*. CB. 32
—— —— *cutaneis acutioribus & glabris*. Ib.
—— *quibuſdam*. JB. Ib.
—— *tomentoſa*. CB. 32. 130. 331. 425
Cacias. Cacium. 439
Cadavera *Labinarum Nive à Corruptione præſervata*. 227
Cadelimum. Cadelinum. 266
Cæſar *an Exercitum per Sempronium duxerit*. 297, 298
Calamintha *flore minore odore Pulegii*. JB. 131.
—— *montana prealta Pulegii odore, dentatis foliis, floribus dilutè cæruleis ex longo ramoſo & brachiato pediculo prodeuntibus*. Bocc. Ib.
—— *Pulegii odore ſive Nepeta*. CB. Ib.
Calandari *Lacus Tempeſtatum prænuntius*. 92
Caldæra. 268
Caldera. 55
Calfeiſana *Vallis*. 361
Calfeuſe *Vallis*. 299
Camingenbach. 437
Cammerſtock. 186
Campanæ *ſonitus Itinerantium ſolatium*. 100
Campanarum *Inſcriptiones*. 471. 472. 476. 530
Campanula *alpina linifolia cærulea flore unico grandi in ſummo cauliculo*. 454

Campanula *alpina minima foliolis Linariæ ad caulem ſtipatis*. Bocc. 131
—— —— *rotundifolia minor*. CB. 33. 131
—— —— *Teucrii folio angulato*. Tour. 47
—— *foliis Anchuſæ floribus oblongis*. CB. 32. 131. 332
—— *foliis Echii* CB. 332
—— *hortenſis Ranunculi radice*. CB. 510
—— *major & aſperior foliis urticæ*. JB. 331
—— *minor foliis Succiſæ flore magno*. Raj. 32
—— *parva rotundifolia flore cæruleo pentagono grandi*. Raji. 131
—— *repens flore minore cæruleo*. JB. 510
—— *rotundifolia minima*. CB. 131
—— —— *vulgaris*. CB. 331
—— *ſaxatilis rotundifolia hiſpida flore cæſio amplo Italica*. Barr. 131
—— *ſerpillifolia*. CB. 131. 454
—— *vulgatior foliis urticæ major & aſperior*. CB. 331
Campdolein. Campus altinus. 101
Canaria *Vallis* 275
Canities *præcox*. 119
Capitis *obſtructio & dolor uſu Thermarum Fabarinarum curatus*. 147. 148
Cappel. 548. 554
Capricornus I. *Mouſ*. 87
Carbones *foſſiles*. 605. *v.* & Lithantraces.
Carbunculi. *Guleri*. 262
Cardamine *alpina erecta foliis copioſis imis latioribus, ſupernis anguſtoribus profundè & eleganter diſſectis floribus parvis albis*. 510
Cardamine *alpina foliis latis teneris longis pediculis inſidentibus*. 454
—— —— *media*. Cluſ. 510
—— —— *minor Reſedæ foliis*. Tour. 454
—— *annua exiguo flore*. Juſſieu. 510
Carduus *ſpinoſiſſimus anguſtifolius vulgaris*. CB. 131
Carlina *acaulos*. JB. Ibid.
—— *polycephalos alba*. CB. Ibid.
—— *ſeu Chamæleon acaulos flore magno*. CB. Ibid.
—— *ſylveſtris quibuſdam, aliis Atractylis polycephalos* 454
Caroli M. *ſerpentem inter & Bufonem judicium ferentis Hiſtoria ſingularis, an Fabula?* 81
Carpiones *Tugini Lacus*. 355. 356
—— *Ædium ſubmerſarum cauſa cenſentur*. Ibid.
Carvi *ſuccedaneum*. 35.
Caryophyllata *alpina Chamædryos folio*. Moriſ. 33. 332. 511
Caryophyllus *alpinus craſſo Linariæ folio Calycibus variegatis*. Bocc. 43. 137
—— *holoſteus tomentoſus anguſtifolius* CB. 130
—— *ſaxatilis gramineo folio umbellatis Corymbis*. CB. 132
—— *ſylveſtris Carinthiacus ruber*. CB. Ibid.
—— —— *flore laciniato albo inodoro* 453
—— —— *humilis flore unico*. CB. 511
Caſa *alpina* 54. 540
—— *antiqua. Heidenhaüslein*. 187
—— *Vaccaria* 54
Caſaccia, Caſatium. Caſatch. 109. 447. 448

Caſacciæ *damnum à Montis caſu.* 109.
Caſei *pingues & macri.* 60
Caſei *preſſio.* 58
Caſeus *caprillus maceratus.* 117
—— *Glaronenſis, Helvetiæ Elementum.* 17
—— *raſilis Glaronenſium.* 123
—— *ſecundarius ovillus.* 442
—— *ejus confectio.* 60
Caſſida *alpina ſupina magno flore.* Tour. 428
Caſſini *de Aëris altitudine calculus ad Examen revocatus.* 438. 436
Caſtaneæ *ad Lacum Tuginum copioſæ* 356
Caſtanetum. Caſtafegna. 107 447
Caſtellio *inferior.* 306
—— *ſuperior.* 291
Caſtelmur. Caſtelmuro. Caſtellmur. 109.447.449
Caſtra *Rhætica.* 172
—— *Toggio confinia* 552
—— *Eorum Dracones.* 396
Caſula *ſeu Planeta Lucernenſis fortè Chinenſium acu pictum opus* 388
Catadupæ *ſive* Catarrhactæ *alpinæ.* 107. 185. 203. 407. 491.
D. Catherinæ *Sacellum, ejuſve Inſcriptio.* 592
Catz. 439
Caudæformis *Lapis ſeu Caudæ animalis foſſilis Fragmentum.* 176
la Cazette. 269
Cazzetta. 57
Cebia. 444
Celerina. 450
Cellæ *Clavennenſium vinariæ.* 102
—— *Barometri loco accolis ſunt.* 103
—— *Experimenta Barometrica ibi facta.* Ib.
Cenſo. 101
Centaurii *majoris ſpecies tenuifolia.* JB. 337
Centaurium *majus folio Helenii anguſtiore.* Tour. 132
Centaurium *ſive Rhapontium alterum anguſtiore folio.* JB. 132
Centenarii *Inſcriptio.* 475
Cepina. 439
Ceſpites *bituminoſi.* 471. *v.* & Turffa.
Chalybis *Venæ* 81. 542
Cham. Chama. 355
Chamæciſtus *Ericæ folio luteus erectior.* CB. 337
—— *repens ſerpilli folia lutea.* CB. 513
—— *ſerpilli folia floribus carneis.* CB. 34. 324
—— *ſerpillifolio nigricans & hirſutus flore aureo odorato.* JB. 513
Chamædrys *Alpina Cyſti flore.* CB. 33. 332. 511
—— —— *flore Fragariæ albo* JB. 33. 511
—— —— *ſaxatilis* CB. 428
—— *minima hirſuta.* CB. 51
—— *Montis Sumani* JB. 428
Chamæjaſme *alpina.* JB. 30. 329
Chamæmelum *alpinum inodorum.* CB. 33
—— *montanum Millefolii folio.* Tour. Ib.
Chamænerion *alpinum Alſines foliis.* 132 332
—— —— *anguſtifolium flore purpureo* Tour. 33. 332
—— *foliis ſplendentibus denticulatis.* Tour. 132
Chamærhododendros *alpina glabra.* Tour. 34
—— —— *ſerpillifolia.* Tour. 34. 424
—— —— *Villoſa.* Tour. 34

Chamærrhododendros *ferruginea ſupina Thymi folio*. Bocc. 34. 424
Chamærubus *ſaxatilis*. CB. 34. 461. 518
Chelidonii *Minerales*. 320
Chermay. 418
Chiamuotch. 155
Chiamut. 268. 276
Chiavenna. 102
Chondrilla *cœrulea altera Cichorii Sylveſtris folio*. CB. 332
Chondrille *vel* Chondrilla *cœrulea*. JB. 332
Chryſanthemum *alpinum incanum foliis laciniatis*. CB. 136
—— —— *Judenbergenſe Jacobœæ affine*. JB. Ib.
Chur. 438
Churwalden. 452
Chymici *Bernenſis Caſus ſingularis*. 596
Cicer *ſylveſtre foliis oblongis hiſpidis majus*. CB. 331
—— —— *folliculis rotundis*, JB. Ib.
Ciceronius *Pagus*. Ciceres. 437
Cima del Badutz. 276
Cima delle Pettine, *& ſupra infraque eam Lacus*. 274
Cimber. 460
Cimbronius, *an* Sempronius. 298
Cinerea Vallis. 317
Circæa *minima*. Col. 34
Cirſium *Anglicum radice Hellebori nigri modo fibroſa folio longo*. JB. 332
—— *anguſtifolium non laciniatum*. CB. 333
—— *Brittannicum Cluſii repens*. JB. 332
—— *majus ſingulari capitulo magno vel variè diſſecto*. CB. 332
Cirſium *maximum Aſphodeli radice*. CB. 511
—— —— *foliis carnoſis bulboſâ radice, forte Lutetianum*. JB. 511
—— —— *montanum incano folio bulboſa radice, ſive V*. Cluſ. Ib.
—— *Pannonicum primum pratenſe*. Cluſ. Pannon. 333
—— *ſingulari capitulo ſquamato vel incanum alterum*. CB. 332
—— *tomentoſum bulboſâ radice, quibuſdam Leucacanthum Anguillaræ*. JB. 511
Ciſtus *Helianthemos flore parvo luteo*. JB. 513
Citrium *Gemmariorum*. 240
Clades *Moratenſis*. 418
Claridenſes *Alpes & de iis Narratio fabuloſa*. 202
Clarona. 172
Clavenna. Cläven. 102. 446
Claus. 203. 210
Claus. Bruder Claus, *S*. Nicolaus von der Fluë. *Eremita*. 476. 477
Claus Thal. 203
Clauſuræ *Alpium*. 89
Clingenberg. 437
Clinopodium *alpinum hirſutum*. CB. 333
—— *montanum*. CB. 132. 415
Clitellarii *Equi*. 215
Cneorum *ſuffrutex Matthioli*. JB. 341
Cnicus *ſylveſtris ſpinoſus polycephalos*. CB. 454
Coatius. 217
Codices *MSC. S. Gallenſes*. 547
Coira. 438
Colchicum *montanum anguſtifolium*. CB. 132
—— —— *flore purpureo*. JB. Ib.
Colica *ſpaſmodia Engelbergenſis Cœnobii*. 14

Co-

Columbina *petra.* 103
Columnæ *Juliæ.* 115
Colutea *ſcorpioides* JB. 425
—— *ſiliquoſa ſive ſcorpioides major.* JB. Ib.
—— *veſicaria.* CB. JB. Ib.
Comenſis *Lapis.* 103
Conchæ *in altiſſimis Montibus.* 8
—— *monte Pilati.* 28
Contegium. 490
Conyza *cœrulea alpina minor.* CB. 130. 329
Cora. 438
Carolloides *flava.* Tour. 34
Cornu *Ammonis.* 1-6
Cornua *griſea.* 155
Coronilla *minima.* Tour. 34
Corvantiana *Vallis & in ea Monaſterium.* 452
Cotyledon *altera olim Matthioli.* JB. 134
—— *aquatica hirſuta.* Raji. 37. 338
—— *media foliis ſubrotundis.* CB. 134
Courteſpine. 418
Crafftburg. 554
Crema *Lactis.* 61
Creme. Cremetum. 444
Creta 205
Creta *nigra.* 25
Creütz Eck. 552
Crime. 444
Criſpalt. Criſpaltius. Criſpaltus *Mons.* 264. 267. 276
Criſta *Galli montana floribus pallidis in ſpicam congeſtis.* Raji. 426
Criſtæ *Draconum, & an dentur?* 379. 380
Criſtallbande. 358
Crocodillus 556
Crocus *Thermarum Leucenſium.* 314
—— *Martialis* 487
Crocus *vernus albus latifolius variegatus* CB. 333
—— —— *latifolius albo flore interdum purpuraſcentibus venis vario.* JB. Ib.
Cruciata *alpina latifolia lævis.* Tour. 132. 333
Crummenau. 548
Crypta *ſubterranea.* 175
Cryſtalli *amethyſtinæ.* 240
—— *ἀμφίκεις.* 24
—— *Beryllum referentes.* 242
—— *citrinæ.* 239
—— *cruſtatæ cruſtis variorum colorum.* 236
—— *Cryſtallis inſertæ.* 257
—— *fuſcæ.* 237
—— *Hexagonæ, earumve ſynonyma.* 247. & ſeq.
—— —— *Fabarienſes.* 155
—— *Initio fuere fluidæ, ſeu in fluido aqueo concrevere.* 254
—— *luteæ.* 242
—— *minorum & plurium, quam ſex Angulorum cum earum Synonymis.* 2-6. & ſeq.
—— *nigræ.* 237
—— *non ſunt Glacies concreta.* 252. 253
—— *puræ.* 235
—— *Pyritis adſperſæ.* 236
—— *quo altiore eruuntur loco, eo ſunt elegantiores.* 234
—— *rubræ.* 241
—— *ſemivirides* 242
—— *ſmaragdinæ.* Ibid.
—— *Venæ* 185. 212. 214. 215. 320
Cryſtallographia. 233. & ſeq.

Cry-

Cryſtallorum *Contenta varia.* 243. 254
nempe.
- *Aculei Erinacei.* 248
- *Antimoniii ſtriæ.* 11
- *Aquæ guttæ.* 250
- *Feſtucæ.* 249
- *Gramina.* 248
- *Maculæ. Nubes.* 249
- *Olivæ folium.* 251
- *Vermiculi.* 250

— *Diviſio ratione* { *Contentorum.* 248 / *Figuræ.* 243 / *Colorum.* 239 }
—— *Figura, an eadem quæ Montium?* 254.
—— *Onomatologia.* 253
—— *Patria & Geneſeos Locus.* 234. 252. 256
—— *Signa.* 258
—— *Species.* 234. & ſeq.
Cryſtalluli *alpini puriores.* 6
Cryſtallus *inſtar Monticuli.* 11
Cubicula *alpina.* 188
Cucamil *Mons pluviæ Signum.* 22
Cultura. 449
Cunters. 117
Cuolm. 217
Cuperus *de Inſcriptionibus Romanis.* 489. 504. 506
Cupri & Cupreorum Vaſorum *Stanno haud obductorum damna.* 18
Curalia. 267
Curia. 438
Curtær. 57
Cyanus *alpinus Lychnidis candidiſſimo folio capitulo reticulato.* Bocc. 136
—— —— *radice perpetua.* JB. 133
—— *montanus latifolius vel Verbaſculum Cyanoides.* CB. Ib.
Cynogloſſum *minus.* CB. 34
Cyperus *alpinus Spicâ ruffâ ſplendente è pluribus veluti Spicis compoſita.* 453
Cyprini *lati Tugienſis Lacus.* 356

D.

DÆſa. 304
Dägeren. 591
Dägersheim. 551
Dala. *Fl.* 307
Damur (*Zacharias*) citat. 151
Darba. 444
Zur Dauben. 484
Daubenſee. 316
Daucus *alpinus multifido longoque folio, ſive montanus umbella candida.* CB. 34
—— *Creticus ſemine hirſuto.* JB. Ib.
—— *foliis Fœniculi tenuiſſimis.* CB. Ib.
—— *Tiburtinus quibuſdam.* JB. 35
Delphinium *perenne montanum villoſum Aconiti folio.* Tour. 35
Dens *Leonis alpinus minimus glaber.* Tour. 35
—— —— —— —— *Piloſellæ folio.* Tour. 333
Dertiuſch. 55. 268
Deſch. 304
Deſertina. 185
Deſertum *ubi cella eſt.* 267
Deüſsbach. *Catarrhacta.* 23
uf Deyſch. *Promontorium.* 294
Διαδυέλλας. Diaduella. 275
Dieſsbach. 183. 535
Dieſtalden. 294
Dieſsthalenſis *Lacus & Rivus.* Dieſsthalerbach. 183
Dietfurt. 548
Dietfurterbach. 560
Groſs Diethelm *Mons, ejusve ſpeluncæ.* 9
Dietlekon. 550
Diken. 551
Dirreberga *Arx.* Dirrenberg. 295

Diſen-

Diſentis. Diſertina. Diſertis. Diſetis. 185, 267
Doire. 444
Dolium *vinarium ex Saxo.* 71
Dom d'Oſcella. 297
Domeſtica *Vallis.* 439
Domleſchg. 439
Domo d'Oſcella. Domuſſula. 297
Döneloch. 175
Dorffbach. 560
Doronici *ſpecies ex Horto Ferrarienſi folio longo hirſuto.* JB. 455
Doronicum *folio ſubrotundo ſerrato.* JB. 36
— *Germanicum foliis ſemper ex adverſo naſcentibus villoſis.* JB. Ib.
— *Helveticum humile craſſis foliis.* CB. 36. 333
— — *incanum.* CB. Ib.
— — — — *monſtroſum.* 511
— *longifolium hirſutie aſperum.* CB. 455
— *Plantaginis folio alterum.* CB. 36
— *radice dulci.* CB. Ib.
— — *Scorpii brachiata.* CB. Ib.
Dortmann. Dortomannia *Pagus.* 305
Doveria. 297
Draba *alba ſiliquoſa.* CB. 513
Drach, *ſo ausgefahren.* 174
Drackenhöle. 390
Drackenloch. 402
Draconites *Lapis.* 367
— *Exiſtentia examinatur.* 368. 369
— *Hiſtoriæ variæ.* 374. 375
Draconita *Lucernenſis.* 369
— *cum Siamenſi & aliis comparatus.* 376
— *Vires & Hiſtoria.* 370. & ſeq.
Dracones *Chinenſium inſigne.* 377. 378
— *Helvetici ordine Topographico deſcripti.* 366. & ſeq. 378. & ſeq.
Dracones *Tempeſtatum prænuntii.* 396
Draconum *alæ.* 385
— *color & venenum.* 392
— *Criſtæ & pedes.* 379. 380. 388. 393. 394
— *Exiſtentia examinata & aſſerta.* 367. 396
— *Hiſtoria, & Deſcriptio.* 377. & ſeq.
— *Idea omnibus ferè Nationibus communis.* 377
— *Notæ Characteriſticæ.* 397
Dubenſee. 316
Ducatus *Turcicus pro Lactis Coagulatione.* 56
Dur. Dura. Duras. Durias. 560
Durnagelbach, *& ex eo deſumtum Proverbium.* 183
Dürrbrunn. *fons Temporarius.* 24
Dürrenbach. 560
Δυσηκόια *& alii affectus à Labina.* 232

E.

EBi. 442
Ebrodunum, *Ejus altitudo & Inſcriptiones* 498. 499
Auf Eck. 12. 548
Eggen. 305
Egina *Vallis.* Eginen *Thal.* 293
Egliſovienſis *Draco.* 308
Eigen *Thal.* 399
Eiger *Mons.* 289
Ἐιϛβυλή. 89
Eiſchol. 305
Eiſenſtein. 8
Elbeln. 450
Ellbogen Cäppelin. 210
Elma. 120. 533 534. 535
Elmius *Fl.* 277. 291
Embs. 438
Emmat *Fl.* 274
Emmaum. 274

Empyema *Paracentheſi & Vulnerariis curatum.* 495. 496
Engadina. 111
Engelberg. 21. 402
— *Altitudo.* 14
— *Temperies per totum annum frigida.* 16
Engelbergenſium *Monachorum Colica ſpasmodica.* 14
Engliswald. 203
Engi. 535
Engſtlana *Vallis. Engſtlanus fons Temporarius. Engſtlanus Lacus, Rivus. Engſtlenbach. Engſtler See.* 26. 405. *ad* 408.
Engſtlani *Fontis Phænomena, & eorum Ratio.* 409
Ennd. 305
Enneda. 535
Ennenſewen. 533. 535
Ennetbüel. 554
Ennetbuelerbach. 560
Enſes *antiqui Bibliothecæ Bernenſis.* 598
Enthalbach. 272
Epiſtola *Authoris ad Matthiam Henricum Schachtium Rectorem Scholæ Cartemundenſis in Fionia.* 415
Epitaphia. 411. 472. & ſeq. 507. 528. 531. 547. 549
Eppenberg. 508
Equi *Clitellarii vel Saumarii.* 259
Equiſeti *facie Polygonum fœmina.* JB. 511
Equiſetum *fœtidum ſub aqua repens* CB. 333
— *omnium minimum tenuifolium.* Barr. 512
— *paluſtre brevioribus foliis polyſpermon.* CB. 511
— *ſive Hippuris tenuiſſima non aſpera.* JB. Ib.
Equiſetum *ſylvaticum tenuiſſimis ſetis.* CB. 511
Eremitorium *è ſaxo exciſum.* 411
Erica *baccifera procumbens nigra.* CB. 334
— *parva Pannonica foliis Corios ternis flore carneo capitulis Thymi.* JB. 512
— *prima.* Cluſ. Pannon. 334
— *procumbens ternis foliolis carnea.* CB. 512
ab Erlach *Baronum ſedes & Epitaphia.* 411
Erlibach. 522
Erſtfeld. 273
Ertz (*roth und Schwartz*) 542
Erucula *coloris miniati.* 77
Eryngium *montanum latifolium capitulis Dipſaci.* CB. 413
Eſch. 204
Eſchalenium. Eſchalens. 498
Eſchen Thal. 264
Eſcholia *Vallis.* 305
Eſula *candidior.* Cæſ. 342
Ettenhauſen. 550
Evonymos *latifolia.* CB. 455
Euphraſia *alpina parva.* 334
— *Helvetiorum parva luteis floribus.* CB. 36. 133
— *lutea Alſinefolia radice ſquamata.* CB. 334
— — *minima alpina ſubrotundo folio nigricante.* Bocc. 36. 133
— *officinarum* CB. *major & ramoſior.* 133
— *pratenſis lutea.* CB. 133
Eupilus *Lacus.* 93
Eyen *Thal.* 399
Eyerlen. 356
Eyger *Mons.* 482

F.

FAbarianum *Cœnobium.* 83.167
— *Ejus altitudo.* 167
Fabarienſes, Fabarianæ, Fabariæ *Thermæ.* 83.433
— *Earum altitudo.* 162.163.167
— *Aquæductus & delineationes.* 152
— *Examen.* 148
— *Uſus.* 150
Fagi *annoſæ lignum viride.* 10
Faginum *lignum, & ei impreſſæ figuræ.* 414.417
Fagus. *Dod.* 512
— *Latinorum, Oxya Græcorum.* JB. Ib.
Farellus (*Guilielmus*) & *ejus Epitaphium.* 423
Faſcera. 28.269
Faulenſee. 317.411.484
Faydum. 264
Febrifugus *Fons.* 399
Fegelii (*Jacobi*) *Epitaphium.* 507
Feiſtes *Mueſs.* 61
Feldbach. 525
Feldegg. 558
S. Felicis & Regulæ *digitorum veſtigia ſaxo impreſſa.* 121
— — — *Fons & Nemus.* 184.185
Feliſurum. 451
Ferden. 306
Ferra *Piſcis.* 481
Ferrara. 98.441
Ferraria *officina ſingularis.* 541
Ferrera. 441
Ferri *Mineræ & Venæ.* 98.177.408.435.443
di Ferro, *Campo.* 114
Ferrum *equinum Gallicum ſiliquis in ſummitate.* CB. 34
Feſtuca *Avenacea alpina anguſtiſſimis junceis foliis, Locuſtis parvis purpurò argenteis ſplendentibus & ariſtatis in ſpicam collectis, petiolis tamen longis & & tenuiſſimis inſidentibus.* 455
— — — *humilior Locuſtis varicoloribus majoribus in ariſtas purpureas deſinentibus.* Ib.
— — — *humillima Locuſtis varicoloribus ſplendentibus in purpureas ariſtas deſinentibus caule hirſuto.* 456
Feſtucæ *in Cryſtallis.* 249
Fetſchbach. 185
Fieshhorn. 289
Figurati *lapides in Marmore Fabarienſi.* 154
Filago *alpina capite folioſo.* Tour. 133.456
— — *minor erecta.* 133
Filicis *quoddam genus parvum in montibus.* Cæſalp. 425
Filipendula *montana altera.* CB. 426
— — *flore Pediculariæ.* CB. 46.425
— — *major albida.* Park. 425
Filiſur. 451
Filix *Rhætica tenuiſſimè dentata.* JB. 425
— *ſaxatilis foliis non ſerratis.* CB. Ib.
— *tenuiſſimè ſecta ex Monte Ballon.* JB. 425
ad Fines. *Provincia.* 171
Finilæ *Colles.* Finilen. 303
Firn. Firnerwyn. 284
Firren. 285
Firſten. 217
Fiſchingen. 549
Fiſchohren. 322
Fiſcella *Tibulli.* 59.269
Fiſmatbach. 185
Fiſmatenſes *Alpes.* 185.199
Fiſſiles *Lapides.* 59.154.155.435

Flaaweil. 548
Flaaweiler *Gericht*. Flawilanum *Judicium*. 558
Flatz. *Fl.* 111
Flemeſius *Pagus*. 117
— *damna à Torrente patitur*. 119
— *Ejus Incolæ facile caneſcunt*. Ib.
Flims. 117
Flimſenſis *Mons*. Flimſerberg. 119
Flos *Lacus*. 357
Flu. von der Flu. 296
Fluë (*Nicolaus von*) *v.* Nicolaus.
Flumbs. 81
Fluminum *in ſummis Alpibus oriundorum Mappa Generalis*. 226
Flums. *ad* Flumina. 542. 117
Fluor *amethyſtinus*. Luid. 240
— *racemoſus ſive botryoides luteo colore infectus*. Luid. 242
— *triquetrus*. Luid. 245
Fluores *ex luteo purpuraſcentes*. Wormii. 242
— *rubri Carbunculis ſimiles, ſed languidius fulgentes*. Worm. 240
— *ſelenitici Fabarienſes*. 155
— *ſubnigri*. Wormii. 237
Föe; auf Föe. *Mons*. 303
die Föen. 206
Fœniſecæ *alpini*. 175
Foggio. 263
Follen. Follenheber. 55
Fons *acidulus prope Ayrolum*. 263
— *aureus*. 487
— *S. Felicis & Regulæ*. 185
— *ſaponi incommiſcibilis & Piſis coquendis ineptus*. 173
Fontana *nera*. 99
Fontes *Alpnacenſis ſinus*. 401
— *Majales & Sulphurei in Valle Glaronenſi olim frequentes, ſed poſt Terræmotibus exſiccati*. 197
Fontes *Minerales*. 308
v. & Majales, Sulphurei, Temporarii &c.
Fontium *ſcaturigo*. 118
Foppa. 89
di Forgano. *Vallis*. 447
Forſteck. 544
Fraccia *aqua*. 446
Fracmont. Fracmünt. Fracmunt. 398
Fragariæ *affinis ſericea incana*. CB. 139
Freyberg. 177. 532
Freyberger Schützen. 178
in Freyen. 549
Friburgenſis *Moneta inter Helvetiæ Elementa*. 17
Friburgum. 418. 507
Friedlingen. 549. 557
Froda. *Fl.* 266
Les Fromages des Gruyeres. 418
Frumentalis *Lapis*. 7. 200. 478
— *circa Boloniam frequens*. 200
— *Inter Diluvii Reliquias referendus*. Ib.
Frumſani *Dracones*. 378
Frümſen. 544
Fruttigen. Fruttiger Thal. Fruttinga. Fruttingen. Fruttingenſis *Vallis*. Fruttinger Thal. 316. 317. 318. 484
Fry Gericht. 558
Fuchſegger Bach. 272. 273
Fuhrleiter. 96
Fulminaris *Lapis*. 5
Fulminis *Bernenſis Hiſtoria ſingularis, & inde deducta de Fulminis Natura & effectus Conſectaria*. 593. 595
Fumus *ex ſepulchro in Terræmotu prodeuns*. 198
Fungus *digitatus major & minor*. CB. 34
— *ramoſus flavus*. JB. Ib.

Fungus *ramoſus Imper.* CB. 34
Fuppa. 89
Furca. Furcula. die Furken. 264. 277. 445
— *Ejus altitudo.* 277
Furnaſch. 118
Fürſten. 217
Furth. 556
Fyren. 285
Fyrſten. 217

G.

GAbia. 444
Gäbius. 512
Gademenſe *Flumen.* Gademerwaſſer. 409
Γαλακτοκόμος. 53
Galanda. 155
Galeopſis *alpina Betonicæ folio flore variegato.* Tour. 36
— *ſpecies lutea viſcida odorata Nemorenſis.* JB. 48
Γαλευτήελου. 55
Galgenen. 172. 532
Gallenbrunn. 551
Galli Gallinacei *ovum.* 547
Gallium *album minus.* CB. 140
S. Gallo. *Pagus.* 266
Gambs. 544
Gambſenſe *Dominium.* Gambſer Herrſchaft. 553
Gammi. Gämmi. 315
Gamperſtock. 205
Gambſa. Gamſen. *Fl.* 310
Gämſchiſtok. 186
Ganderſchweil. 556
Gandes. 490
Gantera. Ganter. 297.
Gantſtok. 178
Garegnia *Rivus.* 275
Gaſa. Gaſſa *Pagus.* 304
Gaſſen *Thal.* Ib.
Gaſter. 172
v. & Caſtra Rhætica.
S. Gaudentii *Corpus.* 450
Γαυλός. 55
Gazuga. *Mons.* 445
Gebeſdorffii *Inſcriptiones* 326. 327
Gehämlete *Cryſtallen.* 236
Geiſsberg. 404
Geiſsberger. 258
Geiſsboden. 356
Gelmerwaſſer. 409
Gemens *Pratum.* 307
Gemma *anguina Carolo M. à Serpente tradita, ejusve vires.* 382
— — *Vitalis. Civis Veneti.* 383
Gemmarum *cum Cryſtallis comparatio.* 241
Gemmi. Gemmiberg. Gemmius *Mons.* 315. 484
— *Ejus prærupta facies & altitudo.* 315. 485
Gemſchfayr *Vallis alpina, ejusve altitudo.* 201
Genevenſis *Lacus.* 497
Im Gentel. 408
Gentelerwaſſer. Ib.
Gentiana *alpina latifolia magno flore.* CB. 34
— — *minor ſive Gentianella alpina brevi folio.* 334
— — *pumila brevi folio.* Tour. Ib.
— — — *Centaurii minoris folio.* Tour. 133. 512
— — — *latifolia magno flore.* CB. 37
— — — *verna major.* Tour. 37
— *cærulea calyce turgido.* 37
— *major flore punctato.* CB. 334
— — — *purpureo & albo.* JB. Ib.

Gentiana *major pallida punctis diſtincta.* Cluſ. Pann. 334
— — *purpurea.* CB. Ib.
— *paluſtris latifolia flore punctato.* CB. 456
— *pratenſis flore lanuginoſo.* CB. 134. 334. 512
— *punctato flore ſubcœruleo Pennæi.* JB. 456
— *utriculis ventricoſis.* CB. 37
Gentianella *alpina æſtiva Centaureæ minoris foliis.* CB. 133. 512
— — *anguſtifolia magno flore.* CB. 37
— — *latifolia magno flore.* CB. Ib.
— — *verna major.* CB. Ib.
— — *unicaulis Bellidis folio.* Bocc. 133
— *autumnalis ramoſa.* CB. 134
— *brevi folio.* CB. Ib.
— *fugax.* 3. Cluſ. *flore creſcente & ſubcœruleo breviore & majore.* JB. 512
— — 4. Cluſ. *flore dilutè purpuraſcente & cœruleo.* JB. 134. 334
— — 5. Cluſ *flore cœruleo colore elegantiſſimo.* J. B. 134. 512
— *pratenſis flore breviore & majore.* CB. 512
Gentianellæ *ſpecies quædam an Cordo Pneumonanthe aut. Gentiana fugax altera Cluſii.* JB. 134. 334. 512
Gentianula, *quæ Hyppion.* JB. 37
Geranii *majoris ſpecies foliis magnis, figurâ ferè & magnitudine Aconiti lutei birſutis aſperis.* Geſſn. 512
Geranium *batrachioides maximum minus laciniatum folio Aconiti.* JB. 512
Geren Thal. 291
Geſelbach. 560
Geſtelen. Geſtila. Geſtilen. 291. 306
— *altitudo.* 292
Geſtina. Geſtinen. Geſtinenſes *Rupes Glaciales.* 212. 213
Geſtner. 61
Geum *alpinum majus viſcoſum birſutum foliis oblongo-rotundis, atro-rubentibus & croceis floribus.* 134
— *anguſtifolium autumnale flore luteo guttato.* Tour. 341
— *folio ſubrotundo minimo.* Tour. 134
— *paluſtre minus foliis oblongis crenatis.* Tour. 37. 335
— *rotundifolium majus.* Tour. 334. 512
— — *minus.* Tour. 513
Gheiſs. 283
S. Giacomo. 267. 268. 276
Gielſperg. 558
Gigantis *Reliquiæ Lucernæ aſſervatæ.* 360. 364
— *Deſcriptio Rhythmica.* 363
— *cum aliis Comparatio & Examen.* 366
Gigantum *oſſa paſſim effoſſa.* 361
— *Helveticorum Catalogus.* 362. 363
Gigerianæ *Mappæ correctio.* 172
S. Giovanni. 266
Giſpiswieſsbach. *Torrens.* 7
Giſſweila. 478
Glace endurcie. Glace prodigieuſe. 284
Glaciales *Aquæ & earum Virtutes.* 483
— *Montes.* 174. 280. 283. 482
— — *Rhodani Fontes.* 278. 279
— — *cum natantibus ſeptentrionis Inſulis comparati.* 285
Glacialium *Montium Dimenſio, Altitudo, Longitudo, Figura, Forma.* 286
— — *Enumeratio.* 289
— — *Motus progreſſivus.* 287
— — *Rimæ.* 288

Glacialium *Montium Situs.* 286
—— —— *Subſtantia.* 287
—— —— *Uſus & Damna.* 289
Glacies *alpina.* 284
Gläk. 155. 159
Glärniſch. Glärniſchius *Mons.* 125
—— *Ejus fragmenti Caſus.* 191
Glarona. Glaronæ. Glareona. Glaris. Glarus. 121. 172. 532
—— *Ejus ſitus.* 172
Glaronenſis *Canto Terræmotibus ſubjectus.* 191
—— *Ejus Comitia.* 537
—— *Dominium.* 539
—— *Dracones.* 391
—— *Incolarum Numerus.* 539
—— *Leges.* 538
—— *Præfecturæ.* 539
—— *Ratio Status.* 540
—— *Status Politicus.* 536
—— *Vallis major, Ejusve Montes.* 181. 185
—— *Vallis minor.* 121
Glaronenſium *Alpium Mappa.* 532
Gläſſ. *v.* Quarzum.
Glatt. Glatta. 552. 561
Glattenberg. 202
Gleſſer. Glettſcher. Glettſcherberg. Glettſcheri. 280. 284
Gleyſſberg. 299
Gliſa. 296. 298
Globi *igniti.* 192
Globularia *montana humillima repens.* Tour. 37. 335
—— *Pyrenaica folio oblongo caule nudo.* Tour. 513
Globuli *plumbei Rupicaprarum.* 159
Globus *ſingularis Magnitudinis.* 547
Gloſſopetræ. 323. 591
Glurina. *Glurinen.* 293
Glys. 298
Glyſer Bad. 300
Gnaphalium *alpinum magno flore folio brevi.* CB. 133. 456
—— —— —— —— —— *longo.* CB. Ib.
—— —— *minus.* CB. 133
—— —— *pulchrum.* JB. Ib.
—— —— —— *Genus aliud.* JB. Ib.
—— *majus lato oblongo folio.* CB. 134
—— *ſupinum.* Tab. 335
—— —— *Lavendulæ folio.* Bocc. Ib.
—— *Umbellatum minimum.* JB. 335
Gobgisberg. 295
Godard. Il Monte di S. Godardo. 260
Goldbach. 525
Goldbrünnelin. 315
Goldingenſis *Vallis.* Goldinger Thal. 552
Goldkraut. 40
Gomeſianorum *Conventus.* Gomſerzehnden. 291
Gon. Gont. 57
Gorbsbach. Gorbsbrunnen. 87
Gorg. 118
Goſchen *alp.* 289
Goſſovia. 552
Gotthard. la Montagne de S. Gotthard. Gotthardi. S. Gotthardi *Mons.* Gotthardts Berg. Gotthardus. S. Gotthardus. 260
—— *Cur ita dictus?* 261
—— *Ejus aſcenſus.* 210. 211
—— *Deſcriptio.* 215
—— *ſummum Tranſitus Jugum.* 214
Gottliebæ *ſubmerſæ ædes.* 356
Gout. 269
Grabs. 544
Gräffenorth. 402
Graf Stall. 550
Gramen *alpinum enode ſpicâ parvâ ſubrotundâ ferrugineâ.* JB. 458

Gramen *alpinum parvum latifolium ſpicâ ſubrotundâ ferrugineâ.* 458
— *avenaceum capillaceo folio panicula ampliore locuſtis ſplendentibus.* Tour. 135
— — *montanum lanuginoſum.* Ib.
— — *paniculatum alpinum foliis Capillaceis brevibus, Locuſtis purpuro-argenteis ſplendentibus & ariſtatis.* J. S. 455
— — — — *Locuſtis varicoloribus majoribus ariſtatis.* J. S. 455
— — *ſpicâ ſimplici, Locuſtis denſiſſimis candicantibus & lanuginoſis.* Tour. 37. 134
— *capillaceum locuſtellis pennatis non ariſtatis.* Raji. 39. 135
— *cirroſa & villoſa ſpongia ad ſingula genicula donatum paniculatum minimum alpinum.* Bocc. 38
— *cum locuſtis parvis candidis ſemine avenaceo.* JB. 134
— *Cyperoides anguſtifolium alpinum ſpicis tenuibus rufeſcentibus.* 458
— — — *ſpicâ ſpadiceo-viridi minus alpinum, ſpicis brevioribus & habitioribus; Idemque ſpicis longioribus.* Ib.
— — *elegans multifera ſpica.* Park.
— *foliolis junceis brevibus majus radice nigra.* CB. 38
— — — — *minus.* CB. Ib.
— *hirſutum anguſtifolium minus alpinum paniculis rufeſcentibus.* 458
— *junceum foliis & Spicâ junci minoris.* CB. 456
— *montanum ſpicâ foliaceâ gramineâ.* Raji. 38
— *nemoroſum paniculis albis capillaceo folio.* CB. 135
Gramen *paniculatum alpinum elegans paniculis ex ſpadiceo-viridi & argenteo variis.* 457. 458
— *paniculatum alpinum minus paniculâ ſpadice viridi elegans.* J. S. 457
— — — *panicula ſpicata ſpadiceo-viridi locuſtis ariſtatis.* Ib.
— — — *parvum paniculâ ſpicatâ ſpadiceo-viridi elegans.* Ib.
— — *Locuſtis parvis purpurò argenteis annuum.* Raji. 133
— — *minimum molle.* Bot. Monſp. Ib.
— — *ſparteum alpinum paniculâ anguſtâ ſpadiceo-viridi proliferum.* 457
— *ſparteum alpinum paniculâ albâ compactâ in ala foliorum ſeſſili.* 456
— — — — *ſpadiceo-viridi uno plerumque verſu diſpoſita ſpicata.* 457
— — *Hollandicum ſeu Capillaceo folio minus.* CB. 335
— — *juncifolium.* CB. Ib.
— — *ſecundum panicula brevi folliculo incluſa.* CB. 457
— *tomentoſum alpinum & minus.* CB. JB. 336
Gramina & *Plantæ in Cryſtallis, & earum ratio.* 236. 248. 255. 256
Gramini *canino vineali ſimile alpinum anguſtioribus foliis paniculis rarioribus non ariſtatis.* 135
— *cyperoidi ex Monte Ballon ſimile ſpica totali è pluribus ſpicis compoſitâ.* Raji. 39
Granarii *ſpecies.* 291
Granatifera *ſaxa.* 262
Graniola. Graniolo. *Comitatus.* 293. 294. 295
Grâue Horen. 155
Γραῦς. 58
Greiſs. 293

Grenchia *Pagus.* 303
Greppen. 476
Grien. *Torrens.* 493
Grieſs. Grieiſsberg. 293
Grieſſenſes *alpes.* 202
Grieſſus *Mons.* 293
Griffenſtein. 451
Grimſel. Grimſeln. Grimſula. 264. 291
Grindelia. Grindeliana *Vallis.* 482
—— *Ejus altitudo.* 483
—— *Montes Glaciales.* 289. 482
Groſſe Glettſcher. 289
Groſs Thalbach. 273
Grotte. 102
Grund Lowenen. 222
Im Grunen. 556
Gryphenſtein. 451
Gufer. 440
Guferen. 201
Guldene Brünnelein. 487
Guldener *Thal.* 552
Gunggels. GungelſerBerg. 87
Guntzen *Mons.* 160
Guppen. *Mons.* 173
—— *Ejus altitudo.* 175
Gurnellen. 211. 273
Gurnigel. *Balneum.* 321
Gurtnæſch. 542
Guttæs. 57. 269
Gypſum *candidum.* 490

H.

HAcken. *Mons.* 10. 11
Hackenapf. 57
Haggenapf. 269
Halbewahr, *Cryſtallorum genus.* 234
Halb-Meil. 542
Halb-Rind. 539
Hallovia. 173
Hammelwald. 552
Hammerbrunn. 173
Hanau. 548
Haſela. Haſela Vallis. Hasle. Haslen. Hasle Thal. 408. 409. 535
Hatzingen. 183
Hätzigen. 535
Zum Hauſe. 101
Hedyſarum *alpinum ſiliquâ lævi flore purpuraſcente.* Tour. 39
Heidenhaüslein. 187
Heiligen Creütz 542
Hintzenberg. 91
Heitere Wind. 401
Helfenichweil. 556
Helianthemum *ſerpilli folio flore majore & minore aureo odorato.* Tour. 513
—— *tenuifolium glabrum flore luteo erectum* JB. 337
Helichryſum *alpinum minimum capillaceo folio.* Tour. 134
Hell. Hella. 54. 297
Helleborine *paluſtris noſtras.* Raji. 513
Helleborus *niger Ranunculi folio flore globoſo majore.* Tour. 39
—— —— *ſaniculæ folio.* CB. 453
—— —— —— —— *minor.* CB. 351
Helſchiel. 290
Helvetia *Cryſtallorum Patria.* 234
—— *Ejus Alpes in Europa ſummæ.* 217
—— *Antiqua Latitudo.* 292
—— *Elementa* IV. *joco conficta.* 17
Helveticæ *Gentis Proſapia.* 360. 361
Hemberg. 555
Hengartiorum, *ſeu à Platea Familia.* 304
Henneberg. 21
Herba *foliis Aſplenio perſimilis.* Geſſn. 426

Hergiswald. Hergottswald. 398
Heriſovia. 547. 551
Hermannus Hermanni *citat.* 403
—— *(Joh. Jacobus.) citat.* 405
Hermesbühel. Hermis *alp.* 22
In der Herren. 177
Herrenreüti. *Caſa alpina.* 21
Herrliberg. 525
Heſperidi *alpinæ, ſ. Murariæ affinis Dentaria ſucculenta.* JB. 513
Heſſii. (*N.*) *Muſeum.* 527
Heüwetter Nebel. 88
Heüwetter Wind. 79
Hieracium *alpinum anguſtifolium villoſum.* 336
—— *aſperum Conyzæ facie.* CB. 40
—— —— *hirſuto folio. 5. Cluſ. quodammodo incanum.* JB. 39
—— —— *hirſutum floribus minoribus atropurpuraſcentibus.* 336
—— —— *latifolium hirſutie incanum, flore magno.* CB. 135
—— —— —— *villoſum magno flore.* CB. 39
—— —— *pumilum folio lanuginoſo* CB. 333
—— *alterum minus.* 4. Columnæ. 35
—— *Dentis Leonis folio obtuſo minus.* CB. 40. 336
—— — — — — — *alpinum flore ferrugineo.* Ib.
—— *hortenſe floribus atropurpuraſcentibus.* CB. 336
—— *Intybaceum flore magno albo.* CB. Ib.
—— *latifolium Genevenſe folio Conyzæ majoris Monſpeſſulanæ.* JB. 40
—— —— *piloſum coccineum, umbellatum Indicum.* Herm. 336
—— *montanum anguſtifolium nonnihil incanum.* CB. Ib.
Hieracium *montanum Cichorii folio.* Raji. 40
—— —— *hirſutum ramoſum parvis floribus.* CB. 135
—— —— *Jaceæ integro folio.* Bocc. 139
—— —— *latifolium glabrum majus.* CB. 40. 336
—— —— *majus latifolium.* JB. Ib.
—— *pumilum ſaxatile aſperum radice præmorſâ.* CB. 36
—— —— II. Col. *ſeu alpinum alterum minimum lanuginoſum.* JB. 333
—— —— III. Col. 35
—— 6. Cluſ. 336
Hilterfingen. 412
Hinter Bäbigen. 557
Im Hinderhoff. 557
HinterLachen. HinterLappen. 409. 481
Hinder Rhein. 442
Hirtzen Sprung. 545
Hochbirg Thier. 179
Hochwälder Holtz. 160
Hohe Firſten. 217
Die Hole Gaſs. 358
Holoſtium *hirſutum nigricans.* CB. 517
Holſchen. Holzſchech. 53
Homburg. Homburgenſe *Judicium.* Homburger *Gericht.* 558
Höpfen. 40
Horga. Horgen. Horgerberg. 354
Horminum *luteum glutinoſum.* CB. 48
Horn. 439
Hörndli. Hörnlein. 551. 552. 557
Hoſpital. 214. 271
—— *altitudo.* 214
Hottingeri (*Joh. Henr.*) *de Glacialibus Montibus Diſſertatio.* 284
Hulſteck. 551
Hundsbach. 560
Hüpſchburg. 304

Hur-

Hurden. 530.532
Hutteni, (*Huldrici*) *Epitaphium*. 528
Hydatis *ſupra duram Matrem vertiginis cauſa*. 25
Hydrographicæ *obſervationes* 272. & ſeq.

I.

JAcea *cum ſquamis pennatis ſive capite villoſo elatior*. JB. 135.459
—— *foliis candicantibus laciniatis calyculis non ſplendentibus*. CB. 337
—— *latifolia capite hirſuto*. CB. 135. 459
—— *unicaulis folioſa alpina latifolia calyce è ſquamis pennatis compoſito*. 459
Jaceæ *alpinæ genus*. 337
—— *tricoloris ſ. Floris Trinitatis genus flore luteo & purpureo magno repens non annuum*. JB. 428
Jacobæa *alpina Abſinthii folio humilior*. Tour. 136
—— —— *foliis rotundis ſerratis*. CB. 40.459
—— —— *pumila comoſa incana*. Bocc. 136
—— *montana Betonicæ folio*. Barr. Bocc, 40
—— —— *integro* { *rotundo* / *oblongo* } *folio*. Eorund. 40
S. Jacobi *pagus*. 266
Jagmatt. 273
Jaſpis, *an* Marmor? 498.
Igis. 437
Ignis *ſub Terra accenſus Terræ motuum cauſa*. 196
—— *Ejus Indicia*. 197
Ilg *Davos*. 118
Imagines *Ligno impreſſæ, earumve Ratio*. 414.415
Immenſea. Immenſee. Immiſee. 355
Imperatoria. JB. } 136
—— *alpina* JB. } 136
—— —— *maxima*. Tour. } 136
—— —— *minor*. CB. } 136
—— *major*. CB. } 136
Infra Schächenſe *Balneum*. 204
Infra Sylvania. 476
Ingemmamenti *Criſtallini appuntati in ambele parti*. 244
In Inna, *pagus* 308
Inſch. 2?1
Inſcriptiones. 419.420.423.475.488 489.491.496.501. *ad* 507.592.593
Inſcriptionum *Veſtigia in Sempronio Monte*. 297
Inſignia *Familiarum Nobilium Helveticarum ab Ægidio Tſchudio*. 403
Inſtrumentum Pacis *inter Cantones Tigurinum & Bernenſem ex una, & Principem atque Abbatem Sancto Gallenſem ex altera parte initæ Badæ in Argoviâ A*. 1718. 563
InterLacum. 409
Inter Montes. 297
Inundationes *à Labinis*. 226
Auf Joch. *Ejusve altitudo*. 404
St. Johann. (*Alt und Neü*) *S*t. Johannis *Pagus & Monaſterium*. 267.548. 549.552.555
S Johannis *Mons*. 91
Jona *pagus*. 528
Jonſchweil. Jonſchwyl. Jonſweil. Jonſchwylanum *Judicium*. Jonſchwyler *Gericht*. 548.558
Joppatch *Mons & ibi viſus Draco*. 393 394
Jordinus. Weybel Arnold Jordin. 362
Jornicum. 264.
Jovettus. 277
Jouran. 422
Irenicum. 264.275

Iris *Circularis.* 107.446.491
Iris prima *Plinii quid?* 240
Iris *Luidii*, *ejuſque diverſæ ſpecies.* 237. 239.240.244
Irniſs. 275
Iſelwaldberg, *& ibi effoſſa Gigantis Oſſa.* 361
Islenſis *Vallis & in ea Labinæ.* 232
Iva. 143
Juberis Juberus. Juberi *Lepontii.* Juber. 277
Juf, *pagus.* 268.276
Jukibrünnelin. 321
Juliæ *Alpes.* 114
—— *Earum Dracones* 394
Julii *Lacus.* 116
Julius *Mons.* 114
Juncus *acumine reflexo major vel trifidus.* CB. 41.
—— —— —— *trifidus.* CB. Ib.
—— *alpinus bombycinus.* CB. 337
—— —— *capitulo glomerato è nigro ſplendente.* 40
—— —— —— *lanuginoſo ſ. Schœnolaguros.* CB. 41
—— —— *cum caudâ leporinâ.* 41
—— *exiguus montanus mucrone carente.* CB. 427
—— *Lithoſpermi ſemine. H. R.* Blæſ. 40
—— *Lychnanthemus tenuis.* Thalii. 427
—— *montanus exiguus mucrone carente.* CB. 456
—— —— *parvus cum parvis capitulis luteis.* JB. 456.427
—— *paluſtris parvus, cum parvis capitulis Equiſeti.* Raji. 427.456
—— *parvus calamo ſupra paniculam compactam longius producto.* Raji. 41
—— *trifidus.* JB. Ib.
Juniperus *alpina.* JB. Cluſ. Park. 425
—— —— *minor.* Ger. emac. Ib.
—— *minor montana folio latiore fructuque longiore.* CB. Ib.
Juventutis *Bernenſis Regimen Ideale.* 596

K.

KÄgisweil. 476
Kalchtharler-Wind. 79
Kalfslebbe. 56
Kalte Brunn. *Fons Temporarius.* 23
Kämifæger Thal. 265
Kandel. Kandela. Kander. *Torrens.* 317
—— *ejus Ortus & damna.* 317.318
—— *Derivatio.* 604
Kandelbruck. Kandelſtäg. Kander Bruck. Kanderſtäg. 316.317.484
Käptnen. Käpfnach. 488
Käisblechen. 59
Käisbrechen. 57.269
—— Järbe. 59.269
—— Keſſe. 55
—— Ladſtein. 59.269
Käſslap. Käſslup. 56
Keiſerſtuhl. 478
Kerentzen. 535
Kern. Kernepols. 60
Kerſtelenbach. Kerſtenenbach. *Rivus Glacialis.* 210.273
Keſſeſchindlen. 55
Kham. 355
Kibhalpen. 269
Kiematten. 306
Kien. 317
Kilchberg. 552
Kintzenhoren *Sylva*, 188
Kippil. 306

Kirchbergenſe *Judicium.* Kirch-vel Kirchberger *Gericht.* 557
Κλεισᾶρεχ. 89
Knapp. 59. 269
Kobelwald. 545
Kopelwies. Ib.
Köpfiberg. 9
Kornleiter. 268
Kremer Thal. 303
Kreützliberg. Kreützlin. 276
Krynovienſe *Judicium.* Krynauer *Gericht.* 557
Kühegaden. 54
Kulm. auf der Kulm. 217
Kupferwaſſerblume. 470
Kuſnacht. Kuſnacum *Arx.* 358. 525

L.

LAbinæ *Cadavera à corruptione præſervantur.* 227
—— *Occaſionales Inundationum cauſæ.* 226
—— *hyemales.* 222
Labinarum *Cauſæ efficientes.* 224
—— *Deſcriptio Rhythmica.* 223
—— *Genera.* 221
—— *Hiſtoria.* 182. 211. 228. & ſeq.
—— *Nix in vallibus diu durat.* 227
—— *Onomatologia.* 220
—— *Præſervatoria ab iis Methodus.* 224. 225
Labinis *involutorum Liberatio.* 226
Lac & *Opera lactaria.* 52
—— *preſſum Virgil.* 59
—— *Lactis coactio in caſeum.* 55
—— *Deſpumatio, comminutio, præcipitatio.* 57
—— *Emulſio.* 55
—— *ſerum.* 58
—— *Tartarus.* 59
Lac *Lunæ.* 25. 323
Läckinen. 175. 179. 186
Lachen. *ad* Lacum. *Vicus.* 162. 170. 530. 532
—— *altitudo.* 162
Lactura *montana latifolia laciniata flore cœruleo.* Tour. 459
Ad Lacum. *v.* Lachen.
Ad Lacum. *Fontes.* 72
Inter Lacum. 481
Sub Lacum. *oppidum.* 480
Lacus, & *ei Inſidentes nubes Pluviæ Indicium.* 22
—— *Gotthardi Montis.* 259
—— *Pilati Montis.* 400
—— *IV. Civitatum ſylveſtrium, ejuſvè profunditas.* 11
Lacus *varii Tempeſtatum prænuntii.* 92
Lacuum *Tigurini* & *Tugienſis ſpumoſa excrementa.* 357
Lad. 552
Ladſtein. 61
Lagetto *di Lungin.* 110
Lago *della Sella.* 274
—— *di Giulio.* 116
—— *di Luzendro.* 260
—— *maggiore.* 275
Lamprechtſchweil. 557
Lanceola *montana.* Geſſneri. 517
Land Gericht. 262
Landquart. 437
Land Rath. 561. 562
Land Rodel. 539
Lands Commiſſion, *ſive* Inquiſitions Rath. 562
Langari. 437
Langenſteg. 548
Lantium. 452
Lapathum *folio rotundo alpinum.* JB. 126

Lapathum *hortenſe rotundifolium ſive montanum*. CB. 136
Lapidum *Cumuli Viarum per Montes Indices*. 100
Laſerpitium. *v.* Liguſticum.
Lavaretus. 481
Laveggi. Lavezen. Lavezzi. 104 445
Lavigna *da chiod*. Lavigna *da Fraid*. 222
Lavigne. 220
Lavigna. Lavina *di Caldo*. Lavine. Lavine *di Freddo*. 220. 222
Lauſanna. Lauſanne. 497
—— *altitudo*. Ib.
—— *Templum Cathedrale Ejuſve Inſcriptio*. 498
—— *In vicinia viſus Draco*. 383
Lauſannenſis *Lacus*. 297
Lauterſchweil. 356
Lawezzi. 104
Lauwenen. Lawenzüge. Laüwinen. Lauwinen. 220. 221
Lax. Laxa. 294
Lebbe. 56
Leberberg. 81
Lebetum *Lapis*. 103. 445
Lederbach. 560
Ledergerweri (*Johannis*) *Epitaphium*. 549
Ledum *alpinum foliis ferrea rubigine nigricantibus*. CB. 336. 337
—— —— *hirſutum*. CB. 337
Leingen. 411
Lemannus *Lacus*. 497
Lenger *Thal*. 294
Lentes *Lapideæ*. 7
v. & Frumentalia ſaxa.
Lentes *Fabarienſes*. 154. 433
—— *ſtriatæ*. 28
Lentz. 452
Lepontiæ *alpes*. 260. 264
Lepontina *Vallis*. 263
Les. Leſum. 444
Lettcherberg. Lettcher Thal. Letchia *Vallis*. Lettchius *Mons*. 306
Levanze. 221
Leuca. Leucia. 307
Laucanthemum *alpinum foliis profundè inciſis*. Tour. 42. 136. 337
Leucenſes. Leucenæ. Leucianæ. Leucinæ *Thermæ* 309. 485
—— *Earum altitudo*. 308. 485. 487
—— *Deſcriptio*. 309. & ſeq.
—— *Fons calidus*. 487
—— *Natura & Vires*. 312. & ſeq.
—— *Origo*. 486
Leucianus *Conventus*. 306
Leuck. 307
Leucojum *alyſſoides umbellatum montanum*. Col. 428
—— *luteum ſylveſtre anguſtifolium*. CB. 337
—— —— —— *Cluſii*. JB. Ib.
—— *vernum perenne album majus*. Tour. 513
—— —— —— —— —— *folio glabro ſucculento*. Ib.
Leügelbach. Leügelbacenſe *Balneum*. Leügelbacher *Bad*. 182. 183
Leuker *Bad*. 309. 485
Levontina *Vallis*. 263
Libbe. 56
Liberi *Montes*. 178
Liberi *Montis paſcua*. 537
Liberum *Judicium*. 558
Lichen *alpinum glaucum ramoſum botryoides*. 137
—— —— —— —— —— *ramulorum extremitatibus nigris & tumentibus*. 459
—— *arboreus capillaceus longiſſimus niger*. 513

Li-

Lichen *arboreus ramoſus longiſſimus cinereus.* 514
—— *dentè ſtriatum infernè album, ſuperne viride.* 338
—— *pulmonarius cinereus mollior in amplas lacinias diviſus.* Tour. 514
—— —— *ſaxatilis tenuiter laciniatus elegans ſulphurei coloris.* 514
—— *pyxidatus acetabulorum oris coccineis & fuſcis non tumentibus.* Tour. 136
—— —— —— — —— *tumentibus.* Tour. 44
—— —— *& corniculatus prolifer.* 42
—— —— *major.* Tour. 136
—— *tubulatus cinereus ramulorum extremitatibus bifurcatis.* Ib.
—— —— *nivei ferè Candoris ramoſus apicibus recurvis auctis.* 137
—— —— *verrucoſus ex obſcuro virore flaveſcens.* 136
Liechtenſteig. Liechtenſteiga. Liechtenſtein. 548. 553
In der Lientz. 545
Ligna *foſſilia.* 605
—— *tortuoſa fagina.* 160
Liguſticum *alpinum multifido longoque folio.* Tour. 35
—— *quod Seſeli officinarum.* CB. 42. 459. 514
Liliaſtrum *alpinum minus.* Tour. 42. 514
Limagi *ſeu* Linthæ *origo.* 185
Limmeren. Limmerenbach. 185
Linaria *purpurea parva.* JB. 42. 337
—— *quadrifolia alpina.* Park. 338
—— —— *ſupina.* CB. 42. 337
Lindbach. 322
Lind Thal, *ejuſve altitudo.* 184. 535
Linguarum *Rhæticarum Dialecti.* 270
Linth. *Fl.* 172
Linum *Sylveſtre anguſtifolium cæruleo amplo flore.* Bot. Monſp. 515
—— —— *cæruleum folio aucto.* CB. Ibid.
Lira. 100
Liren. 60. 269
Liſerna. 493
Lithanthraces. 323. 408. 493
—— *eorum Examen Chymicum.* 470
Lithanthraces *Horgenſes.* 469. 527
Lithonii *Patria.* 303
Lithoſpermum *alpinum tomentoſum minimum.* Tour. 137
—— *arvenſe majus.* Ib.
Litſchina. 482
Livinen. Liviner Thal. 263
Lobinen. Lobinenſtrich. 220
Im Loch. 292
Lochbach. 560
Lochberg Bach. 272
Lochbrunn. 78
Locherſtock. 540
Lochſeiten. *Balneum.* 181
Locus *magnus.* 265
Logian. Logianum. 444
Lonchitis *altera cum folio denticulato ſive* Lonchitis *altera.* Matth. JB 42
—— *aſpera.* CB. Ib.
Longari. 437
Lopperberg. 401
Loretten. *Sacellum.* 205
Lorez. Loreza *amnis.* 355
Lotus *hortenſis odora ingrediens caſei viridis Glaronenſis.* 123
Louck. 307
Lovenen. Loüinen. Loüwinen. 220
Lucerna. 359
—— *altitudo.* 397
Lucernenſis *Lacus.* Lucerner *See.* 358
—— *Territorii delineatio.* 359. 397
—— *Dracones.* 384

Luchmannier *Berg.* 265
Luchſingen. Luchſingenſe *Balneum.* Luchſingenſis *Rivus.* Luchſinger *Bach.* Luchſinger *Bad.* 183
Lucisſteiga. 548
Lucius *reliquos devorans.* 182
—— *Lacus Tugini.* 356
Luckmannier *Berg.* 265
Lucumomis. Lucumonis. Lucumonius *Mons.* 264. 265
—— *à* Lucumone *Tuſcano nomen obtinuit.* 265
Lugibach. 483
Lunaria *biſcutata.* JB. 51
—— *botrytis.* JB. 46
—— *racemoſa minor & vulgaris.* CB. Ib.
Lunckhofen. 274
Lungern. *Pagus.* 478
—— *altitudo.* 479
Lungern *See.* Lungeranus *Lacus.* 478
Luntza. Fl. 306
Lupp. Lupp Taüslein. 55. 269
Lutenſpurg. Lütenſpurgum. 556
Lutern. 560.
Lütiſpurg.* 548. 552. 556
Lutoldus, (*Caſparus*) 362
Luvera *aqua. Aqua di* Luver. 447
di Luzendro *Lago.* 272
Lychnis *alpina linifolia multiflora peramplo radice.* Tour. 43. 137
—— —— *pumila folio gramineo ſive Muſcus alpinus Lychnidis flore.* CB. 138. 425. 489
—— *annua minimo flore carneo lineis purpureis diſtincto.* Tour. 514
—— *ſaxatilis alpina glabra pumila.* Tour. 138
—— *ſylveſtris minima flore muſcuſo.* Bot. Monſp. 514
—— *vel Ocimoides repens montanam.* CB. Ib.
Lychnis *viſcoſa flore muſcoſo majuſculo, quæ ſterilis* CB. 514
—— —— —— —— *minore & ſeminifera* Tour. Ib.
Lyſimachia *alpina glabra ramoſa Violæ ſurrectæ foliis ſplendentibus.* Bocc. 132
—— *Chamænerion dicta alpina.* CB. 33. 332
—— —— *dicta anguſtifolia.* CB. 33
—— *ſiliquoſa erecta alſines foliis.* Boccon. 132. 332
—— —— *glabra minor latifolia noſtra.* Raji. 332
—— —— *ſpecioſa anguſtifolia.* 33

M.

MAckenow. Mackenowe. 558
Mädel. 442
Maderan. 263
Madeſen. 101
Madia *Vallis.* 264
Maggana *Mons.* Maggana Berg. 303
Maggenauer Gericht. Maggenovicum *Judicium.* 558
Maggiana *Vallis.* Magginiaca *Vallis.* Magginiacker Thal. 303. 264
Magtenow. Mägtenow. 558
Majales *Fontes.* 23. 315
Maira, *ejuſve Fontes.* 110. 447
Maitſchligen. 211
Malantes. Malanſium. Malantz. Malantzium. 437
Malengo *Vallis & Mons.* 447
Maleſanus. 438
Maloggia. Malogia. Maloja. *Mons & Pagus.* 110. 450
—— *ejus Lacus.* 111
Mangepana *arx.* Manggepan. *Barones de Manggepan, eorumve Inſignia.* 295

Man-

Manſius. Mans. *Leucenſis pagi Conditor.* 310
Mannidorff. 525
MSC. *Sancto Gallenſia.* 546. 547
Maraldi *citatus.* 584
Marcaſita *ferreus.* 8
March. Landſchaft *March.* 171. 530
Marchbuch. 413
Marga. 8
— *candida.* 121
S. Maria Magdalena. 417
S. Maria di Proſto, *& ibi ab Exundatione damnum.* 107
S. Mariæ *Hoſpitium, ejusve altitudo.* 265. 266
— *Pagus & Vallis.* Ib.
D. Mariæ Magdalenæ *in Rupe delineatio, ejusve Examen.* 154. 398. 435
Mariotti *de altitudine aëris Calculus ad examen revocatus.* 435. 436
Marmor *Angelimontanum.* 24
— *Fabarianum.* 154
— *nigrum.* 177. 188. 402
— *rubrum in Julio Monte.* 116
— *Sarunetanum.* 83
— *Silanum.* 210
— *Varium.* 117. 477
Marotz (*aqua di*) 447
— *Vallis Rupicapræ.* 186
Martiales *aquæ.* 317. 413
Martiniacum, *ejusve altitudo.* 490. 492
D. Martini *Spelunca perforata.* *MartisLoch.* 119. 161
Martis *Mons.* 303
Maſaxer Thal. 443
Maſocho. Maſox. 444
Maſſa. *Fl.* 294. 295
Maſſans. 438
Maſſelen. 542
Maſſoxer Thal. 264
Mäſs Rind. 539
Matricaria *alpina Chamæmoli folio.* CB. 338
— *Tanaceti folio flore minore ſemine umbilicato.* Tour. 43
Matt. 120. 535
An der Matt. 214. 271. 273
Matt *Thal.* 303
Auf der Matten. 533
Mattia *Vallis.* 303
Matthæus *Cardinalis, Epiſcopus & Comes Valeſiæ.* 293
MatthisLoch. 161
S. Mauritii *Acidulæ.* 112
— *Pagus.* S. Mauritio. 450. 491
Mayn *Thal.* 264
Val de Medels. Das Thal Medels. 265. 266
Medelum. Medels. 442
Medica *major erectior floribus purpuraſcentibus.* JB. 515
— *ſylveſtris floribus è luteo palleſcentibus.* Tour. Ib.
Mediolanenſes. *Die* Meilander. *Cryſtallorum genus.* 234
Medulina *Vallis.* 265. 266.
Meerlach. 419
Megenwyl. 591
Meilen. 525
Meilibach. 469
Meitſchnieg. 273
Melampyrum *criſtatum flore albo & purpureo.* JB. 425
— *luteum anguſtifolium.* CB. Ib.
Melancholici *in Simea Valle frequentes.* 414
Melchana *Vallis.* Melch *Thal.* 477
Melckwerk. 52
Melkkelder. 54
Melkſtul. 55. 268
Melkteren. 55. 268

Mellinga. Mellingen. 274. 424. 591
Meltre. 268
Mera *Fl.* 447
Merces *per alpes devehendi ratio.* 259
Merie. 419
Meriſchwand. 274
Merlach. 419
Merlingen. 411
Meſaucorum *Vallis.* 264
Meſaucum. 444
Meſoltina *Vallis.* 443
Meſpilus *apii folio ſylveſtris ſpinoſa ſive Onyacantha* CB. *arboreſcens.* 90
Metallorum *Venæ.* 98
v. ſingulis Metalli Generum Titulis.
Meteorum *ſingulare ante Terræmotum.* 199
Mettenberg. 289. 482
Mettre. 55
Meyenbach. 212
Meyenwangerbach. 290
Meyerbach. 273
Meyerus (*Jodocus*) 362
Mezerie. 507
Miggelen. 542
Milchbach, *Rivus Temporarius.* 12
Milchgaden. 54
Milchkeller. 54. 59
Milchmelktern. 55
Milchnäpflein. 60
Milchſienen. 55. 268
Milchſtein. 59
Milch Taüſſlein. 55
Millefolio *alpino affinis Planta, quibusdam Iva Moſchata.* JB. 142
Millefolium *alpinum.* JB. 338
—— —— *Cluſii parvum nonnihil incanum carneo flore.* JB. Ib.
—— —— *incanum carneo flore.* CB. Ib.
—— —— — *flore ſpecioſo.* JB. 138. 338
Millefolium *alpinum tomentoſum odoratum nanum.* Bocc. 138. 338
—— *odoratum minus Monſpelienſium.* Mor. 515
—— —— *Monſpelienſe.* Pillet. Ib.
Minera *di Criſtallo violaceo.* Settal. 241
Mineralia *in ordinem redigendi neceſſitas.* 5.
Miſaucum. 444
Mitlöden. 172. 533
Mitra. Mitte. *Mons.* 10
Mittelholzeri (*Melchioris*) *Opus S. Galli aſſervatum.* 546
Mogelsperg. 556
Mohren Köpflin. Möhrlin. 45
Molden. 59
Mollis. 595
—— *Ibi Terræmotus.* 191
Mollugo *montana minor Gallio ſimilis.* Raji. 140
Monachiformis *Lapis.* 123
Monaſterienſis *Vallis Mappa.* 412
Mönchenwyler. 419
Mons *Liber.* 532
—— *Saxeus foramine pertuſus.* 482
Mont. *Eccleſia.* 296
—— *Saxum.* 444
Monte *Tremolo.* 274
Montera. 439
Montes *Glaciales.* *v.* Glaciales *Montes.*
Montes *loco Sciatericorum.* 108
—— *qua ratione reddantur pervii.* 100
Montis *caſus ad pagum Altendorff.* 171
Montium *Fabrica ſingularis, & admiranda architectura.* 431. & ſeq.
—— *Valliumve Helveticorum prima Inhabitatio.* 186. 187
Morat. Moratum. Moratenſis *Lacus.* 419. 421. 500. 501

Mor-

Morbi *à Draconita Lapide curati.* 370. 371. 372
Morele. 493
Morels. 295
Moretum. 419
Morgia. 294. 295
Moril. 295
St. Moritz. 450
Morochtum. 604
Morion *ac* Pramnion *Plinii*, *quid?* 238
Moſnang. Moſſlingen. Moſſnang. Moſſnangenſe *Judicium*. Moſſnanger Gericht. 549. 557
Mouden. 59
Mouta. 304
Mueſæ *origo*. 443. 444
de Mugia. 444
Mulctrale. Mulctrum. 55
Müllau. 274
Müllebach. 409
Müllenen. 484
Mülle Thal. 408
Müllibach. *q. Molarum Rivus.* 293. 187
Müllinen. 317
Munchweiler 501
Herba de Munt. 143
Murat. Muratum. 419
Murga. 561
Murium *alpinorum Scabies.* 181
Murta. Murten. Murtena. Murtium. 419
Murter *See*. 421
Mürtſch Stock. *Mons.* 81
Murum. Muri. 447. 449
Murus *antiquus ad Rhodanum infra Glyſam.* 300
Muſci *in Chriſtallis & unde.* 248. 255. 256
Muſcipula *muſcoſo flore*, *ſ. Ocymoides belliforme.* JB. 514
Muſculus *latus in Lacu Thunenſi.* 322
Muſcus *alpinus cirroſus ſive crinium retortorum inſtar criſpatus.* 138
— — *flore inſigni dilutè rubente.* JB. 459
— *aquaticus folio expanſo.* CB. 515
— — *denticulatus.* Lœſel. Ib.
— — *viticulis longis minus ramoſis lucidis foliis acutis triangularibus cinctis.* Moriſ. 138. 515
— *arboreus Uſnea officinarum.* CB. 513
— *capillaceus denſiſſimus lanuginoſus.* Tour. 138. 516
— — — — *alboviridibus apicibus niveis.* 516
— *capillaris ramoſus apicibus candicantibus.* 138. 516
— *Clavatus floliis Cupreſſi.* CB. 43
— *coralloides apicibus coccineis.* Raji. 44
— *corniculatus fiſtuloſus candidus.* Bocc. 42
— *dênticulatus minor.* CB. 138
— *paluſtris terreſtri ſimilis.* Raji. 43
— *pulcher parvus repens.* JB. 138
— *Squamaſus foliis acutiſſimis in aquis naſcens.* Tour. 138. 515
— *paluſtris candicans molliſſimus.* Tour. 43
— — *repens tenuiſſimis foliis.* Tour. 44
— *Stellatus & caudatus caule alato præditus.* 43
— *terreſtris cupreſſinus nanus Stirienſis.* Bocc. 43
— — *Luſitanicus.* JB. 138
— — *ramoſus pulcher.* JB. Ib.
— — *repens clavis ſingularibus foliolis erectis.* Raji. 43. 138
Muſica *alpina.* 184

Muſivum *opus Aventici detectum.* 598
Muter Schwanderberg. 401
Im Mutt. 304
Mutta. Mutten. 57. 59. 269
Muttenbach. 272
Muttenberg. 417
Muttenholz. 57. 59
Myrrhis *annua ſemine ſtriato incano villoſo.* Tour. 35

N.

Näfels. Nähenfels. 172. 532. 535.
— *Ibi Terræ Motus.* 191
Nantuates. 267
— *diſtinguendi à* Nantuatiis. Ib.
— *Eorum Monumentum.* 491
Naſturtiolum *alpinum tenuiſſimè diviſum.* 44
Naſturtium *alpinum Bellidis folio minus.* CB 44
— — *minus foliis in orbem ſparſis.* CB. 454
— — — *Reſedæ foliis.* CB. Ib.
— — *tenuiſſimè diviſum.* CB. 44. 339
— *quoddam montanum.* 339
Natera. Naters. 296
Navalia. 172. 191
Naufragii *periculum, ejuſve Ratio.* 497
Neapolis, *ejusve Inſcriptiones.* 496
Nebula *ſicca.* 87
Neccarina *Vallis.* Neccar Thal. Neccarus. Neckar. Necker Thal. Necker Thaler Gericht. 556. 560
Nefels. 172
Neoburgum. Neocaſtrum. Neocomum. 422. 500
— *Ejus altitudo.* Ib.
Neocaſtrenſis *Comitatus ejusve Figurata.* 423. 424. 500
Neocaſtrenſis. Neocomenſis *Lacus.* 422. 500
Nephriticus *Lapis.* 110
Nerium *alpinum quibusdam, aliis Ledum glabrum.* JB. 34
— — — — — *hirſutum.* JB. Ib.
Neſslau. 548. 555
Neſſi. Neſſy. 293. 482
Netſch. 39. 39
Nettſtall. 172. 532. 535
Neüe Hauſs. 409
Neüenburg. 422
Neüen Eck. 417
Neüen Hütten. 533
Neufchaſtel. Neufchatel. 422
Neüſtatt. Neüville. 424
B. Nicolai von Flüe, *Templum, Oſſa, Tunica, Precatiuncula, Inedia.* 477. 478
Nidel. 60
Nidelbrot. 61
Niderenbach. 272 533
Niderglatt. 548. 558
Niderhauſſen. 554
Niderriedt. 409
Nider Rickenbach. 402
Niderſtetten. 548
Niderurnen *Balneum.* 75
— *Pagus, ejusve Inundatio.* 125
Nideruzweil. 548
Nidle Müttelin. 60
Nieſen. 482
Niſius *Mons.* 293
Nitfuren. 182. 535
Nitrum *Martiale.* 251
Nivem *non ſufferens Locus.* 175. 483
Nivis *flocci, pueris Anus.* 58
Nivoſi *Montes.* 280. 281
Nix *alpina æterna & indiſſolubilis.* 281

Nix *alpina*, *ejusque utilitas & commoda.* 281. 282
— *damna.* 283
Nix *cumulata Vento.* 221
— *Glaronenſis Vallis majoris profunditatis eſt diverſæ.* 198
— *per labinas devoluta in Vallibus diu durat* 227
Noidenolex. 422
Nolla *Torrens.* 92. 439
Nova *Domus.* 409
Novena. 442
Novum *Caſtrum.* 422
Nubes *ex nebulis è Terra ſurgentibus.* 88
Nuffenen. 442
Numismalis *Lapis.* 7. *v.* & Lens.
Nydelbad. 77

O.

OBeralp. *Vallis.* 273
Oberbatzenheidt. 556
Qberblegi See. 582
Oberdorff. 402
Ober Embs. 438
Oberglatt. 548
Ober Hoff. 412
Oberriedt. 409
Oberwald. 291
Oberweil. 355. 356
Oberwind. 79
Oberen. 533
Ochra. 418
Ochſenſtock. 404
Octodorum *Veterum.* 490
Oedwyler *Pagus.* 389. 402
Aqua d'Oen. Oeni *Aqui.* Oeni *caput.* Oeni *ſcaturigines.* *Co* d'Oeno. 11. 450
Ohlbancken. 185
Olensbach. 560
Oleum *bituminoſum.* 185
Ollares *Lapides.* 103. 445
— *Ex iis ollæ.* 105
Onobrychis *clypeata lævis.* CB. 39
— *floribus Viciæ majoribus cœruleo purpuraſcentibus vel foliis Tragacanthæ.* CB. 45
— *foliis Viciæ fructu echinato major.* CB. 46
— *quibuſdam flore pallido vel Polygàlon.* CB. 509
— *ſemine clypeato lævi.* CB. 39
Orchis *odorata moſchata ſive Monorchis.* CB. 516
— *palmata anguſtifolia alpina nigro flore.* CB. 45. 339
— — *flore galericulato dilutè viridi.* Lœſel. 516
— — — *viridi.* CB. Ib.
— — *minor odoratiſſima purpurea ſive nigra.* 45. 339
Orcino *Mons.* 272
Ordlegnia. 447
Oreoſelinum *Apii folio minus.* Tour. 138
Oriens. Orientz *Pagus.* 263
Organum *Pneumaticum Lucernenſe.* 397
— *Rupertisvillanum.* 592
Orobanche *radice dentata major.* CB. 45
— — — *altius radicata floribus & foliis albo-purpureis.* Mentzel. Ib.
Orſirola *Mons.* 272
Orthalden (*Ober & Under*) 201
Val d'Oſcella. Oſcellana *Vallis.* 264
Colmen de Oſcello, *del* Oſcello, *de* Ocello. 443
Oſmunda *foliis lunatis.* Tour. 46
Oſſa *foſſilia.* 390. 591
— *Draconis*, *an Urſi?* 390

Oſtreum. 176
S. Oſwaldi *Templum & ſtatua Equeſtris.* 472
Oubcrra. 422
Ovia. 181
Ovum *Galli Gallinacei.* 547

P.

PAlæopolis. 545
Palenſer Thal. 264
Panagila. 60. 269.
Panè. Paney. Pannè. 495
Paradiſus. 442
Paries præaltus *in Thermis Fabarianis, Ejusve altitudo.* 435
Parpanum. 452
Parthenium *alpinum.* Cluſ. 338
Partipanum. 452
Paſcholenſis *Lacus* 92
Paſcua *alpina pecoribus nutriendis non ſunt omnia æque apta.* 544
Paſtoris *alpini una cum Meretrice & Caſa abſorpti Hiſtoria ſingularis.* 202
Pectunculitæ *in ſummis alpibus.* 8. 176. 434. 591
Pedes *Draconum eorumve Examen.* 379. 388. 394
Pedicularis *alpina aſphodeli radice altera.* Tour. 426
—— —— —— —— *purpuraſcente.* Tour. 46. 426
—— —— *Filicis folio minore.* CB. 426
—— —— *flore luteo radice nigra.* JB. Ib.
—— —— *floribus ſpicatis pallidis.* Tour. Ib.
—— —— *folio Ceterach.* CB. 46. 426. 516
—— —— —— *Filicis major.* CB. 46. 425. 526
—— —— *lutea.* CB. 426
Pedicularis *alpina purpurea major.* Tour. 426
—— *annua alpina anguſtifolia lutea.* Tour. 426
—— *bulboſa.* JB. 46. 425
—— *major. Dalech.* JB. 46. 516. 425
Πελλαντὴρ. Πέλλη. Πελλητὴρ. Πελλὶς. 55
Pennè *Locus.* Penni *Lucus.* 496
Pentaphylli *effigies Leucas quibuſdam.* JB. 139
Pentaphylloides *majus erectum flore luteo ternis foliis Fragariæ inſtar hirſutis.* Moriſ. 138
Pentaphyllum *album primum Cluſii.* JB. 139
—— *alpinum ſplendens aureo flore.* JB. 139. 517
—— *erectum foliis profundè ſectis ſubtus argenteis flore luteo.* JB. 427
—— *minus molle lanugine pubeſcens flore luteo.* JB. Ib.
—— *parvum hirſutum.* JB. 46. 427
—— *rectum foliis profundè ſectis, ſubtus argenteis flore luteo.* JB. 517
—— *ſive potius Heptaphyllum argenteum flore muſcoſo.* CB. 29
Perfoliata *alpina anguſtifolia minima.* CB. 31
—— *minor anguſtifolia Bupleuri folio.* CB. 32
—— *montana minor folio acutiſſimo.* CB. 31
Pergallia *Vallis. Pergell.* 108
Perpan. 452
Petaſites *albus anguloſo folio.* JB. 425
—— *alpina rotundifolia minima caneſcens.* 516
—— *minor.* CB. 425
—— —— *alpina folio anguloſo craſſiori.* Tour. Ib.

Petaſites *minor altera Tuſſilaginis folio.* H. R. Par. 342
— — *folio Tuſſilaginis.* Moriſ. H. R. Blæſ. Ib.
— — — — *altera.* Moriſ. 31.
Petator (*Johannes*) *dictus Muſculus.* 362
Petermann (*Melchior*) Ib.
Peterzell. Peterzeller *Gericht.* 556
Petineſca *Romanorum.* Petiniſca. 326. 424. 507
Petrocella. 551. 556
Petrolei *Vena.* 185
D. Petronellæ *Sacellum à Glacialibus Montibus ſede ſua depulſum.* 287
Monte Pettine. 274
Pfait. 264
Phalangium *alpinum paluſtre Iridis folio.* 139
— *flore Lilii.* JB. 142. 514
— *magno flore.* CB. Ib.
Pignolo. 441
Pilati *Mons.* 23. 397
— — *Ejus altitudo.* 28. 399
— — *Deſcriptio à Geſſnero data.* 399
— — *Facies Meridionalis præceps admodum & horrida.* 400
— — *Lacus.* 28. 400
— — *Tempeſtatis Regula.* 23. 359
Piloſella *Indica Cornuti.* 336
Piloſellæ *majoris ſive Pulmonariæ luteæ Species anguſtifolia.* JB. 139
Pinaſter *alpinus pumilio.* Cluſ. 460
— *conis erectis.* CB. Ib.
— *pumilio montanus.* Park. Ib.
Pinei *coni foſſiles.* 526
Pinorum *& abietum in ſummis alpibus ſtructura ſingularis.* 399
Pinus *conis erectis.* Tour. 460
— *Sylveſtris montana altera & tertia.* CB. Ib.
Pinus *Tſchudiana.* 403
Piora *Fluvius & Vallis.* 265. 275
Piſces *foſſiles.* 605
Piſcium *præparatio ſingularis.* Ib.
Piſis *coquendis inepta aqua.* 173. 490
Pittſchweil. 548. 556
Pitz *delle Nuove, Dieci è Undeci.* 109
— *di Doen.* 289
Planken. 431
Plantago *anguſtifolia alpina.* JB. 517
— — *minor ſpicâ hirſutâ albâ foliis ex atrovirentibus valdè piloſis.* JB. Ib.
— *trinervia folio anguſtiſſimo.* CB. Ib.
Plantarum *alpinarum parvitas.* 32
— *Denominationes à loco natali minus congruæ.* 35
Planura. 442
Platta *Pagus.* 267
Platterus (*Thomas*) *unde ortus?* 303
Plenia *Vallis.* 264
S. Plomb. 297
Plomberg. 554
Plumbi *venæ.* 98. 493
Plurium. Plurs. 446
— *Ejus Caſus & Reliquiæ.* 106
Pluteus *verſatilis.* 546
Pluviæ *prænuntii varii.* 22
Polemonium *vulgare cæruleum.* Tour. 460
Polygalon *Cortuſi.* JB. 34
— *Geſſneri.* JB. 46
Polygonatum *anguſtifolium.* JB. 517
— — *non ramoſum.* CB. Ib.
Polypodium *minus alpinum.* JB. 460
— *Alterum.* Matth. Ib.
Pons *Bantenbrugg.* 187
— *Diaboli, ejuſve Hiſtoria.* 212
— *Ticini tremulus.* 261
Ad Pontem, *al* Ponte. 450

Populus *alba folio minore*. CB. 339
—— —— *λεύκη*. 339. 517
—— —— *majoribus foliis*. CB. 517
—— —— *minoribus foliis*. CB. 339
—— —— *quæ λεύκη ab albedine dicitur majoribus foliis*. CB. 517
Porcorum *in Alpibus Nutrimentum*. 61
San Porta. *Zur* Porten. 441. 442
Prada. 554
Prægallia. Prægallienſis *Vallis*. 108. 447
—— *Ejus & Engadinæ Limites*. 111
—— *Venti ſtati*. 448
Præjulia. 447
Pramnion *Plinii*. *v*. Morion.
Praun (*Stephanus*) *ejusve Nummus*. 527
du Pré de Gruyere, (*Johannes*) *Eremita*. 417
Pregeller *Thal*. 447
Zu Prendeſſen. 554
Preſure. Preſurer *le Laict*. 56
Il Principio *del Reno in Prato ſecco*. 276
Providentiæ *Divinæ in alpibus Helveticis τεκμήρια* 189. 190
Provincia *ad Fines*. 530
Pſalmorum *Codex*. 547
Pſeudadamantes *Helvetici*. 6. 161
PſeudoAmethiſtus. 240
Pſeudoaſphodelus *alpina*. CB. 139
—— —— *quibuſdam*. JB. Ib.
PſeudoSapphirus. 241
PſeudoSmaragdus. 242
Pſeudo Stachys *alpina*. CB. 36
Pſeudo Topazius. 239
Pueri *inter Labinæ ruinas ſervati Hiſtoria*. 172
Pulſatilla *Apii folio vernalis flore minore*. CB. 339
—— *cœrulea purpureave*. JB. Ib.
Pulſatilla *folio craſſiori & majore flore*. CB. Ib.
Pundtstäge. 438
Purſchiette. 57. 269
Πυετία. 56
Tour de Pyl, *Caſtellum*. 497
Pyra. 552
Pyreneſta. 326
Pyretri *Succedaneum*. 33
Pyritæ *alpini*. 8
—— *Angelimontani*. 24
—— *Cubici*. 92
—— *dodecagoni*. 210
—— *globoſi*. 4. 25
—— *in vena Lithantracum*. 470

Q.

Quale. 56. 269
Quarzi *candidi venæ*. *Ziger & Gläſs*. 120
Quarzum *Fabarienſe*. 154
Quatch. 56. 269
Quatuor *Civitatum Sylveſtrium Lacus*. 358
Quinquefolii *quarti prima & ſecunda ſpecies*. Cluſ. 427
Quinquefolium *album majus alterum*. CB. 460
—— —— *minus alterum*. CB. 139
—— *erectum folio argenteo* CB. 427. 517
—— *minus repens aureum*. CB. 46. 427
—— —— —— *alpinum aureum*. CB. 139. 517
—— *montanum erectum luteum hirſutum*. CB. 46
—— *repens minus lanuginoſum luteum*. CB. 427

R.

auf RAchlis. 557
Radix *Idæa putata & Uva Urſi*. JB. 520
Räfis. 544
Ragatz. Ragatzium. 436.437
—— *Ejus altitudo.* 162.167
Raguſium. 437
Rallingen. 411
Ranunculus *alpinus humilis rotundifolius flore majore*. CB. 47.517
—— —— —— —— — *minore*. CB. 47.339
—— *flore globoſo quibuſdam Trollius Flos*. JB. 39
—— *magnus valdè hirſutus flore luteo*. JB. 47
—— *minimus alpinus albus*. JB. 339
—— *montanus Aconiti folio flore globoſo*. CB. 39
—— —— *albus hirſutus*. JB. 47.340.518
—— —— — *vel elatior*. Park. JB. 339
—— —— *hirſutus albus elatior*. CB. Ib.
—— —— —— *purpuraſcente flore* CB. 47.340.518
— *montanus hirſutus purpureus*. Ger. Emac. 340
—— —— *lanuginoſus folio Ranunculi pratenſis repentis*. CB. 47
—— —— *Pennæi*. Park. 340
—— — *purpureus calyce villoſo*. Fel. Plateri. JB. 139.339
—— —— 2. Cluſ. 339
—— *ſaxatilis magno flore*. CB. 46
Raperſchweil, *ejuſve Incolarum ſtatus Politicus*. 525.528
Rapunculi *genus folio ſerrato rotundiore*. JB. 47
Rapunculi *ſylveſtris genus floribus cæruleis in ſe recurvis*. Geſsn. 518
Rapunculus *alpinus corniculatus*. CB. 461
—— —— —— *foliis ab imo caule ad ſummum anguſtioribus*. 461
—— —— *petræus cæruleus foliis flori ſubſtratis longis anguſtioribus*. 460
—— —— *Teucrii folio Rhomboidalis*. Bocc. 47
—— *comoſus ſpicato aliquatenus affinis ex Baldo*. JB. 461
—— *minimus folio tenui gramineo*. JB. 47.140.340
—— *montanus ſive Trachelium montanum* JB. 32.131.331
—— *petræus alpinus duplex*. 140
—— *ſpicatus flore purpuro-violaceo*. 518
—— —— *ſeu comoſus cæruleus*. JB. Ib.
—— *umbellatus folio gramineo*. CB. 47.140.340
Rapuntium *alterum anguſtifolium alpinum*. Col. 340
Raren. Raron. Raronia *arx*. Raronii *Barones*. Raronius *Conventus*. 304.305
Raſchein. Raſcino. 441
Ratzmatt. 533
Rauchſtock. 404
Ratzüns. 438
Reams. 117
Realp. *Pagus*. 273
Rechetten. 306
Recingius *Pagus*. Reckingen. 293
Recocta. 60
Redingius, (*Jodocus Rodolphus*) 362
Redcharre. 356
Regenbogen *Schüſſelein*. 546
Regimen *Ideale Juventutis Bernenſis*. 596

Regkingen. 293
Reichenbach. 409
Reichenou. Reichenow. 438
Reichinerbach. 273
Reiſeren. 338
Langen Reinbach. *Torrens.* 7. 8
Rennen. 561
Reſcane. *ſcala frumentalis.* 268
auf Reſti. 409
Retzüns. 438
Reüſs. Reüſſa. 272
Reuti. 183
Reychenaw. 438
Rezim. 438
Rhætia *alta.* 91
—— *ima.* 438
Rhætica *Lingua Helvetiæ Elementum.* 17
Rhætici *Dracones.* 393
Rhætium. 438
Rhapontium *anguſtifolium incanum.* JB. 132
Zum Rhein. *Zum hinderen* Rhein. 442
Reinthal 441
Reinthals *Gericht.* 557
Rheinwald. 441
—— *Ejus Rupicapræ.* 186
—— *Temperies.* Ib.
Rheni *Pontes ſuperior & inferior.* 437
—— *ſylva.* 441
—— *Vallis.* 16
—— *Catarrhactæ.* 99
Rhenus *anterior, medius & poſterior, Eorundemve origo & progreſſus.* 265. 275. 276. 443
Rhenus *olim per viam malam fluxit.* 96
Rheti *Ducis Sedes.* 91
Rhetium. Rhetzüns. Rezym. 438
Rhinnenſis *ſeu* Rhenanæ *Vallis Judicium.* 557
Rhodani *origo.* 279 280
—— *progreſſus.* 290. &c.
Rhodano. 290
Rhodia *Radix.* 329. 424
Rhoſne. 290
Rhurantii *populi.* 438
Rhyn. 275
Richenovia. 89. 117. 438
Ridun. 490
Im Ried. 273
Rieden. 550
Riedt. *am* Riedt. 211. 298 557
Rieſpach. 525
Rietberg. Rietbergius *Mons.* 303
Riggenbach. 560
Rinckenberg. 409
Rinderalpſtock. 289
Rinnethals *Gericht.* 557
~~Riſenen. Riſinæ~~. 221
—— *à Labinis differunt.* Ib.
Ritzicium. Ritzicken. Ritzig. 293
Rivarius *Lacus.* 78
—— *ſitus admirabilis.* 430
—— *Venti ſtati.* 79. 430
Robinus (*Joh.*) *Thunenſis. M. D. cit. ejuſve Scripta recenſentur.* 319
S. Rocco. 267
Roche. 493
Rockenbach. 557
Rodani (*Extra & Intra*) 551
Roddan. 290
Roden (*Uſſer & Inner*) 551
Roh Eiſen. 542
S. Romani *Templum.* 305
Roncaglia. Roncalea. Roncalia. 95. 441
Roomſchotel. 58
Rordorff. 591
Roſa. 303
Roſa *foliis glaucis rubedine tinctis flore rubro.* 518

Ro-

Roſenburg *Arx.* 547. 548
de Roſenroll. *Familia nobilis.* 439
Roſsberg. 356
Roſsſtock. 205
Rötelberg. 356
Rötelen. Röteli. *Piſcis.* 356. *v.* & Umbla.
Rotenbach. 556
Rothauſen. *Monaſterium.* 274
Rothberg. 178
Rothenbrunnen. *Balneum.* 90
Roth Erz. 81
Rottam. *Cryſtallorum genus.* 235
Rottam. *Lago di* Rottam. Rottamenſis *Lacus.* 265. 274. 275
Rotten. 290
Rotzbach. Rotzberg. Rotzloch. 401
Rubeola *alpina ſaxatilis tenuifolia.* Bocc. 140
Rubia *lævis linifolia floribus albis Montis Virginis.* Bocc. 140
—— *major quadrifolia atrovirens ſaxatilis.* Bocc. 132. 333
—— *quadrifolia Italica hirſuta.* JB. Ib.
—— —— *vel latifolia lævis.* CB. Ib.
Rubus *alpinus humilis.* JB. 34. 461. 518
Ruch Aſpermont., Ruch Aſpermontium. 437
Ruchenberg. Ib.
Rüdberg. 556
Rufi. Rufinen. 171
Rufiberg. 480
Ruperti *Villa.* Rupertswyl. 591
Rupes *Glaciales. v.* Glaciales *Montes.*
Rupicapræ. 155. & ſeq.
—— *Earum Aſyla.* 177
—— *Cicuratio.* 156
—— *Conventicula ad ſaxa arenoſa.* 179
—— *Diviſio.* Ib.
Rupicapræ. *Donum Sponſis datum.* 178
—— *Globuli plumbei.* 159
—— *Hybernacula.* 157
—— *Impenetrabilitas.* 88
—— *Linctus.* 155. 179.
—— *Morbi.* 180
—— *Pilæ.* 159
—— — *duriorem reddunt earum vitam.* 180
—— *non omnibus alpibus æque frequentes.* 186
—— *Pili.* 181
—— *Venatio.* 156. 157. 178
—— *Venationis Tempus.* 178
—— *Venatores conſtituti.* Ib.
—— —— *quâ ratione per Calcaria ſaxa incedant.* 180.
—— *Venatoris præſentaneo vitæ periculo liberati Hiſtoria ſingularis.* 201
—— *Vertigo & Rupicapræ vertiginoſæ ſectio.* 25
—— *Vivendi ratio.* 157
Ruppleten *Thal.* 210
Ruſa. 211. 272
Rüſchlikon. 526
Rüſchlikonenſe *Balneum.* 77. 463
Rüſs. 272
Rüſsegg. 274
Ruſtballs. *Angl.* 5
Ruta *muraria alpina latifolia.* Tour. 461
Ruthi. 535
Rüti. 545
Rutten. Rutter. 96
Rychenburg. 172. 532
Ryſch. 355

S.

SAas. Saasberg. 9
Sagina. Saginaria. Saginarius. Sagmaria. Sagmarius. 259

Sal *Boraci ſimile.* 25
— *Petræ circa S. Mauritium in Rhætia.* 114
Sala. *Fluv.* 111
Salaſſi. 303
—— *Roſæ.* 290
Salbhorn. 55
Salges. Salgeſs. 307. 487
Salicea, de Salis *Familia nobilis.* 108. 447. 448.
Salifodinæ *Bactiacæ.* 493
—— *au Pannè.* 495
Salinarum *Bernenſium Delineatio & Hiſtoria Chronologica.* 495
Salis *excoctio.* 493. 494
Saliva. 267
Salix *alpina Alni rotundo folio repens.* Bocc. 140
—— —— *foliis anguſtioribus ſplendentibus ſerratis.* 340
—— —— *minima repens retuſo ſerpilli folio lucido.* Bocc. 48. 427
—— —— *pumila rotundifolia repens infernè ſubcinerea.* CB. 47. 340. 427
—— —— *Scrophulariæ folio* CB. 428
—— *latifolia folio utrinque glabro ſuperne ſplendente.* Raji. 47
—— —— *repens.* CB. 427
—— *pumila foliis utrinque candicantibus & lanuginoſis.* CB. 427
—— —— *folio rotundo.* JB. 47. 340
—— —— —— *utrinque glabro.* JB. 47
—— —— *latifolia prior.* Cluſ. JB. 340. 427
—— —— —— *ſecunda.* Cluſ. JB. 427
—— *ſaxatilis minima.* CB. 48. 427
Salma. 259
Saltina. *Fl.* 297
Salvia *alpina.* Tab. 36
—— *montana maxima foliis Hormini flore flaveſcente.* Tour. 48
Saluten. 422
Samada. 111
Samadenum. 450
Sampione. 297
Sancti Jacobi *Alpes.* 297
Sancto Gallum. 546
—— —— *Abbas Toggiorum Conterminus.* 552
—— —— *Bibliotheca.* 546
Sand Alp. Sandbach. 185
Sanicula *Aizoides foliis ſerratis multiflora.* Herm. 141
—— *alpina guttata.* JB. 512
—— —— *rubeſcens folio non ſerrato.* CB. 31. 130
—— *montana longifolia ſerrata.* CB. 141
—— —— *minor.* CB. 37. 335
—— —— *rotundifolia major.* CB. 334. 512
—— —— —— *minor.* 37. 513
Saniculæ *alpinæ aliquatenus affinis.* JB. 37. 335
Sanous *Mons.* 155
Saponaria *minor quibuſdam.* JB. 514
Saponi *incommiſcibilis aqua.* 173
Sargans. *Pagus & Comitatus.* 82. 542. 543. 553
Sarna. Sarnen. 476
—— *ejus altitudo.* 479
Sarnenſis *Lacus.* Sarner *See.* 476
la Sarriere. 423
Sarunetum *Comitatus.* 82. 553
—— *ejus Dracones.* 395
Saſs. Saſſa. *Pagus.* 303
Saſsberg. 178
Saſſer *Thal.* Saſſia *Vallis.* 303
Saſſum. 490

Satteleck. *altitudo.* 8
Saüboden. 203
Saugma Sauma. Saumaria. Saumarius. Saume. Saumer. Saumroſs. 259
Saur Schotten. Saur Tranck. 58.269
de Sax. *Baronum Epitaphia.* 545
Saxa *à Sole calcinata.* 40
—— *arenoſa.* 443
—— *fiſſilia.* 120.408
—— *granatifera.* 262
—— *lineis nigris ſtriata.* Ib.
—— *quibus Veſtigià impreſſa in Gemmio Monte.* 316
—— *ſalinis particulis referta.* 494
Saxeralp. 552
Saxifraga *alpina ericoides flore cœruleo.* Tour. 140.518
—— —— —— —— *purpuraſcente.* Tour. 48.428
—— —— *minima foliis cæſiis deorſum incurvis.* Tour. 141.341
—— —— *Sedi foliis crenatis aſperis.* Tour. 140
—— *anguſtifolia autumnalis flore luteo guttato foliolis florum magis acuminatis.* Breynii. 341
—— *muſcoſa trifido folio.* Tour. 141 340
—— *Pyrenaica foliis partim integris, partim trifidis.* Tour. 140.341.518
—— —— *minima lutea Muſco ſimilis.* Tour. 50.142
—— —— —— —— *Sedi foliis denſiſſimè congeſtis.* Tour. 142
—— *Sedifolia flore albo multiflora.* Tour. 141.462
—— *tridactylites alpina minor & villoſa.* Tour. 49.140.340
—— —— *Pyrenaica lutea minima.* Tour. 49.140.341
Saxlen. Saxula. 476
Scabies *Rapicaprarum, Ejusve Cauſæ.* 180
Scagno. 55.268
Scala *frumentalis Rhætorum.* 267.268
Scarmæra. 57.269
Sceleta *Draconis.* 390
Schabziger. 123
Schächen. *Die* Schächen. Schächenſis *Amnis.* 273
Schächenſis *Vallis.* Schächer *Thal.* 203
Schaffziger. 442
Schallittock. *Mons Pluviæ venturæ Indicium* 22
Schams. Schamſer *Thal.* 98.441
Scharhorn. 203
Scheideck. Scheidegg. 289 409
Durch die Schellinen. 273
Auf Scherff. 534.535
Schilt. *mons.* 125
Schindlen. *mons.* 120
Schirmenſee. 525
SchlagLowenen. 222
Schlat. 554
Schlieren. 476
SchlosLawenen. 222
Schnebelhorn. 551
Schnee *ſo zuſamen gewebet.* 221
Schneeberg. 283
Schneebrüch. Schneegeweheten. SchneeLäſte. SchneeLawinen. SchneeSchlipfe. 220.221
Schneitweihenſe *Balneum.* Schneitweiher *Bad.* 321
Schöllenen. 212
Scholz *im Thal.* 309
Schotten. 58
Schrayen. *Rivus.* 185
Schrekenhorn. 289
Schrevenberg. 202
Schübelbuch. 172.532
In der Schulch. 298
Schwamendingen. 550

Schwanden. 172. 204. 535
Schwändi. 317
Schwartz *Erz.* 81
Schwartzenbach. 548. 552. 557
Swartzenbacenſe *Judicium.* Schwartzenbacher *Gericht.* 557
Schwefelbrünnelin. 323
Schweidnapf. 58
Schwellbrunn. 551
Schwembergenſis *Pons.* Schwemberger *Bruck.* 548. 551
Schwendibach. 560
Schwindelſtein. 24
Scipionis *Mons.* 297
Scirpus *montanus capitulo breviore.* Tour. 427. 456
Scottage. 58. 269
Scudella. Scudilla. 60. 269
Seam. 259
Sebaceus *Fons.* 413
Seckingenſis *Abbatiſſæ Tributum.* 535
Sedi *alpini III. Fr. Gregorii Rhegienſis Col. varietas prima & ſecunda.* 341. 518
Sediæl. 55. 268
Sedum *alpinum album foliolis compactis.* CB. 49. 141. 341
—— —— *decimum quartum ſive rubro magno flore.* CB. 49. 141
—— —— *Ericoides cæruleum.* CB. 140. 341. 518
—— —— —— *purpuraſcens.* CB. 49. 341
—— —— *foliis crenatis aſperis.* CB. 140
—— —— *hirſutum lacteo flore.* CB. 30. 329
—— —— —— *luteum.* CB. 130. 508
—— —— *hiſpidum ferè ſpinoſum floribus pallidis.* JB. 140
Sedum *alpinum minimum foliis cinereis flore candido.* JB. 49. 141. 341
—— —— *Saxifragæ albæ flore vel grandiflorum.* CB. 142
—— —— *trifido folio.* CB. 141. 340
—— *annuum minimum ſtellatum rubrum.* Magnol. 49. 142. 518
—— *cujus folia marginibus aſperis bronchias Piſcium referunt.* Geſſn. 141
—— *majus montanum foliis non dentatis floribus rubentibus.* CB. 49. 142
—— —— *vulgare.* CB. JB. 50
—— *minimum montanum flore purpuraſcente parvo ſemine ſtellato.* Raji. 49. 142. 518
—— —— *Syriacum luteolo flore ſaxifragæ albæ.* JB. 142
—— *minus alpinum luteum Anglicum.* Raji. 50. 142. 341
—— *montanum latifolium flore purpureo.* JB. 49. 142
—— —— *majus folio ſerrato.* Aret. 141
—— —— *roſeum reticulatum.* Barrel. 142
—— —— *tomentoſum.* CB. Ib.
—— *muſcoſum.* JB. 50. 142
—— *Pyrenæum ſerratum longifolium.* H. R. Blæſ. 141
—— *ſaxatile atrorubentibus floribus.* CB. 48. 142
—— —— *teretifolium floſculis luteis conceptaculis Seminum ſtellatis viridantibus.* 462
—— *ſerratum flore albo multiflorum.* H. R. P. 141
—— —— *majus foliis trium quatuorve Unciarum.* JB. Ib.
—— *tomentoſum minus montanum.* CB. 142

Se-

Sedum *tridactylites alpinum minus*. CB. 49. 140. 340
Sedunum. 487
—— *ejus altitudo.* 488. 490
—— *Antiquitatis Monumenta.* 488
Seeblühet. 357
Seedorff. 274
Segnes. 119
Seiler (*Joachimus*) 550
Selbligen. 293
Selbſanft. 185
Selenitæ *Talcoſi.* 604
Selenites *Rhomboidalis.* 142
Selva piana. 450
—— *ejus Lacus.* 111
Semicirculares *Tractus in Lacu Neocaſtrenſi obſervati.* 500
Sempiano. Sempronio. Sempronius *Mons.* 264. 297
Senn. 53
Sennenſtein. *Columna ſaxea.* 87
Sennhütte. 54
Sennkeſſe 55
Sennten. Senntnen. 53. 545
Sennwald. 545
Senſe. 417
Senta. 53
—— *Plinii, quid?* 268
Sepes 530
Septa. Septimer. Septimus *Mons.* 110
Sernffa. Sernfft. Serniphius. *Fl.* 121. 172
Serpentes. *v.* Dracones.
Serpillum *alpinum latifolium ſubhirſutum.* 462
—— *anguſtifolium hirſutum vel montanum repens hirſutum.* CB. 142
—— *anguſto lanuginoſoque folio.* JB. 142
—— *latifolium hirſutum.* CB. 462
—— *ſaxatile hirſutum Thymifolium nanum flore rubello.* Bocc. 142
Serriere. 422
Seſamoides *magnum Salmanticum.* Cluſ. 514
Seſeli *ſive* Siler *montanum vulgare.* JB. 42. 459. 514
Seſia *Vallis.* 264
Seſſamnina *Vallis.* 98
Val Seſſia. Seſſiter *Thal.* 264
Seſſitis *Vallis.* 303
Setmerberg. *Monte di* Sett. Settmer. 110. 447
Sevelen. 544
Seuffzmatten. 307
Seümelkteren. 62
Sexamnina. Sexamnienſis *Vallis.* Sexamnium. 98. 441
Sibenen. Sibnen. 172. 532
Sidelenbach. 272
Sidera *Vicus.* 487
Sideritis. *Salm.* 5
—— *vulgaris hirſuta.* JB. 519
—— —— —— *erecta.* CB. Ib.
Sidwald. 548. 554
Les Eaux de Sierre. 490
Siglio. 450
Sigrisweil. 411
Silana *Vallis.* 9
Silanum. 210
Silenen. Ib.
Siles. 441
Silices *cryſtallini.* 323
Silienſes *Lacus.* 111. 450
Silinen. 210
Silium. Siliſs. 450
Lago de Sils Silſer *See.* 111
Silthal. 9
Silva plana, *ejusve Situs.* 114
Silvius *Mons.* 290
Siluri *in Lacu Neocomenſi & Moratenſi.* 422
Simea *Vallis.* 414
Simpelberg. Simpeler. Simplen. 297
Sin. *Fl.* 417

Sinapi *pumilum folio Bellidis*. Cluſ. JB. 44
Sins. 274
Sion. *Fl.* 423
Sirpen. 53
Siſymbrii *Cardamines ſpecies quædam inſpida*. JB. 510
Sitta. *Fl.* Sitten. 487
Sitteræ *Pons*. 547
Soatia. Soatzen. 445
Soglio. 108
—— *Ibi Labina*. 233
Soi *Mons*. 263
Sol *cœruleus viſus*. 127
— *per ſpeluncam Montis perforatam viſus*. 119
Solanifolia *Circæa alpina*. CB. 34
Soldanella *alpina rotundifolia*. CB. 50. 341
—— *montana*. JB. Ib.
Solium. 108. 447
Solodorum. 424. 592
Soma. Somarius. Some. Somme. 259
Sonchus *cœruleus latifolius*. JB. 50
—— *lævis laciniatus cœruleus ſeu alpinus cœruleus*. CB. 50. 459
Soohl. 535
Soy *Mons*. 263
Spectri *Hiſtoria in alpibus Surenenſibus*. 12
Specularis *Lapis*. 320
Zum Speicher. 545
Speluca. Speluga. *Mons & Pagus*. 99. 100. 441
Spietz. *Sedes Baronum ab Erlach*. 411
Spimæra. 57. 269
Spiritus *nitri alcaliſati cum* ♈. *deſtillati Effectus admirandi*. 596
Spital. 214
Spitz. *Mons*. 205
Spitz Beüerin. 439. 440
Splügen. 99. 100. 441
Spreitenbach. 6. 556
Stabulum. Stabulum *bivium*. 117
Stäfen. 525
Stäg. 210. 273
Stahelberg. 184
Stalactita. 546
—— *cui digitorum Veſtigia impreſſa*. 122
—— *figuris variè ludit*. Ib.
Stalda. Stalden. *Vicus*. 304
Stalla. 117
Stampa. 449
Stangen. 100
Stannes. Stans. Stansſtad. Stantium. Stantz. Stanz. 402. 476
—— *ejus altitudo*. 479
Starkenbach. 549. 560
Statio. Statium. 402. 476
Staub-Loweln. Staub-Lowinen. 222
Die Staübe. 203
Stazas. 100
Steinenbach. Steinerthalerbach. 560
Stielnapf. 57
Stier von Uri. 209
Stierenbach. 12
Stirwis. *Mons Pluviæ ſignum*. 22
Stockhorn *Montis altitudo*. 414
Stoeche *major calyculis non ſplendentibus*. CB. 337
Stoltenwaſſer. 441
Stoſs. Stöſſe. 532. 539
Strada. 544
Stunkenwerme. 61
Stürmige Kühe. 26
Styli *Lignei*. 100
Suanda. 172
—— *ejus altitudo*. 177
Suantes *Populi*. 172
Sub Lacus. *Under Seen*. 409
—— *ejus Sculteti*. 461
Subſylvania. 476

Subſylvaniæ *Diſtinctio.* 476
—— *Dracones.* 389
Suferum. Suffers. 441
Suffigönelein. 60. 269
Suffy. 58
Sulphur *vivum ſive Virgineum, ejusve Venæ.* 321. 493. 494
Sulphurei *Fontes & Aquæ.* 10. 171. 321. 322. 324. 401. 418. 490. 494. 542. 544
Sulzen. *Naſſe & Trockene.* 155. 179. 199
Sulzläckinen. 175. 179. 186
Suma. Sumagium. Sumaria. Sumarius. 259
Summæ *Alpes.* 260
—— *Labinarum ſedes.* 183
à Superſaxo (*auf der Flüe*). *Franciſcus Joſephus, Epiſcopus Sedunenſis.* 487
—— *Georgius, Ejus Patria & Hiſtoria.* 298. 299
Supra Blegenſis *Lacus.* 182
—— *Luciis ferax.* Ib.
Supra Sylvania. 476
Suren. Surenen Eck. 12
—— *Ejus altitudo.* 14
—— *Spectrum.* 12
Die Suſt. 307
Sylenen. 210
Syllenen. 273
Sylva plana. 450
—— *Ejus Lacus.* 111
Sylva *Abictum à Labinis Munimentum* 214
Sylvæ. *Rhætiæ Rupicapræ.* 186
Sylvius *Mons.* 303
Sympeler. 297
Symphytum *Conſolida major flore albo vel pallide luteo quæ fœmina.* CB. 519

T.

TAeſt. 304
Tagelſchang. 550
Tägerſheimenſe *Judicium.* Tägerſcher *Gericht.* 558
Tagwen. 535
Talcoſa *Saxa.* 89
Tamina. *Torrens.* Taminenbach. Tamingenbach. 437
—— *depreſſior quam fuit olim.* 96
Τάμισος 56
Tanacetum *alpinum odoratum.* CB. 142. 462
—— *montanum inodorum minore flore.* CB. 43
Tarnada. 491
Tartarus *in Vini ſuperficie concretus.* 70
Tarveſedum. 101
Tätſcher. 124
Tavetſch. 267. 276
Tauri *caput Uriorum & Stiriorum inſigne.* 209
Tauriſci *populi.* 207
—— *primi per Alpes in Italiam migrarunt.* Ib.
—— *Eorum appellatio late diffuſa.* 208
—— *Sedes præcipua in Uraniorum Territorio figenda.* 208
Taurus. 560
Taurus *Urienſis.* 209
Tellii (*Guilielmi*) *Factum Heroicum.* 358
Tempeſtatum *prænuntii Lacus.* 92
Τέμπη. 89
Temporarii *Fontes & Rivi.* 173. 401. 483
—— *Eorum Ratio.* 406
Terbil. 305
Termina. Terminen. 303
Terra *bituminoſa.* 271. 444

Terra *bolaris rubra Fabarienſis.* 154. 434
— *candida.* 494
— *rubra Martialis.* 203
Terræ Motus *in Ditione Glaronenſi.* 191
— *Eorum Ætiologia.* 195. 196
der Teſin. *Il* Teſino. 274
Teſt. 304
Teüffelsbruck. 212
Teucrium *alpinum inodorum magno flore.* CB. 50. 341. 428. 519
— *Aſtrogaloides Caſſida minor.* H. R. P. 428
— *foliis Scorodoniæ.* CB. 50. 341. 428
Teutobecchus. Teutobocchus. *Dux Tigurinorum proceræ magnitudinis Homo.* 362
Teütſche Wallfiſch. 422
das groſſe Thal 181
Thalictrum *minus.* CB. 50
— — *ſive Rutæ pratenſis genus minus ſemine ſtriato.* JB. 50
Thalvogt. 22
Thaur. Thaurus. 560
Thermæ *Fabarienſes, Leucenſes. v. Leucenſes, Fabarienſes.*
Thermen. 298
der Theſin. 274
Thier *Hag.* 548
Thlaſpi *alpinum Bellidis cæruleæ folio.* CB. 32
— — *folio parvo crenata vel Thlaſpi alpinum minus capitulo rotundo.* CB. 508
— — *folio rotundiore carnoſo flore purpuraſcente.* Tour. 50. 143
— — *majus.* CB. 508
— *biſcutatum aſperum hieracifolium & majus.* CB. 50
— — — *minus.* CB. 428
Thlaſpi *biſcutellatum luteum, Anchuſæ folio.* Bocc. Barr. 428. 519
— *foliis Globulariæ.* JB. 32
— — — *affine ſive alſinefolia cum Myagri foliis.* JB. 143. 508
— *folio rotundo.* CB. 50. 143
— *fruticoſum alterum. Lobel.* JB. 519
— — *folio Thymbræ hirſuto.* CB. Ib.
— *montanum Glaſti folio minus.* Park. CB. 32
— *petræum Myagrodes.* Ponæ. 509
Thlaſpidium *Anchuſæ folio.* Tour. 428. 519
— *Monſpelliacum Hieracii folio hirſuto.* Tour. 50
Thorenhaus, *Ejusve altitudo.* 183
Thun. Thunum. 318. 414. 604
— *Ejus altitudo.* 319. 414
— *Comites.* 318
Thunenſis *Lacus.* Thuner *See.* Thunius. Thuninus *Lacus.* 319. 484
Thura. Thura *alba.* Thuræ *vallis.* Thur *Thal.* 549. 554. 560
Zum Thurn. 306
Thurner. 55. 269
Thurtmannus *Pagus, Ejusve altitudo.* 305. 306
Tuſſia. Tuſſis. 439
Thymelæa *alpina linifolia humilior flore purpureo odoratiſſimo.* Tour. 341
Thymelææ *affinis facie externa.* CB. 341
Ticinus, 261. 274
— *Ejus ortus & progreſſus.* 263. 265. 274
Tieffe Töbelein. 549
Tigurinus *Lacus.* 67
— *Cantonis Dracones.* 378
Tillierii (*Antonii*) *Epitaphium.* 531
Tillingen. 417

Tithymalus *cypariſſias*. CB. JB. *candidior foliolis anguſtis.* 342
Tittliacus *Mons.* Tittlisberg. 21. 404
Tobelaker. 549
Tödtiberg. 185
Tofi. 323
— *foliis Arborum prægnantes.* 476
Toggenburg. *Alt, & Neü.* 553. 556
Toggenburg *Graffſchaft*. Toggius *Comitatus*. Toggium. 531. & ſeq.
— *Ejus Aquæ.* 560
— *Commiſſio Regionis.* 562
— *Diviſio.* 553
— *Etymologia.* 554
— *Incolarum Numerus.* 559
— *Judicia.* 556. 562
— *Longitudo & Latitudo.* 553
— *Provincia ſuperior & Inferior.* 553. 556
— *Regimen.* 561
— *Religio.* 559
— *Senatus.* 561. 562
— *Soli Natura.* 559
— *Vicini.* 551
Tomenſis *Lacus*. *Lago di* Tom. 265. 275
Topazium *Boemicum nonnullorum.* 240
Tormenta *ænea Trivultinæ Domus Reliquiæ.* 445
Tormentilla *alpina folio ſericeo*. CB. 29. 328
— — *vulgari major.* CB. 51
Torrentes *alpini.* 203
— *Homonymon Draconum.* 396
— *Eorum Eluviones.* 174
Toſcana. 439
Trachelium Θυρσοειδής. Cluſ. 332
Trammels. *Retia pro capiendis Umblis.* 357
Trankbruggen. Trank *faſs.* 58
Tranſitus *Gotthardi quadruplex in Valle Urſaria.* 271
Treiber. 259
Valle Tremiola. 274
Trempelbach. 560
Tremula *Vallis.* 274
Tremulus *Mons.* Ib.
Im Treyen. 557
Trichomanis *ſurculi Ægagropilarum materia.* 448
Trifft. Trift *Alp.* Triffta *alpis.* 408
Trifolium *alpinum Aſtragaloides.* JB. 342
— — *flore magno radice dulci.* CB. 51. 143. 342
— — *minimum flore magno.* CB. 51
— — *Rhæticum Aſtragaloides.* JB. 51. 143
— *ſiliquâ cornutâ ſive Medica.* CB. 515
— *ſylveſtre luteum ſiliqua cornuta vel Medica fruteſcens flore luteo albo.* CB. Ib.
Trimmenſtein. 61
Trimmis. Trimontium. 437
Troga. 545
Trone. 104
Trubbius *Lacus*. Trübbi *See*. Trublenſe *paſcuum*. Trüblenſis *Lacus*. Trübli *Alp*. Trübli *See*. 404
Trudelingen. 205
Truttæ. 581
— *ſubmerſionis ædium cauſa.* 356
Tſchegnie. 55. 269
Tſcheingel *Mons.* 120
Tſchierchæ *Labina.* 232
Tſchudius (*Ægidius*) 403
— (*Henricus*) 173
— (*Rodolphus*) 362
Tubulus *marinus foſſilis.* 434
Tuginus *Lacus.* 355
Tugium. 354
— *Ejus antiquitatis Monumenta.* 472
— *Inundatio.* 355
— *Situs.* 354

Tura. 560
— *Ejus origo & progreſſus.* Ib.
Turſſa. 471.526.527.531
— *Ejus ſitus.* 526
— *Effodiendi Methodus.* Ib.
al Turn. 55.269
Turriana *arx & familia nobilis.* 306
Turritis *foliis caulem ambientibus polyceration.* Boccon. Muſ. 143
Turſchæt. 57.269
Turthal. 554
Tuſana. Tuſcia. Tuſciana *Vicus.* Tuſcorum *Vicus.* Tuſiſs. Tuſis. 91.439
— *Ejus & Sexaminæ Vallis Limites.* 95
Tuſſilago *alpina minor folio rotundo.* JB. 342.516
— *rotundifolia caneſcens.* CB. Ib.
Twerbiſs. 359

V.

VAccarum *vertiginoſus affectus, ejusque Cura.* 26
Valenſtadium. 541
— *Ejus altitudo.* 162.167
Valeriana *alpina.* JB. 51
— — *prima.* CB. Ib
— — *Scrophulariæ folio.* JB. Ib
— *cœrulea.* CB. 460
Valeſianorum *Linguæ diverſæ.* 307.308
Vallantze. 221
Valle. 263
Vallis *Lepontinæ Mappa.* 209
Vallium & *Montium Helvetiæ, prima Inhabitatio.* 186.187
Valterſuila. *Ejusve altitudo.* 354
Vaſa *ex ollari Lapide.* 104.445
Vaſorum *repurgatio in alpibus.* 61
Vazes. Vazium *inferius.* Undervatz. 437
Uberköpfige *Felſen.* 258
Uberſtöſſe. 539
del Uccello. *Monte.* 443
Vecchia *Vallis.* i. q. *Vetus.* 297
Vedregg. Vedretto. 284
Vegetia *Vallis*, *Val* Vegezo. 264
Venæ *Lithantracum.* 499
— *metallicæ in Valeſia.* 308
Ventorum *nomina in Lacu Neocomenſi.* 422
Venti *Stati.* 206.210
— *in ſinu Alpnacenſi.* 401
— *in Lacu Rivario.* 79
— *in Valle Prægallia.* 108
Venti *Valeſiam perflantes.* 308
Ventus *frigidus ſingularis.* 205
Verbanus *Lacus.* 275.303
Veronica *alpina Bellidis folio hirſuto.* CB. 51
— — *frutescens.* CB. 51.462
— — *glabra rotundo Alſines Plantaginis folio.* Bocc. 51
— — *minima villoſa.* Ib.
— — *pumila caule aphyllo.* Bocc. Ib.
— *major anguſtifolia caulibus viridibus.* JB. 143
— *parva ſaxatilis cauliculis nudis.* Raji. 51
— *petræa ſemper virens.* Ponæ. 428
— — — — *ad Chamædrym vulgarem falſam accedens.* JB. Ib.
— *ſaxatilis.* JB. 51
— *ſpicata anguſtifolia.* CB. 143.463
— — *minor.* CB. 143
— — *recta major & minor.* JB. 143
Vertematorum *Palatium.* 106
Vertigo *eorum, qui aquas Fabarias bibunt.* 148
— *Rupicaprarum & Vaccarum.* 25
Veſena. 540.541
Veſpia *Vicus & Arx. Veſpiani Comites. Veſpianorum, Veſpianus Conventus.* 303.304

Veſpianorum *Comitiſſa cum filio ad Rhodani pontem prope Nateras cæſa.* 296. 304
Veſpran. 109. 449
Vettenſis *Vallis.* 87
la Vevaiſe, *Torrens.* Vevay. 497
Uffnaugia. 527
Via *anfractuoſa per Gemmium montem.* 485
— *Ejus delineatio,* 413
Via *mala.* 95. 440. 441
Viæ *Romanæ.* 160
Viarum *alpinarum reparatio.* 95
Viberi *Lepontii.* 277
Vibericæ *Aquæ.* 300
Vibericus *Vicus.* Viberiga. i. q. Briga. 296
Viberis. Viberus. 277
Viciæ *pulchrum genus multifolium ſive Galegæ ſpecies quibuſdam* JB. 463
Vico ſoprano. Vicus ſupremus. 109. 449
Vieheguden. 54
Vier Waldſtetten *See.* 358
Vieſch. Vieſcha *Ejusve altitudo.* 294
Vietoris *Lucernenſis Hiſtoria.* 386
Vignon. 444
Villar *de Moine, Villaria, ibique Inſcriptiones Romanæ.* 419. 501
Villeneufve. 496
Vindoniſſa. 274
Vini *Tigurini Apologia.* 17
— *Auſteritas cum tempore deponitur.* 68
— *Conſervatio optima in doliis ſaxeis.* 71
— *Diverſitas.* 67
Vinum *ſulphureum.* 490
Viola *alpina purpurea exiguis foliis.* CB. 143
— — *rotundifolia lutea.* CB. 342
Viola *martia lutea.* JB. 342
— *montana cœrulea cricolor folio ſubrotundo crenato.* Barr. 143
— — *lutea foliis non crenatis* CB. 51
— — — *grandiflora.* Raji. 51. 52
— — *purpurea ſolidiore folio.* CB. 143
— — *tricolor odoratiſſima.* CB. 143. 428
Virga *aurea alpina Laurinis rigidioribus foliis.* Bocc. 144
— *anguſtifolia minus ſerrata.* CB. Ib.
— *montana minor.* Bocc. 143. 342. 463
— *vulgaris latifolia.* JB. 144
D. Virginis *Fons.* 315
Virgultum *corallinum Beaumontii.* 470
Viſp. *Graffen von* Viſp. Viſpa. Viſpach. Viſpius *Fl.* 303. 304
Vitis *Idæa foliis carnoſis & veluti punctatis ſive Idæa Radix Dioſcoridi.* CB. 520
— — — *oblongis albicantibus.* CB. 52
— — — *ſubrotundis exalbidis.* CB. Ib.
— — *fructu nigro.* JB. 52
— — *magna quibuſdam ſive Myrtillus grandis.* JB. Ib.
Vitriolum. 24. 210. 470
Vivelsburg. 420
Viviſcum. 497
Ullgraben. 307
Ulmus. JB. 519
— *campeſtris & Theophraſti.* CB. 519
Ulrica. Ulrichen. *Pagus.* 292
Ulricorum *Familiá.* 304
S. Ulricus & *S.* Bertha *Neocomi in Lapide.* 423
Umblæ. *Truttæ genus in Lacu Tugienſi & Egrienſi familiare.* 356
— *Earum captura.* 357
Umbla *minor.* 356

Underbachen. 305
Under Geſtelen. 306
Under Schächen. 204
— *Ejus altitudo.* 205
Underſchächenſe *Balneum.* Unterſchächer *Bad.* 204
Underſeen. Underſeven. 409. 480
— *Ejus altiudo.* 483
Underwalden. 476
Unterwaſen. 290. 291
Underwaſſeren. 291
Unſchlitbrunn. 413
Unten. 412
der Vogel. 443
Vogtswald. 441
Voralpen. 291
Vorbach. 482
Vorbruch. 58
Vorfraut. 203
Vor Geiſſ. 157
Vorſaſſen. 291
VorſtegStock. 178. 540
Vorthier. 157
Vox *Senni ficta in alpibus audita.* 413
d'Ur. *die* Ur. 560
Urania *Tauriſcorum.* 209
Urbachwaſſer. 409
Uren. Uri. *Qui?* 209
Uri. 205
Urienſis *Lacus Venti Stati.* 206
— *Territorii Mappa.* 209
Urii. 207
— *Tauriſcorum Reliquiæ.* 207. ad 209
Urikon. 525
Urnäſch. 551
Ober & Nider Urnen. 172. 531. 532. 535
die Urner. 207
Urſa. 211. 272
— *Ejus origo & progreſſus.* 271. 272. 273
Urſara. Urſaria. Urſella *Vallis.* Urſeren *Thal.* 213
Urſellus. 277
Ury. 205
Uſnea. 513
Utikon. 525. 591
— *Ibi eruta Oſſa.* 361
Utznacenſe *Dominium Toggiis confine.* 552
Supra & Infra Utzwilanum *judicium.* *Ober und nider* Utzwiler *Gericht.* 558
Uva *Urſi.* Cluſ. 520

W.

WAdret. Wadrez 284
Wagmanni (*Henrici*) *Tabula Territorii Lucernenſis.* 357. 397
Wagnerus. (*Joh.*) *Eremita.* 398
Walda. Wald. 293
Wald-*Thier.* 179
Wälinen. 422
Walkweil. 355
Walkweiler *alp.* 356
Walliſſellen. 550
Walliſſer *Bad.* 485
Walterſchweil. 354
Walus, (*Johannes.*) 362
Wand. *Via anfractuoſa.* 120
— *Montis Dracones.* 393
Wangen. 417
Wangi. 317
Wangſerberg *Sarunetum, & ibi viſus Draco.* 395
Warme Brunn. 487
Wartou. Wartovia. 543
Waſena. Waſenenſis *Sylva.* Waſener-*Wald.* 273
Waſſen. 212
Waſſer, *in Cryſtallis.* 235
Waſſerflu. 553
Waſſer Gemeind. 555
Watt. 548. 558

Wattingen. 212
Wattweil. 548. 554
Wechten. 420
Wegger. Weggelr. 96
Weggi *Thal.* 9
Weiggis. 177
Weiler. *Pagus.* 212. 409
Weinegk. 437
Weiſſe *Thur.* 549
Weiſſenburgenſes *Thermæ. Die Mineralwaſſer zu* Weiſſenburg. 322
Zum Weiſſenſtein. 451
Welkeſſe. 55. 268
Wels. 422
Welſch Neüburg. 422
Wengiſwald 203
S. Wendelini *Sacellum.* 181
Werdenberg. *Die Grafſchaft* Werdenberg. Werdenbergicus *Comitatus.* 544. 553
WerdenStein *Cœnobium.* 606
Werriorum *Familia.* 304
Weſen. 541
Wetterfön. 358
Wetterhorn. 289. 409
Weyler. 273
Wiener Stadel. 203
Wieſenberg. 402
Wifflespurg. Wifflispurg. 420
Wiggis. 177
Wildeburg. 555
Wildenhaus. Ib.
Wildhauer. 175
Wilerium. 419
Wincklen. 557
Winckelriedii & *Draconis Hiſtoria.* 389. 390. 402
Windgäll. Windgallen. 205. 289
Windlowenen. 221
Windſchwefel. 321
Windwehen. 221
Wingarta. 296
Winterſperg. 554
Wintersweil. 482
Wiſſen Matten. 306
Wiſslispach. 591
Witterſchwalden. 205
Wittwalbach. 273
Wivelſpurg. Wivelſpurgum. 420
Wolenſchweil. 591
Wolfenſchieſs. 402
Wyggis. Wygis *Mons.* 125. 177
Wylar. 419
Wyler. 306
Wyngarten. 296

Y.

YBerg. Yberga. 554
Yrnium. Yrniſs. 264. 275
Yverdon. 498

Z.

Zehler. 539
Ziger. *v. Quarzum.*
Ziger. 58. 60
Zigerkelle. 57
— *Kübel.* 124
— *reibe.* 124
— *rumpf.* 60. 61
— *Stöſſel.* 124
— *trimmen.* 61
Ziles. 441
Zindlen. 9
Zizers. Zizuria. 437
Zollbruck, (*Obere und Untere.*) 437
Zollikon. 525
Zum Dorff. *Pagus.* 273
Zum Klöſterlein. 264
Zum Waſſer. 555
Zur Dauben. 316

Zurlauben, *Familiæ Nobilis Epitaphia.* 472
Zuppen. 55. 268. 544
Zwerckbiſſ. 359
Zweylitchinen. 482
Zwiggenwaſſeren. 272
Zwiſchenbergen. 297
Zwinglii (*Huldrici*) *Patria.* 555

F I N I S.

EMENDANDA.

Pag. 24 in. ult. leg. *Firnalſtelin.* p. 29 lin. 24 *Ageratum* ad novam reducendum lineam. p. 33. lin. 40 & 41 leg. *anguſtifolia.* p. 37 lin. 4 leg. *Gentianella.* p. 41 lin. 11 leg. *malè facta.* lin. 17 poſt *deſcriptioni* adde comma. p. 46 lin. 13 leg. *alpina.* p. 51 lin. ult. leg. *ut.* p. 55 lin. 17 leg. *γαλεύειν.* lin. 21 leg. *Milchſienen.* p. 57 lin. 21 leg. *ἰχῶρ.* p. 58 lin. 11 leg. *Locum.* p. 63 lin. 7 leg. *Nidlemuttelin.* p. 65 lin. 22 leg. *facio.* p 66 lin. 4 leg. *ἔσθ'.* p. 67 lin. 13 leg. *exornata.* p. 70 lin. 23 leg. 17. ~~p. 73 in marg. leg. Barometricarum p. 80 lin. 31 leg. *Joſen.* p. 81 lin. 13 leg. *Millithal.* p. 84 lin. 2. leg. *inſalutato hoſpite.* p. 85 lin. 32 leg. *Deſtillatorii.*~~ p. 87 lin. 7 leg. *eleganter.* lin. 9 leg. *quibuſdam.* lin. 22 leg. *interaneis.* p. 90 lin. 8 leg. *Ro-* p. 94 lin. 2. leg. *nonnunquam.* p. 97 lin. 8 leg. *detrectabo.* p. 101 lin. 31 leg. *Campodolcin.* p. 115 lin. 34 leg. *zuthun.* p. 123 lin. 7 leg. *Michaëlſteinenſis.* p. 126 lin. 19. leg. *delatus.* p. 135 lin. 7 leg. *panicula.* lin. 38 leg. *ſquamis* p. 140 lin. 29 leg. *offendo.* p. 142 lin. 36 leg. *anguſtifolio.* p. 144 lin. 10 leg. *vulgaris.* p. 147 lin. 5 leg. *Tertium.* p. 205 lin. 16 leg. *parallelepipeda.* p. 358 lin. 5 leg. *Auſtr' Occidens.* p. 436 lin. 13 leg. *præfe-rendam.* lin. 22 leg. *Stoicheiographiæ.* p. 440 lin. penult. leg. *eaque.* p. 444 lin. 34 leg. *Exercitus.* p. 448 lin. 20 leg. *Trichomanis.* p. 453 lin. 25 leg. *ſpicâ.* p. 467 lin. 24 leg. *Ampliſſimi.* p. 475. lin. 11. leg. *Michaël.* p. 512. lin. 9 leg. *capitulis.* p. 513. lin. 9 leg. *Bellis.* p. 514 lin. 6 leg. *Lichen.* l. 24. leg. *muſcoſo.* p. 516 lin. 33 leg. *alpina.* p. 517 lin. 13 leg. *Plantago* p. 539 ad marg. *Glaronenſium.* p. 542 lin. 28 leg. *Rhomboidalis.*